

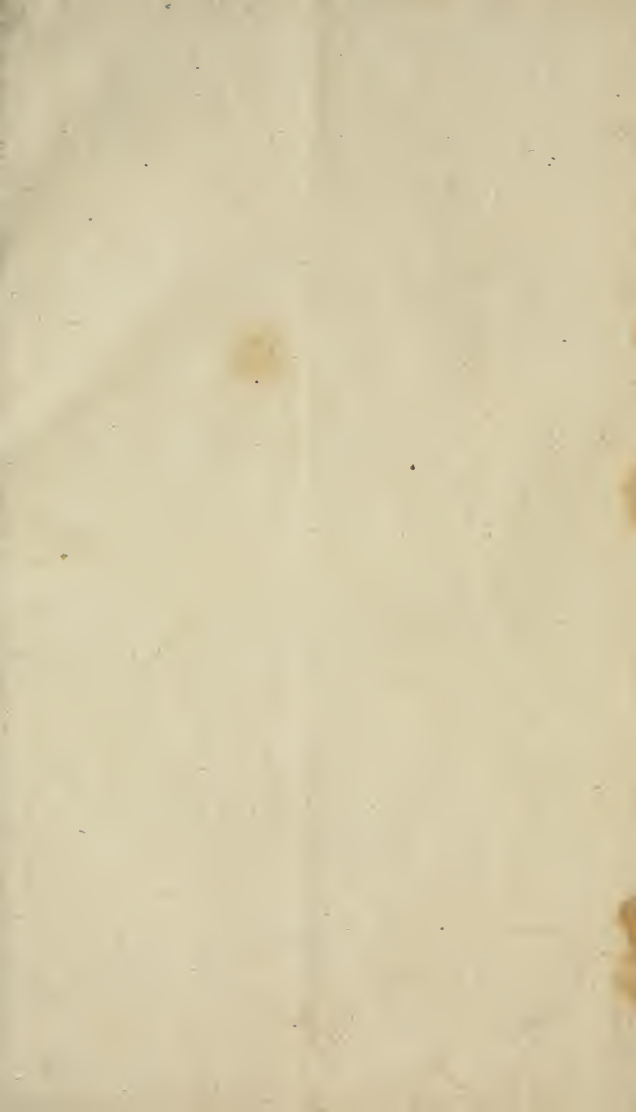

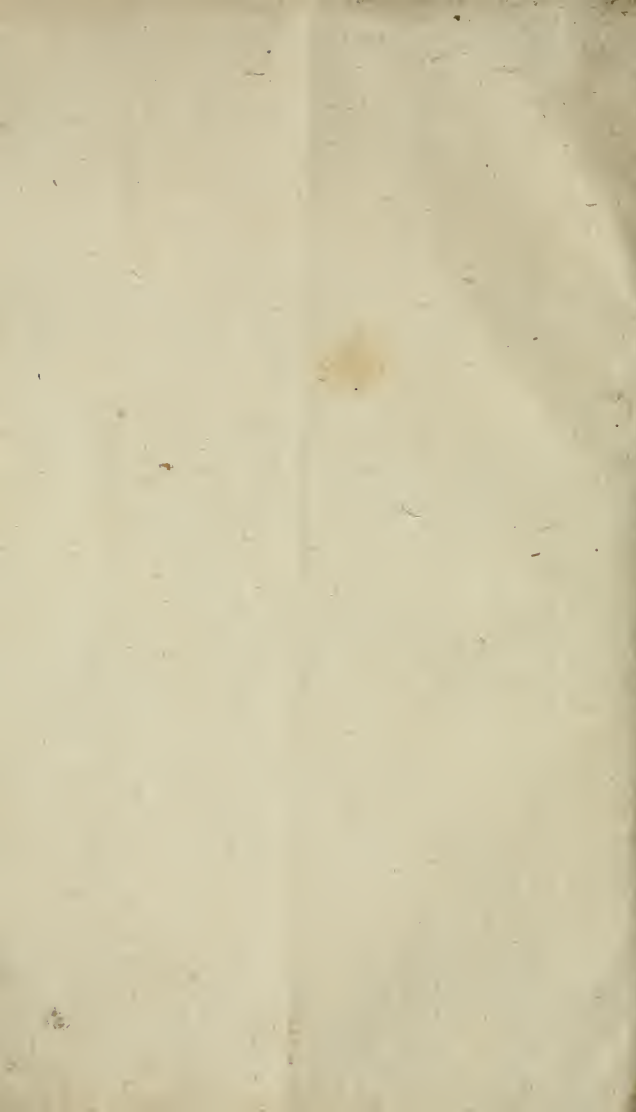
Alu 208

CP
4923

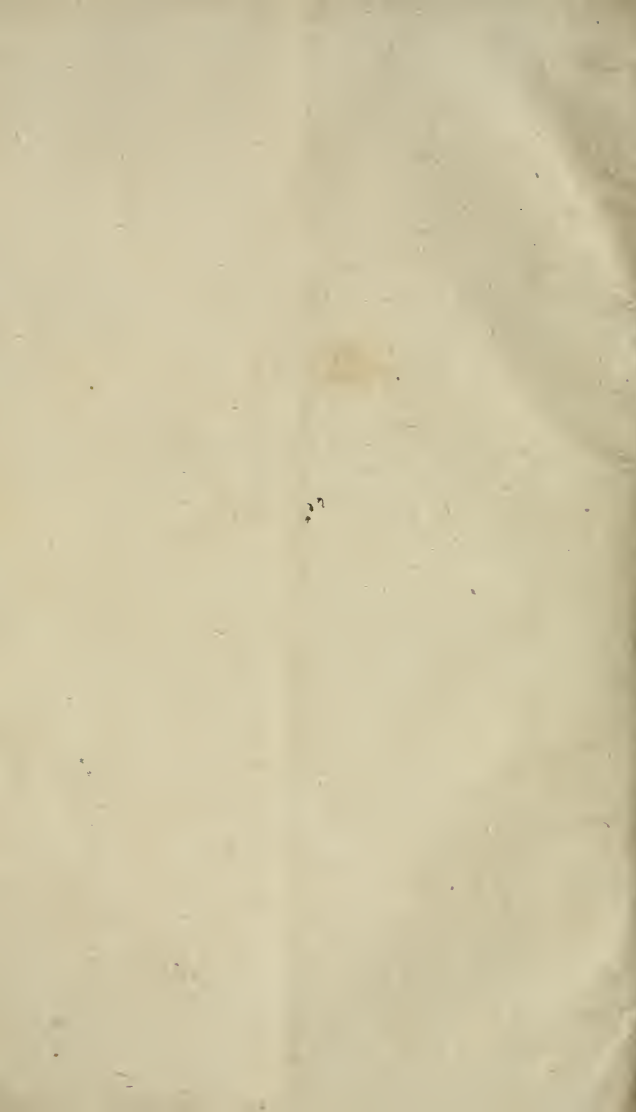
fuel-

ADOLESCENS
ACADEMICVS

SVB INSTITVTIONE

SALOMONIS.

STa paululum, mortalis viator, si tantillum consistere permittitur: nam quouis momento abriperis, imo ipso æui fluxu properas ad mortem. Siste tamen animo tantisper, & inprimis Augustam huius ædificij frontem aspecta: tum quis loci sit dominus, quidve istic agatur, inquire: tua plurimum interest, ista ut noris.

Per Arcum, quem vides, Triumphalem, aditus est in hominis mortalium Sapientissimi domicilium, simulque sanctissimum Sapientiæ ipsius Gymnasium. Magnifica foris species, intus aurea sunt omnia, dicere volebam diuina.

Igitur in hoc suauissimum tuæ ætatis hospitium, mi Academice Adolescens, diuerte, Salomoni te instituendum trade. Sapientiam hic discere, id est Eruditionem & Virtutem. Vna ab altera seiungi non debet. Eruditio absque Virtute gladius plumbeus, tumorque animi inani rerum suggestu insolescentis. Virtus absque Eruditione, arx inermis, imbellis, incerta. I modo, & paulò post ad scholam redi. plura audies, cum in Ludum veneris.

ADOLESCENS
ACADEMICVS
SVB INSTITVTIONE
SALOMONIS .
AVTHORE
R. P. CAROLO MVSART
BELGA ,

*E Soc. IESV Doct. Theol. et
in Viennensi Austria Academia
Sac. literarum interprete.*

ERVDITIO

Cum

VIRTVS

Prælegio.

DVACI.
Typis Baltazaris.
Belleri. An. 1633.

ANTIQUISSIMÆ, CELEBERRIMÆ,
AVGVSTISSIMÆ ARCHIDVCVM
ET CÆSARVM AVSTRIACORVM
Viennensi Academiae.

IN PRIMIS
PERILLVSTRIBVS ET MAGNI-
FICIS VIRIS AC DOMINIS,
D. CAROLO PERGER

I. V. DOCTORI,
DIVI FERDINANDI SECVNDI IN EX-
CELSE REGIMINE CONSILIARIO, PRO TEMPORE
Academiae Principi ac Rectori.

D. CHRISTIANO SCHAFFLER
I. V. DOCTORI,
S. MAIESTATIS CONSILIARIO, CAN-
CELLARIO EXCELSI REGIMINIS, VNIVER-
sitis Cæsareo Superintendenti.

I T E M
ADMODVM REVERENDIS, CLARISSIMIS,
*Excellentissimis Nobilibus ac Dominis, Col-
legij Academici Soc. IESV Rectori, facultatum
Decanis, ac Senioribus, Procuratoribus In-
clytarum Nationum.*

Venerabili Consistorio ; ab Amico Hospite
Apophoreta.

ADOLESCENS ACADEMICVS.

Um repentè surgen-
tibus, vehementerq;
flantibus Religiosæ
Obedientiæ Fauonijs, ex oris
ã 3 distan-

EPISTOLA

distantibus nauiculam ad hoc
nobilissimum orbis Christiani
Athenæum applicuissem, Ma-
gnifici, Admodum Reueren-
di, Clarissimi, Excellentissimi
Nobiles Viri, D.D. Academi-
ci, cumque me paululum ex
longa & molesta nauigatione
refecissem; nihil habui anti-
quius, quàm vt literariæ mer-
cis sarcinulas, quas inecum in
mentis arcula comportaram,
in littore explicarem, vide-
remque num esset in reculis
meis, quod more eorum, qui è
longinquo exteroque solo ad-
uentant, vobis, Academiaeque
offerrem. Creuit verò ista cu-
pido, posteaquam, mox desi-
gnatum Scripturæ sacræ inter-
pretem, non modò me in Col-
legam

DEDICATORIA.

legam Academicum : sed præ-
 terea in Inclytæ Nationis
 Athenanæ Procuratorem, at-
 que adeò in amplissimum et-
 iam Academiae Senatuum co-
 optastis. Ecce autem mihi so-
 licito obuenit (quod Home-
 rico conteritur adagio) exi-
 guum, sed oportunum munus-
 culum, Adolescens hic Acade-
 micus. Conceperam eum pri-
 dem, maturusque iam videri
 poterat, qui ederetur, nisi egrè
 adhuc parturiens horruissem
 illa, quæ gignentium esse in-
 geniorum solent, fastidia, mo-
 lestias, cruciatus: enixus tamen
 est animus, simulque ingenioli
 foetus (quod perdicis pullos ad
 maternam aluum facere aiunt)
 grauidam mentem fortiùs pul-

EPISTOLA

sans naturam celeritate præ-
 uertit, sicque tandem fauente
 bonâ lucinâ erupit in lucem;
 quo ex casu venit in mentem
 suspicari esse hîc (quod alicubi
 esse legeram) quasdam ani-
 mantes, quarum oculis ea vis
 insit à Naturâ, vt pullos in
 ouo, tanquam in vinculis de-
 tentos, aspectu ipso, quasi mol-
 lissimo incubatu, excludant,
 blandis scilicet, potentibusque
 oculorum radijs obstetrican-
 tibus. Igitur non tam Adolef-
 centem, quàm Infantem li-
 bellum, quem Viennæ edide-
 ram, excolueram, ornaram,
 attuli, obtuli. Eum vos non
 tantùm humo iacentem sustu-
 listis; sed vt filiolum exoscu-
 lati, & quasi alteri Parentes
 sum-

DEDICATORIA.

summâ beneuolentiâ comple-
 xi estis: Tum verò incessit eum
 ambitio, vt quoniam in fami-
 liam vestram esset iam adsci-
 tus, adoptionis iure, quo opti-
 mo, nomen quoque vestrum
 præferret: neque istud ei
 concedere renuistis; ita illum,
 meq; vnâ breuissimo tempore
 ijs beneficiorum compedibus
 obstrinxistis, quæ nulla officia,
 nulla vnquam ætas dissoluant.
 Ille quidem, si vitam superi,
 viresq; dederint, dispersus
 per oras in multorum manus,
 sinus, scriniola, inuolabit, &
 quocunque demum peruadet,
 vestras, Viennensisq; Aca-
 demix laudes deprædicabit:
 Verùm velificabitur eâ re, suo
 pfe magis, quàm vestro hono-
 ri,

EPISTOLA

ri. Ceperat olim præstantem
Cervum Iulius Cæsar, quasi
iam suum mancipi, ac nexus
iure fecisset, vinculo ad col-
lum ducto constrinxit, mox
liberum dimisit, collari literis
aureis inscriptâ hac Epigra-
phe, EGO SVM CÆSARIS.
Cervinæ esset stoliditatis, qui
eam inscriptionem crederet,
quocunque palabundum istud
Animal deferret, Cæsari po-
tius, quàm Ceruo honori
fuisse: Næ ego equè desipiam,
si existimem librum vestro
Nomini, non vestrum nomen
libro huic fore decori & or-
namento. Lubet verò etsi Ge-
nethliacus non sim, è Natiui-
tate omen, spemq; bonam læti
successus capere. Nescio quo
natus

DEDICATORIA.

natus sit Horoscopo meus hic
 Adolescens, fidus sanè magis
 candidum, locumve ortus sui
 fauentiorem ne ipse quidem
 desideret. Prodiit enim sub eo
 Cælo, sub quo nasci, educari,
 viuere consueuerunt Augu-
 stissimi Archiduces Austriæ,
 Magni Reges, Summi Cæsa-
 res: quo tempore Viennæ Im-
 perat FERDINANDVS Nomine
 secundus, rebus pro Patria &
 Religione felicissimè gestis,
 hæctenus secundus Cæsarum
 nemini; quo regnat FERDI-
 NANDVS alter, Cæsari Paren-
 ti, vt nomine & sanguine, ita
 dignitate proximus, vbi vnà in
 rerum maximarum spes adul-
 tas successit Serenissimus LEO-
 POLDVS Archidux Austriæ,
 Cæsaris

EPISTOLA

Cæsaris filius, Regis frater, tres illi non tam Mecænates Academiae Clementissimi, quàm optimi Parentes: quibus tres, idest, omnes omninò gratiæ, futuræ sint semper impares. Porro non tacendæ istud alterum est felicitatis, quòd natalem quoque suum in eum annum refert hic animi partus; quo tu, Magnifice CAROLE PERGER, post quater gestum à Parète viro Medicinæ scientiâ, virtutumque laude præstantissimo Academiae Principatum, ad eandem es supremam potestatem pro summis tuis in Rempub. & Acad. meritis euectus; & dum tu simul Academiae Ocelle, Curia Cæsareæ

DEDICATORIA.

sareæ mens D. CHRISTIANE
SCHAFFLER, in rerum publi-
carum tractatione versaris:
peropportunè enim vtriusque
(vt non rarenter aliàs) in hac
Adolescentis Academici cau-
sâ, non modò humanitatem
incredibilem, sed reuera sin-
gularem sum benevolentiam
expertus. Atque hic mihi la-
tissimus campus aperitur in
vestras, viri perillustres atque
Magnifici, præsertim in Au-
striacæ domus, atque adeò
ipsius Academiæ vastissimas
laudes excurrendi; Verùm
transilirem Epistolę limina-
ris modum, & sacram lineam
semel transgressus, abirem in
quandam fusissimę narratio-
nis

nis infinitatem: nisi hîc me
 subitò cohiberem: Et verò
 mox nanciscar commodio-
 rem de Academia dicendi lo-
 cum. Quare discedere è Tem-
 plo iam mihi licebit, postea-
 quam fontinalia solemni ritu
 peregi; erant ea sacra apud
 Romanos, quibus fontes ac
 puteos corollis, floreisque
 fertis honorabant, quasi dice-
 rent, *Aquam hausisti, puteum co-
 rona.* Verùm res erit fortassis
 perexigua, si aquis vestrorum
 beneficiorũ perennibus, præ-
 ter qui brevis flosculos nihil
 rependero: Neque tamen ni-
 hil est, nonnullo officio, &
 ipsa beneficij commemora-
 tione profiteri me esse debito-
 rem:

DEDICATORIA.

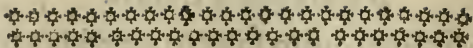
rē: Feci enim saltem, ne viuam
posthac, moriarq; omninò, &
planè ingratus

VV. DD.

Seruus in Christo humil-
limus CAROLVS MV-
SART è Soc. IESV.

AD

AD BENEVOLVM LECTOREM,
ADOLESCENTEM ACADEMICVM.

De Libri Argumento ac Methodo.

PROOEMIUM.

*Q*UOD in Academiam ap-
puleris, Adolescens, ex
animo gratulor: nolim
tamen existimes por-
tum te esse ingressum: tempestuosum
intras mare, in quo periclitantur
plerique omnes, naufragantur plu-
rimi: hinc deprehenduntur infidæ
stationes, sociorum improborum sco-
puli, Syrenum lethiferi cantus, tru-
ces irarum Scyllæ, Gule & luxus
vastæ Charybdes, reliquaque tur-
bulenti pelagi monstra: rapitur hæc
inter

inter pericula cæco temeritatis impetu fragilis Adolescentiæ tuæ linter, idem $\frac{1}{2}$ rimarum plenus, cui ad clauum sedet, malus sanè gubernator, rerum rudis animus: miseret me tam miserae tuæ sortis, ardeoque opis adferendæ desiderio; atque eam ob rem Salomonem mortalium sapientissimum tibi accerso minimè repugnantem: Ut pro diuinâ, quâ pollet, arte, & pro veteri suo in Adolescentiam studio, clauum ipse teneat, regâtque fluctuantem nauiculam, id est (placet enim è mari redire in Academiam) ut mentem in Utrumuis flecti ceream optimis præceptionibus suo in gymnasio efformet, atque effingat. Certè claruisse olim in arce Sionæa Salomonicum Gymnasium, in quo prostantibus ad septem columnas exhe-

é dris

Prou. 9.

dris artes tctidem liberales trade-
 rentur, ipsumque Salomonem pro-
 fessorem verè regium in throno se-
 dentem aureo, deque scientia-
 rum omnium arcanis rebus diuinè
 differentem audire liceret, credet
 facile, qui in illius Prouerbijs Sa-
 pientie domum septem columnis
 excisis exædificatam, & ibidem ap-
 positas siue initiandis discipulis, siue
 ad eruditam cœnationem mensas
 legerit: quales tum Alexandriae,
 tum Athenis Mineruæ quondam
 sacras extitisse boni scriptores me-
 morant: ita igitur ex sapientissimi
 hominis ore rectam, benè, sapien-
 tisque in Academia viuendi ratio-
 nem audire, & haurire beneficio
 meo poteris. Habebis, vt opinor, mi-
 hi nonnullam gratiam, quòd tam
 eximium, morum, studiorumque Præ-
 cepto-

ceptorem tibi compararim: tum ve-
rò pares ad Magistri dignitatem a-
nimos, in scholam adferre adnitê-
ris.

Produnt sacrae literæ de cunctis 3. Reg. 10.
populis, & ab universis terrarum
partibus regios legatos, virósque
principes, atque adeò Sabæorum
Reginam, ad Salomonem audien-
dum maximo studio confluisse; illi
tibi scilicet suo exemplo ad concipi-
endum similem ardorẽ faces subij-
cient: sed omnium vehementissimè
ipse Salomon ad se audiendum pro-
positis amplissimis præmijs quemuis
impellet. Audi fili mi disciplinã Prouer. 1.
Patris tui, vt addatur gratia ca-
piti tuo, & torques collo tuo.

Fili mi ne obliuiscaris legis Prouer. 3.
meæ, & præcepta mea cor
tuum custodiat: longitudinem

enim dierum, & annos vite, & pacem apponent tibi: misericordia & veritas te non deserant: circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam & disciplinã bonã corã Deo & hominibus. *Bene habet: video te, Adolescens Academice, simulãtque Salomon meus audiri cœpit, ardentissimè ad sapientiæ studium inflam-mari. Quare Proœmium finiam, si priùs quid sapientiæ nomine intel-ligam, & de totius huius scriptio-nis methodo pauca monuero. Cùm sapientiam hic audies, nolim animo tibi effingas, ieiunam aliquam & insipidam veritatis cognitionem, quam à virtutis cogitatione disjunt-gunt quidam; sed cuiusmodi olim ex Stoicis Philosophi definiebant,*

veri

Veri inquisitionem cum religione
 cæterarumque virtutum amore, &
 curâ consentientem: Studium, in-
 quam, excolendi corrigendique ani-
 mi. Nam eum, qui mentem exqui-
 sitissimis disciplinis imbuerit, mores
 autem retineat improbos, doctum
 fortassis dici permittam; at negabo
 sapientem, aut virum bonum, &
 qualem te in Salomonis gymnasio
 efformari velim.

Iam quod ad institutionem harum
 Salomonicarum ordinem, rationem-
 que attinet: primum singulis capi-
 tibus symbolum rei accommodatum,
 cum apposito schemate proferam:
 scio enim etatem tuam studiosam
 esse earum rerum, quæ simul oculos,
 simul animum oblectent; eaque ra-
 tione emblematum, librorumque; sæ-
 dæ obscenitati pura castaque oppo-
 ã 3 nam.

nam. Subijciam deinde propositi
 symboli redditionem: partim ne-
 cubi fortassis hæreas: partim ut
 comprehensâ totius reliquæ institu-
 tionis summâ, comparatior ad dis-
 cendum accedas: tum verò saluber-
 rimum aliquod monitum ex sen-
 tentiarum Salomonicarû sensu pro-
 fabor, velut ex veri numinis ora-
 culo, dignioremque templo Apolli-
 nis Delphici paræciam; sequetur
 mox Salomon præceptiones suis ver-
 bis præscribens: & tandem inter-
 pretatio, tum verborum, tum præ-
 sertim mentis Salomonicæ: atque
 hic ego ex sacris prophanisque scri-
 ptoribus, ea rationum & exemplo-
 rum momenta conferam, quæ ad
 captum tuum, scopumque meum
 oportuniora videbuntur: finiam
 pia ad Deum prece: ero succinctus:

ut minoris emas, & citius euoluas;
ea ferè, quæ reconditiorem seuerio-
remque doctrinam sapiunt, præter-
mittam: neque Oratorem agam, sed
Pædagogum. Ex libris Platonis
pridem acceperam Adolescentem, si
benè instituatur, Deum quendam,
ut ille dicebat, inter homines eua-
dere, si negligatur, belluam fieri,
eamque fore Rempub. qualis Ado-
lescentum ætas in herbescente vi-
riditate fruges promitteret. Ex usu
prætere adidicerã temerariã esse eam
ætatem duce, consilioque, maximè tũ
egere, cũ iam Parentes & Aui lon-
gius abfuerint: memineram denique
ex illo vnus tẽporis contextu pen-
dere totius vitæ reliquam telam:
eamq; ob causas Adolescentiam mihi
sumpsi honestis moribus informan-
dam: Videbar autem numine pro-

pitio eam artem profiteri me posse:
 quòd annis ferè duodecim in cele-
 berrimis Academijs versatus partim
 Sodalitia Parthenica, partim scho-
 las Philosophicas, aut regendo aut
 docendo in Adolescentiè mores, mor-
 bosq; ita intenderim, vt & nosse &
 curationem aliquam adhibere posse
 viderer. Hæc me rationes impulere;
 vt ad hanc scriptionem animum
 applicarem. Atque ista te, bone
 Adolescens, ne quæ scire te oportebat,
 ignores, præmonitum volebam
 Proœmij loco. Nunc ad rem aggre-
 dior: si te priùs iterum iterumque
 rogauero, opellam vti meam pro-
 bes.

AD EVNDEM LECTOREM

DE ACADEMIÆ VIENNENSIS
*in Austria, Antiquitate,
Nobilitate, Celebritate.*

PROOEMIUM SECVNDVM.

CADEMICVM Adolescentem natum, vestitumque iam abire in publicum iusseram : cum hanc de Viennensi Academia narratiunculam adtexui: nolim existimes, Amice Lector, vesti integræ assutam temerè purpuram : primùm enim Academiae isti mihi amicissimæ, in qua nunc publicum munus gero, & in qua Adolescentem istum partim educaui, partim exornaui, tantillum officij à me deberi arbitrabar: deinde non existimabam fore tibi ingratum, si Antiquissimam, Augustissimam & sanè Celeberrimam

Aca-

Proœmium ſecundum

Academiã, quæ optimè inſti-
tuendi Gymnaſij exemplar ac for-
ma eſſe poſſit, procul dubio longè
ac latè famã peruulgatam, ſed mi-
nùs tibi fortassis in cute notam, leui
ſaltem ſtyli mei penicillo adum-
brarem: id igitur nunc curſim agam:
tu quæſo tantisper conſiſte.

Vienneniſis Academiae incuna-
bula poſuiſſe ſcribitur Fridericus II.
Imp. vir, vt rei militaris, ita bona-
rum artium, multarumque lingua-
rum ſcientiſſimus. Is quippe rebus
maximis, terrã marique conſectis
Conrado filio in futurum Cæſarem
designato, muſarum primam ſe-
dem Viennæ erexit, ratus eſſe perpa-
rum ſi orbis ipſi imperium relin-
queret, niſi ſapientiam, quã ad ſum-
ma pertigerat, commendaret, iſſque
Rempub. fundaret præſidijs, quibus
Imperij Maieſtas, religio, pietas, ma-
gis ac magis indies effloſcerent:
incidit iſtud in annum circiter 1237.
id eſt, quadringentiſ propè retrò
annis:

annis: quo ex tempore permissam
fuisse Doctorum creandorum po-
testatem Volfanus Lazius medicus
magni nominis, idemque Cæsaris
Consiliarius, & Historicus, ex Fride-
derici diplomate non obscuris indi-
cijs deprehendit. Porrò constat sta-
tim à iactis fundamentis, per annos
continuo octodecim supra centum,
Viennensem Scholam, crescente
sensim cum ætate famâ eruditus ho-
minibus ita abundasse: vt iam tum
apud exteras Vrbes ac Prouincias
celebritatem sibi aliquam compa-
raret: fecit ea res vt Albertus II.
Dux Austriæ de nouo Gymnasio
excitando, augendisque Professio-
rum stipendijs cogitaret, acciti que
eam in rem Lutetiâ celebres duo
Theologi, qui quod moliebatur
Albertus auspiciatò aggredierentur.
Videbatur itaque Academia pueri-
tiam iam tum suam euasisse: ea vt
breui adolesceret, imperante Caro-
lo IV. (qui & ipse literarum erat.

Græ-

Proœmium secundum

Græcarū, Latinarūq; apprimè peritus) effecêre Alberti secūdi filij, Austriae Principes Augustissimi, ac Duces, Rudolphus IV. Albertus III. Leopoldus II. qui ex singulari politiorū disciplinarū studio (quod Austriacis innatum, propriumq; existit) cūm Parentis demortui in ornanda Academia curas suscepissent; vt ipsis domestica esset atque intima, in Curiam quasi in suam familiam constitutis nouis sedibus aduocarunt, censibus ac priuilegijs locupletarunt: hominibus doctis suos Honorum gradus, virtutis & eruditionis seu incitamenta, seu præmia statui voluerunt: denique ne quid ad Reip. literariæ absolutionem desideraretur; viris in omni scientiarum laudumq; genere præstantibus iussêre, iisdem vt Academiã Viennensem informarent institutis ac moribus, quibus olim laudatissima Orbis Gymnasia, Athenis, Romæ, Parisijs claruissent. Ita quam

Fri-

Fridericus pepererat, natamq; educarat, Albertus II. ad primam Adolescentiam promouerat, tres Fratres germani ad maturitatem quandam perduxere, sub annum 1365. eamque ob causam in hoc ferè tempus fundationem Academiae nonnulli referunt, si de flore ætatis loquantur, non malè: quanquam octennio duntaxat. Musæ cum sua Pallade Curiam tenuêre: cùm enim optimus Princeps Albertus, Rudolpho fratre mortuo, nemus potiùs, quàm Curiam Academiae Athenis olim nomen fecisse; neque parùm literarum otia negotiorum strepitum conturbari aduerteret; Sapientiaẽ edem in tranquilliolem salubrioremque aream, coëmpto amplissimo fundo, transtulit, auctis iterum censibus priuilegijsque denuò sancitis; quæ ne in posterum violarentur, vt ab Urbano VI. Pontifice Maximo vim roburque acciperent, facilerè perfecit ad annum 1384. quem
annum

Proœmium secundum

annum tanquam Academiae benè auspicatum ac felicem, niueo dignum lapillo notari placuit: tunc enim hoc Gymnasium Archiduciale audiit, in quo duodecim perpetui Collegæ artes liberales ac Philosophiam profiterentur, neque multò post ad Iurisperitos & Medicos ordinarij quoque Theologiae Magistri accessere.

Verùm vt cunæ Friderico II. Alberto II. prætextæ togæ honos, Rudolpho fratribusque germanis iniens adolescentia, ita Friderico III. ætas Academiae viridior, atque adè ipsa Iuuentus adscribi debet: eo enim Cæsare Academia, quæ ab Austriae Archiducibus nata auctaque erat, ex optimis Græcorum, Romanorum, Francorumque legibus coaluerat, iamque Germaniæ ferè antiquissima habebatur, quasi Viennæ præcipuū prostaret Orbis Gymnasium, iure quo optimo Viennense Archigymnasium appellari, ipsiq;

Re-

Reſtores Viennen. Archigymnaſij
Principes, Illuſtriſſimo, Honorifi-
centiſſimóque nomine vocari cœ-
pere. Secutus eſt deinceps Friderici
III. proles Maximilianus vir à tene-
ris vnguiculis ſcientia & virtute in-
ſtruſtiſſimus : ſub quo verè aurea
Academiæ tempora enituere, atque
adeò robuſta & virilis ætas, quæ iam
non flores, ſed decoctos fruſtus ex
ſeſe vberiùs profunderet. Creuerat
propè ad ſummum Iuriſprudentia,
Medicina ſeſe confirmarat, nulla
pars iacebat Philoſophiæ, etſi ex-
celleret Matheſis: regnabat Syrenu-
la Suada, Muſæ omnes triumphab-
bant. Cæſar enim nouo honoris in-
citamento Collegium Poëticum
Academiæ adiecit, quintamque fa-
cultatem eſſe voluit, neque tantum
Poëtæ laureatos creandi poteſta-
tem permisit; ſed ipſemet manu
Imperatoriâ nonnullis doctarum
frontium, frondem lauream impo-
ſuit, eſt is pileus è diuite materia,
argen-

Proœmium secundum

argenteâ coronâ in formam virentis lauri redimitus vbi rami sese connectunt, lamina est amplior, in qua Imperatrix aquila sculpta visitur, cum Epigraphe, *Maximilianus*, cui hinc inde decenter assurgunt duæ breues inauratæ statuæ, *Phœbus*, *Pallas*; ea res ad boni facti memoriam in Academia tabulario asseruatur. Sed regina scientiarum in primis Theologia eo supra reliquas tempore, robur summum, maximasque suæ scholæ vires exerebat. Viennam venerat sui æui in Germania Phœnix Ioannes Eckius Doctor Ingolstadiensis, ingressus palæstram concertauit: tantam verò vir ille plurium palmarum pugil Viennensium eruditionem atque industriam sensit, vt liberè professus sibi Viennæ non parùm negotij obiectum, addiderit se in longa peregrinatione, quam ad varia loca disputandi causâ susceperat, nullibi se in doctiores acutioresque Theologos

logos incurrisse. suus cuique gradui honos non tantum decretus erat, sed etiam habebatur. Professores linguas tres ex panno pallijs intextas gestabant, neque absque solenni habitu, eoque sanè magnifico publicas scholas ingrediebantur: Tyrones singularum facultatum, quorum septem octove millia vno tempore censa sunt, cingula; pro- uectiores ex illis cappas (sic enim vocant) alij & alij varia decora ostentabant, quibus ab imperita multitudine interstingui honorarique possent.

Peruenimus iam ad Ferdinandum I. antiquæ Religionis, reique per Germaniam restituendæ studiosissimum Imperatorem: nam Lutherana pestis ita tum longè ac latè tetrum virus euomerat, vt maxima eaque nobilior corporis totius pars fœdâ lue contabesceret. Is igitur anno 1533. Rex Romanorum augustissimus cum prioribus sæculis

Proœmium secundum

constitutas leges, confirmatâque à se priuilegia publicasset: vt Sacræ Maiestatis in Academiam voluntas orbi vniuerso patefceret, edicto per Prouincias promulgato omnibus studiorum causâ ad Urbem appellentibus, summam tùm clementiam tùm immunitatem prolixè est pollicitus. Anno verò 1552. cùm Viennæ esset, in publico Prouinciarum confesso, de literis quæ cum Religione diffugerant, postliminio reuocandis, honoréq; scholæ redhibendo, grauissimam & disertissimam habuit orationem, dicendóque tantum apud suos effecit: vt pauperes centum, eóque plures è publico in Theologicis præsertim studijs per quinquennium educandos reciperent; quod exemplum secuti S. P. Q. Viennensis 25. etiam alios paris fortunæ, qui ingenio pollerent, in spem quoque publicam aluère. Præclara hæc; sed tamen multò etiam magis Ferdinandus postea-

posteaquam Carolo V. imperium
ponente, orbis voce atque applau-
su, dictus acclamatusque est Impe-
rator, reparandis Academiæ rui-
nis extinguendisq; Hæreseôn igni-
bus incubuit. Neque ad scopum stu-
diumque Cæsareæ mentis parùm
faciebat, quòd paulò antè sub an-
num 1550. vti è re literarum ac Reli-
gionis fore videbatur, id in Comi-
tijs Augustanis agente Urbano La-
bacensi Antistite, qui à Confessio-
nibus Ferdinando erat, cogitatumq;
actumque fuerat cum summo Pon-
tifice, atque Ordinis Parente Sancto
Ignatio de Societate IESV in Urbem
vocanda. Venit anno sequenti ad
sedem capiendam Claudius Iaius
Subaudus ex Ingolstadiensi acade-
mia, vbi Theologiæ Doctorem ma-
xima cum laude egerat; ex Italia
verò missi ab Ignatio accesserant,
Nicolaus Lanoyus. Belga cum 10.
alijs è Societate. Iaius primarius
Sociorum moderator in Academia

Proœmium secundum

epistolam sancti Pauli ad Romanos explicare aggressus est, Magistrum Sententiarum Lanoyus; sed Iaium vnum è decem primis Ordinis Patribus, virum non eruditione magis, quàm virtute singularem, rebus plurimis in Germania pro Religione & Sapientia præclarè gestis, Deus breui è stadio, in aliam vitam eamque, vti spes est, beatam euocauit. Elatus itaque est magno Academiae luctu ac honore, sepultusque in S. Nicolai, quæ tunc PP. Franciscanorum erat, sacrâ æde, quo etiamnum loco quiescit. Laudationem funebrem habuit Petrus Canisius Ingolstadio, vbi & ipse res maximas tractabat, Viennam à Ferdinando accitus, quem virum totius Germaniæ præclarum lumen Academia admirata primùm, mox etiam venerata est: is enim posteaquam Viennæ inter cætera Ferdinandi iussu Catechismum illum scripsit, qui etiamnum omnium propè gentium

gentium auribus, lingua, manibus
conteritur; è Societatis Collegio in
Archigymnasium Viennense tra-
ductus facultatis Theologicæ Deca-
num egit, ac deinde (quod operosè
multumque defugerat) permittente
Ignatio coactus, post Fridericum
Plauseum, Episcopatum Viennen-
sem, per annum saltem, religiosè
administrandum suscepit, dum
alius suppeteret, qui sufficeretur.
Ita Ferdinandus Academiam Hære-
seôn, Bellorumq; vitio recisis nervis
contabescentem, in pristinum auitæ
religionis ac sinceræ doctrinæ sen-
sum & vigorem restituere vehe-
menter studuit. Idque porrò maiori
etiam studio egit, agitq;e adhuc
eiusdem nominis & animi Ferdi-
nandus alter, in laceræ Germaniæ
recolligendo naufragio, literisque
ab interitu vindicandis, nulli Cæsa-
rum secundus, quem Deus Opt.
Max. ex communi omnium bono-
rum voto, diu incolumem, victo-

Proœmium secundum

rem, triumphatorem seruet. Hic Imperator anno 1623. Collegium Societatis IESV à Ferdinando I. fundatum pro suprema sua potestate membris Academiæ, adnexuit, priorum Ducum, Archiducum Austriae, Regum Romanorum atque Cæsarum priuilegia denuò sanxit, & vt nouus adderetur splendor, Templum Academiæ, Scholæque Societatis IESV à fundamentis excitari voluit; & templum quidem Academicum Symmetria, amplitudine, forma, Cæsare dignum iam suis partibus constat, neque reliqua ædificia impigrè assurgent, si modo superi temporaq; siuerint. Est autem Academiæ totius, dum scribo, hæc facies ac ferè status, qui certè si tumultuantium armorum tristissimæ tempestates spectentur, æstimari potest lætus ac fœlix.

Nobiles atque Excellentes artium & Philosophiæ Magistros recenset plurimos; quibus eruditio
ipsa,

ipsa, etsi alioqui genere obscuris, claritudinem, ius armorum, atque insignium, verique nominis nobilitatem ex speciali Imperatorum priuilegio indidit in seros etiam nepotes transmittendam. Itaque quot in artificia facultatis senatu sedent, tot ibi videas viros Nobiles, ut minus mirum sit in eo Magistratu, nonnunquam spectari non modo insignes Cathedralis Ecclesie sancti Stephani Canonicos, sed etiam quosdam Sacrorum Antistites. Medicinæ excellentissimos Doctores numerat hæc Ciuitas non pauciores triginta, quorum 17. de consilio sunt Medicæ facultatis, atque ex ijs duo aulici, vnus præterea ipsius Cæsaris, medicos agunt maxima cum laude. Iurisperitos Doctores recenset Academia duos supra triginta, viros profectò clarissimos, plerisque etiam Magnificos, quo ex numero nonnulli partim in concilio intimo, partim in Excelsi Regimi-

Proœmium secundum

nis Curia, Cancellarij aut Consiliarij
Cæsareæ S. Maiestatis, alij in amplif-
simo Austriæ inferioris senatu à
Consilijs, ab aduocationibus, aut
patrocinijs rem nauant patriæ salu-
tarem, sibi, Academiaeque Vien-
nensi perhonorificam. Denique ex
Admodum Reuerendis Dominis
qui supremam Theologię lauream
sunt indepti, hodięque 20. ad Con-
cilium facultatis Theologię perti-
nent, ex quibus duo nuper in hac
Academia infulam sacro ritu acce-
pere. Illustrissimi Reuerendissimiq;
Domini Episcopus Neostadiensis
& Abbas Kettwicensis. Patere te
hoc in choro videri Illustrissime ac
Reuerendissime Princeps Episcopo
Viennensis Cremiplanensis Cœno-
bij Antistes; cui debet hæc Acade-
mia plurimum, quod promeritum
alibi Doctoratus pileum, nusquam
honorificentius quam apud nos col-
locare te posse existimasti. Porrò sub
horum Ducum auspicijs ac signis
artium,

artium, Philosophiæ superiorum-
que artium Discipuli militant,
flos Austriacæ atque exteræ Iuuen-
tutis, mille supra ducentos, ex vn-
guibus disce Aquilam, Solæ Scholæ
inferiorum artium in Collegio So-
cietatis Academico adolescentes
iuuenesque educunt, genere ac do-
mo nobiles circiter quadringentos,
in his Principem vnum, Marchio-
nes duos, Cōmites nouem, Baro-
nes triginta, Prouinciales totidem.
Quæ omnia si retrò ad suum caput
per quadringentos ferè annos re-
ducantur, nemo omnium erit opi-
nor, qui non fateatur Viennensem
Academiam à suis fundamentis
antiquissimam, à suis verò fundato-
ribus Archiducalem non modò,
sed semper Cæsaream, semper Au-
gustam extitisse : adeò vt meritò in
controuersiam vocari possit an
Augustissimi Archiduces dignio-
res fuerint tam nobili Academia;
quam tam nobilis Academia Ar-
chidu-

Proœmium secundum

chiducibus Austriae tam Augustis? Quare reliqua quae ad dignitatem, celebritatemque spectant, etsi prolixè ac præclarè exaggerari possent, quod à quouis limati iudicij viro facilè ex superioribus intelligantur, in breue deinceps compendium epitomenque contraham. De statutis vniuersim id affirmari sat est Academicarum Atheniensis, Romanae, Parisiensis succum esse ac medullam: Priuilegia maximis Cæsaribus, summis Pontificibus, à quibus concessa confirmataque sunt digna omninò videri: Summa eorum hæc est. Academiae Princeps in publicis itionibus proximum ab Austriae Archiducibus locum teneat. Quae academicus Magistratus statuerit, decreuerit, sanxerit, ius & lex sunt. Causarum etiam capitalium Tribunal, item vitæ ac necis potestas penes eundem esto. Academici priuilegijs ciuium gaudento, oneribus eximuntor. Ne quid
Respub.

Respub. literaria in suis Iuribus aut priuilegijs noxæ vel detrimenti capiat, Summi viri custodes, conseruatoresque dantor, atque hi vigilanto. Cum ciuicus Magistratus in Curia excelsi Regiminis renunciat, soli Reçtori inter Consiliarios circumstante reliqua corona, sedendi fas locusque conceduntor. Atque hæc aliaque Priuilegia, ipse Princeps eo tempore quo Austriæ possessionem solemni ritu init, ab Academia salutatus, rogatusque datâ Reçtori manu sanctè spondet curaturum se, vt qua concessa sunt fide, sincerâ, integrâque conseruentur. Quæ consequuntur facient etiam nonnihil fortassis ad Academiæ dignitatem, atque commendationem. Doctores superiorum facultatum in S. Stephani Basilica qui locus non modo sacer, sed amplissimus ornatissimusque est, suorum honorum titulis atque insignibus decorantur: singulæ facultates è
Cœlitum

Proœmium secundum

Cœlitum numero Dium suum
Tutelarem, singulæ Nationes suum
in eâdem eade, solemnibus sacrifi-
cijs, latinisque orationibus propriè
sibi colendum delegerunt, piorum
hominum munificis largitionibus
Bibliotheca locupletissimè instru-
cta, stipendia, contubernia, semi-
naria, erecta constitutaque, quibus
rebus pauperes se suâque studia su-
stentent atque commodius in lite-
rarum virtutumque palæstra exer-
ceantur. Atque hic mihi in men-
tem redit & propè lacrymas tristi
commemoratione excitat Nosoco-
mium illud Xenodochiumque S.
Sebastiano dedicatum, quod cum
æde sacrâ honorificè ab academia
in subvrbijs extructum, egris pere-
grinisq; discipulis recipiendis olim
stetit, & vtinam etiamnum staret.
Verùm Austriacæ pietatis nobile
illud monumentum post iniectas
in vrbis obsidione ab impietate
Turcica sacrilegas flammâs iam in
suis

suis cineribus iacer. O si posteri saltem collapsam miserorum sedem denuò erigerent! non deessent fortè alibi, qui Viennensium istam verè Christianam humanitatem pari in pauperes studio imitarentur. Nondum dixi Viennensem Academiam duarum celeberrimarum Ingolsta- diensis & Triburgensis matrem se esse meritò gloriari. Nihil de verbis atque Academiae amœnissimo saluberrimòque situ, rerum omnium copia, morumque cultu commemoro. Omitto salutationes, adgratulationes, orationes saepe saepius honorificè susceptas & cum plausu habitas in aduentu, Comitij, inauguratione virorum Principum, Regum, Imperatorum. Omitto præterea numeratò reponere eos, qui sui nominis atque amplitudinis splendore plurimum lucis atque celebritatis Academiae contulerunt, quam scenam si per otium adornare vellem producerem primum eos,
qui

Proæmium secundum

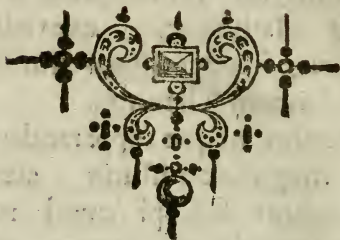
qui ex totius orbis Christiani oris buccinatrice fama exciti in hoc sapientiæ theatrum studiorum causa conscenderunt, Duces, Archiduces, Principes, Marchiones, Barones, Episcopos, Abbates, atque ex purpuratorum Patrum senatu nonnullos: in altero deinde actu prodirent Legati, Medici, Consiliarij, Cancellarij, Magistratum, Principum, Regum, Cæsarum, alijque cuiusvis ordinis summi viri qui ex hoc studiorum Circo, vti ex Palladio instructissimi milites, ad patriam ac Religionem ornandam, propugnandam euasere: qua in corona interiores starent duo è gente Piccolhominea pij æquè ac Magni Pontifices Pius II. & Pius III. superioris è sorore nepos. Hic primis in annis literarum pietatisque lacteos imbres Viennæ suxit, alter autem Orator ad Fridericum Imperatorem missus, tantum dexteritate ingenij

genij valuit, vt coronâ Poëtica donatus, inter Principes Cæsarei senatus adscitus sit. Denique in actu vltimo intra proscenium spectarentur omni scientiarum laude præstantissimi scriptores, Laureati Poëtæ, Palmares Oratores, inter insignes Philosophos excellentes Mathematici, expertissimi Medici, Prudentissimi Iurisconsulti, Summi Theologi.

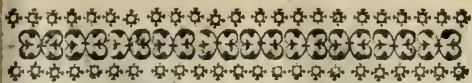
Verùm neque apparandæ huius magnificentissimæ actionis choragium suscepi quod negotium maioris est operæ; neque mei est huius instituti, qui leuiter tantum adumbratam Viennensis Academiæ effigiem in frontispicio operis spectari non ipsum ædificium ex ea materia perficere institui. Abi igitur nunc, Candide Lector, quo voles: indulgeas autem velim affectui in hanc Academiam meo, si te diusculè
& quam.

Proœmium secundum ad Lector.

& quam volebas, molestius, aliò
nimirùm properantem Viennæ de-
tinui. VALE.

PRÆ-

PRÆMUNITIO.

A D

ARISTARCHVM.

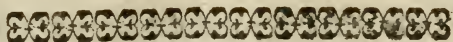
NON est magis iam, quam olim Socrate foras abeunte, aut S. Hieronymo scribente, tutum in lucem prodire intectum galeâ, si occurrerit seuerus quispiam & malè suspicax Aristarchus, nisi te bene præmunieris, caue, vereor ut vapules. Saluto te igitur imprimis in ipso statim limine perhumaniter, mi Aristarche, ac deinde enixè rogo, ne me vel allatres eminus, vel cominus mordeas: nemini in via
ō futu-

futurus sum noxæ si domos esse plu-
res, quàm velim, in Academijs pe-
riculosas, si socios improbos, si stu-
diorum morumque Moderatores
nonnunquam non optimos, si Aca-
demicorum nepotum vitia sanè
grauia reprehendero: si in alijs præ-
stantium virtutum gloriam desi-
derauero, tu me, quæso, scopumque
meum probè noris, priusquam den-
te aut saxo impetas. Instruo Aca-
demicos Adolescentes, non eos dun-
taxat, qui in Catholicis ac moratis
urbibus habitant, sed eos etiam,
qui in Hereticis ac malè institutis
Academijs (cuiusmodi sunt non
paucæ) instruuntur: imò velim in
Ethnicorum quoque, si fieri posset,
gymnasijs & scholis legi, ut quàm
longè latèque, ipse olim Salomon
suis præceptis spectauit, tam longè
latèq;

latèq; respiciat hic Salomon meus.
Quanquam si eius Europæ, quæ
Religionem Catholicam tuetur,
amplitudinem; si temporum, quæ
possunt incidere, calamitates; si
semper & ubique in vitia duci
ceream, ad virtutes verò diffi-
cilem Adolescentiam tecum repu-
taueris, etiam fortassis occurret
locus, & tempus, quo indulgen-
tius, & minùs rigidè Academi-
cum meum tractasse videar. De-
nique in Symbolis meis, in stylo,
totoque contextu, si quid minus
abstrusæ reconditaque eruditionis,
ut multa sunt, reperias: velim
cogites cui hæc scribam, suscepisse
me scilicet instituendum Philoso-
phiæ candidatum, non iam ex bar-
baris Philosophis, aut è grauiori-
bus

*bus Theologis vnum aliquem: ita
iam opinor hisce rationibus audi-
tis abire me fines intactum. Vir
bonus es. Vale.*

I N D E X.

INSTITUTIONVM
SALOMONICARVM.

Proœmium primum, ad Lectorem,
de libri argumento, ac methodo.

Proœmium secundum, ad eundem, de Aca-
demie Viennensis Antiquitate, Nobi-
litate, Celebritate.

PARS PRIMA.

*Procuranda primùm aduentanti
in Academiam.*

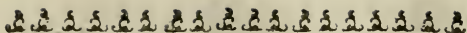
CAP. I. Æstimatio Sapientie. pag. 5.

CAP. II. Eiusdem Amor. p. 21.

CAP. III. Domus commodæ dele-
ctus. p. 41.

CAP. IV. Delectus sociorum. p. 61.

CAP. V. Itemque moderatoris tam
conscientie, quàm stu-
diorum. p. 83.

PARS SECUNDA.

Exercitationes Academicae.

- CAP. I. Matutinum pensum. p.105.
CAP. II. Schola. p.127.
CAP. III. Priuatum studium. p.147.
CAP. IV. Vacatio, & lusus. p.175.
-

PARS TERTIA.

Vitia maximè cauenda Adolescenti Academico.

- CAP. I. Licentia Morum. p.195.
CAP. II. Prodigalitas temporis &
rei propriæ, Aleæ, char-
tæ pictæ, sphæristeria.
pag. 217.
CAP. III. Corporis luxus, cincinni,
comæ, impuditiæ, na-
tatio-

tationes , balneationes.
pag. 239.

CAP. IV. Compotatio, Ebrietas.
pag. 283.

CAP. V. Nocturnæ excursions,
graffationes , verbera,
vulnera, cædes. p.321.

PARS QUARTA.

Virtutes Academici Adolescentis.

CAP. I. Industria & Constantia.
pag. 359.

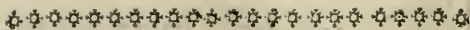
CAP. II. Ingens peccati horror.
p. 397.

CAP. III. Castimonia. p.437.

CAP. IV. Religio in Deum. p.479.

CAP. V. Pietas in parentes, & Magi-
stros. p. 523.

CAP. VI. Prudentia in vitæ genere
deligendo. p. 559.

SVMMMA PRIVILEGII.

EGO infrascriptus Societatis IESV in Gallo-Belgica Prouincialis iuxta priuilegium eidem Societati concessum quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absq; Superiorum permissione imprimant, facultatem do BALTAZARI BELLERO Typographo Duacensi, vt librum, cui titulus est, *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis, Auctore R. P. CAROLO MUSART Belga è Societate IESV Doctore Theologiae, & in Viennensi Austria Academia sacrarum litterarum interprete,* ad sex annos proximos imprimere & liberè distrahere possit. Datum Montibus 26. Decemb. 1632.

IOANNES LOBBETIVS.

AP-

APPROBATIO.

Liber hic, cui titulus, *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis*, Auctore R. P. CAROLO MVSART Belga è Societate IESV Doctore Theologiae, & in Viennensi Austriae Academia sacrarum litterarum interprete, non modò nihil fidei Catholicę, bonisve moribus aduersum continet, verum etiam Iuuentutem Academicam optimis præceptis ad Sapientię ac pietatis studium solidè simul & eleganter informat. Quare, auctoritate mihi à Reuerendissimo Domino Episcopo Atrebatensi delegatâ, probo, vt ad publicam vtilitatem in lucem edatur. Actum Duaci 18. Decembris Anni 1632.

PHILIPPVS DV TRIEV
è Societ. IESV S. Theologiae
Doctore & Professor.

FACULTAS REVERENDI P.
Prouincialis.

CMM Librum hunc (cui titulus *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis*) à P. CAROLO MVSART Societatis nostræ Theologo compositum ij recognorint, quibus id fuit commissum, & edi posse in lucem iudicarint, Ego Georgius Forro, Societatis IESV per Austriam Prouincialis, pro potestate ab Admodum Reuerendo P. N. M V T I O V I T E L E S C O Præposito Generali mihi facta, facultatem concedo, vt typis mandetur. In cuius rei fidem has litteras manu nostra subscriptas, ac nostri Officij sigillo munitas dedimus.

Viennæ Austriæ 25. Febr. 1632.

GEORGIUS FORRO.

R.P.

R. P. FRANCISCI

MONTMORENCII

E SOCIETATE IESV

ad Lectorem.

EPIGRAMMA.

VENIT ab Antarcto Solymam Regina
Nitocris

Discendi studio, famaqué excita Magistri

Qui tibi, Lector, in hoc sistit se sponte Libello.

Nec quia sese offert vltro, sit vilior: ampla

Sed magis inde manet MVSARTVM gratia; nullo

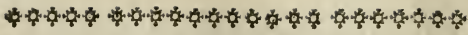
Spectandum dederit tibi quod Salomona la-

bore.

Hoc frueri: & Regis pueri, puer, indue men-

tem.

ORA.

ORATIO SALOMONIS,

Pro Sapientia à Deo impe-
tranda.

Ex capite 9. Sapient.

*DEUS Patrum meorum,
& Domine misericordie,
qui fecisti omnia verbo
tuo, & sapientiâ tuâ constituisti
hominem, vt dominaretur creatu-
re, quæ à te facta est; da mihi se-
dium tuarum asstricem sapien-
tiam, & noli me reprobare à pue-
ris tuis, quoniam seruus tuus sum
ego, & filius ancilla tuæ, homo in-
firmus, & exigui temporis, & mi-
nor ad intellectum iudicij & le-
gum: nam & si quis erit consumma-*

tus inter filios hominum, si ab illo
abfuerit sapientia tua, in nihilum
computabitur. Tecum sapientia
tua, quę nouit opera tua, quę & ad-
fuit tunc, cū orbem terrarum fa-
ceres, & sciebat quid esset placitum
oculis tuis, & quid directum in prę-
ceptis tuis. Mitte illam de celis
sanctis tuis, & à sede magnitudinis
tuę, ut mecum sit & mecum labo-
ret, ut sciam quid acceptum sit a-
pud te. Scit enim illa omnia, & in-
telligit, & deducet me in operibus
meis sobriè, & custodiet me in sua
potentia; quis enim hominum pote-
rit scire consilium Dei? aut quis po-
terit cogitare quid velit Deus? cogi-
tationes enim mortalium timide, &
incertę prouidentię nostrę. Corpore
enim, quod corrumpitur, aggrauat
animam, & terrena habitatio de-
primie

primit sensum multa cogitantem,
& difficile estimamus que in terra
sunt, & que in prospectu sunt inue-
nimus cum labore: que autem in ce-
lis sunt quis inuestigabit, sensum
autem tuum quis sciet? nisi tu dede-
ris sapientiam, & miseris Spiritum
sanctum tuum de Altissimis, & sic
correctæ sint semitæ eorum, qui
sunt in terris, & que tibi placent
didicerint homines: nam per sapien-
tiam sancti sunt quicumque placue-
runt tibi Domine à principio.

Errata sic corrige.

Pag. 59. coruus lege ceruus p. 164. lectione l.
lotione p. 190. nugiendibulus l. nugiendulus
p. 206. tum l. te p. 207. effrænum l. frænum p.
226. in Thamum, l. ad Thamum ibid. adiapha-
na l. adiaphora. p. 237. iniustos l. inustos p. 290.
arogorum: l. aragonum ibid. infestaretur: l. in-
fectaretur. 301. præferre: l. proferre 314. tam
l. eam 321. quia dissimulat: l. qui autem dissi-
mulat 322. detestabitur: l. detestatur. 323. len-
tículas l. tendículas 325. locum: l. lacum 337.
probitatem l. improbitatem 340. in innocen-
tem l. innocentis 343. ferix l. ferix 420. trutina-
re l. trutina, & 424. saltaone l. saltatione 427. ab
arce l. abarce. 516. præfunctus l. perfunctus
533. exigant l. erigant. 608. ei l. is pag. vlt. pi-
gmentum l. figmentum

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

INSTITUTIONVM

SALOMONICARVM

PARS PRIMAE

Procuranda Adolescenti pri-
mùm in Academiam ad-
uentanti.

Aestimatio Sapientia

z.

Est aliquid gemma et rutilo pretiosius auro.

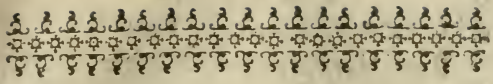
SYMBOLI EXPLICATIO.

Siste hîc iterum, amice huius Academiæ hospes, siste in ipso limine tantisper, & sapientiæ forum, officinam, merces demirare, singula contueri, suisque (vt par est) momentis æstima.

Dic age; quid potissimum amas, Adolescens? delicias, diuitiasnè, an honores? an hæc omnia? placet; ecce, nundinari hîc licebit: habebis à sapientia opes minimè aculeatas, voluptates sinceras, honores perennaturos.

Sapientia ipsa te vocat, & diuinissimus pædagogus SALO-

MON, vt in his nundinis fœlicitatem mercari velis, vehementer impellit: ne refuge, nec respue, ne rerum cæterarum fungos, fumos, quisquiliaſque dedecorum Infanus emptor pluris æſtimes, quàm veras illas opes, caſtas delicias, honores ſolidos.

CAPVT PRIMVM.

Æstimatio Sapientiæ.

MONITVM.

Sapientiam pluris, quam res cæteras
æstima.

SALOMON:

*Eatus homo, qui inuenit
sapientiam: melior est ac-
quisitio eius negotiatione
argenti, & auri primi &
purissimi fructus eius: pre-
tiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ
desiderantur, huic non valent compara-
ri. longitudo dierum in dextera eius, &
in sinistra illius diuitiæ, & gloria. li-
gnū vitæ est his, qui apprehendunt eam,
& qui tenuerit eam, beatus. Prou. 3.*

*Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes
superbæ, & iustitia. melior est fructus
meus auro, & lapide pretioso, & geni-
mina*

mina mea argento electo. Prou. 8.

Omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. Sap. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Beatitudo huius vitæ non est in diuitijs, delicijs, honoribus.

Nemo est omnino, qui beatus esse nolit: sed in quo beatitudo sita sit, non æquè omnes consentiunt. Voluptates corporis nonnulli; (atque hi ferè de Epicuri harâ) opes non pauci: qui minùs desipere sibi videntur, honores pro summo bono ducunt & amant; sed quàm longè à scopo aberrant, tu Academice Adolefcens, si modò Philosophari amas, vide. Imprimis corporearum voluptatum vel meminisse pudet. Fæda res illa & pecudum eas commendantium vox

non

non alio argumento magis refutatur: quàm ex eo, quòd ij ipsi, qui voluptates fædas consecantur, nequitiam damnantes suam, publicum & lucem fugitant: nemo enim vnus reperiatur, qui turpis & incestus velit haberi.

Nunc vero argentum, aurum, gemmæ (quas res vulgò diuitias appellant) reuera quid sunt? terra, sole obdurata, coloratum ac nonnihil splendens lutum; cui errori sola raritas pretium dedit: nam etiam hæ quisquiliæ, vbi in copia sunt, vilescunt; denique honor, qui pluris fieri solet, opinio est aliorum, & plerumque inconstantis atque imperitæ multitudinis. Hodie te efferent in cælum, cras ad sepulchrum: lentum est cras, sæpe eodem, quo euehant, momento proturbant. Iam jo triumphæ, ad curulem, ad sceptrum: mox ad columnam Mœniam, ad scalas Gemonias, ad Crucem, & cornos occlamant. Lege sacras tabulas. Christus in urbem Hierosolymitanam triumphæ pompâ inuehitur: post quinque dies ignominiosæ cruci affigitur. Quod autem hic de honoribus dico, eodem de diuitijs paulò antè dictum oportuit: nihil opibus quoque velociùs, fugacius; vix ceperis; auolant, nimirum à fortuna ad horam homini commodan-

tur illos reperendæ, imò eripiendæ: ita fit modò Iulus, modò Cræsus: quoties id spectatû? Ne igitur crede veras voluptates, opes fixas, solidos honores in hac vitâ vspiam reperiri posse.

§. II.

Beatitudo huius vitæ in solius sapientia sinu reperitur.

IMò verò, mi Philosophe Adolescens, hîc beatitudinem aliquam reperiri posse puta: sed non nisi in sapientiæ arca, penu, sinu. Audi Salomonem: *Beatus homo, qui inuenit sapientiam Melior est acquisitio eius negotiatione argenti, & auri primi: pretiosior est cunctis opibus & (quod Hebræa vox sonat) omnibus gemmis,* denique quæcunque ab homine sordidè auaro desiderantur, aut desiderari possunt, vni sapientiæ non valent comparari: nimirum eæ potissime, & propè solæ diuitiæ habendæ sunt, quibus non arcu-
la, sed animus diues est; quas eripere Bianti Philosopho non modò incêdium, sed ne mors quidem potest. Quare sapienter fecisse censendus est Crates ille Thebanus, qui cùm omnem substantiam in pecuniam redegisset, apud Trapezitan
depo-

deposuisse dicitur hac lege: vt si filij Philosophi euaderent, illam egentibus ciuibus distribueret; nihil illis egere Philosophos arbitratus: si verò sine Philosophia remaneret, redderet illis depositum: vt vacuis virtute saltem opes opitularentur. Iam si querantur honores, æquè in manu solius sapientiæ reperies coniunctam cum diuitijs gloriam, & quidem immortalem: *in sinistra enim illius diuitia & gloria: longitudo autem dierum in dextera eius.* illi namque soli veri honores æstimandi sunt, qui ab ore & infano hominum iudicio, vulgi, improborumque hominum non pendent: quos viri boni & beatæ mentes & Deus ipse viuis mortuisque sapientibus deferunt, & qui ne longitudine quidem æternitatis emoriantur, aut flaccescant. Atque voluptates etiam suas, non eas, quæ belluinæ sunt ac longe infra hominis dignitatem collocatæ: sed tamen suas etiam animi delicias melioresque illas ac puriores habet, & in sui amatores profundit sapientia. *Purissimi fructus eius: lignum vite est his, qui apprehendunt eam.* Collige tu mihi tantum hæc paradisi poma & primis saltem labris attinge: nægo vehementer decipior, nisi elu, vsuque ipso disces, dicisque vnà mecum, nihil non modò sapientia

pieniæ diuitijs esse opulentiùs, nihil ipsius gloriâ splendidiùs: sed nihil quoque reperiri vsquam posse eius delitijs aut liquidius aut suauius. Quid his te ego diutiùs teneo? verbulo omnem sapientiæ æstimationem habe. *Qui tenuerit eam, inquit sapiens, Beatus.* Cum enim beatitudinis nomine omnium bonorum cumulus contineatur: ei, qui sapientiam sibi compararit, nihil quod bonum appetendumque sit, deesse potest. Quare eò etiam pertinent illa. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & istud breue acroama, quo veluti Epilogo omnia concluduntur, mecum sunt diuitia & gloria, opes superba ac iustitia.*

§. III.

Paria Salomoni docet Plutarchus lib. de liberis educandis.

PLacet post Salomonem Plutarchum quoque consimilia docentem tantisper audire. Hic in libello de educatione liberorum, cum primum, medium, atque postremum esse virtutem asseuerasset, dixissetque eruditionem ad virtutem ac beatitudinem plurimum adferre adiumenti, cætera bona pusilla esse ac indigna,

gna, quæ tantis studijs inſectemur: per-
 git deinde ſtrictim expendere ſingula,
 pulchram ſcilicet videri nobilitatem: ſed
 maiorum potiùs, quàm bonum noſtrum
 exiſtere; pretioſas haberi diuitias: verùm
 eam fortunæ eſſe poſſeſſionem facinoro-
 ſis & calumniatoribus expoſitam, *quoſies*
(vt ipſe loquitur) loculos ſagittarint, adori-
riq; concupiuerint: Similiter gloriam ve-
 nuſtam quandam rem eſſe, formam præ-
 terea præcipuum quiddam & pro qua
 vendicanda magnopere decertetur: ſed,
 vt res cæteras, inconstantem & cadu-
 cam. hæc deinceps ſubiungit. *Noſtris au-*
tem in rebus ſola & immortalis & diuina eſt
eruditio. Ex vniuerſis duo humana natura
perquàm peculiaria bona ſunt, intellectus &
ratio. Hanc nullius fortunæ tollet incurſus, nul-
la calumnia diſturbat: non ægritudo corrup-
per, neque ſeneſtus. Bellum ſingula torrentis
iñſtar irahens, & omnia ferens ſolam doctri-
nam nequit eripere. Laudat poſtea Stilpo-
 nem Megarenſem Philoſophum, quòd
 Demetrio poſt captam ſoloque equatam
 urbem roganti, num quidquam ſuorum
 amiſſet: ita reſponderit *Haudequidem*
amiſi: bellum enim nulla ex virtute ſpolia di-
cit. addit denique Socratis propè par di-
 ctum; quem cùm Gorgias percunctare-
 rur, an Perſarum regem felicem putaret?
Niſi ſi,

Nescio, respondit, quantum ille habeat virtutis, ac disciplina: perinde ac in hisce, non vero in fortuna bonis persistat beatitudo. Atque ista omnia sapienter profecto Plutarchus eo loco, atque ex Salomonis mente: ut pleraque in moralibus.

§. IV.

Quanti viri Maximi sapientiam aestimauerint.

PORRò quàm magni sapientiam, eiusque studium estimauerint viri omnium hominum memoriâ præstantissimi, ex scriptis intelligitur: quibus eam posteris commendarunt. *Sapiens (ut docet Seneca) vicinus, proximusq; dijs consistit, exceptâ mortalitate similis Deo.* Idemque contendit solam sapientiam esse libertatem; quasi serui sint omnes, qui ea careant. Cicero sanè ex Stoicorum placitis fortiter egit: ut probaret sapientes omnes esse liberos. In officijs verò *quid est, ait, per Deos, optabilius sapientia? quid præstantius? quid homini melius? quid homine dignius? hanc igitur qui expetunt. Philosophi nominantur: nec quicquam aliud est philosophia, si interpretari velimus, quàm studium sapientia.* Sed hæc, verè, aliaque omnia, quæ de hoc argumento fusè dici possunt, Iustinus Philosophus & Martyr breui hac sen-

Epist. 73.
ad Lucium.

Cic. in
Parad.

Lib. 2. of-
fic.

sententiâ videtur complexus. *Est, ait, Philosophia maximum bonum, & possessio. & apud Deum venerabilis, quæ ducit nos ad eum, & sufficit sola, & sancti beatiq̃ue illi qui mentem ei donant. Quæ cum ita sint, existimandum est (quod viri doctissimi tradunt) alias inferiores scientias, quas humaniores litteras appellamus, non aliter neque diutiùs esse pertractandas: quàm ut animum ad Philosophiam parent, Ameniora ista artium (scribit Lipsius) nos quidem probamus, & illo velut vomere proscindi hoc animi solum & preparari ad sementem cupimus. Sed preparari: vera autem fruges, Philosophia est, cetera herba & flores. Seria (ait idem) post illa ludicra addantur, & non serò; quid in littore conchas & lapillos legimus? venti vocant, navis oram solvit. Recipe te ad sapientiam, & in ea, ut in beato tranquilloq̃ portu, consiste. Hauserat ista opinor Lipsius ex suo Seneca. tam diu (Senecam cito) istis immorandum est, quamdiu nihil agere maius animus potest: rudimenta sunt nostra, non opera, rudimenta tamen utilia sunt; ut substructiones quedam ne alioqui istud Xenocratis cuidam amuso & rudi aspersum acetum effundatur, Abi, abi non enim ansas habes Philosophiæ: ita enim ille litteras humaniores appellabat, Philosophiæ ansas: sed ansas tantum. Quæ utinam perpenderent Adolescentes illi, qui cùm*

In manduct. cap.

1.

Ibidem Lipsius.

Epist. 88: apud Lips. sup. cap.

2.

in ansis, id est, litteris humanioribus tenendis quinquennio, sexennio, ecque plus animum contriuerint: tempus operamque se perdere credunt; si biennium aut triennium Philosophiæ ipsi comprehendendæ concedant. Videamus, quàm aliter sibi faciendum esse viri omni ætate maximi censuerint. *Magno*, ait Lactantius, *et excellenti ingenio viri, cum se doctrina penitus tradidissent, quidquid laboris poterat impendi contemptis omnibus et publicis et privatis actionibus, ad acquirendam veritatis studium contulerunt, existimantes multo esse præclariorum humanarum diuinarumque rerum inuestigare et scire rationem: quam aut struendis opibus, aut cumulandis honoribus inhaerere: nam et abiectisse quosdam res familiares suas, et renuntiasse vniuersis voluptatibus constat: ut solam nudamque veritatem nudi expeditique sequerentur.* Addi potest, plurimos quoque fuisse, qui sapientiæ comparandæ studio partim in longissimis itineribus, partim in grauissimis laboribus ætatem consumpserint. Omitto hîc Pythagoram, Platonem, aliosque à religionis Christianæ professione alienos, quòd nostrorum hominum exemplis minimè ipsi careamus: quos quia sigillatim commemorare longum esset, omnium instar sit è Capadocia magnus ille Gregorius Nazianzenus.

Præfa. de
fall. Re-
lig. lib. 1.

Ex vita
ipsius.

Parentibus Christianis oriundus is fuit, non opibus magis, quàm moribus claris. Adolescens litterarum amore incensus, Cæsaream primùm, musarum id temporis sedem est profectus: hîc præstantium magistrorum consuetudine plurimùm vsus, non exiguam puerilis doctrinæ suppellectilem collegit: inde, vt oratoriam artem condisceret, in Palestinam porrò concessit, atque hinc Alexandriam adiit, quâ in vrbe cùm multùm politioris literaturæ sibi comparasset, tandem Athenas in optimam omnium disciplinarum Academiam, post fæditissimas tempestates enauigauit: ea in ciuitate Basilio, alijsque excultissimis viris potitus tantam in omni eruditionis genere facultatem est adeptus: vt dignus haberetur, qui eloquentiæ artem traderet.

Atque annum iam propè trigesimum studendo, peragrandoque confecerat: cùm ex doctâ peregrinatione ad suos reuersus, perinde ac si hætenus nihil profecisset, diuiniorum Christianæ sapientiæ partem, quàm hucusque ferè neglexerat, ita ardentè optare atque insequi cœpit: vt eius potiundæ studio, vrbes, forum, theatra, sophistarum turgentem fastum, principum ac magistratum insolentiam, diuitum arrogantiam, gloriam fluxam ac fragilem, magnificas ve-

stēs, auro atque argento nobilem supellectilem, picturâ & tabulis illustres porticus; cęteraq; decora, quę potētium animis oblutere solent, generoso fastidio contemneret, quod in illius vita grauis author tradidit. Quàm deinceps in eremi recessu diligentiam assiduitatēque sacrarum literarum studio adhibuerit, quibus se vigilijs, curis, laboribus enecuerit, longum esset percensere. atque ista ferē pro instituto sufficiūt. Agedum, Academice Adolecens, an vir ille tantus, alijque eiusdem mentis quamplurimi, tot tamque molestas peregrinationes suscepissent, tot, tamque splendida familię ornamenta abiecissent, tot denique se studiorum curis sponte confecissent, nisi duxissent sapientiam esse diuitijs, delicijs, honoribus, cęterisque rebus, quas vulgus amat, longē præstantiorem?

Sapientiam igitur & tu eodem loco, pari que in pretio habe, plurimū profecto id tuā interest: faciliē difficultates, quę plurimę passim ad magna contenditibus occurrunt, calcabis, ridebis, imō spōte adibis: si id tibi habueris persuasum, quod Salomon hic monuit in vnus possessione sapientię omnem, quę in mortali quidem vitā reperiri possit, fœlicitatem esse constitutam. ORA:

O R A T I O.

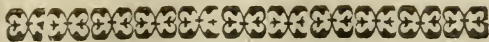
*Pro obtinenda æstimatione veræ
sapientiæ.*

CLamabat, sapientissime IESV, ad te olim cæcus secus viam sedens; IESV fili David miserere mei, neque aliud tum petebat, nisi vt videret lucem hanc breuem & subdolam, quam quotidie nox tollit, & atræ plerumque nebulæ obscurant. Ego verò ad te clamo ex intimis præcordijs: vt te aspiciam solem iustitię, lumen indeficiens. Igitur, sapientia æterni Patris, ac splendor gloriæ eius; claude obsecro oculos meos, ne videant vanitatem: aperi, vt veritatem videam. Cæci mortales bona huius mundi, quæ bona non sunt, & inter quæ orientia morientiaque vix momentum intercurrit, tanto studio sectamur & quæ æterna sunt, ac vera bona negligimus: quæ verò ista est filiorum Adam aut stupiditas, aut amenia? Da mihi, bone IESV, ô meum omne bonum; da mihi per tuam lucem, & gratiam: vt ista vana respuam, sapientiam autem, id est, te ipsum sapientiam increatam supra res omnes æstimem, qui es Deus meus & omnia. Amen.

Hæc fax non fumans quamvis non vritur, vritur.

N. Baer. f.

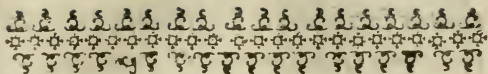

SYMBOLI EXPLICATIO.

Adolescens accede ad sacros
 hymenæos, Salomon mox ad-
 erit nuptiarum paranympus:
 hodie tibi diuina sapientia in
 sponsam danda, en præsto est,
 si modò velis, & ames. Non
 amas? stolidus es profectò, &
 amens: quid enim? formam
 quæris? nil ea venustius: opes?
 nihil vsquam ditius: nobilita-
 tem? nihil ipsius genere diui-
 nius; quidquid cælo, terraq; bo-
 num, optandumq; est, pro dote
 est, habetque ferè sibi vni istud
 proprium: amatores suos suâ
 pulchritudine pulchros, suis
 diuitijs opulentos, suâ nobilita-

te diuinos, & quidem æterno
nexus efficit.

Si igitur amare, si procum
agere, si matrimonio iungi lu-
bet, sunt hîc casti amores, peti-
tiones honestæ, sanctæ faces:
sapientiam ama, pete, tibi iun-
ge. adhuc tergiuersaris? mauiis
fortasse inter porcos, procos,
turpesque Veneris amafios,
quàm inter generosos sapien-
tiæ Hyppolitos versari? ô pro-
brum!

CAPVT SECVNDVM.

Sapientia Amor.

M O N I T V M.

Sapientiam ceu sororem, ceu sponsam amato, procator, ducito.

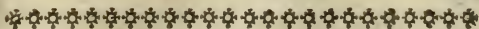
S A L O M O N.

D *ic Sapientia, soror mea es: & prudentiam voca amicã tuam*
Prou. 7.

Hanc amavi, & exquisiui à iuuentute mea, & quæsiui sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam. Doctrinx enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius. & si diuitiæ appe-

tuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes: Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum; sciens quoniam mecum communicabit de bonis, Et erit allocutio cogitationis Et tædij mei. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuietus illius, sed lætitiã Et gaudium. Hæc cogitans apud me circuibam quærens ut mihi illam assumerem. Sap. 8.

Præposui illam regnis Et sedibus: Et diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. super salutem Et speciem dilexi illam; venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Sap. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Sapientia Adolescenti ducenda in
Sponsam.*

SI fortè, mi bone Adolescens, vernantis, calentisq̄ue ætatis ardor in amores te, conjugijq̄ue cogitationem, ceu quidam intemperantis animi turbo, arripit: intempestium, incestum q̄; ignem comprime, & disce quid sanctè & castè amare possis: sunt enim sui sapientibus amores, ijdemq̄ue casti, sunt & honestæ nuptiæ: eò tu conuola, agedum, quod paranympus Salomon monet. *Dic tu Sapientia, soror mea es, & prudentiam voca amicam tuam.* Sapientiam, inquam, ama ut sororculam, id est, pudicè tamen; eamq̄ue tibi iunge in sponsam: næ ego vehementer fallor, nisi amicam & sponsam accepturus sis omni Venere venustiorrem, potentiorrem Iunone, Pallade doctiorrem, fideliorrem ipsa Penelope.

§. II.

*Sapientiæ dotes, & quàm ardenteream
procatus est Salomon.*

SEd summam ab ipsiusmet Salomonis ore eximias sapientiæ dotes de prædicari audias, quæ sapientissimum illum omnium mortalium ita in sui admirationem amoremque rapuerunt: ut quòd suos ignes celare diutius non posset, ingenuè quantam sapientiam deperiret profiteri coactus sit. *Hanc, ait, amavi, & exquisivi à iuventute mea, & quasi sponsam eam mihi assumere.* Quidni verò id faceret? *si enim pulchritudo, quæ potentissima est animorum conciliatrix, & quæ ferè primum in sponsa amari solet, requiritur: pulcherrima est sapientia.* Quare eo se telo statim confixum fatetur, neque vulnus dissimulat: *Amator, inquit, factus sum forma illius.* Iam si generis antiquitas nobilitasque sanguinis petitur: *generositate illius glorificat, contubernium habens Dei, sed & omnium Dominus dilexit illam:* quippe de cælo generosam indolem duxit, quæ eam numini ipsi charam familiaritatemque redderet: quâ ingenuâ nobilitate nihil ne fingi quidem potest diuinius.

nius. Porrò, si non tantum formosa & nobilis : sed etiam doctrinâ ac consilio (quæ non infima dos) præstans mulier viro ducenda : illa *doctrinx est disciplina Dei, ac electrix operum illius*: vt pote diuinorum arcanorum conscia, eademque magistra ac interpres : *adhec si in vita diuinitia appetuntur, quid sapientiâ locupletius?* nullâ aliâ viâ compendiosius homines ad maximas opes, atque adedò ad summos magistratus, & imperia, aut grassentur, aut contendant. Denique si sensus rerumque gerendarum peritia, *si iustitia*, si cæteræ virtutes, quæ honestissimum amplissimumque est patrimonium, optanda in coniugio, maximeque amanda sunt, in vnus profectò ac solius sapientiæ amplissimo sinu hæc omnia, velut in ditissimo penu, condita reseruantur. *Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum*: vt postquam domum tanquam charissimam sponsam duxero; iucundissimam perpetuamque vitæ ac communium studiorum societatem ineam. Nimirum sciebam me coniugij iure ac foedere vxoriarum rerum bonorumque omnium participem fore; suauissimosque tam sancti contubernij fructus percepturum. *Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec radium conuictus illius: sed lætitiâ &*

dium. Hac cogitans apud me, circuibam quaerens: ut mihi illam assumere: praeputus illam regnis & sedibus: & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. super salutem & sp̄ciem, dilexi illam: uenerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Vides iam, opinor, mi Adolefcens, ut Salomon sapientiam amat: ut eius ducendæ desiderio ardet: nam circuire ac quaeritare, accurati sanè sollicitique animi studium est: imò proci impotenter impatienterque ambientis. Nunc quid idem Salomon factitarit, quem non lapidem mouerit: ut sapientiam, quam optimè à Deo dotatam intellexerat, castissimo sibi coniugio adiungeret, aduerte.

§. III.

Salomonis vota, preces, studium pro decenda sapientia.

IMprimis de cælo, ubi illa sibi sedem posuit, precibus uotisque accersendam esse intelligens, numen precando fatigare cœpit: frui ut sapientiæ honestissimo coniugio sibi liceret. Sed hîc eum rursus suis uerbis sua incendia promentem audiamus. *Ut scini quoniam aliter non possem esse continens: nisi Deus det; & hoc ipsum erat*
Sapient.

*sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij
 Dominum, & deprecavi sum illum & dixi
 ex totis precordijs meis: Deus Patrum meo-* Sap. 2.
*rum, & Domine misericordia, da mihi se-
 dum tuarum assisticem sapientiam, & noli
 me reprobare à pueris tuis, quoniam servus
 tuus sum ego, & filius ancilla tua, homo infir-
 mus, & exigui temporis, & minor ad intelle-
 ctum iudicij, & legum. Mitte illam de calis
 sanctis tuis, & a sede magnitudinis tue, ut
 mecum sit, & mecum laboret; ut sciam quid
 acceptum sit apud te. Reliquam per multa
 capita prolixè diuque orantis precatio-
 nem studio brevitatis prudens omitto.
 Atque ne verba tantum ac voces, quod 3. Reg. 3.
 cuique in promptu est, iactatas fuisse ar-
 bitreris: idem postea Salomon cum cla- 2. Paralip.
 rissimo totius regni magistratu tum vr-
 bano tum bellico, in montem Gabaon:
 vbi tum Arca religiosissimè asseruabatur,
 venerabundus concessit, atque ad altare
 supplex, per sacerdotum manus, non Py-
 thagoricam hecatomben: sed mille victi-
 mas sapientiæ à Deo impetrandæ causâ
 ritè obtulit. quem verò adeò sumptuosæ
 atque armatæ preces non inflecterent?
 ergo paulò post altâ nocte inter dor-
 miendum cum etiam in somno (vt acri-
 ter coquentibus curis fieri assolet) diui-
 nas cogitationes reuolueret: atque à nu-
 mine*

mine sibi viso postulare iuberetur, quid potissimum vellet, illeque sapientiam, quam vigil perdius optarat, pernox ac dormiens etiamnum iterum iterumque efflagitaret: repente sopito sibi diuinissimum lumen, tantamque reconditissimarum rerum agnitionem affundi sensit: quanta hactenus concessa fuerat nemini. Theologorum Phœnix Aquinas Salomonem docet dormiendo sapientiam minimè promeruisse, neque accepisse: sed in somnis audiuisse tantum oraculum, quo infundenda diuinitus sapientia promittebatur, si modò ad preces exercitationes præterea, studiumque adhiberet, honestis disciplinis vacaret, sapientes denique & magistros audiret: quod ex nonnullis ipsius Salomonis sententijs colligi posse videtur. Ita nihil est in Salomone, vnde oscitantibus, & minimè sollicitis dari sapientiam arbitremur. Illa igitur nocte, post diuturna studia, longos gemitus, repetita vota, opimaque sacrificia, sapientiam inter Salomonemque sponsalia sunt contracta, ac deinceps nuptiarum illæ fuere faces accensæ, quas ne secuta quidem posterioris ætatis flagitia ac ne mors ipsa prorsus extingueret. Non iam igitur tam verbis, quam suo te exemplo diuinus Salomon ad connubiales sapientia,

pienitiæ rædas, castosque hymeneos in-
uitat. Et arderes profecto istius sponsæ,
neque fortasse lentiori flamma: si quam
ille contemplabatur animo sapientiæ
speciem ac formam fas quoque tibi esset
propiùs fixiusque contueri.

§. IV.

*Diuinæ sapientiæ species S. Justiniano
quondam spectata.*

L Icuit verò istud olim, & quidem mul-
tò, quàm Salomoni, puriùs sanctius-
que sancto Iustiniانو optimo Veneto-
rum patriarchæ. Quæres quem admo-
dum acciderit, quantosque in animo
ipsius ignes ac motus excitauerit, velim
ipso stylo veteri, id est, candido & aperto
exponat. Ita igitur sine cerussa & fuce,
rem prout erat ipse scribit. *Venite Jo se-*

In fasc.
amoris c.
16.

*clatores pacis & inconcussi boni amatores:
eram & ego aliquando vestri similis quærens
anxio æstuantiq; desiderio pacem in extrinse-
cis: nec inueni. Tandem diuina præuentus gra-
tiâ, dum sic laborarem, speciosissima quedam,
solc splendidior, balsamoq; suauior mihi ap-
parere dignata est cuius ego nomen ignora-
bam: hæc namque propius accedens venusto
vuln, placidoq; affatu inquit. O Inuenis in*

me

*me diligende, cur effundis cor tuum, pacemq̄
 sectando variaris per multa? quod quæris
 in me est quod concupiscis tibi polliceor spon-
 deoq̄ne: si tamen me in sponsam habere vo-
 lueris. Fateor quoniam ad eloquium illius
 elarguit cor meum, & amoris eius iaculo trās-
 fixus sum. Complenit quadam insolua letitia
 mentem meam, & omnia interiora mea tali
 exultatione perfusa sunt. Cùm verò in his po-
 situs nomen ipsius, dignitatem, & genus scire
 peroptarem: adiecit se Dei sapientiam vocari,
 & esse, qua in temporis plenitudine pro homi-
 num reconciliatione humanam formam sus-
 cepit, & qua ante inuisibilis erat cum Patre,
 & isibilem naturam, ut amplius amaretur, ac-
 cepit ex Matre. Cui cum ingenti gaudio præ-
 buissem assensum dato pacis osculo læta disces-
 sit. tunc & deinceps amoris illius flamma ex-
 creuit, memoria viguit, ac dulcedinis illius ab-
 undantia perdurat. Hanc itaque amavi, ut
 sponsam: hanc ut carissimam tenui, ipsaq̄ me-
 diante pacis bonum, q̄d antè quaesieram, gæ-
 stavi. Hæc tot uniuersos properare ad illius
 speciẽ, quia lætissime suscipit omnes accedentes
 ad se, pacisq̄ inebriat poculo: ita ut ultra sitire
 non possit. Hæc tenus Patriarcha Venetus
 eadem, quæ Salomon, præcipiens, teque
 cum illo rogans, Adolescens Academice,
 egregijs ut sapientiæ dotibus diuinâque
 specie ante oculos propositis, ad illius
 fan-*

sanctos amores pellici te sinas: ideò enim ante ingressum in Academiam ara olim, & casti amoris signum collocabantur: vt Academici Iuvenes scirent sapientiam, vt nomen quoddam, pudicè sibi diligendam esse. Id ergo age, sapientiam tibi eblandire, primum vt sororculam, tum vt amicam procare, duc deinde in charissimam sponsam: denique cum ea ini perpetuam vitæ honestorumque studiorum societate n. Quidni tu sapientiã quoque ardentissimè ames, nullisve aut laboribus, aut difficultatibus deterreare, quin potiaris? Quam ob causam putas supremum rerum molitorem Deum homini rationem, quã à bestijs distingui- mur, concessisse: nisi vt rerum creatarum cognitione, id est, Philosophiæ studio, in creatoris cognitionem, qui Philosophiæ finis est, amoremque veniamus? quorsum eum statim in mundi medio, quasi in theatro, sapientissimus ille opifex cõstituit, corpus erexit, oculos ad omnem partem volabiles in capite velut arce collocavit? nisi vt mentem hac ratione, quoquo versus oculi & vultus spectarèt, conuerteremus: atque consideratis primum ijs, quæ propiora sunt, & quæ calcamus: mox conspiceremus ea, quæ nos ambiunt: atq; ex his gradum faceremus

paulatim ad elementorum, cælorum, cælestiumq; rerum contemplationem: postremò ex toto opere opificem, cognosceremus, coleremus. Itaq; allubescere tantum cuique hoc studium debet, quantum hominem se esse & dici amat. Amor verò hic, desiderium & conatus tanta sint oportet, quantú rei tum dignitas tum honestas atq; vtilitas, & Salomonis, aliorúq; quos diximus, exempla postulant.

§. V.

Finis, ordo, modus etiam, in studio sapientiæ præfinitus.

VERùm hic mihi retinendus es, Adulescens Academice, ne in sapientiæ amorem studiumq; tam cæco, tamque amenti impetu rapiare: vt ne ue finem eum, quem oportet, neque ordinem, modumq; aduertas. quo in genere neque pauci, nec leuiter errarunt: sunt enim, & fuere olim, qui ad Philosophandum venerunt non tam ad veritatis inquisitionem, quàm ad rabularum sophistarú cauillationes & argutias addiscendas: neq; ad propagandam vel propugnandam religionē, sed de promptis ex Philosophiæ armamentario machinis, ad turbandam pri-

primum; deinde, si possent, expugnandam: qua in re, tum stolidissimè, tum impiissimè fecerunt: quod duas sorores germanas, sapientiam & religionem, quæ tanto nexu cohærent: vt ne cogitatione quidem diuelli se patiantur, distrahere conati sunt. Quare is ad Philosophiam appellenti finis constitutus sit inquisitio veritatis, cultus Dei, propugnatio propagatioque veræ religionis; qui idem est vitæ humanæ scopus: cætera verò omnia Magistri, condiscipuli, libri sint eiusmodi: vt ad eum, quem dixi, finem quasi manuducant. Ergo tanquam pestes fugiendi erunt errorum & falsitatum præceptores; improborumque consortiones: neque minùs libri illi ablegandi, qui falsa aut peruersa dogmata explicant, & errores atque vitia progignunt. Quamdiu Agar & Ismael cum Sara & Isaac concordēs esse volunt; ita vt ancilla & seruus Dominae eiusque filio pareant; in domo Abrahæ retineantur. Philosophi, inquam, legantur probenturque; quamdiu veritati ac religioni consenserint, & ancillari minimè recusarint: alioquin è Christianorum scholis exturbentur. Placerne Basilium etiam audire in eos declamantem, qui nullum sibi studiorum scopum, aut alium, quàm oportet, consti-

C

tuerunt?

Basil. quo-
modo leg.
Ethnic.
libri.

tuerunt? Cùm gubernator, inquit, haud temerè se ventis committat: sed nauim rectà gubernet, ac moderetur ad portum, & sagittarij ad metam ac scopum iaculentur. Nēm fabri diligentia aut architecti arte suā rem ad finem aliquem perducant: nos talibus artificibus sapientiā inferiores simus ad planè consideranda, quæ ad nostri animi profectū faciunt? erit itaque operariorum consideratio finis operis, & humana vita consideratio finis non erit? quem proculdubio finem respicere, ac eius gratia cuncta facere, & dicere illum qui brutis aequiparari non cupit, oportet: quo sanè neglecto nostra mens veluti sine arte nauigium, nullo assidente ad gubernaculum, temerè huc illuc exagitat.

Sermone
36. in car-
tica.

Sed quis aut finis, aut ordo, aut modus seruandus hîc sit, omnium suauissimè scitissimeque docuit S. Bernardus: Quo ordine? ait, ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? ut id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, vel aliquid simile: sed tantum ad edificationem tuam, vel proximi: sunt namque, qui scire volunt eo fine tantum: ut sciant, & turpis curiositas est: & sunt, qui scire volunt: ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est, & sunt item, qui scire volunt: ut scientiam suam vendant, verbi gratiā pro pecuniā, pro honoribus, & turpis questus

quæstus est: sed sunt quoque, qui scire volunt: ut adificent, & charitas est: & item, qui scire volunt: ut adificentur, & prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientia, quippe qui ad hoc volunt intelligere: ut benefaciant. Atque hic idem finis fuit, ordo, modusque studiorum: quem tum S. Parens ordinis nostri Ignatius socijs, tû societas suis discipulis præscribit, AD MAIOREM videlicet DEI GLORIAM, Animarumque salutem.

O R A T I O.

Ad excitandum amorem & desiderium veræ sapientiæ.

AMO DEVS meus, amo sapientiam: sed tuam; sed teipsum, qui es sapientia, & verbum æterni Patris. & utinam ardentius amem te, ô pulchritudo tam antiqua, & tam noua! serò licet, serò tamen amare te volo. Ecce sapientiæ dico, soror mea es, & prudentiam voco amicam meam. Super salutem & pulchritudinem diligo sapientiam, ac propono pro luce habere illam: ut veniant mihi omnia pariter cum illa. Hanc amo, ac ex-

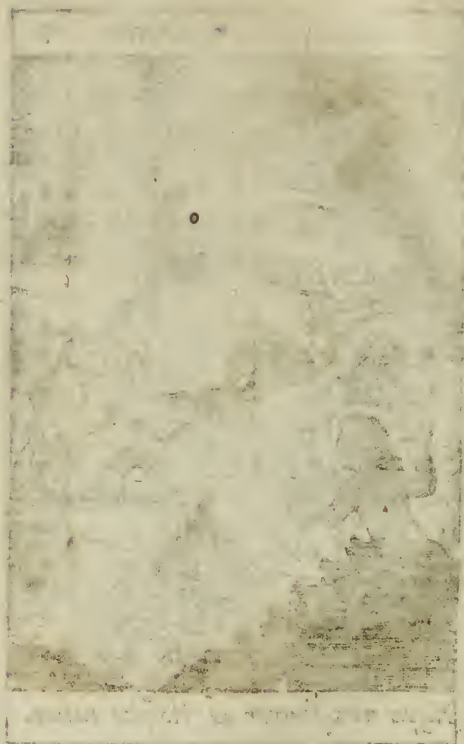
quiro à iuuentute mea : amator factus sum formæ illius. Verùm sciens , quoniam aliter illius continens ac compos esse non possim, nisi tu dederis ; & hoc ipsum sapientia est , scire cuius sit donum : ideò sapientissime IESV, ex intimo cordis mei affectu deprecor te : mitte illam de cælis sanctis tuis ; & à sede magnitudinis tuæ : vt mecum sit, ac mecum labore : vt eâ hîc aliquando potitus in terris, eâdem in cælis æternùm perfrui possim. Amen.

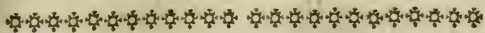

Domus Commoda delectus. 4.

Hospes non semper ab Hospite tutus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Mifelle Adolefcens, rimarum pleno lintre, male fanâ, inquam, ætatis cymbulâ malè vectus, & quidem fedente ad clauum gubernatore cœco & temerario, quo tendis, & quonam euades tandem ? nam Academia, ad quam veluti portum nauigas, neq; portus, ac ne fida quidem ftatio eft; tempeftuosum eft mare: pridem monueram.

Hic Scillæ latrant; Syrtes fremunt: Charybdes reboant: latent irarum, gulæ, inuidiæ immanes, multorumq; naufragio infames scopuli: hîc denique blanda illa libidinum pericula Syrenes eludunt. heu ? ne ad

hec saxa adhærescas: iam aliqui
alijs etiam modis perierunt, pa-
ue, & vel sic caue: olim, & verè
dictum, qui pauet, cauet.

Præteruola, euola. viden' vt
in rupis tuto recessu sapientia
superior spumantis freti elisos,
elusosq; fluctus, & frustra mi-
naces procellas ridet? eò nauic-
ulam applica, & nisi perire
amor est, fortiter alliga. rectè
habet; excussâ fortunâ ad cla-
uum sedere diuinissimus, ætatis
presertim tuæ, gubernator Sa-
lomon cupit; ille in tutam illam
sapientiæ sedem nauim propel-
let; sequere.

CAPVT TERTIVM.

Domus commoda delectus.

M O N I T V M.

Domum sapientiæ aptam studijsque
accommodam deligito, impro-
bamque & incommodam fugito.

S A L O M O N.

*S*apientia ædificauit sibi do-
mum, excidit columnas se-
ptem. Misit ancillas suas ut
vocarent ad arcem. Si quis est
paruulus, veniat ad me. Prou. 9.

*M*ulier stulta & clamosa, plenaque
illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in
foribus domus suæ super sellam in excel-
so urbis loco, ut vocaret transeuntes per
viam, & pergentes itinere suo; qui est
paruulus, declinet ad me. Et recordi lo-
cuta

cuta est, & ignorauit quod ibi sunt gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius: ibidem.

Resili, ne moreris in loco, neque conijcias oculos ad eam; ita enim transibis aquam alienam, ubi præcipitant aquæ. ibid. Exod. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Amentis est hominis, habitationem minime deligere.

A Pes ad mellificium, aues ad nidos construendos locum opportunum deligunt: imò & syluestres feræ speleorum delectus habent: vt meritò brutis animantibus insipientiores ij haberi debeant: qui, vbi studiorum causâ in Academiam venerint, statim, ac temerè in eam se domum intrudunt: simul ac socij, vel sonora crepitacula heræ & ancillæ garrulæ, huc, huc acclamarint: cùm interim noui isti aduenæ nec hospitem, nec hospitam, nec hospitium satis cognorint:

rint : ita fit, vt cœcâ tēpestate in malefīdam stationem delati periculofissimo errore, atque velut ad quodpiam saxum affixi, in præfens se turpissimi naufragij periculum sponte conijciant : quâ dementiâ quid fingi possit absurdus, haud video : nam quis sanæ mentis in voluntariam perniciem se induat? sunt nonnullæ res, quarum delectus in nostra potestate non sit : vt quando communi curru aut naui publicâ iter faciendum : ferendum enim tunc, quoscumque tibi comites Auriga, Nauta, fors dederint : vt autem hospitium pro consilio & arbitrio tibi ipsi sumas, fas iusque apud omnes concedunt. Chilonem narrat Plutarchus, cum ad cœnam vocaretur, non antè promittere solitum : quàm eorum, qui eodem inuitabantur, nomina sigillatim audiuisset : quod diceret cum quibusdam necesse esse vna nauigare, aut militare, eorumque, molesto licet, conuictu atque contubernio interim vtendum, velis nolis : vtrò autem quibuscumque se admiscere conuiuis, non videri hominis bene sani. Non minus ego quidem sentio, insanire & ineptire Academicum Adolescentem, qui urbem ingressus conuolat in domum planè nesciens, quem istic dominum, quosue conuictores sit habiturus : quo

ex imprudentis animi vitio, quid mali formidandum sit, quis non videt? Apollinem castum, & virgines Musas quæris? at forte ibi, quò præceps diuerteris, Bacchus degit, neque ista domus est: sed popina; fortassis etiam lupanar, vbi lupæ, leonesque lenones stabulentur: atque vtinam exemplis nouis, ac priscis caremus! Adolescens innocentissimus Ioseph in malâ domo, quò eum necessaria seruitus intruserat, heram reperit, quæ tentare ipsius pudicitiam incredibili furore, præcipiti amentiam auderet. Samsone quid perdidit? Dalilæ, impudentis scilicet mulierculæ, contubernium: in huius enim hospitio Hercules iste virorum fortissimus viribus cum crine recisis, factâque proditorum irruptione libertatem ac vitam amisit. & quoties, eheu! casus pares, & æquæ funestos in Academijs vidimus, & luximus? at nunc me fortasse rogas quodnam studijs probisque moribus commodum hospitium designem?

§. II.

Quæ domus Academico Adolescenti procuranda, quæ vitanda.

SI me audis, hæc tibi præcipua cura incumbet : eam vt statim sedem deligas, quæ eadem sit ædes sapientiæ, non turpitudinis domicilium. At vbi, aut quæ est ista sapientiæ domus ? quasi verò latere quemquam curiosum præsertim possit ? septem columnis, & suo ipso situ spectabilis in oculos statim incurrit, eamque Salomon digito intento, ne quem fallat aspectus, demonstrat. *Sapientia, inquit, edificauit sibi domum, excidit columnas septem: misit ancillas suas: vt vocarent ad arcem.* qui locus, etsi pertineat ad Salomonicum Gymnasium illud toti mundo famâ celebre, quod septem intercolumnijs illustre olim in altâ Sionis arce, ad septem artes in totidem exedris tradendas, visebatur: opinor tamen ex sapientiæ illa domo, si totius loci naturam, situm, opportunitatemque attendas: cognosci facilè posse, qualem domum optare debeat, qui sapere velit. Istud in Sionæo monte exedificatum collegium in saluberrimo loco prostabat, eratque à
templo

templo & religionum sacrario non procul: at longè à foro pecuario, ab operarum nundinarumque tabernis, quæ in inferioris vrbis parte spectabantur. Atque ad eam arcem, & cælo saluberrimam, & alijs studiorum pertractandis opportunissimam, missis ancillis, quasi præconis voce sapientia sui studiosos inuitabat his verbis. *Si quis est paruulus, veniat ad me.* Ita igitur locum in primis deliges editiorem amœnioremque, solis cælique salubrioris. Facit hoc non parum ad firmam corporis valetudinem. Amant Pallas ac nouem Musæ sedem quietam, & otijs opportunam: inter tumultuantium locorum aut hominum strepitus coli se minimè sinunt. Quare in montibus & intra nemorum recessus frequentius habitant, infra vndique allicientibus alludentibusque aquularum riuulis; hinc toties Pindus, Hæmus, Parnassus, Castalius amnis, Aganippe Pegaseique latices in poetarum libris quasi ipsis carminibus adsibilant, & exaudiuntur. Quid quod 70. sacrorum librorum interpretes diuinum suum opus aggressuri ab vrbe regiâ Ptolomæique aulæ fremitu in amicos sylvarum sinus recesserunt? Denique Lycæum Aristotelis, Platonis Academiam, Ciceronis Tusculanum, aliaque doctorum

doctorum virorum Musæa in reductis locis & lucis, non in foris, aut platearum compitis extiterunt. Hoc ergo primùm: locus, quem incolas, situs sit in fundo salubri, idemque tumultu ac strepitu vacet: non istic esculenta, poculenta ac scruta vendantur, nullæ cauponæ, ne in vicinia quidem: non falsamentarij, salgamarij, myropotæ, fabri ad incudem, alijvé qui dies totos obtundunt, vel occlamitant: non colludentes, aut concurrentes pueri ac puellæ; multò minùs foris fora & nundinæ, obstrepant: domi autem lalantes & illachrymantes infantuli. perturbant hæc omnia animos ac ab eruditis cogitationibus, doctisque curis auocant.

Tum verò (quod caput est) sapientiæ veluti templum quoddam sit domus, in quam hospitandi causa diuertes. Sapiens, inquam, sit dominus, sapiens hera, sapientes ancillæ, sapiens (vno verbo) tota familia: ad eam sapientibus, religioni, virtuti que ipsi aditus semper pateant, vitijs atque flagitiosis hominibus fores omnes occludantur. Hic ista cauenda, ne herus ac liberi helluones sint, ac ganeo-nes: sit enim alicubi; vt aliquando hera, filiæ familias ac ancillæ, non dico sint scorta, at ne saltem perfrictæ sint frontis
mulier-

mulierculæ libidinum incertiua ac faces vide. Perijsti miser, si eò incideris. at qui frequentius incurrunt istæ Syrenes in Academijs, quàm in Peloro Sicilię promontorio: vbi blanda illa maris pericula voce, tibijs, cytharâ, facto ad cuiusque præteruchentis ingenium geniumque lenocinio cantant, ac incantant reuera: nisi (quod olim Vlysses & socij fecerunt) malo te adstringas, & ocyssimè præteruoles. Hic verò, ne exterus homo ac peregrinus, decipiaris, Academice Adulescens, Sapientissimus Salomon heram istiusmodi exitiosam Academiae Syrenem, aut eius filiam, aut ancillulam ita affabrè velut in pictâ tabellâ exhibet: vt de vultu ac ore statim agnoscas; si oculos tantum aperueris. *Mulier*, inquit, *Stulta & clamosa*: vt quæ insipientiam suam insanâ vociferatione palàm prodat, plenaq; illecebris: lenocinia ista sunt tum formæ, tum verborû. interim *nihil omnino sciens*, quid verò agit? nihil etiam omnino. *Sedet in foribus domus suæ super sellam, in excelso urbis loco*; non quietis aut recessus amans: sed in editiore parte quasi ad aucupium; scilicet, *vt vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo*. Simulat autem Sapientiæ & vocem & verba: *Qui est paruulus (clamat) declinet ad me: & recordâ*

cordi locuta est: quid locuta est? tacet hinc quidem Salomon: at Philo, postquam personę illius habitum geniumque etiam ad viuum expressit, eiusdem orationem omnem ac loquelam ipsam ita refert: ut non modò audire, sed etiam videre videar. placet ipsius verbis scenam hanc omnem peragere. Accedit, inquit Philo,

cum ornatu meretricio, fracto incessu præ mollicie, obtutu lasciuo, inuncans animos iuuenum, temeritatem & impudicitiam præferens in oculis, elatâ ceruice, super nativam staturam assurgens, ridens, cachinnabundaq; calamistrata & concinnata, fucata faciem, pictis supercilijs, recens lota, purpurissata, precioso floridoq; amicta palliolo, aureis gemmatisq; armillis superba & murenulis, mundoq; muliebri catero spirans unguenta fragrantissima, non tam domum suam, quàm fora com-pitaq; diligens, petulans, sua forma prodiga, ascititia vero auida. quoniam verò in comitatu? cum ea pedisseque domesticę vafricia, iniustitia, nequitia: quibus stipata more principis sic pertentat animum. Hic iam tu mihi, bone Adolescens, sepi aures spinis, quæso, ne Syrenum illices cantus audias. Heus tu, inquit illa, omnium humanorum bonorum thesauri apud me sunt reconditi: apud me est relaxatio, securitas, quies, laborum obliuio, utensilium varietas, vocum mo-

Tractatu
de merce-
de merce-
tricis.

*dulamina. Satisne? Luxus in cibo potuque, odorum suauissimorum plurimæ species, amores perpetui, lusus licentissimi, sermones sine reprehensione, actiones sine castigatione, vita sine sollicitudine, somnus mollissimus, satietas inexplebilis. O Circem! Medeam! triueneficam orationem! pergit. Perinde, si tibi placet meum contubernium: parata habebis in hac omni copia, quæcunque delectant: maximè mihi erit curæ, ne quid desideres esu potuue suaue, aut oculis auribusq; gratum & naribus: poticris enim rebus omnibus, quæcunque concupiueris, pluribus in absumptarum locum subscatentibus. Quid ad cupidam voluptatum ætatem dici potest accomodatius? heu me! aureo illo calice hausit iam quispian præsens venenum. ergo illecebrofarum blanditiarum glutine captus trahi se finit in infortunatam domum, in casses, in laqueos, in certissimam perniciem, & (vt ad Salomonem, à quo nos Philo tantisper abduxerat, redeamus.) Ignorauit miser, quòd ibi sint gigantes. ac in profundis inferni conuiuæ eius: qui enim applicabitur illi: descendet ad inferos: Iam planissime actum est; funditus periisti miser, postquam in stygium istud hospitium incidisti: non istic hominis, id est, viri cuiuspiam humani domus est: sed gigantis, sed Cacodæmonis: (quæ Hebræi textus est
 expli-*

explicatio) istic malus dæmon carponatur, istic instrumenta habet artis suę, istic nequitiam suam exercet. O diras epulas! ô mensas exitiales! ibi rides & festiuus cum socijs prandes; at breui cum tuis illis compotitoribus ac conuiuis cænabis apud inferos: is enim est tandem perditius contubernij finis, funestissimusque exitus. Quid verò cum consilij cum ista iam te tempestas absorpserit? nec dum omnino conclamatum.

§. III.

Statim mutanda sedes, si quam in malam domum incidaris.

AVdi 70. grauissimorum senum sententiam & sequere: ita illi ad Salomoniam paulo superius allatam præceptionem è suo, quasi per interpretationem, subtexunt. *Resili, ne uoreris in loco: neque conijcias oculos tuos ad eam: ita enim eras illes aquam alienam, ubi præcipitant æque.* Cuius saluberrimi consilij hic est sensus ad rem præsentem plurimum pertinens: peregrinis aquis profundum quoddam præcipitium est domus improbræ hospitz: si fieri possit clausis oculis

præteruola; vt ne quidem per transfennam videas, pereasue: quod si ingressus, vel veriùs, præcipitatus es in altum malorum istud pelagus: *heus resili, ne moreris in loco*: sed statim casu admonitus emerge, & alio in tutam stationem demigra: exempla hic etiam habes, quæ imiteris. Ioseph, quem paulò antè memorabam: vt primùm ab impudica hera tentari pudicitiam suam sensit: nihil immorandum ratus veluti viso angue pedem retulit, relicto etiam in peruicacis mulierculæ manu pallio. Visu & glutine captus es? vim tibi infer, tricas & laqueos exue, ac aufuge. Scribit Plutarchus Antigonum, virum facile principem, cum Dianæ Antistitam vidisset excellenti formâ præstantem, è vestigio Epheso cum socijs excessisse: *Abeundum*, inquebat, *ne quod vel inuitus incestum ac turpe flagitium oculis primùm, mox toto animo hauriam, aut designem*. Igitur domicilium ille in tota vrbe satis tutum nullum sibi fore ratus est, in qua vel vnica habitaret speciosa mulier: quæ fulminaret oculis (vt cum S. Hieronymo loquar) id est, suo aspectu & afflatu diram oculis animisque perniciem crearet: quo in genere laudis, nescio an, haud magis excelluisse credendus sit Antigonus alter, de quo sermo est apud eundem

In Apoph.
Græc.

In qua-
dam Epist.

eundem scriptorem: hic enim, cùm Philippus eius filius tum adolescens ardentè optaret apud viduam fæminam diuertere: cui tres filiæ erant formâ insignes, vocato ad se eo, qui designandis hospitij præerat: *Non tu, inquit, filium meum ex istis angustijs expedies?* Angustias ac pedicas vocabat domos, in quibus Adolescentum pudor periclitaretur. Idem existima, Adolescens Academice, in tuto, inquam, fac habites, eosque lares ac penates incole, in quibus vitij exclusis soli virtuti ac sapientiæ sacra fiant: hoc pridem monuimus. At quisnam tandem, inquires, iste est locus, quem mihi pridem describis, saluber, idoneusque valetudini, honestis studijs ac probis moribus, & quam identidem sapientiæ sedem appellasti?

§. IV.

Seminaria, & collegia commendantur.

Difficile est, fateor, in tam fortunatas insulas enauigare: in quibus præsertim ista omnia affatim, quæ requiro, ex ordine, atque exactè reperiantur: optandumque illud fortasse magis, quam

sperandum: tamen adhibitis ad exquisi-
tionem observationemque viris pruden-
tibus, & multo ante per literas, aut co-
ram consultis cordatioribus, Deo pro-
pitio, nancisceris, obtinebisque aliquid,
quod saltem minus incommodet musis,
ac vitæ probitati.

Quod si virum quempiam honoratum,
huiusmodi, (inter Academicos præcipuè)
repereris, qui probè ac piè familiam ad-
ministrat; neque vitia domi toleret, cum
adibis: si voles, non reluctabor: ferè ta-
men (nisi mea me fallit opinio) ab Ado-
lescentibus Academicis, Philosophiæ
præsertim studiosis, Seminaria & Colle-
gia tutius fructuosiusque habitantur: at-
que ipsa in primis nomina Seminariorum
Collegiorumque ad se inuitant: liqui-
dem Seminaria campi sunt & horti, in
quibus sativæ arbusculæ, tanquam in
pinguiori salubriorique solo, sub perui-
gili moderatorum curâ vtilius educan-
tur: ut in rerum præstantissimarum spem
& frugem aliquando adolescant. Sunt
etiam Collegia cætus optimorum Præ-
sidum, ac Præfectorum, quorum vigilan-
tiâ animi Adolescentum ad litterarum,
bonorumque morum studia certis offi-
ciorum legibus diriguntur, & ad munus
rectè obeundum (si opus est) adiguntur.

Et

Et optandum quidem esset fortassis: vt sanctior alicubi disciplina seruaretur, & subinde seueriores adessent studiorum morumque præsidēs: vt tamen hæc desint, saltem à Magistris ipsis, quid eo loci à quoquam agatur, cùm quærere libuerit, facilè resciri vtcunque, & monitionibus atque increpatione nonnunquam acriore corrigi potest: à mensa saltem, à foco, à triclinio, à cubiculis absunt fœminæ, periculosissimum animalium genus: quam vnam rem tanti duco: vt meritò cordato cuique parenti pro liberis Seminaria, Collegia, pædagogia præ plurimis priuatorum ædibus deligi debeant. Nihil de solo cæloque, quod ferè quietissimum commodissimumque eiusmodi sedibus extruendis designari solet, dico, nihilve de alijs adiumentis ac præsidijs, quæ ad bonam studiorum vitæque rationem instituendam ijs potissimum in locis reperiuntur. Nam dic, quæso, vnde alioquin ex istis velut Equis Troianis tot existere videmus Adolescentes optimè à litteris & virtutibus instructos? nisi quia ijs potius in locis sedem ac domicilium sibi figi sapientia ipsa constituit. aut quâ aliâ de causâ tot viri sanctitate atque eruditione præstantissimi, in Tridentina Synodo, ad religionem partim stabilien-

dam, partim restaurandam, collapsosque mores erigendos coacti, Seminaria in Aca-
demijs exstrui voluerunt, aut etiam ipsi exedificarunt, fundarunt, dotarunt? multa in hoc genere ac multos laudare possem: si excurrere aut fas, aut animus esset. Verùm de domorum habendo delectu dictum à me hoc loco satis, vereor etiam vt prolixior fuerim.

O R A T I O.

Pro luce diuinitus impetranda, ad reperiendam sedem studijs & moribus accommodatam.

A Ppuli in Academiam, & vti nauta in portu naufragium timeo. Hei mihi! Domine Deus, quantus me æstus, quantus turbo arripit! quàm feruet & tumultuatur mare! nam totus hic mihi redit à marinâ belluâ voratus Ionas. Dirige, Domine, in æstuantis salo fluctuantem nauiculam. Quot hic sunt pericula? solus mihi Salomon minimè sufficit: mitte lucem tuam; vt me dirigat: mitte & Angelum tuum sanctum de cælis, qui ad proram optimus magister sedeat: vt que Raphaelolim Tobiam iuniorem è domo paternâ

paternâ in exteras oras profectum, per omnes suæ peregrinationis vias illeſum, primùm in optimam Raghuelis ac Saræ domum duxit: deinde incolumem & bene fortunatum ad ſuos reduxit: ita bonus quiſpiam Angelus meum ſic quoque curſum regat: vt hic primùm in bene tutam aliquam ac fidam ſtationem, ac poſtremò ad æternæ fœlicitatis portum pertinere valeam. Amen.

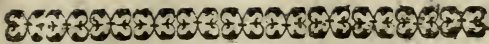

Delectus Sociorum.

5.

Delige, quos diligas. N. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Miscentur passim bonis mali, non est aliter hic Mundus; ut in arboribus grana & paleæ: Pavonis ad solem superbè se rotantis pedes tangit demisso capite modesta ovis. Lascivus foetet caper prope ripam, ubi niuet purus olor, ipse dente minax aper horret in sylvis, in quibus cornutus licet corvus, non difficulter tamen mansuescit.

Magnâ hic arte opus, ut diligas, quos diligere sine nocumento possis, sumasque tibi eos, quorum consortione evadas melior. Mercurius ipse, licet calliditate valeat, vix hinc valet

let satis; Salomone opus est.

Exemplorum, confortio-
numq; vis tanta, quanta maxi-
ma, id in vtramque partem,
quid valeat vsus magister pri-
dem docuit: ijs similior euades
quibus te applicueris, ater, al-
bus eris; prout fuerit paries, cui
latus affricueris, lanæ imbibunt,
inficiunturque, prout purpura-
rij intinxerint.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Delectus sociorum.

M O N I T V M.

Bonis te socijs adiungito, ab impro-
bis caueto.

S A L O M O N.

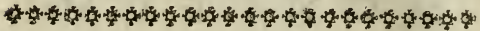

*Vi cum sapientibus gradi-
tur, sapiens erit: amicus
stultorum, similis efficietur.*
Prouerb. 13.

*Si intrauerit sapientia cor tuum, &
prudentia seruabit te, vt eruaris à via
mala, ab homine, qui peruersa loquitur:
qui relinquunt iter rectum, & ambu-
lant vias tenebrosas; qui letantur cum
malefecerint & exultant in rebus pessi-
mis: quorum via peruersa sunt, & in-
fames gressus eorum.* Prou. 2.

Fili

Fili mi, si te laetauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint; veni nobiscum, insidiamur sanguini; sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis. Prou. I.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Vis sociorum in utramque partem.

HOMO quidem animal est sociale, vitæ victusque communis amans; hinc enim existit studium illud homini tam innatum asciscendorum tum sociorum, tum amicorum; *Quomodo, ait Seneca, hominemi homini natura conciliat: sic inest huic quoque rei stimulus qui nos amicisiarum appetentes faciat.* Verùm hic statim cautio illa adhibenda: ne, ut in quemcumque fortè incideris, eise mox adiungas: néve amicitiam consuas, quæ tibi subito disfluenda sit. Quâ de re idem Se-

Epist. 9.
ad Lucil.

neca sapienter Lucilium suum admonet. *Epist. 35*
Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis reci-
piendus sit: diu ante, inquit idem, Circum-
spiciendum est, quibuscum edas & bibas. So-
lonis Salamini istud celebratur: ne statim
quosuis in intimam familiaritatem admittito,
hoc verò Chilonis Lacedæmonij, Amici
habitum, indolem, mentemq̄, aliorum explo-
ra: quos duos viros meritò Græcia in sa-
pientum numerum retulit. Plutarchus
æquè sapienter, primum probandi, ante-
quam adsciscantur in amicitiam: sicut numis-
ma, ita Amicum oportet habere, antequam
usus postulet, probatum: alioqui idem nobis
usu veniet, quod ijs, qui gustato demùm ve-
neno, sentiunt id esse lethale, indiciumq̄, ipsum
hoc suo constat exitio. Itaque plurimum in-
terest, quibuscum assueueris: Sumuntur à
conuersantibus mores (ait iterum Seneca)
& ut quadam in contactos corporis vitia
transiunt: ita animus mala sua proximis
tradit: eadem ex aduerso ratio virtutum est:
ut omne, quod secum habent, intingant. Nec
tam valetudini proffit utilis regio & salubrius
calum, quàm animis parùm firmis in turba
meliorum versari. Atque huc tandem per-
tinet monitum istud Salomonis: qui cum
sapientibus graditur sapiens erit, amicus stul-
torum similis efficietur.

*Epist. 19.*De Ado-
lat. inter-
nosco.Lib. 3. de
Ira c. 7.

S. II.

Mali mores faciliùs imbibuntur.

Ser. 98. in
cant.

PORRÒ esse solet in malorum, quàm
in bonorum societate ad mores com-
municandos vis quædam maior & per-
niciosior: primùm enim plures ferè mali
socij passim incurrunt, quàm probi:
quemadmodum S. Bernar. his verbis ad
monuit: *Spina est falsus frater, spina vicinus
est malus: sicut lilium inter spinas: sic amica
mea inter filias. O candens lilium! ô delicate
flos! increduli & subuersores sunt tecum:
vide quomodo cautiè ambules inter spinas: to-
tus mundus plenus est spinis.* Ita facile fit vt
incautus Adolescens in vepreto tot inter-
fentes versatus miserè laceretur, aut et-
iam cruentetur. Accedit præterea: vt na-
turæ nostræ quadam imbecillitate &
corruptelâ in deterius semper magis
propendeamus. quò fit, vt nullo negotio,
cùm ad naturalem illam infirmitatem
sociorum quoque improborum tum ver-
ba tum exempla, id est, duæ fortissimæ
ad concutiendum machinæ accesserint,
in loco potissimum, vbi versamur, diffi-
cili & lubrico: repente in præcipitium
propellamur. neque verò in nobis tan-
tùm,

tum, sed in cæteris quoque rebus ducendorum vitiorum facilitatem æquè cernimus: vnius porci prurigne grex vniuersus inficitur: & vva ab vuâ conspectâ liuorem trahit. At quantum insit virium in improborum consortione nemo melius S. Augustino intellexit. *Solus, ait ipse, non facerem, sed cum dicitur, eamus, faciamus, & pudet non esse impudentem.* Quod de furto illo confitetur Augustin. idem quoque in alijs vicijs plerumque accidit, vt quos de se sola flagitia minimè mouent, ijdem tamen sociorum impulsione in fædissimum lutum deiici se permittant. Quàm multos ipsi partim ex alijs audiuius, partim etiam oculis despeximus, qui in alijs vrbibus, quamdiu aut soli, aut cum socijs saltem minimè malis, viuerent: vitam duxerunt propè Angelicam: postquam in Academias, tanquam in tempestuosum mare, delati & ad infames improbarum societatum scopulos allisi sunt: non modò audierint: sed didicerint, fecerintque, & quidem palam atque sine fronte: quæ antea vel tenuissimè cogitare, non dico perpetrare, propositis quantumcunque minis detrectarent?

Lib. 2.
confess.
c. 9.

§. III.

*Primum improborum sociorum genus,
apertum.*

SOciorum autem malorum vniuersim duo sunt genera, eaque peritissimus Adolescentiæ instructor Salomon non obscure notat. Primum est eorum, qui non quasi aliud agendo: sed ex professo ad flagitia sollicitant: hi prima fronte pudore omni valere iusso nuda scelera exponunt, venditant, & absque insinuatione statim commendant, dæmone malo nequiores, qui etsi tenebrio sit, se tamen plerumque in Angelum lucis transformat. In huiusmodi publicos improbitatis professores inciderat olim Augustinus Adolescens. *Audiebam eos, inquit, cantantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent, & libebat facere non solum libidine facti: verum etiam laudis. Fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer abiectior, quò eram innocentior; & ne vilior haberer, quò eram castior.* hos nebulones tam perditè nequant ut declines ac fugias; hortatur ista sententia. *Si intrauerit sapientia cor tuum, & prudentia, seruabit te: ut eruaris à via mala,*

In confess. lib. 2.
c. 3.

ab homine qui perversa loquitur; & quidem palam: neque enim dissimulant & agunt, sed cum ex industria rectum virtutis iter reliquerint, læti & alacres volitant per planas, & apertas vias tum errorum tum vitiorum; quantumvis tenebrose eæ sint, periculorumque plenissimæ, perversa, infames. Quæ porro ista tam demens insania? *latantur* interim, *cùm male fecerint*. & *exultant in rebus pessimis*. Dum autem rident, tripudiant, saltitant, simul pessimè pereunt. Sic memorant, qui sardoam herbam mandunt, aut potant, ridentium in morem labra deducere, quasi rideant: interim dum quasi rident, reuera moriuntur. Sardonium iste est risus. Scribit præterea Strabo in Gambysena, iuxta flumen Alazonium, Araneorum quoddam genus esse, qui si quem momorderint, ad saltandum concitant tamdiu, dum vis veneni in cor peruasit; tum verò enecant. Ita illi, dum inter festivos cantus & insignes impudentium sociorum triumphos exsiliunt, & saltatorium illum suum orbem iactabundi versant, repentino casu locum funestantes corruunt. Verùm frustra hic diutius versor: cùm enim se ista nequitia publicet, & palam venenum suum prodat, difficilior persuadet, & facilius cauetur: nisi quis adè iam sit per-

Lib. 119
Geogr.

ditus, vt sibi etiam cum ipsis lupis vlu-
landum putet.

§. IV.

*Alterum sociorum genus, subdolum, fal-
lax, quæ in classe sunt Adulato-
res præcipuè vitandi.*

VENIO ad alterum sociorum impro-
borum genus, subdolum illud &
fallax: hi, ne quod sunt reuera, lupi ha-
beantur, ouinam pellem assuunt artifi-
ciosè, nequitiam obuelant suam: præ-
sertim si te deprehenderit moribus suis
dissimilem. Primùm ergo ne flagitia nu-
dè irridenda proponant, studiosè cauèt,
imò subinde ad pietatem exstimulant,
commendantque rectè facta: ita in gra-
tiam amicitiamque irrepunt, tum vitia
aut virtutum pallio inuoluunt, aut blan-
ditiarum promissionumque lenocinio il-
linunt, & sic suauiter instillant, lactant,
oblectant, denique lactando, oblectan-
doque miserabiliùs interimunt. Hac in
classe ferè sunt mures Academici; parasit-
os & mensarum assecclas ita appello, Iu-
uenes, quibus ea sola ars est & studium
aliena viuere quadra: aut si aliud nomen
malunt, Peduncali marini: pisces ij igna-
uissimi

uissimi sunt & stolidissimi, nisi quòd hoc sapiunt; delphinos ubiq; sectantur, & eâ prudentiâ tanquam locuplete mensa opiparè conuiuantur, imò pinguescunt. Isti tamen non ut pisces mutiunt: sed loquaci facundiâ blandiuntur, & malesuadâ oratione pelliciunt præclari amicitix simulatores, reuera hostes ac pestes: quos ut noris melius, en tibi tabella.

Ælian. l.
9. c. 7.

Vt cancer parasitus, nil est, nisi venter.

Corpus omne prospicit partes in omnes,

*Bestia reptat dentibus amici circa sar-
taginem.*

Atque ut se in culinam ollamq; inde in triclinium insinuent, ianuam blanditijs aperiunt: laudant ipsa etiam vitia, maximè si virtutum coloribus tingi possint. si habet quis nasum simum, appellât gratiosum: si aduncum, regium: si nigra est coma, æui animiq; viridem: si alba, filium Dei vocitant: prodigum, liberalem: timidum, cautum: temerarium, celerem: sordidum, frugalem: audacem, magnanimum. O lac ab vrsæ Tygridisq; vberibus propinatum! crudelitas est ista blandities, nocentiusque venenum, quo magis in lacteo potu bibitur: cum enim (ut medici docent) tenuis subtilisque sit lactis natura, virus infusum intra sese totum excipit, atque haurit. Igitur non

Jud. c. 4.

iam lac; sed mors est, quantumcunque aureo gemmeoque poculo propinetur, Ducem Sisaram hîc cogita: ex acie fugiens oblatum per fraudem à lahele lactis simpulum auidè bibit: mox crasso illo, fumosoque liquore, post sudorem præsertim, fatigationemque in somnum soluitur, sopitus necatur, & quidem eius mulieris manu, quæ haustum propinarat. Idem nimirum laniones faciunt, victimam statim casuram manu vnâ palpant, alterâ iugulant. Igitur, *Fili mi,* (Salomonis enim alterum istud monitum est) *si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.* Atq; lactantis quidem peccatoris nomen latè patet. Sed Adulatorem potissimum notat, inter simulatos socios, præcipuo studio Academicis Adolescentibus vitandum: eâ enim peste nullam esse aliam in vita humana capitaliorem sapientes omnes vno consensu monent. *Nulla* (inquit è sapiētibus quispiam) *sunt occultiores insidia, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij: nam illum qui palam est aduersarius facile vitare possis. Troianus equus ideò fefellit, quia formam misericordie mentitus est.* Diogenes etiam verè dicere solebat *nocentius esse incidere in Adulatores, quàm in Coruos, quod hi nisi cadaveribus non inhient: isti etiam in viuos homines inuolent.*

lene. Bias denique rogatus quod animal omnium esset pertimescendum maximè, *si de feris*, inquit, *agitur; Tyrannus: si de cicuribus Adulator*. Quid ego sentiam si rogas? Adulator serpens est: blandè primum, & sine strepitu adrepat, vario colore illudit, sibilat, cantat, adlambit, tum è vestigio trifulcam linguam exerit, mordet, venenum vomit, perimit. Serpentes illos Adulatorum sibilos apud Salomonem, magicamque simul incantationem audi. Quid solus agis, aut agitas, mi bone Adolefcens, inquiunt, *veni nobiscum*: times? meritò id quidem facis, si solus: at multis te adiunge, nos turba sumus, nobiscum veni: pudet te scilicet; O ingenuum Adolefcentem? at frustrà erubescis: occultum erit facinus, quodcumque aggredimur: si sanguis petendus est, *insidiabimur*, fraude tegetur flagitium (si istud flagitium est:) non proderit. Quid adhuc tergiuersaris, & differs? agedum iace nobiscum aleam & communem fortunam experire: & quoniam (vt vetus fert adagium) amicorum omnia communia: si quid pecuniarum habes confer in symbolum: nos si quid aliunde numorum corraferimus, in communes loculos conijciemus. *Marsupium unum erit nostrum omnium*. Quid ad fallendum dici

potest accommodatius? est enim hæc oratio ex ipso genio, & Adolescentiæ moribus deprompta. Solent, quos necdum omnino depuduit, primum ad flagitia timere, mox erubescere: isti blandi oratores huic timori audaciam suggerunt, erubescentiæ securitatem obiciunt: atque ita suis armis virtutem omnem expugnant. nam si quis adhuc constantior ad hæc Philosophiam & Iustitiam, virtutis denique studium curamque opponat: tum istud quod est apud Senecam fortiter obtrudunt. heus tu, inquit, *Virtus & Philosophia & Iustitia verborum inanum crepitus est: una fœlicitas est bona vita: facere omnia liberè, frui patrimonio. Fluunt dies, & irreparabilis vita decurrit: dubitamus quod iuvat facere, & ætati non semper voluptates decerpere, interim dum potest, dum poscit, ingerere?* hic adde, quæ de eodem argumento diuinè scripta sunt apud Plutarchum alterum insignem morum præceptorem. *Genus hominum, ait, Adulatoribus pestilentius nullum est, neque quod magis ac celerius iuvenes in perniciem precipitet: illi enim & parentes & natos radicibus perdunt, & inter consulendum, escã voluptatis difficulter enitabili illicientes, parentum senectutem iuxta & filiorum iuventutem dolorum plenam reddunt. Diutibus liberis pa-*

Epist. 123

De educatione liberorum.

rentes

rentes sobrietatem commendant, illi ebrietatem: isti continentiam, hi libidinem; illi parsimoniam, hi prodigalitatem: industriam illi, hi ignauiam. Punctum a'unt, Assenatores temporis est vita nostra: frui eo, non abuti ad alias res conuenit: quid attinet nos minas Patris curare? delirus est, & alterum pedem iam in sepulchro habet: mox illum sublimem arreptum efferemus: neque desunt ex ijs, qui & scoria submitunt, & nuptas prostituunt: & que parentibus erant serij uialica interuertant atque rapiant. Nihil in Academicorum Scurrarum, Parasitorum, Adulatorumque mores congruentius diceret Plutarchus; si nunc in Academijs nostris uiueret: mirumque in modum illius uerba cum similibus hominum oratione, quæ alio loco est apud sapientem, consentiunt: ita enim illi: *Exiguum & cum* Sap. c. 2.
radio est tempus uitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui a ignis est reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris. & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum: quæ extincta cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit uita nostra, tanquam uestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs solis, & à calore illius ag-
grauata:

grauata: & nomen nostrum obliuionem acci-
 piet per tempus, & nemo memoriam habebit
 operum nostrorum. Umbra enim transitus est
 tempus nostrum, & non est reuersio finis no-
 stri: quoniam consignata est, & nemo reuer-
 titur. Venite ergo & fruamur bonis que
 sunt, & utamur creatura, tanquam in iuuen-
 tute, celeri er. Vino pretioso & urguentis nos
 implamus, & non praterat nos flos temporis.
 Coronemus nos rosi, antequam marcescant:
 nullum pratum sit, quod non pertranseat lu-
 xuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxu-
 ria nostra: ubique relinquamus signa lætitiæ,
 quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors.
 Hæc, inquit ibidem Sapiens, cogitauerunt,
 & errarunt: excacauit enim eos malitia. Hic
 verò tota vocis contentione tibi, dum
 ista audis Adulatorum lenocinia, Acade-
 mice Adolefcens, iterum iterumque ac-
 clamandum: *Fili mi. si te lætauerint pecca-
 tores, ne acquiescas addendumque est illud,
 ne ambules cum illis.* Adè præfens est ex
 solo comitatu, lenique attactu pericu-
 lum: in istiusmodi sociorum confortia
 aut contubernia ne teingere, amicitiam-
 que multominus iunge: si iunxeris, non
 dico dissolue; sed abrumpe: Audio quid
 dicas: Amicus est, qui flagitium imperat:
 imperet Amicus, modò nihil turpe. An
 tu Adulatores in veris amicis numeras:

ego cenotaphia potiùs appellauerim; aureum amicitiae nomen foris ostentant, intus nihil amicitiae, ne cinerem quidem, retinent. Amicus? itane verò? atqui Amicus vna rectè agere, non vna peccare solet: alioquin si honestatis fines transiliendi: valet hinc Periclis ista exceptio, *Amicus usque ad aras*. Cùm petitur quod bonâ conscientiam concedi nequit, amicissimus pro hoste reputandus est Euangelij præcepto. *Si oculus dexter scandalizet te, erue eum, & projice ab te* Sit amicus iste oculo dextro carior, abige à te Christi baculo. *Vade post me Sathana: scandalum est mihi: aut hoc S. Agnetis flagello. Discede à me pabulum mortis, fomes peccati*. Quòd si canis impudens molestus esse pergat, tu contra perge obniti: *non faciam, latres & oblatres licet usque & usque*: at tam crudè non audeo. quid non audes? importune efflagitatum in consortio flagitium negare non audeo. Tu negare non ausis, & ausit quispiam rogare: at istud recogita, nimis verecundum esse adolescentem, quem malè suadentibus repugnare pudeat: istud etiam in mentem veniat, quod quidam olim scitè dicebat, Asiaticos ideò seruitutem vnus hominis tulisse: quòd nequirent liberè efferre vnicam hanc syllabam, non; multos denique, quòd

Matth. c. 5

Matth. c. 16.

Apud Plutarco.

quòd nescirent negare, quòd maximè negatum vellent, sæpe res suas, vitam, salutem amisisse. Non omnis pudor est honestus: audendum aliquid contra impudentem. Ecce tibi Plutarchum: *Non oportet, inquit, nimium, ne amicis quidem concedere: in cana tibi saturo aliquis præbibit: noli verecundiâ ineptâ ductus vim tibi facere: sed depone poculum: alius inter pocula poscit, ut tesseris secum ludas: abijce inanem pudorem; neque metue dicteria; & Xenophanem imitare, qui timidus dictus est à Laeso Hermionensi: quod ludere tesseris nollet, factus ad res inhonestas se timidissimum etiam esse. Incidisti in garrulum, qui tibi inhæret, ac te detinet: noli vereri: sed præciso colloquio propera & age quod cepisti: pergit. Quid facies in magnis rebus, si non audeas poculum præbibenti familiari repudiare, aut garruli prehensionem effugere: sed nugatorem tibi insultare pateris, non tantum animi habens: ut dicas, aliàs te videbo, nunc non vacat. Hæc & plura de eadem re aliàs te quoque monueram: quare non ero in sociorum delectu præcipiendo longior. neque tamen hic brevior esse debui, quòd fere in hoc veluti cardine Academici mei Adolescentis salus omnis versetur: nihil enim attinet commemorare quam multi in Academijs improborum societate abducti, non modò*

De pudore
revisio.

Idem author.

In libro
Mariano.

modò temporis rei profectò pretiosissimæ, studiorumque : sed famæ præterea, fortunarum, vitæque ipsius miserabilem iacturam fecerint: plenæ sunt Academię eiusmodi casibus, funeribus, sepulchris fortunarũ, famæ, vitæ. §. 5. quales deniq; socij deligendi. Igitur, *Tales habeto socios,* ait S. Hieronymus, *quorum contubernio non infameris.* Appositè ad hoc dictũ olim Hyppocratides (ut est apud Plutarchũ) occurrenti Adolescenti, quem improbus quispiam ad flagitium insequabatur, ideoque in viri honesti occursum colorem præ pudore mutanti, cum illis, dixit, tibi ambulandum est, Adolescens, quibus cum visus colorem non mutes. Sed pergit S. Hieronymus. *Socij non ornentur veste, sed moribus, nec calamistris crispent comas: sed pudicitiam habitæ polliceantur.* Sint primùm in corporis cultu modesti, deinde ore nihil scoticum, turpe, incestum aut propudiosum sonet: postremo, quod maximè providendum est, non modò nihil improbè agant: sed virtutum omnium ornamentis eniteant. Istud generatim vno verbo præcipi potest. *Cum ijs versare, qui te meliorem (addo & sapientiore) facturi sunt: ut enim qui cum pharmacopolis frequens est, & multus; unguenta redolet; ferrumque assiduo igne rubiginem*

Ad Nic.
Pol.

In Apoph.
Laco.

Senec.
ep. 7.

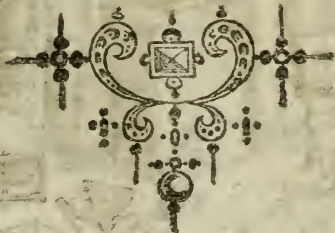
nem exiit, & feræ ipsæ manu assuefactæ humanitatem quodammodo induunt: ita cum bonis vitia pones, & virtutem condocere; cum malis contra virtute abire iussâ vitij consuesces. Atque istud erat, quod primum ac vltimum è Salomonis sensu in hac materia propositum esse debet. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.*

O R A T I O.

Pro fugienda improborum societate.

○ Omnipotens sempiternè Deus, qui Noënum Patriarcham è communi perditorum perdendorumque hominum eluie mundi que diluio in arcam, tutissimum locum, cum paucis transmisti: qui que Abraham puerum tuum de Vr impiorum Chaldæorum eduxisti, & Loth famulum tuum de Sodomorum turpissimo consortio, fædissimo incêdio, per Angelum extraxisti: me quoque puerum ac famulum tuum ab improborum hominum cætu ac peste liberare digneris: non adhæreat vnquam mihi cor prauum, neque cum superbo oculo edam: sed eos peregrinationis meæ socios tribue;

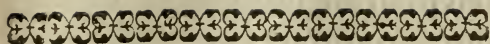
bue, quinusquam retardent iter meum
ad te: vt sic malorum calle vitato, bono-
rum hîc vitam & mores sequar, impro-
bisque post mortem à te, ad inferos abire
iussis, in societate proborum repertus
audire istud merear. Venite benedicti
Patris mei, neque vnquam ab ouium
tuarum grege, tuoque optimi pastoris
conspèctu diuellat. Amen.

Delectus Moderatoris Studiorum
tum Vitæ 6.

Multo labore exacuendus. Ecel. 10.

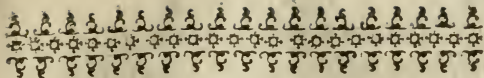
SYMBOLI EXPLICATIO.

Ad capeffendas disciplinas,
mi Adolefcens, adhuc es cru-
dus, durus, rudis: neque nuda
tabella: fed æs, ferrumve indu-
ctis errorum, & vitiorum for-
mis rigidum, politiori que cul-
turæ obfiftens: eges igitur plu-
rimùm manu magiftra, quæ
multâ diligentique arte & in-
dustriâ tundat, expoliat, melio-
ribus formis induat.

Age, quod Salomon horta-
tur, & vult fieri, vtramque ani-
mæ partem, incudi & malleo
fubijce. Philofophus quifpiam
bonus falfarum opinionum er-
rorumq; rubiginem detergat,
F fcien-

scientiarum nitorem menti inducat; optimus vitæ moderator volūtatē vitij liberam Christianis virtutibus excolat, utrâque opus : vt Christianè sapias.

Porro sint ambo in ea, quam profitentur, arte apprimè versati, non nimium faciles aut fracti; sed robusti, & cū res postulat, & tempus exigit, qui affabrè tundant, & pungant: nisi labore & industriâ adhibitâ ferream materiem nemo expoliat: perire vis, si te imperito regendum tradis.

C A P V T V.

*Delectus moderatoris, tùm
studiorum, tùm vitæ.*

M O N I T V M.

Optimos tùm vitæ, tùm studiorum
duces, ac Magistros tibi sumito.

S A L O M O N.

*I retusum fuerit ferrum, &
hoc non ut prius, sed hebeta-
tum fuerit, multo labore exa-
cuetur. Eccl. 10.*

*Verba sapientum quasi stimuli, &
quasi clavi in altum defixi, quæ per
magistorum consilium data sunt à pa-
store vno. Eccl. 12.*

*Auris quæ audit increpationes vi-
tæ, in medio sapientium commorabitur.
Prouerb. 15.*

imaginibus, cum exiguis virtutum, ijsq̄; ferè sospitis igniculis in auras proijcitur, firque breui malignitate quadam naturæ, & prauo vsu, vt in rasam mentis tabulam vitiorum coloribus facilè impressis, auctisq̄; in dies errorum tenebris, non nisi longo doctiorum meliorumq̄; virorum negotio atque industriâ, erudiri expoliriq̄; possimus. Possumus tamen vtrumq̄, si sapientum Magistrorum, ars gnauitasq̄; accesserit, qui vitiorum ignorationumq̄; ferruginem, vt ita dicam, abstergant, tùm verò variâ eruditione excolant, atque exornent; ita Salomon, *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non vt priùs: sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur.* Quo documento istud etiam intelligimus primæ statim ætati suos præceptores ac duces, esse tradendos, ne si vitia, erroresq̄; nimium altè inhæserint, vix, aut ne vix quidem postea adhibito curatore detergentur.

§. II.

*Non quiuis statim obuius assumendus
in Magistrum & Directorem.*

AT caue, quoniam non 'omnes ubi-
uis æquè florent, aut florebunt A-
cademiæ, ne, vt in quemuis primò ac te-
merè incideris, ita in eius te statim disci-
plinam institutionemque tradas : quod
faciunt leuiculi non pauci, qui mox, at-
que in Academiam quamcunque pedem
intulerint, ad eos se Magistros, & (quod
etiam periculosius) ad eos conscientia
moderatores sese applicant, quos libe-
riores indulgentioresque esse cognôrint,
aut ad quos sociorum illecebrę propositâ
morum licentiâ pertraxerint : cuius te-
meritatis pœnæ eadem, imò maiores esse
solent, quæ improborum societatum;
quòd vitiosi Magistri non modò vitæ
suæ exemplo suadeant improbitatem:
sed etiam quasi authoritate quadam con-
firment, cum discipuli non tantùm sibi
licere putent, quæ in illis deprehende-
rint, sed etiam pulchrum ac laudabile
existiment, si imitentur. Quare sapienter
(vt alia quedam) Plutarchus ita scripsit.

*Inquirendi filijs praeceptores, quorum vita
nullis*

nullis obnoxia criminibus, irreprehensi mores, & optimum experimentum: honestatis enim fortem simul ac radicem esse liquet, legitimam consiqui disciplinam. Atque hinc opinor ex tantæ scilicet rei æquâ estimatione profectum: ut Athenæ, Alexandria, Hierosolymitanum olim sub Salomone gymnasium, tantum sibi nomen apud exteras quoq; nationes comparârint, quòd optimos alerent literarum ac morum Magistros, quorum famâ excitati plurimi, eò potius conuolarunt, neque alia ex causa viros illos præstantissimos quos supra nominaram, Pythagoram, Platonem, Gregorium Nazianzenum, aliòsve orbem propè vniuersum peragrasse existimandum est: quàm ut in optimos præceptores inciderent, à quibus egregia salutariaque monita, animis ad eruditionem virtutemque præclarè excolendis traderentur. Denique ex hac eâdem persuasione fluxit elegans illa Isocratis ad Dæmonicum sententia: *Ne te pigeat longam ire viam ad eos, qui se aliquid utile docturos proficientur: cum mercatores, rei familiaris augenda gratiâ, plurima transmittant maria, turpe sit profecto minus ad animi culturam adhiberi.*

§. III.

Quis optimus studiorum Magister.

HIc verò statim oritur utilis sanè quæstio, quis tandem bonus habendus sit studiorum primò, tùm etiam ac præcipuè conscientia moderator! Principio is, qui alios erudire profitetur, peritus sit, & in eo quod docet, apprimè versatus: neque enim effluit in canalem aqua, si fons ipse sit pumice siccior, neque frigidus & obscurus lapis calorem lucemque in alios diffundit. Nihil in scholis tritius illo Philosophorum placito, *nemo dat, quod non habet*. Igitur hæc tibi prima in Academiam venturo cura esse debet, vt per amicos, aut per homines spectatæ fidei diligenter inquiras inter eos, qui in Academicam palæstram artem suam profitentur, quinam aliquid possint, imò & floreat: neque tamen posteaquam à doctrina quempiam laudari audiueris, nihil putes præterea tibi inquirendum: nam sit is, qui docendi munus suscepit, vt eam dignitatem tueatur, vir quoque bonus, ac probus: quare multò etiam magis, quàm de eruditione, de magistri probitate inuestigandum,
audien-

audiendumque erit, quid cordationes loquantur; & quid sit reipsa; quanquam in Catholicorum Academijs minùs videamus periculi, ne Philosophiæ Professores, qui iidem sunt improbi, tolerentur; *Eligamus, inquit Seneca, non eos, qui verba magna celeritate præcipitant, & communes locos volunt, & in privato circulantur: sed eos, qui vitâ docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo, quod docent, & quid fugiendum sit, nec unquam in eo quid fugiendum dixerint,prehenduntur. Eum elige adiutorem, quem magis admiraris, cum videris, quàm cum audieris.* Hic idem est, scilicet, quod de nutricibus, quæ ferè in pueros mores suos cum lacte infundunt, Galeno, alijsque pridem observatum. *Nutrices, (verba sunt Saluiani viri præstantissimi) mores suos, vel bonos vel malos, in pueros, quos alunt, cum lacte transmittunt; ita existima de Consiliarijs & Præceptoribus Adolescentum: utriusque enim mores suos cum doctrinâ transmittunt: neque verò istud exemplis caret. Qui gibbosum Platonem audiebant, siue affectarent, siue reuera condiscerent, obstipâ ceruice scholam ingrediebantur, similiter balbutientem Aristotelem audire consueti Præceptoris balbutiem dicuntur imitati, Græcâq; narrat historia, inquit Hieronymus, ad Lætiam*

Epist. ad
Lætiam.

tam

tam scribens, *Alexandrum potentissimum*
Regem, orbis dominorem, & in moribus & in
incesso Leonidis Pedagogi sui non potuisse ca-
rere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infe-
ctus: rationem deinde reddit præclaro
Epiphonemate: proclivis est enim malorum
amulatio, & quorum virtutes assequi nequi-
veris, cito imitari vitia. Iam illud in stu-
diorum rectore desiderandum, ut labo-
riofus etiam sit atque industrius, nam si
versatus quidem in arte & vir bonus ha-
beatur, verùm in arte tradendâ arte ca-
reat, aut si habeat industriam, laborem
tamen in culturâ subterfugiat, nunquam
fatis commodus Adolescentiæ informa-
tor, imò ne mediocris quidem, aut tole-
rabilis vnquam magister existet. Demus
enim puerorum animos tabulas esse nu-
das & rasas: tamen Adolescentum, præ-
sertim in Academijs, mentes, & errori-
bis & vitijs iam obduruerunt, quo fit, ut
tanquam ferro, aut ære rigens materia
culturæ obstant, neque expoliri, exor-
narive se patiantur nisi instructor adhi-
buerit, tùm industriam, tùm præterea la-
borem, eumque vigilem ac diurnum: ita
hic iterum valet illud Salomonis: Si re-
tusum fuerit ferrum & hebetatum, exacuetur
fortassis: sed multo labore.

Atque ex hoc capite quartum quod-
 piam

piam tandem exurgit officium boni laudatiq̄ue Professoris, nimirum, vt in disciplina retinenda discipulisq̄ue ad rem vrgendis exactus sit, atque constans, non in sermone mollis & fractus, non in vitijs reprehendendis castigandisq̄ue lentus, indulgens, elumbis, quo adduci potest illud Salomonis monitum. *Verba sapientium quasi stimuli, & quasi clauis in alto defixi, qua per Magistrorum consilium data sunt à pastore vno.* Stimuli hîc, seu clauis in alto defixi, acus sunt ferreæ hastulis aut virgulis adactæ, quibus bubulci boues pigros ad arandum, aut Agasones asellos tardos inflicto etiam vulnere adiungunt, ad sarcinarum onera ferenda, vehendaq̄ue: ita igitur sapientes magistri agant, verbis, & si quando opus verberibus, tanquam stimulis, & clauis, discipulos segnes ad officium exstimulent, aut cogant necessum est. Nolim tamen ita hæc à me dici existimes, quasi eos pædottibas laudem, qui continuò pungūt, tundunt, fodiant, quantumuis generosos discipulos sint nacti, cùm hos potius tanquam nobiles equos tractare plausu & sibilo ad cursum excitare, currentes porrò, aut vsquam hærentes leniter admoto calcari animare debeant: quòd si boues aut asellos, id est, discipulos tardi-

grados, aut etiam sarcinarum fugitantes inuenerint, verbis minacibus primò adigant, verberibus verò deinde moderatè, si alia remedia minimè suppetant. Nam de bobus ipsis (vt à Salomonis similitudine non recedam) Agriculturæ doctus quispiam ita præscribit. *Voce porius quàm verberibus bubulcus boues terreat, vltimaq; sint opus excusantibus remedia, plaga; atque hæc ferè de veterano boue, nam subdit. Nunquam stimulo laceffat iuuenicum, qui reluctantiem, calcitrosumq; cum reddit, nonnunquam tamen admonerat flagello.* Restabat vltimùm, quòd primùm dici oportuerat: sana vt sit magistri doctrina salubrique consilio tradita, *tanquam à pastore vno;* quæ Salomonis mens est, id est, (vt apertius dicam) cum verâ religione, pietate in Deum, patriam, parentes, reliquorumque bonorum morum institutis apprimè cohærens. Nam si quis hæresim, improbitatemque quantumuis furtiuè insinuet, is Academico Adolescenti, vt pestis, vt Cacodæmon, vt inferi vitandus, detestandus est: quo in argumento diutiùs versarer, nisi homini Catholico, quem præsertim instituendum accepi, per se hæc sunt notiora, quàm vt exaggeratè & prolixè disputari debeant.

Columel.
lib. 2. de
re rustica
cap. 2.

§. I V.

*Adhibendus quoque bonus conscientia
director.*

NVnc verò, si ad scientias comparandas instructore opus est, quod (vt adagio conteritur) *nulla ars sine Magistro disci possit*, multò id etiam magis in conscientia negotio locum habet; nam vt Seneca scripsit: *citò nequitia subrepat, virtus difficilis inuentu est, rectorem ducemq; desiderat*. Quare meritò ridiculi Plutarcho visi sunt ij, qui artium reliquarum relinquunt disciplinam, collunt virtutis; *Quasi verò (cum Quintiliano loquor) vt ea quidem, quæ manu fiunt, atque eorum etiam contemptissima confiteantur egere Directoribus, virtutem verò, quæ nihil homini, quoad Deos immortales propius accederet, datum est, obuiam & illaboratam, tantùm, quia nati sumus, habeamus*. Eadem habet propè Cassianus: *Cùm omnes artes, inquit, & discipline humano ingenio repereæ, & quæ nihil amplius, quàm vise huius commodis profunt, licet manu palpari queant, & oculis perueri: rectè tamen à quoquam sine instituentis doctrina nequeant comprehendi: quam ineptum est credere*

Lib. 3. nat.
quæst. c.
30.
Lib. de
virtute
docend.

Lib. 12. c.
2.

Collat. 2.
cap. 11.

dere hanc solam non egere doctore, quæ & invisibilis & occulta est, & quæ non nisi corde purissimo pervidetur: cuius error non temporale damnum, nec quod facile reparetur; sed anima perditionem parit. Igitur istud putâ tibi dictum, Academice Adolefcens, quòd Hieronymus morum optimus Præceptor scribit ad Rusticum. *Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium; nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimq; in alteram partem declinandum sit, & errori pateas: plusq; aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lassaris, aut morans faciens obdormias.*

Epist. 4.

§. V.

Quis optimus Conscientiæ Moderator.

CVM Tobias iunior à Parente in Raghez Medorum, negotiorum causâ mitteretur. *Nescio, inquit, viam, cui pater, inquire hominem, qui te ducat. Sapiens consilium.* Igitur eligatur imprimis dux viæ peritus: est enim in cælum via angusta, lubrica, obsita difficultatibus, plena periculis, atque inter densas ignorationum errorumque tenebras ince-

incedendum; sunt præterea conscientiarum latebræ inaccessæ, implexi anfractus, dæmonum verò doli ac fraudes mille, ut planè insanire putandus sit, qui animam, atque adeò salutem suam homini rudi, atque ignaro credat. Si causa intricata sit, si pro focis, & capite ipso; callidos & scientes adimus. Si vita in discrimen vocatur, medicos artis peritos accersi iubemus, nemoque est omnium, qui leui & imperito causatum Patrono, aut inexperito medicinæ Professori fortunas vitamque ipsam committat, & quæ ista amentia est, in æternæ salutis negotio conscientiaæ curatorem ignarum, indoctumque consecrari, & si quem eiusmodi nactus sis tum demùm triumphare? at nonne *Sic cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt?* Ex Euangelio hoc desumptum. Ac cæci quidem ducem oculatum volunt, nos cæcum malumus, quasi non satis sponte erremus, niti dux talipa accesserit.

Matth. c.
15.

Alterum est, ut in virum probum incidas, quo ad conscientiam gubernandam utaris: nam qui homo improbus, & fortè etiam flagitiosus virtutem rectè doceat, quam minimè ipse sequatur, imò moribus suis impugnet?

Tertium erit industria & labor, quæ non

non minus hîc multò etiam magis requiridebent, quàm in studiorum moderato-ribus : istud enim S. Gregorij, quod in omnium ore est, locum habet, *ars artium, regimen animarum*; vt nisi industriam & laborem adhibueritis, qui conscientiam curat, nihil profecturus sit : obistendum impetui currentis in vitia animi, danda sana consilia, præuertendæ relapsiones, præsentia remedia adhibenda, doli tartareorum tenebrionum retexendi, aliaq; plurima aut circumspicienda, aut præcauenda sunt, quæ ab homine stupido, dormiente, aut laborum impaciente frustra expectes.

Sequitur quartum, quod in Magistro etiam suprâ requirebamus, seueritas quædam velut parentis in officio exigendo vrgendoque constantis, ne per maternam indulgentiam vitia dissimulentur, ne vlcus leniùs, quàm par sit, tangatur; nam hæc facilitas nimia genus quoddam est crudelitatis. Sed ô tempora! ô mores! hîc iam bonus confessarius passim audit, & ab Academicis Adolescentibus quæritur, & laudatur, qui pœnitentium errata leniat, palpet, aduletur : atqui adulatio- nis vitium, si vsquam, hîc profectò exi- tiosissimum est: quis enim eum emendet, qui vitia pro virtutibus habet, & pro be- nefactis

nefactis efferri audit? quòd si verò Confessarius ille præterea facilis sit, melleus, saccareus, plerumque taceat, nihil examinet, nihil explicatiùs dici postulet, si denique istud agat, vt pœnitentiæ minimum exigat; iam non is bonus, sed optimus habetur, & tanquam de cælo delapsus homo celebratur, eò, vti ad candida recta columbæ, agminatim conuolant, atque istic post multorum tentata sedilia, tandem vti in bene fidâ statione conquiescunt. Sed dic, sodes, (nam similitudo arridet, facitque perbellè in rem præsentem) quem tu egregium Aduocatum, & præstantem Medicum esse censes? eumne bonum Patronum, qui negligenti aure ad causæ momenta auscultet? aut cum tu rem tuam narras, alia animo pertractet, operam omnem polliceatur, & nihil agitet; qui clamet te vicisse, cum labores causâ, interim nihil remedij conferat ad iuuandam rei æquitatem, ad conciliandum iudicem, ad vim aduersariorum, fraudemque euertendam? atqui ex ea socordia (proditionem dicere debui) futurum breui est: vt de fortunis, fama, vitâ ipsâ in capitali iudicio pericliteris. Minimè verò, inquires, iudico eum fidelem esse Aduocatum: at eum potiùs, qui causæ momenta proferentem

audiat, & ipse excutiat, moneat de periculo litis, inuigilet in rem, curet, & accuret omnia per studiosè. Sapis, mi Adolefcens, respondisti, vt oportet: nunc etiam istud ex te quæro, Medicum bonum quem appelles? eumne qui arridet, & assentatur ægro, datque omnia, valere dicat cum agas animam, potiones autem aut nullas, aut fortè rosas & violas præscribit, melimela, aromatitem, dulcioria, cum interim opus sit acriori remedio, purgatione, sectione venæ, etiam fortassis vstulatione? minimè gentium, inquis: at illum Medicum probandum censeo, qui seriò agat, moneat de periculo, & si quando res exigit, non tantum vngat, sed pungat, imò vstulet, secet, tantum non necet. Pergis sapere, bone Adolefcens, at vide, ne tu teipsum isto tuo gladio iugules: quæ enim assentationis, & negligentia vitia, in Causidico & Medico magnoperè reprehendis, ea ipsa reprehendi oportuerat in eo, quem conscientia, tuorumque morum dictatorè, censoremque esse volebas. Prolixus sum, & nihil dum ago, quantumuis premere videar, effugis enim, & necdum vis aut frænos capere, aut calcaribus fodicari: Primò indulgentem Præceptorem adis, tum conscientia tuæ directorem minimè

Iterum. Nunc ergò Salomonem audi: *Auris qua audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur, id est, si sapientiam amas, tum sapiēs, cùm increpari te sines, imò amabis. Verùm non amas pestilens, ait idem Salomon, eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Cur non? ne corripatur scilicet; ergo non modo sic desipit, sed ne quidem vnquam sapiet. Pro Commentatio esse potest saluberrimum istud inter cætera Basilij Imperatoris, relictum filio Leoni monitum, his verbis. *Vtere Medicis animorum assidue; ut ipse animo valeas: ab eis enim discere poteris, quas res expetere & à quibus abstinere debeas: quibuscum hominibus assuescere, & à quorum consuetudine abhorrere, & quomodo vitam totam dispensare oporteat: ut ne in frequentes morbos incidas. Si hanc institueris viam, ad solida germanaq; virtutis veros limites brevi pervenire poteris. Ne sim molestior hic tandem finiam, si alterius Basilij viri sanctissimi & doctissimi aureum velut limbum attexero. Summâ, ait, vigilantia, acerrimâq; in omnes partes circumspeditione operam dato, ut aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delecta tibi vitæ studijs certissimum ducem sequaris, eiusmodiq; qui rectum iter ad Deum ire volentibus pergere, sciat commonstrare, qui**

Orat. de
renunc. &
abdic.

ornatus virtutibus sit, cuius uniuersa totius
 vite actiones testimonio sint, charitatem erga
 Deum in eo inesse; qui diuinarum literarum
 scientiam habeat, virum integrum, nec ulli
 distractioni indulgentem, ab auaritia abhor-
 rentem, minimè libenter gerèdit se negotijs ad-
 miscentè, quietum, amantem Deum, egentium
 studiosum, minimè iracundum, iniuriarum
 immemorem, naturâ propensum ad eos docen-
 dos qui ad ipsum accedant, quem gloria ina-
 nis non inflat, superbia non extollat, adulatio
 non frangat, seueram atque constantem, cui
 denique nihil sit præstantius honore Dei. Qui-
 bus paucis verbis. videre mihi solet vir
 ille diuinissimus breuiter complexus esse
 eas virtutes omnes, quas tum in Magi-
 stro studiorum, tum in conscientiæ mo-
 deratore desiderabam, peritiam in arte,
 quam ipsi profitentur, morum insignem
 probitatem, industriam cum labore con-
 iunctam, denique seueritatem proposi-
 tiq̃ue constantiam.

ORA-

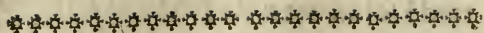
O R A T I O.

Pro optimo studiorum, ac morum moderatore inueniendo.

Misericordissime I E S U, lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, qui Centurioni Cornelio in rerum ad salutem necessariarum ignoratione versanti sapientissimum Ecclesiæ Principem Petrum prouidisti, & Paulum peruersis gentis Iudaicæ erroribus imbutum ad Ananiam optimū veræ fidei doctorem misisti, me salutarium, & propè omnium rerum ignarum tuæ gratiæ benigno sydere illustra: vt te duce & auspice in eiusmodi studiorum, morumque meorum moderatores incidam, qui vias tuas demonstrant, & salutis semitam me edoceant; quò puriùs ac sanctiùs, hîc atque in æternum diuinæ tuæ Maiestati placere, atque obsequi velim & possim. Amen.

Non iacet in plumis Sapientia.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Non stertit altùm nato, & adulto iam die (vt faciunt Endymiones) pius, & ad rem attentus hic adolescens: sed matutinus elucubrator (vbi primùm cristatæ volucres exorientem solem resalutant, aurem ei velliant ad horam, vt tardissimè, quintam;) è strato properat ad musæum, ardentemq; lampadem, primò Deum deprecaturus, tum fracturus, credo, pluteos, & demorsurus vngues: neque verò eum diu dormire curæ sinunt, quæ à somno facile (vt gruem decidens lapillus) excitant.

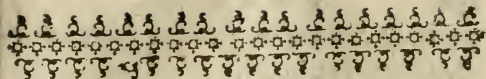
Rectè: nam vulgi etiam sermone iactatum, non iacet in plumis sapientia; mane scilicet à suis clientibus saluari amat. ad octauam, nonamque horam venientes, neque ad sportulam, neque ad colloquium admittit, imò ante ipsum solem postico fallit

tardè salutantes: Argus sis, & ad fores vigil, si eius gratiam prehensas.

At caue tu æstimes à lecto rectâ ad musas tibi conuolandum, cùm enim sapientia apud nos minimè habiter, è cælo expectanda, accersenda-que est. Igitur quod sapientiæ discipulus Adolefcens facit, primò Deum multa prece sollicitabis, tum in matutinas curas incumbes, quippe aderit sapientia, si partim prece, partim veluti inclamans & fatigans quasi cunctantem exciueris.

IN-

INSTITUTIONVM

SALOMONICARVM

PARS SECVNDA.

Exercitationes Academicæ.

CAPVT PRIMVM.

Pensum matutinum.

M O N I T V M.

Multo manè præmissâ ad Deum præ-
 catione primam domi studijs
 operam impendito.

S A L O M O N.

*Go diligentes me diligo, &
 qui mane vigilant ad me,
 inuenient me. Prou 8.*

*Dicit Piger leo est in via,
 & Leana in itineribus, sicut ostium
 ver-*

vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Prou. 25.

*Vsquequo piger dormies? quando con-
surges è somno tuo? paululum dormies,
paululum dormitabis, paululum conse-
res manus ut dormias. Prou. 6.*

*Nunquid non sapientia clamitat?
nunc, Filij, audite me: Beatus homo, qui
audit me, & qui vigilat ad fores meas
quotidie, & obseruat ad postes ostij mei,
qui me inuenerit, inueniet vitam, &
bauriet salutem à Domino. Prou. 8.*

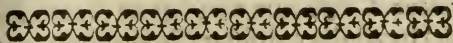
*Clara est, & quæ nunquam mar-
cescit Sapientia, & facile videtur ab
his, qui diligunt eam, & inuenitur ab
his, qui quærunt illam, præoccupat, qui
se concupiscunt, ut illis se prior ostendat:
qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
borabit: assidentem enim illam foribus
suis inueniet. Sap. 6.*

*Si sapientiam inuocaueris &c. intel-
liges, quia Dominus dat sapientiam, &
ex ore eius prudentia & scientia. Pro-
uerb. 2.*

*Ut sciui quoniam aliter non possum
esse*

esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia. scire cuius esset hoc donum; adij Dominum, & deprecatus sum. Sap. 8.

Optavi, & datus est mihi sensus: & inuocavi, & venit in me spiritus sapientiae. Sap. 7.

SALOMONICÆ MENTIS

INTERPRETATIO.

§. I.

Nimius somnus noxius est, & dedecens.

ESt quidem somnus vitæ, sanitatiq̃ue animalis conseruandæ necessarius, vt sensibus externis ab operatione feriantibus spirituum dispendia, quos diurnæ curæ consumpserunt, resarciantur: Verùm hîc, vt in plerisque alijs valet illud: *ne quid nimis.*

Si modus exceditur, quod Hippocrates monet, non parum officitur valetudini: hebetato enim natiuo calore, & grauato à noxijs

2. Aphor.
rif. 3.

à noxijs humoribus capite artus eneruantur, elanguescunt, ingenij acies obtunditur, iudicij lumen opprimitur, debilitatur vis memoriæ, denique animus socors, & ad res libero homine dignas ineptus efficitur. Itaque somni intemperantia semper dedecet, nulli verò est turpior, ac dedecorosior, quàm ijs, qui se ingenuarum artium studiosos esse profitentur. Certè cum vita (quod Varro dixit) in vigilia consistat, sitque somnus ut est apud Poëtas, imago quædam mortis: si vitam breuissimam homini à naturâ permissam, de cuius soliditate quies, & nox magnam partem decerpunt, immodico somno minorem deterioremque reddas, quâ fieri potest, in tanta præsertim artium discendarum multiplicitate, & prolixitate, ut doctor, aut omnino doctus euadas. Percrebuit quidem acroama istud, *Non iacet in molli veneranda scientia lecto*, estque ex ipsius Sapientiæ Schola depromptum, *Ego, inquit illa, diligentes me diligo, & qui manè vigilat ad me, inuenient me*: Expergiscere igitur, Academice mi Adolescens, etiamnum stertis? Sol adultâ iam luce fenestras ferit, ancillæ, herus, socij vociferando rauescunt, *tu agrè palpebram remoues harentem humore venaci, plumbemque lenas vix dum caput*: at

ecce

ecce dudum occlamitant matres, *surgite*
nunc pueri vendit ientacula Pistor. Crist. itaq;
sonant undiq; lucis aues. Frustrà: refugit
piger, Leo est, inquit, in via, & leana in
itineribus, sicut ostium vertitur in cardine suo,
ita piger in lectulo suo: ergo nihil ista te
 commouent, vix dum languidos artus
 debili conatu tantisper concutis, donec
 tandem inter hiscendum, lentis, somno-
 lentisq; susurrationibus istud occan-
 tando murmurilles. Quid interpellatis?
 etiamnum nox obscura caua mundum cir-
 cumuolat umbrâ: adeò, vt Vespertilio, lu-
 cem habes exosam. Turpis, ait Seneca, qui Ep. 122.
alto sole semisomnis iacet. cuius, vigilia, me-
dio die incipit, & adhuc multum hinc antela-
canum est, sunt qui officia lucis, noctisq; per-
uertunt, nec ante diducunt oculos besternâ
graves crapulâ quàm appetere nox coepit: no-
tari, & tangi. te sentis? luditur alea pernox,
 lege quod subiicit Satyricus: Et tandem
 expergiscere. Agedum te somno, strato-
 que proripe, Salomon non modo iam ti-
 bi ipsemet latus fodicat: sed scuticam
 quoque adhibet. *Vsquequo piger dormies?*
quando consurges de somno tuo? paululû dor-
mies, paululû m dormitabis, paululû m con-
seres man u. 7. verò interpretes paulò id
 etiam significatius, *paululum quidem dor-*
mis, parùm autem sedes, parùm autem dor-
mitas,

mitas, parùm autem amplecteris manibus petora. Potuitne Academici dormitatoris oscitantia viuacioribus coloribus depingi? Quid verò bonæ mentis, aut frugis ab eiusmodi homine sperem, qui hoc vnum pulchrum sibi putat, quod in gloriis celebratur.

*Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil, nisi sōnus, habet.*

§. II.

*Nocturnæ vigiliæ aptæ grauioribus
animorum studijs.*

NVnquid non sapientia clamat?
*Nunc filij audite me. Beatus homo, quò
audit me, & vigilat ad fores meas quotidie,
& obseruat ad postes ostij mei: qui me inue-
nerit, inueniat vitam, & hauriet salutem à
Domino.*

Hæc scilicet diuina heroina Clientes suos vult esse salutatores matutinos, qui primis diei horis, imò antelucanâ diligentiam cōsalutatam veniant. & turpe esset profecto redundare hominum fluctibus Patronorum, Mæcenatumque atria, siue ad sportulam, siue ad illorum gratiam colligendam, (quod est mendicissimum mercenarij cuiuspiam aucupium,

vt Columella loquitur) & reperiri Sa-
 pientiæ Candidatos, ad rem tam parum
 attentos: vt neque ad illius doctas fores
 excubare, neque saltem sub aurora ad-
 se velint: cùm satis compertum sit Sa-
 pientiæ Clientes officiosos, optimâ vitâ,
 plurimâ salute, id est, summis, opratissi-
 misq; mortalium bonis plerûq; cumulari:
 Neque vero hic istud extimescendum,
 quod in alijs patronis euenit non raro,
 ne videlicet antelucanam illam suorum
 ambitionem postico vnquam fallat. *Nam*
 (quod idem Salomon sanctè asseuerat)
Clara est, & quæ nunquam marcescit sapien-
tia, & facile videtur ab his, qui diligunt eam,
& inuenitur ab his, qui quarunt illam: præoc-
cupat, qui se concupiscunt, vt illis se prior
ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit: assidentem enim illam foribus suis
inueniet. Mirum hic, quantus olim exti-
 terit ex tot præstantibus viris nocturni
 somni, intercipiendi, aut interrumpendi
 ardor, quamque acre, ac vigilans stu-
 dium. Aristoteles Philosophorum prin-
 ceptis quietem captans, æneam sphæram
 subiecta pelui manu tenebat: vt pondus
 laxatum somnos excutiens ad resumen-
 da studia excitaret, quem fortassis mo-
 rem è gruam republica Philosophus tra-
 xerat, quarum vnaquæque per vices, cæ-
 teris

Laert. in
vita.

teris capite subter alam posito dormientibus, lapillum pede sustinens nocturnas excubias agit: si enim sopor irreperit solutâ somno sarcinulâ, & cum strepitu decidente vigiliam imperat. Ferunt quoque Themistoclem Atheniensium fortissimum ducem perpuduisse, quoties martino opificum labore præoccupatus esset, eundemque non rarò per noctis profunda Athenis vigilem inambulasse; quod se diceret Miltiadis, nisi fallor, trophæis quasi stimulis excitatum dormire non posse; Themistoclem Pallas armata, Aristotelem togata, vtraque lauri sonantis, oleæque folia, vt decuit, exciebant. Quid Demosthenes? Hic etiam diu, multumque vigilare sollicitus orationes illas, quas Græcia tantopere demirata est, non nisi ad lucernam elucubrans, effingebat: id cum ei Pythias per iocum obijceret, diceretque quasi per probrum orationes ipsius lucernam, & oleum redolere, respondisse fertur Græcus orator non minus eleganter, quàm falsè, *melius hoc quidem, quàm si hircum olerent.*

Idem alias à nescio quo rogatus quâ viâ ad tantam elegantix & eloquentix laudem deuenisset, *plus olei, inquit, quàm vini consumpsi.* Abstinencia igitur & vigilijs eruditionem sibi tantam comparârat.

Clean-

Cleanthis Philosophi lucernam taceo. Epicteti Stoici fictilem lampadem, quâ fuerat in studendo vsus, tâti æstimatam accepimus, vt (si Luciano fides habeatur) tribus drachmarum millibus Vænierit: tanti quondam habebantur vel ipsarum vigiliarum monumenta. Epicteto Theodosium iuniorem Imperatorem, Imperatorisq̃ue filium adiungi, imo præferri, hominis, rei que ipsius dignitas postulat: hic, quod Nicephorus tradit, vt studio peruigili libros sacros, eorumque interpretes noctibus totis euoluere liceret, lucernam summâ industriâ sibi confici curarat, quæ suâ sponte machinulæ cuiuspiam artificio, oleum ministraret, sensimque tantum hauriret, quantum absumeret.

L. 14. C. 3.

Denique obseruat Plutarchus, Græcis noctem, velut amicam intelligentiæ, dictam fuisse Euphronem; vt significaretur quietem nocturnam nullis tum interpellantibus aliarum rerum curis multum habere momenti ad inuentionem eorum, quæ inquiruntur, hincque opinor istud adagium fluxisse, *nox dabit consilium.*

§. III.

Vigiliae tamen moderandæ.

Verùm hîc cautio adhibenda : vñ enim nimius somnus, ita vigiliae immodicæ, & intempestivæ officiant: quippe spiritus ad animi functiones necessarios exhauriunt, cruditates, morborumque multiplex genus creant, vires labefactant, interdum delirium quoque, & insaniam adferunt. Quamvis verò in Academijs à nimio studiorum ardore parùm plerumque metuendum videam: tamen quæ præscribi solent, ne quid somni, vigiliarumque nimietate peccetur, hoc loco visum est adscribere. Somni, vigiliæque suæ sint vices, quâs natura ipsa constituit: interdum captatus somnus fere nocet, & obtundit, nisi forte sub meridiem ad quietem exiguam, & breve tempus, si quando caput plus nimio graue tantillum somni postulet: neque verò integræ noctes sopori dandæ, *septem horas dormire sat est, juvenique, Senique*, vt Salernitanæ scholæ Magistri docent; itaque horâ post meridiem nonâ cubitum concedes, quartâ post mediam noctem, si admodum es studij

studij amans, surges: iam si septem horas quieueris, & parum istud est tibi, agam paulò indulgentiùs, horâ saltem ad auroram quinta, aut sextâ somnum excute, reiectis etiam, si opus sit, stragularum retibus, quibus illaquearis; Vigiliâs à sole occiduo ad seram & (quod nonnulli vsurpant) ad mediam noctem; ego quidem minimè probo. Diurnis enim tum curis, tum molestijs corpus, & mens sub noctem languent, nisi succedente somno vires vtriusque reparentur. Eò istud pertinet pridem cantatum, *Aurora grata Musis*. At, inquis, ut primum somno me dedi, ita capior (quod meæ gratis est vitium) multum ut in diem stertam, neque verò horologium vllum in crebello, ut ad certam diei horam expergiscar. Audio, quæris igitur ex me qua ratione semel sopitus facili negotio excitari possis? Dormire non sinet ipsa Philosophia, id est, sapientix amor, si quidem ardentè ames: amor enim, vbi arserit, sollicitare, & vigil esse solet. 2. famulo, ancillæ, socijs, hero, heræ eas curas demanda, dormies securus. Verum heus tu, ne falle excitantem, expergefactus statim te lecto proripe. 3. Angelo ipsi tuo ante quietem feruentibus precibus istud

commenda, te vt excire velit, neque recusabit ad condictam horam pulsare dormientem, verùm & hîc caue; ne oblucteris, aut eludas.

4. ales quoque solis prænuncius aures vellicabit: rectè autem quidam; *Tribus his paruisse nunquam pornitebit; veritati, bono consilio, & gallo gallinaceo è somnis excitanti.*

5. Scholæ Salernitanæ, peritissimis, inquam, medicis auscultato: *Vt sis nocte lenis, sit tibi cœna brevis.* Non modò corpus, sed præterea animum sepeliunt mensæ pridianæ longiores, quare Philosophorum cœnæ, id est, expeditæ, & ita salubres commendantur. Xenocrates Philosophus tantæ erat parcimoniæ, vt eius caseolus etiam adagio celebretur. Laudatur & frugalitas Platonis in cœnando: nam cum Timotheum in Atheniensi Repub. Principem frugali sanè cœnâ excepisset, sequenti luce ita ab eodem resalutarus est, *Vestra cœna ô Plato, non in præsens modò tempus, sed in posterum diem quoque sunt iucunda.* Alij paulò aliter, sed equè ad rem appositè Timotheum illum referunt à cœna reuersum suis dixisse; *Qui cum Platone cenat etiam postero die bene habet.* Sed quænam est ista cœna Philosophica breuis

uis & salubris? Philosophicè cœnitaue-
ris, si cibo terrestri vescaris, sine sangui-
ne, inquam, ex ijs fere quæ solum terra
nascuntur, radicibus, leguminibus, ole-
ribus, aut sanè, si multum voles, frustu-
lo agninæ, vel vitulinæ: mensa hæc in-
artificialis est, & faciè parabilis. Vesper-
tinus potus, si nimius sit, dici non potest
quàm obsit. Ita temperatè, hoc est, Phi-
losophicè si vixeris, certum est, non al-
tùm dormies, ante solem somnus ipse
sponte tibi excidet, & verò hyeme præ-
fertim Sol tibi anteuertendus est, quare
ex ignili, subiectis scilicet ramalibus,
vel lino, silice & ferro collisis ignis ex-
cutiendus, & lumen accendendum: qui
locus me monet, vt hîc ego te moneam,
ne (quod nōnullis exitiosum fuit) lecto
insidens appensâ ad spondam lampade,
studijs incumbas; nam quæ ab homini-
bus desidentibus peraguntur, ferè equè
torpent, & periculum non mediocre ne
indormiscas tum lampade, vel candelâ
fallente (quo nihil est factu pronius) &
scintillâ incendium excites tuo malo, &
damno publico, cuiusmodi casus fune-
stos non semel Academiæ senserunt &
defiêrunt.

§. IV.

Quid agendum à surrectu?

POrro statim à surrectu post solum Deo matutinum Christiani officij pensum, solitasque preces, quibus diuinum Numen tibi propitium reddas, eò quoque animum intendere debes; ut sapientiam è cælo (diuinum enim & cæleste est donum) precibus ad Deum summis, infimisque accersas, ut *Sciui*, inquit Sapiens ipse, *quoniam aliter non possum esse continens, (id est, Sapientia, quam ambiebam, compos) nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum: quo autem euentu & cui bono? audi eundem, optavi, & datus est mihi sensus, & inuocavi, & venit in me spiritus sapientia: ne autem te idem pari studio consequi posse desperes, rursus ille sapientia diuinus Professor Vadem se, sponsoremque offert, Si sapientiam inuocaueris, intelliges, quia Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, & scientia. Eadem monet S. Iacobus. c.1. Si quis vestrum, ait, indiget Sapientia, postulet à Deo,*
qui

qui dat omnibus affluenter. Et S. Gregor. Nazianz. *Virtus sapientiæ à verâ sapientiâ postulanda est.* Et rationem accipe ex Lactantio; *Quia verum scire diuina est sapientia, homo autem per seipsum ad hanc scientiam peruenire non potest, nisi doceatur à Deo;* Inuocanda igitur sapientia, & à Deo magnoperè postulanda: Est autem matutinum tempus, vt studijs, ita precationibus magis idoneum, siue quia capiti melius sit ob captatam per somnum quietem, siue quia diurnæ curæ necdum occupant, & ad alia distrahunt.

Orat. de paupert. amore.

L. 2. instit. c. 3.

Patriarcha Iacob, ante auroram inter meditandum, contemplandumque cum Angelo luctatus, eluctatusque est. Rex Dauid post mediam noctem ante diurnas occupationes pro more precibus Deum fatigabat, neque vno loco sacræ illæ litteræ preces illas matutinas aut præscribunt, aut plurimum laudant. ipse Priscorum Academiæ & Religionem erga Deum, & vigilias commendabant: erant enim velut quædam sacraria: intra quæ Minerva, & Hercules tanquam studiorum Numina spectarentur, colerenturque. Ad erat & Draconis peruigilis effigies, quæ ostenderet adhiberi quoque vigilas curas oportere. Iam quoad oran-

di sapientiamque inuocandi rite conceptas quasdam formulas attinet, ex precatorijs libellis depromere licebit, quę quotidie vsurpes. Salomonis, quã ipse ad postulandam à Deo sapientiam utebatur, orationem supra retulimus, cum paucis quibusdam, quę huc etiam pertinent; S. Thomę Aquinatis precationem, quam ante studium adhibere consueuerat, apud Canisium nostrum habes in Catechismo, itemque concinnatum multiplex precationum genus, quibus ad diuinam sapientiam implorandam sapientię studiosus quotidie utatur. Verum quoniam de S. Thoma Philosophorũ & Theologorum insigni illo coryphæo nonnullus sermo incidit, id omitti hoc loco non debet, quod ipse de se luculenter testatus, professusque est; in plurimarum, reconditissimarumque rerum inquisitione plus se orando, quàm legendo, studendoque fuisse consecutum.

Res nunc postulabat, vt de matutina lectione, ac studio præcepta traderentur: ad preces enim matutinum quoque studium adiungendum, illudque contentum, & acre, sine quo nullus vnquã magnum quidpiam, & arduum adipisci potuit: sed de priuato studio vniuersim

com-

cōmodiùs diceretur postea: cum de scholasticis exercitationibus fuerit præscriptum.

ORATIO MATVTINA.

Ad diuinam sapientiam.

O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodisti, attingens à fine vsque ad finem fortiter, suauiterque omnia disponens, veni ad docendum me viam prudentiæ: anima enim mea desiderauit te in Nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis. Ecce de mane euigilo ad te. petens, vt luce tua penetres mentem meam, quâ me, Deumque nouerim, & calore tuo cor meum exuras, vt me odio habeam, & Deum meum amem: hæc enim vera & Christiana est Sapientia, sine quâ scire, aut sciri mera stultitia est. O oriens splendor lucis æternæ, & sol iustitiæ, sapientissime IESU, Verbum ex sapientia Patris, Principium & finis omnium entium, qui dixisti, ego diligentes me diligo, & qui mane vigilat ad me, inueniet me, fac nouerim te, nouerim me, odio habeam

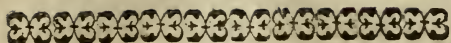
beam me, diligam te, ecce diluculo
consurgens confugio ad te, & ad cru-
cem tuam, veram scholam, in qua dis-
cam odium mei, & amorem tui: nolo
enim aliud aut scire, aut diligere, nisi
I E S V M, & hunc crucifixum. Pone igitur
mi I E S V, meam in tuis vulneribus
Philosophiam, meam in tuis stigmati-
bus sapientiam; vt crucifixi discipulus
in solo illo ardentissimæ charitatis li-
bro, & morte tua versatus, amare te
studeam, mortuusque ipse rebus alijs
omnibus, vni tibi viuam, & indissolu-
bili amoris vinculo æternùm adhæ-
ream. Amen.

Concipit a Radio lumen a lumine flammam.

SYMBOLI EXPLICATIO.

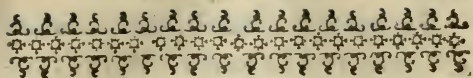
Stoa, Academia, Lycæum, principum philosophorum, stationes, sessiones, inambulationes tibi frequentandæ, mi Adolescens, si philosophiam non è solo limine salutare, sed intra sacratoria adyta venerari velis: audiendi, inquam, tibi magistri, qui ignorationum errorumq; tenebras affusâ doctrinæ, & sanitatis luce ex animo tuo dissipent.

Nam quid proderit, si in ludolitterario corpus adest, animus abest plerumque? si Hispaniam interim, Galliam, Indias, orbem summum, imum,
me-

medium peragraueris, & vagus oberres, nusquam minus præsens quàm vbi esse videris?

In sapientis Doctõris corde, vt in cælo, sol sapientiæ lucet; ab ore docentis radij promicant, lucem, flammamque excient, si rectè, apteque excipiantur: cor concauum speculũ est, lumini oppone, si splendescere velis: id te Salomonis vox ista monet. Audi, fili mi verba oris mei, qui sapiẽti auscultat, iam sapit: columbinam modestiam, & leporinas aures fac habeas, ita fructuosè audies.

CA-

C A P V T II.

Schola.

M O N I T V M.

In ludo litterario frequens versator,
Ludimagistris aures & ani-
mum dato.

S A L O M O N.

*I*n corde prudentis requies-
cit sapientia, & indoctos
quosque erudiet. Prouer.
14.

*I*n labijs sapientis in-
uenitur sapientia. Prouerb. 10.

*L*abia sapientium disseminabunt
scientiam. Prouerb. 15.

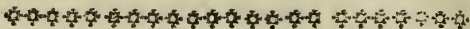
*N*on cesses, fili, audire doctrinam,
nec ignores sermones scientiæ. Prouerb.
19.

Ingre-

*Ingradiatur ad doctrinam cor tuum,
& aures tuæ ad verba scientiæ. Pro-
uerb. 23.*

*Audi consilium, & suscipe discipli-
nam, ut sis sapiens. Prouerb. 19.*

*Inclina aurem tuam, & audi ver-
ba sapientum: Appone autem cor ad
doctrinam meam: quæ pulchra erit tibi,
cum seruaueris eam in ventre tuo. Pro-
uerb. 22.*

SALOMONICÆ MENTIS

INTERPRETATIO.

§. I.

Frequentanda Schola.

MEmineris, quòd superiùs fuit de-
monstratum ad scientias compa-
randas opus esse Doctore, & quidem
probo, perito, laborioso. constanti: ve-
rùm, ut eum sis in omni ea laude præ-
cellentem, diuinumq; te consecutus, id
etiam tibi persuadeas, nihil te perfe-
cturum; nisi Philosophicam palæstram
fre-

frequens in eas, docentem multum audias, & quæ audieris, altè in animum recondas. *In corde sapientis requiescit sapientia, & indoctos quoque erudiet*, verissimum est: illud etiam certissimum: *In labijs sapientis inuenitur sapientia*. Denique istud clarum æquè & certum: *labia sapientium disseminabunt scientiam*, quis neget? sed si indocti erudiri, erudentem adire, & audire velint, si è labijs docentis doctrinam haurire, si ad sementem subactum animum facilemque conferre studeant: alioquin frustra Magister doceat: frustra latentes animo eruditionis opes depromat, frustra eruditos sermones serat. Frequentandæ igitur scholæ, excipiendæ Professorum lectiones, & quidem accurato, ac diligèti studio. An enim satis esse quispiam putet, si in Academia Adolefcens versetur, atque in præstantium se Magistrorum disciplinam tradiderit, interim compita, fora, sphæristeria, tripudiantium hominum circulos, puellarumque gynecæa, compotatorum gurgustia frequentius adbeat, quàm Philosophorum porticus, atque lycæa, aut philosophantium pulpita, contubernia & eruditos cætus? Audio, quid obtrudi possit, librorum, scriptorumque præstantium nunc ingen-

tem esse copiam, domi priuatim eos Magistros, absentes licet, & mortuos, audiri tamen lectitando posse; quòd si Professorum quoque dicta placent; ex eorum, qui interfuerint, chartis recuperari non magno negotio, tenui sane Amanuensium sumptu. At contra viua magistri vox magis afficit, pascit plenius, instat acrius, fortius in animum defert, atque aded tenacius imprimit; ipse etiam gestus, & vultus docentis. & ea, quæ explicat, inculcantis, alio mox atque alio dicendi tenore, & sono elucidantis plurimum momenti & virium habent ad conferendam cognitionem viua vox, ait S. Hieronymus, nescio quid habet latentis energix, quo influit in animos Pythagoræos accepimus non multum scribere aut legere, sed plurimum ex ore Doctoris haurire sollicitos, erat eorù eiusmodi disciplina, cui magis aures & animus concedenda, quàm aut calamus, aut papyrus aptanda forent; itaque hi rectè inter Philosophos ἀκούσιχοι, id est, Auditores dicebantur. Credibile est Aristotelem ea quoque de causa libros, quos de occulta vi naturæ scripsisset, Auscultatorios nominasse, quòd non tam ex libris suis, quam traderet disciplinam, addisci vellet, quàm

quàm excipi auribus ab ore docentis. Neque insulsè Diogenes ab Hegesia rogatus: vt libros aliquot sibi commodatos daret, *Non sapis, inquit, qui cùm caricis non pictas, sed veras eligas, verà exercitatione neglectà ad pictam te conferas.* significabat ille non semper nugax Philosophus, libris impressam sapientiam pictam, & quodam modo mortuam iacere, tum verò viuere, si Scholasticis exercitationibus animetur. Stolidus itaq; eorum est error, qui si plurima scripta aut cõpilârint, aut aliunde coëmerint, satis se ab eruditione comparatos esse putant, quorum omnem doctam illam scriptorum supellectilem si Aselli dorso commiserint, iam cùm ipsi sine doctrina vacui remaneant, stupidissimum istud animal repente insigni lauro donârint, accidat quod insulsus, sed verus vates cecinit. *Quod si charta cadat, secum sapientia vadat.* Quare meritò Salomon ad Academicum suum Adolefcentem. *Non cesses, Fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientia.*

Apud La-
ert. lib. 6.

§. II.

*Aures præbendæ Doctori &
meis.*

NEque tamen satisfuerit, si scholam frequentaueris, nisi etiam aures Magistro præbueris: quid enim profuerit solem micare, si fenestram claueris, & aurium sensum esse sensum disciplinæ, seruireque potissimum doctrinæ capessendæ, tum Philosophorum placitis, tum ipso usu comprobatum est. Quare idem Sapiens monere te pergit. *Ingre- diatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ; audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens, & rursus, Fili, inclina aurem tuam, & audi verba sapientium, opponere autem cor ad doctrinam meam, quæ pulchra erit, cum seruaueris eam in ventre tuo: quem locum Plutarchus mirifice illustrat, Videmus, inquit, vasa angusta, dum liquorem ex alio effusum in se concipere gestiunt, inclinare se, & aptè ad vas effluens se conuertere, ita ut, quod exundat, iam non videatur exundare. sed quasi recondi: itidem aures adhibendæ essent, & ritè coaptandæ dicenti, ne quid ex monitis salubribus decideret, ac periret. Verùm iam*
hoc

De officio
Audit.

hoc non discitur, sed quod omnium maxime ridiculum est, si inciderimus in aliquem de opiparâ cœnâ, de apparatus magnifico, de somnio quopiam, aut forte de contentione, qua illis fuerit cum alio quopiam verba facientem, arrectis auribus siles ex ore illius pendemus. Sin alius ad se vocet tali aliquâ doctrinâ, nemo est, qui animum intendat: Verùm magis aueruntur, aut rectè abeunt ad alios sermones, ubi meras audiunt nugas: atque in ea re simillimi sunt vasis sordidis, dum omnibus rebus sordidis potius implentur, quam re honestâ, & quæ ex re, & usu foret. Hactenus Plutarchus Salomonicæ mentis, si vsquam, hîc profectò accuratus interpret.

Quamquam ne istud quidem sufficere vacuas, & patentes aures attulisse: nisi animum quoque seriò admoueris, tum, vt quæ audiuntur intelligentiâ assequaris, tum vt memoriæ arculæ commendes, & recondas. Hæc te Salustius monet, *Ubi intenderis ingenium, ibi valet.* Ecquid commodi audita conferent, si vnâ aure admissa, per alteram emissa mox effluant? oblectabunt fortassis veluti per transfennam, sed ad bene beateque viuendum nullo vsui esse possunt; meminisse tamen debet Auditor, inquit rursus Plutarchus, *quod non in theatrum,*

neque ad concionem, sed ad scholas venerit, ut ex sermone vitam emendet. Quotus verò quisque ex ingenti discipulorum grege reperitur, qui attendat in scholâ, aut in rem præsentem intendat; multi veniunt, ut ne alibi otientur, istic otientur: Græcis quidem schola, otium est, & quædam à rebus agendis vacuitas: Verum istud quidem, sed ita tamen, ut in otio isto negotiosi simus, à cæterisque agitationibus liberi in vnius sapientiæ studia animum intendamus: non ut tempus fallamus turpi otio: Alij in ludum litterarium confluunt, ut scamna terant, congerronibus assideant, quibuscum nugentur, & fabulas affabrè componant. quidam denique veniunt, *Ut audiant*, inquit Seneca, *non ut discant: sicut in theatrum voluptatis causâ ad delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. Magnam hanc Auditorum partem videbis, cui Philosophorum schola diversorum otij sit: non id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vite legem accipiant, ad quâ amores suos erigant: sed ut oblectamento aurium perfruantur: aliqui tamen & cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant: sed verba, tam sine profectu alieno ducant, quàm sine suo audiant.*

Ep. 103.

§. III.

Silentium ac modestia.

Porro ad attentionem duæ res sunt, quæ plurimum conferent, silentium & modestia: de priore ita præscribit Quintilianus, perelegans adolescentiæ Instructor: vt Magistrorum officium est docere, sic discipulorum præbere se dociles. alioqui neutri sine altero sufficiunt. Et S. Bernardus Monachum instituens, loqui, ait. & docere Magistrum condecet, tacere & audire discipulo conuenit. Pythagoras ijs, qui se in ipsius disciplinam tradidissent quinquennale silentium imperabat, ratus tum maxime Philosophaturos, cum diu, multumque tacere didicissent. Pythagoreos olim sectabantur discipuli Brachmanum (hoc nomine Indi Philosophiæ Professores suos appellant) ita enim illi religiosè auscultabant in scholis; vt ne excreare quidem aut exspuere auderent. Nimirum garrulitas vno strepitu tribus officit, Magistro. garrienti, condiscipulo. Iam de modestia Plutarchus quædam habet, etsi ipse parui æstimet, minimè contemnenda. *Ad-*

denda, inquit, insuper sunt hæc iam passim
 vulgaria è trinio petita, & ab omnibus Au-
 ditoribus generatim observanda, ut videli-
 cet alacer, & non procumbens in latus, sed
 erecto corporis habitu confidens acie oculo-
 rum in docentem semper intentâ, ita ut mi-
 nimè illum fallat, quàm attento sis animo:
 Vultus proinde tenor constans sit, ac purus
 non modo à procacitate. & duritie vacans;
 Verùm etiam ab omni aliâ sollicitudi-
 ne, atque negotijs. Ad modestiam quo-
 que pertinet, ut argumentans ab ira-
 cundia, & maledictis abstineat, etsi fri-
 gida, & clumbis argumentatio quoque
 cauenda sit. *Dissidentium*, ait Tullius,
inter se reprehensiones non sunt vituperan-
da, maledicta, iracundia, contentiones, con-
certationes in disputando pertinaces, indigna
mibi Philosophiâ videri solent. Subdit ra-
 tionem, neque enim disputari sine reprehen-
 sione, nec cum iracundia, aut pertinacia, re-
 etè disputari, potest. Non sunt illa nullius
 momenti habenda, sine quibus res ma-
 ximæ, cuiusmodi sunt scientiæ, compa-
 rari non possint. Quare neque me pige-
 bit hic quædam alia eodem spectantia,
 etsi præcepta videri aliquibus possint
 leuioris negotij, ne aliquid quod ad eru-
 ditionem acquirendam faciat, præter-
 mittam, attexere.

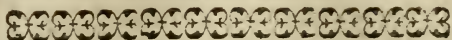
Lib. de fi-
 nib.

§. IV.

Modus capiendi utilitatem ex scholasticis exercitationibus, & legibus.

QUod inter docendum à Magistro ex alijs quæritur, à te peti credito, responſionem ex te ipſo exigito, & tibi ſubmiſſè ac priuatim reddito, ita enim ex quæſitis doctior euades. Idem faciendum cùm ſe diſcipuli argumentis laceſſent, impugnando, defendendo: tu interim, iam probantis, iam refellentis perſonam partesque tibi imponito, dic tibi, hoc ego negarem, concederem, diſtinguerem. Si quid negatur, excogita, qui iſtud probares, ita tecum ipſe contende, quaſi ludicrâ pugnâ, dum duo illi qui in arena concertant, ſeriò ſeſe impetunt, atque ſtrenuè digladiantur. Ita alienæ tum cõmentationes, tum meditationes illæ ſcholasticæ, quaſi tue erunt, diſceſque te tueri, aut etiam impugnare, quaſi in vmbra; quo poſtea in puluerem venire audeas comparator. Meminiſſe hîc debes gymnaſia propriè eſſe loca, in quibus palæſtricæ diligenter ſe exercent, & ſcholas appellari, quod ij, qui in ijs verſantur, à cæteris nego-

gotijs liberi in vnus sapientię studijs
 animum intendere debeant. Fit non-
 nunquam, vt vel garrientem, vel immo-
 destè agentem Pręceptor obiurget, caue
 ne irrideas, *intolerabilis est*, ait iterum
 Plutarchus, *Et ingenij penitus deplorati, si
 quis Iuuenis ad scomma, id est acriorem re-
 prehensionem Magistri, videat, si eum non
 pudet, si nihil commouetur. Totum enim id
 accidit peccandi assiduitate, & inueteratâ
 consuetudine, quemadmodum in carne callo
 obducta, mox idem subiicit vitium alio-
 rum quorundam planè contrarium, eo-
 rum scilicet, qui pudore suo abutuntur,
 semelque dumtaxat malè accepti fugam
 capessunt è scholâ, ad Philosophiam re-
 dituri nunquam, Quorum, ait, vicem ob
 id dolemus, quia egregium ex natura ad vir-
 tutem calcar, pręua verecundiam, mollicie
 animi, ac delicijs perdunt: quippe ita deli-
 cati sunt hi Pygmæi, vt ne vnam qui-
 dem duriusculam vocem satis æquo a-
 nimo tolerare possint. Age nunc, quo-
 niam in Scholæ Pręceptis versamur,
 communes Scholasticorum leges, ex
 Pontani optimi quoque morum Pręcep-
 toris commentario in hunc locum
 transferamus, neque enim id abs re erit,
 aut ab instituto alienum.*

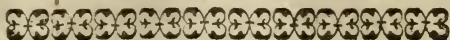
LEGES SCHOLASTICÆ.

Ex Pon-
tauo.

1. Doctorem non secùs, quàm Paren-
tem colunto.
2. In ludum, quoad fieri potest, seriùs
ne ingrediuntor, ante tempus, si
possunt adfuntor.
3. In gymnasio modestè confidento, id-
que tantum agunto, & cogitan-
to, cuius causâ locum petessunt.
4. Ne dormiuntor.
5. Ne fabulantor, ne nugantor, ne vlla
ratione Doctorem perturbantor.
6. Quotidianam Magistri auscultatio-
nem privato studio anteponuntor,
ac nisi summâ necessitate ne semel
absuntor.
7. Si quid haud probè acceperint, aut si
de quo dubitauerint, Magistrum
adeuntor, interrogantor, consul-
tantor, pudorem rusticum exuuntor:
quæ retinere memor â, cum
audiunt, nequiverint, chartis
mandato, quæ commodè calamo
annotare non poterunt, cum pri-
mùm

- mum domum repetierint, suis locis scribunto.
8. A Scholâ digressi tempus aliquod ijs tacite reuoluendis, aut cum alio conferendis consumunto.
 9. Quod hodiernâ luce disci potest, in crastinum ne differunto.
 10. Tempore nihil pretiosius: proinde, ne qua pars illius sine fructu effluat, prouidento.
 11. Diem in certas horas partiuntor, & quod quâque hora faciendum sit, certum, ac definitum habento.
 12. Antelucanâ opificum diligentiam uincisse ne patiuntor.
 13. A Mensa ad libros post interuallum redeunto.

Rectè enim hoc, atque ex ordine, & officio: quis enim Academicum Adolescentem ferat, si statim atque campanum æs ad finem lectionis increpauerit, è manu tabellam scriptoriam, simulque omnem curam studiorum ex animo abijciat, tum verò resumat chartas pictas, damnatam legibus aleam, plenosque iurgiorum Scyphos? sed de priuatâ, domesticâque studiorum tractatione nunc sigillatim, & paulò pluribus agendum. Est enim hæc occupatio ferè in præcipuis habenda.

O R A T I O.

Post reditum è Scholâ.

ECce, Domine mi, ex Schola redeo: neque tamen aut doctior, aut melior, nisi istud vtrumque mihi per gratiam tuam largiaris, Scio enim quod Apostolus tuus docuit, neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: quare si linguis hominum & Angelorum loquantur Magistri mei, facti sunt velut æsonans, & cymbalum tinniens, nisi intus mentem aperueris, & cor meum pulsaueris: vt, quæ illi dixerunt, intelligam, &, quæ didicero, opere impleam. Sapienter enim dixit quidam è seruis tuis, possunt quidem verba sonare, sed spiritum non conferunt, pulcherrimè dicunt, sed cor, te tacente, non accendunt. Litteras tradunt: sed tu sensum aperis. Mandata edicunt, sed tu iuuas ad perficiendum. Viam ostendunt: sed tu confortas ad ambulandum. Illi foris tan-

tantum agunt: sed tu corda instruis & illuminas; illi exterius rigant, sed tu auditui intelligentiam tribuis. loquere igitur, Domine, quia audit seruus tuus, Verba enim æternæ vitæ habes, loquere mihi ad qualen. cunq̃ue animę consolationem & ad totius vitæ meæ emendationem, tibi ad laudem & gloriam, & perpetuum honorem. Amen.

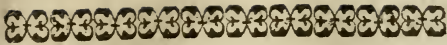

Priuatim Studium. 9.

In fundo Veritas

SYMBOLI EXPLICATIO.

Exantla, mi Adolescens, sed gna-
uiter, operosè, fortiter ; altè enim
in Democriti puteo mersa latet ve-
ritas, nisi plurimùm desudaueris,
aut nihil, aut parùm hauries.

Tum verò ligonem in manus su-
me, Salomon offert, solum scilicet
tibi etiam aperiendum, effodien-
dumque: nam vt auri, & argenti no-
biles venas (quibus rebus hominum
opinio valorem dedit) natura sub
terra recondidit, ne diuites absque
labore euaderemus: ita meliores a-
nimi opes scientias Deus abstrusas
esse voluit, neque absque sudore pa-
rabiles: Pegasus poëticus non nisi è
solo percussio Castalios latices eli-
cuit: omnia fere, quæ in precio esse
possunt, primùm latent: nam ea,
quæ passim occurrunt, iam pridem
viluère: frangendus præterea ei nu-
K cleus,

cleus, qui esse nucem volet.

Studium igitur etiam extra scho-
lam in musæis adhibendum, acre,
& constans: dictata à magistris lege,
relege, volue, reuolue, euolue, dum
mentem, sensumque consequaris:
quæ nequis per te assequi, seorsim
annota: multum ex te percundere,
tibi que respondeas, commentare,
speculare, alios etiam adi, audi, hæc
Academiarum palestricæ sunt exer-
citationes, sine quibus lemniscatam
coronam, aureamve lauream nemo
vnquam meruit, aut tulit.

CAPVT TERTIVM.

Privatum studium.

M O N I T V M.

Priuatam, domesticamque veritati exhauriendæ, effodiendæq; operam, diu, multumque concedito: eo vero in studio certam rationem, ac methodum insequitor.

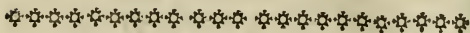
S A L O M O N.

Post industriam sequetur sapientia. Ecclesiast. 10.
Si quæsieris sapientiam, quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges. Prou. 2.

Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum. Prou. 24.

*Aqua profunda verba ex ore viri:
 Et torrens redundans fons sapientia.
 Prou. 18.*

*Sicut aqua profunda, sic consilium
 in corde viri: sed homo sapiens exhau-
 riet illud. Prou. 20.*

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Libri, Et Scholæ non sufficiunt Do-
 ctrinæ comparandæ.*

REfutandus Principiò est eorum er-
 ror, qui satis se ab eruditione in-
 structos esse arbitrantur, si ostentare
 possint ingentem bibliothecam, aut sal-
 tem concinnè compacta Doctorum,
 Professorumque commentaria, quæ an-
 tè suâ ipsorum, aut (quod vanius est)
 aliorum manu exarata exceperint. Quâ
 opinione nihil insulsius, non enim li-
 bris, aut asseribus: sed animis clauditur
 sapientia: arcæ scriptis rumpantur, si
 mens

mens est inanis, & ab eruditione inops, pauper eris, ac miser.

Errant paulo tolerabilius illi, qui omnes officij numeros expleſſe ſibi videntur, ſi à ſchola nunquam abſint, ſi cùm adſunt, Profefſorem ſtudioſe auſcultent: non inficior id eſſe aliquid, nego eſſe ſatis ad muneris abſolutionem, conquiſitionemque eximiæ cuiuſdam eruditionis. Quare qui mox ac è ſcholâ euolarint, miſeras perditaſque chartas tinearum nidos in Angulum cõijciunt, neque euoluunt, ac ne reſumunt quidem, donec ad ſcholas redeant, hi vt è limine ſapientiam ſalutent: certò nunquam in ſacratoria ipſius adyta ingrediuntur.

§. II.

Præcipua pars officij, in ſapientiæ ſtudioſis, exercitatio.

Siquidem præcipua pars officij, & comparandæ doctri-næ ratio, ac via eſt exercitatio. Ariſtoteles ad ſapientiam comparandam, tria requirebat, naturam, doctri-nam, exercitationem, dicereque ſolebat; naturam, diſcipuli-que & doctõris induſtriam parùm valere:

Laert. 1. 6.

nisi, quam postremo loco posuerat, exercitatio, ad duo priora accederet. Diogenes vsum & exercitationem dicebat, quemadmodum in actionibus extraneis, puta saltatione, cytharizatione, & alijs eiusdem rationis, ita in actionibus virtutis, & animi celeritatem quandam, & facilitatem parere. Atque ita esse ipsi quotidie ex vfu, atque exercitatione facile experimur. Sicut igitur, qui militari disciplinâ præstare student, primùm tentationibus gladiatorijs priuatim exercentur, vt cum seriò erit pugnandum, audaciores, fortioresque euadant, idque Tauri ante pugnam, aliaque bruta arietando in truncum arboris nonnunquam faciunt; ita sapientiæ studiosa mens priuatis curis, & studijs excolenda, priusquam foris ingenij specimen ostendatur: eò id pertinet sapientiæ monitum. *Post industriam sequetur sapientia.* Nimirum mentis obtusa est, hebetataque acies, vt acutè veritatem intueri non possimus, nisi multo labore rubiginem absterferimus. Iam verò diu adhibitâ industriâ, sapientiæ tandem splendorem emicare, atque effulgere posse sperabimus; idque ipsum alijs similitudinibus tum thesauri reconditi, tum agri colationis, tum denique aquæ ex puteo exhau-

exhauriendæ egregiè Salomon demon-
strat. *Si quaesieris, inquit, prudentiam,
quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis
illam, tunc intelliges: prapara foris opus
tuum, & diligenter exerce agrum tuum,
aqua profunda verba ex ore viri, & torrens
redundans fons sapientiæ, sicut aqua profun-
da: sic consilium in corde viri; sed homo sa-
piens exhauriet illud.* Altè humo sepulta,
obtecta que est sapientia, & quomodo
opulenti thesauri recondi solent, ab
aspectu, vsu que procul reponi, minimè
effodiendi, nisi maximo labore, ac nisu.
Sicut terra, nisi araueris, sulcaueris, occa-
ueris, aliam que omnem agricolationem
adhibueris, sterile scit: si tamen nullum
ipsius excolendæ, exarandæ que labo-
rem, studium que prætermiseris, fertilis
euadet: denique in Democriti puteo
*demersa veritas iacet, atque in imo fundo
latet, non emerfura, nisi magno, diuti-
no que labore, quasi exanthlando ex-
haurias.* Id autem quâ ratione, ac me-
thodo fieri debeat, nunc explicandum
est.

§. III.

Methodus Studendi.

A Nimalia munda, canes venaticos, venatores ipsos, ac pictores, denique florilegas apes imitabere. Auditor, ait S. Augustin. *similis esse debet animalibus, quæ ab eo, quod ruminent, munda esse dicuntur: ut non pigeat cogitare, quæ in cordis alveo concepit, & cùm audit, similis sit edenti, & cùm audita in mentem reuocat, similis sit ruminanti.* Quid verò canis venaticus? non satis est animalis huius curiosæ sagacitati campum percurrisse, itque reditque vias, & odore emundæ naris, & repetitis locorum ambagibus inuestigans feram indagare, neque rarò euenit, vt secundâ, tertiâque inquisitione assequatur, quod primâ venatione nondum deprehenderat. *Quemadmodum (ait Clemens Alexandrinus) qui studio tenetur venationis, postquam quasiuit, inuestigauit, indagauit, canes qui simul persequerentur, emisit: capit; ita etiam apparet, utrum dulcedine quasiuit, & labore paratum.* Pictores quoque, & alij operosiores artifices, quæ in publicum euulgare cum ambitione gloriæ cupiunt, ea excolunt,

De vera
innocent.
c. 110.

lunt, expoliunt, elimant, exornant, perficiunt non vna leui manu, aut tentatione artis contenti: quod nisi facerent, homines nihili haberentur. *Miser olim pictor, cum suam Apelli ostenderes tabulam, hanc modo pinxi aiebat: Apelles contra acutè; et sitaceres, res ipsa loquitur, hanc tibi imaginem subito excidisse: demiror autem quo pacto non plures eiusmodi depinxeris.* Audiatur Plutarchus, iterum in hoc, in quo sumus argumento apprimè versatus, neque eâ in re puellas imiteris, qua adserta concinnanda lectissimos quosque flores delignant, opus sanè incundum, ac voluptate plenum, quis nesciat? caterùm nullius frugis, ac dumtaxat diurnum: sed apum potiùs te moueat exemplum, qua violis, rosis, & hyacinthis neglectis, thymos accedunt florem asperissimum, atque amarissimum, illi quæ insident flauum mel conficientes, inde ubi acceperunt, qua visa fuerint commeda, auolantes ad domestica negotia reuertuntur. mox acetum adspersgens. Et quis ferat, inquit, te in *Tonstrina* surgentem mox assidere speculo, & contactu capitis casariem contueri, num probè sis tonsus: & à scholis, ubi sermonem audiisti, num protinus te ipsum contemplari, & animo tuo discere, quid miseria, implacabilitatis, aut immedestia decesserit, quanto quæ factus sis tranquillior, atque laetior.

De offic.
Audit.

Legere

Legere me memini Gymnosophistas apud Indos mensâ cōstratâ, priusquam cibaria apponerentur à discipulis adolescentibus rogari solitos, quid boni ab exordio lucis vsque in illam horam fecissent, cùm de suis quisque factis enarrasset: qui nihil dicere de se poterat, impransus abire, & aliquid boni operis facere iuebatur: atque hoc erat demum philosophari. Quàm hîc contentè declamitaret Seneca, si viueret: nam ista, quæ olim dixit, quadrant in hæc tempora. *Ecce, aiebat, torpent ingenia desidiosa iuuentutis, nec in ullius honesta rei labore vigilatur, somnus, languorque, ac somno, & languore turpior malarum rerum industria inuasit animos: cantandi, saltandi, nunc obscœna studia efformatos tenent, & capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, & mollitie corporis certare cum fœminis, & iucundissimis excolere mundiis nostrorum adolescentum specimen est.*

Præfat. in
lib. 1.
contr.

Generalia ista sunt præcepta, atque eò ferè spectant: vt quæ in scholis audiueris, domum reuersus accurato studio relegas, mediteris, contempleris, speculeris: quæ sequuntur particularia sunt; *multùm legas non multa.* Habendus enim est imprimis delectus librorum,
ijque

ijque terantur, qui professorum iudicio ad rem, & captum tuum maximè probabuntur. Philosophiæ studiosis ferè satis fuerit, plurimum in ijs, quæ dictata in scholis à magistro exceperint, se versare, in ijsque diligenter versari. Senecæ hæc sunt monita. *Fastidientis Stomachi est multa degustare, quæ sunt varia potius nocent, quàm alant. Satius est profueris se credere, quàm errare per multa, qui ubique, nusquam; onerat discipulum turba, non instruit, satius est paucis te auctoribus trudere.* Aristippus tradebat non dissimilia apud Laërtium. *Non hi, qui plurimum edunt, melius valent: sed qui sumunt, quantum opus est: ita non, qui plurima, sed qui optima legerint, studiosi, & eruditi sunt habendi.* Ita ille Philosophus reprehendebat eos, qui tumultuariâ, inordinataque lectione semet ingurgitant, nec ea, quæ legunt, traiciunt in animum. Non multò istis sapientiores sunt, qui se satis à sapientia instructos existimant, qui ingentem Doctorum Bibliothecam, laudandam sanè in homine litterarum cupido suppellectilem, ostentent: at mi homo splendide, non libri te sapientem reddent, sed studium.

Emerat aliquis Epicæti Philosophi Lychnuchum fictilem trecentis denariis:

L. 1. de
tranquil.

Cauffin. in
symb. ex
Lucian.

rijs: tanti æstimabat: existimabat verò futurum scilicet, vt si nocte ad eam lucernam legisset, mox dormiens Epicteti sapientiam somniaret, efficereturque persimilis venerando seni. ridiculum factum! hûc acetum, Satyrice Vates aliquis. plena omnia Gypso.

Iuuen.
Sat. 2.

*Chryssippi inuenias: nam perfectissimos
horum*

*Si quis Aristotelem, similem vel Pitta-
son emit,*

*Et iubet Archetypos pluteum seruare
Cleanthas.*

Quid tum? videbitur iam sibi in philosophiâ Deus quispiam. Doctum volumen vbi iste in manus ceperit auersâ paginâ risum moueat, non admirationem.

Apud Lu-
cia.

Neanthus quidam, regius sanguis, Orphei Lyram in templo religiosè seruata corrupto pecuniâ ædituo cum fustulisset, sub noctem in suburbium profectus, vt eius periculum faceret, fides pulsare occipit, quo successu? infœlicissimo; quippe tam ferali, & incondito carmine, strepitu, inquam, excitati è viciniâ canes cytharædum miserimè contrucidârunt. Studium igitur, non peritorum instrumenta erudient. Sed nunc ad rem ipsam tandem venia-

veniamus, familiaremq; studendi viam, atque rationem aperiamus. Primùm crucis signo efformato de more, breuique ad incretam sapientiam precatione præmissâ, ante omnia titulum propositæ quæstionis animo comprehensum habere studebis: vt probè nôris, quâ de re dubitatio instituat: mox attentè, & tractim: sed tamen continuo tractu argumentum totum perleges, ac statim deinde resumes, quæ leges per particulas, & periodos; singulasq; sententias accuratè contemplaberis: hoc enim speculâri est, hoc philosophari: ita porro peruades omnia, fietque tandem, vt paulatim per partes capias, quod simul totum nequiuisses. *Vidimus, ait Nilus, serpentem exigui corporis magnam aliquod animal deuorasse, quod quidem ita facit, ossa & nervos paulatim conterit, & contrita exsugit: sic etiam parua sapientia magnas sæpè deuorauit difficultates, atque digessit paulatim.*

Apud
Aut. in
ellefisa.

Iam in progressu si vsquam cespites, & vno, alterove insit frustratus nihil dum veri elicias: tunde tamen, & extunde etiam: de saxo, si ter percusseris, vnda emanabit, atque proluet. Alphonfus Rex ille Hispaniarum longè sapientissimus, cum latentem veritatem è libro

bro aliquando exprimere conaretur, eius externas tabulas, quibus liber erat compaginatus, digitis crepans identidem pulsabat; rogat, qui tum id spectabat, vir quidam è familiaribus princeps: quid crebris pulsibus, Rex, quatis in fontem membranulam? atqui, subdit Alphonfus, *nequaquam ad surdum clamor*: Et aperto tum demum codice; *Discede*, subiicit: *nam mihi diu pulsanti iam tandem liber respondere incipit*. Quòd si ne sic quidem tentans, & tecum experiens assequeris, è cælo lucem pete, eamque in rem ad mensam expositam habe imaginem aut Christi in cruce pendentis, aut Virginis Matris, aut alicuius è reliquo diuorum numero: vt difficultate grauiori obiectâ in sacram effigiem oculo, animoque contuens, precationemque adiungens cum luce opem, viresque è cælo impetres, ita enim quod sanctus Thomas Theologorum, Philosophorumque vertex dictabat, studium orationi, oratio studijs coniungenda sunt.

§. IV.

*Singulare domesticæ exercitationis
exemplum.*

LVbet hîc priuatæ exercitationis, studiosiq; discipuli perfectissimum exemplar vnum, alterumque adiungere, atque imprimis Bartholomæi cuiusdam natione Valentini è Dominicanâ familiâ publici Theologiæ professoris, piam admodum, expeditamque veritatis indagandæ methodum, ac rationem: etsi minucula nonnulli fortassis videri possit.

Hinc si quæstio excutienda esset de tempore, æuo, æternitate, ad hanc ita animum prius comparabat.

Amor mi, & Domine IESV CHRISTE: seruus tuus, S. Thomas hîc in articulo quærit, num differant tempus, æuum, æternitas; concludit autem ipse sic (doctrinam in corpore articuli comprehensam ipse sibi reddebat) obsecro igitur Domine IESV, vt me à tempore liberares, perducas autem ad æternitatem, quæ tu ipse es. Obijciebat deinde his verbis, verùm in conclusione illa serui tui S. Thomæ, cui tantam infudisti lucem, incidit

In vita
Beati Lu-
douici
Bertrani è
famil. Do-
min.

cidit dubitatio, neque satis video, quid respondeam, ô Magister animæ meæ. Quare peto à te per merita Beatissimæ Matris tuæ, vt aliquid mihi spiritus tui impertias, quo id assequi incipiam, quod te miserante spero me aliquando inspecturum.

Responsionem postea ipsam à Caietano factæ obiectioni datam sibi ipse quasi commentans reponebat. Tum pergebat precari, Domine, esto tu benedictus, qui hoc ingenij acumen illi præbuiti: equidē credo eum esse in paradiso: At si forte adhuc est in purgatorio, quæso libera eum in laborum suorum præmium, vt veniat ad fruitionem eternitatis tuæ, de quâ adeò doctè scripsit.

Denique, quod partim ipse studio, partim oratione videbatur assecutus, conceptis famulis animo imprimebat; tum rursus precabatur. Ita igitur ego responderem, tali ratione, & distinctio-
ne vterer, rem denique omnem sic explicarem.

At quid est hoc, quod ego inutilis creatura tua cogito, præ illo, quod tuos seruos Ecclesiæ Doctores docuisti. Ignosce arrogantiam meam, gloria Angelorum, propter ipsorum Angelorum amorem, qui ex natura suâ cum æuo
com-

commensurantur, ex tuaque gratiâ æternitate perfruuntur, quâ item ipse ex eâdem tuâ gratiâ, licet sim peccator, perfruar. Amen. Ita ille in ieiunâ alioquin rerum speculatione suauem diuinarum rerum sensum, ac gustum in se exprimebat. Atq; idem prope iam olim factitabat Augustinus præclarum illud non modò Africani, sed totius orbis lumen. Inciderat aliquando tunc, cùm primùm res diuinas sapere inciperet, in perplexam sanè disceptationem de temporis naturâ: *Exarsit, inquit ipse, animus meus nôsse istud implicatissimum ænigma. Noli claudere Domine Deus meus, bone pater, per Christum obsecro, noli claudere desiderio meo ista, & usitata, & abdita, quominus in ea penetret, & dilucescant allucente misericordiâ tuâ, Domine. Quem percunctabor de his, & cui fructuosius confitebor imperitiam meam, nisi tibi, cui non sunt molesta studia mea? da quod amo: amo enim, & hoc tu dedisti. Da pater, qui verè nôsti data bona dare filiis tuis: da quoniam suscepi cognoscere te, & labor est ante me, donec aperias. Per Christum obsecro, in nomine eius Sancti Sanctorum, nemo mihi obstrepat.*

Confess. l.
11. C. 22.

Ecce veteres posuisti dies meos, & transerunt, & quomodo, nescio. Et dicimus tempus,

L

Et tem-

& tempus, tempora, & tempora manifestissima, & usitatissima sunt, & eadem rursus nimis latent, & noua est inuentio eorum.

Cap. 23.

Eg scire cupio vim, naturamq; temporis. Video tempus quandam esse distensionem: sed video, an videre mihi videor? tu demonstrabis lux veritatis. Mox rursus indagans temporis naturam, quasi nouo difficultatum freto absorbetur, quare cum

Cap. 25.

Deo pergit. Confiteor tibi Domine, me ignorare adhuc quid sit tempus, & rursus confiteor tibi Domine scire me in tempore ista dicere, & diu me iam loqui de tempore, atque hoc ipsum diu, non esse nisi moram temporis. Quomodo igitur hoc scio? quando quid sit tempus nescio? an forte nescio, quemadmodum dicam, quod scio? hei mihi! qui nescio saltem, quid nesciam. Ecce Deus meus, coram te, quia non mentior, sicut loquor, ita est cor meum Tu illuminabis lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas.

Cap. 27.

Conatur denique iterum, & assurgit, tum sese fortiter excitans, Insiste, ait, anime meus, & attende fortiter, Deus adiutor noster, ipse fecit nos, & non ipsi nos; attende ubi albescit veritas: ita vir ille non doctus magis, quàm pius. Neque verò tantùm iuuant ista ad lumen à Deo impetrandum, aut mentem in veri inquisitione

sitione extimulandam, sed etiam vt fatigatus studio animus ea tum varietate, tum suauitate sustineat sese, ac recreet: quam ad rem præterea iuuerit, aut pij libelli interposita breuis lectio, aut inpiam Christi, B. V. aut alterius rei Sacrae imaginem intuitus, tum verò potissimum orationes ignita, eaque breuissimæ, quas idcirco iaculatorias appellant, quibus subinde in Deum per interualla iaculatis mirificè reficitur, refocillaturque animus. Ex autem præsertim ex Dauide, & S. Augustino sumi possunt, qui duo fuere in eo orandi genere diuinissimi.

Omittere hic ad extremum Beatum Dorotheum, præstans, si quod aliud Scholasticæ tum diligentia, tum disciplina, idemque expressiuum exemplar, minimè debeo: ita ille de se totidem verbis, stylo quidem simplici, sed ingenuo, *Cùm ad ludum pergerem egressus iam ephæbis, inuigilabam admodum à principio: ubi verò cœpi ad lectiones ascendere, & librum aperire, territus pœnè diffugiebam, eramque, vt qui agreste animal formidat contingere: at ubi meipsum coëgi & durani pergens, vt poteram, Deus opem attulit, & ad habitum disciplina perueni; itaque plerumq; ita distrahebar studio miro, & ardore*

lectionum, ut quid comedissem, bibissem, obdormissem, interdum ignorarem: neque aliquando acquievi: ut à quoquam amicorum in prandium, lectionis tempore ducerer; diligebam tamen socios meos: cum igitur nos dimiserat sophista, lauabar, indigebam enim quotidianam lectione, cum quotidie in studio, & labore lectionum desudarem: concedebam inde domum, nihil curans quid mihi edendum esset, cum neque otium ad parandos cibos suppeteret: aderat autem amicus, & familiaris meus, qui mihi pararet, si quid voluissem: accipiebam igitur, quicquid ab eo paratum offendissem, habens semper ex opposito lectulum meum cum libro, inclinabamque post cibum, & cum paululum obdormissem, cum vicino semper libro, exliebam ilico ad lectionem è somno, item & ad vesperam, cum è ludo discederem, semper cum lumine ad mediam noctem legebam; & vigilabam: cumque ita me haberem, nullam facer abunde dulcedinem, aut voluptatem capiebam, nisi à lectione. Hæc de seipso B. Dorotheus. Atque illos & tu imitabere, mi Academice Adolescens, si non pari diligentiam ac studio (neque enim id omnes debent, aut possunt) aliquo saltem, euenietque tamen fortassis aliquando, ut ne sic quidem veritatem attingas: ac nolim despondeas animo: refer saltem

in chartulam locum illum, quem adhibita precatione & studio nec dum assequeris, & transili. Præceptor, aut te doctior socius aliquis, aut dies ipse longior lucem adferet: multa inter docendum, disputandum, discendum occurrerent postea, quæ priorum lectionum umbras depellent: ipsa mora non raro lumen attulit, crescit ingenium cum ætate sensim, & sua sunt interim lucis interualla: quæ nunc occultantur, cras, imò hodie, & paulò post, sese sponte ingerent. Sed istuc imprimis, quod obiter dicere cœperam, iuuabit plurimum Præceptores ac Magistros sæpe adeas, interroges, audias, aut etiam alios te sapientiores, familiariter tibi adiungas, ipse conuictus, allocutio, imò aspectus erudit, & sapientiam insinuat. Quare ita sapientiæ studiosum monet Ecclesiast.

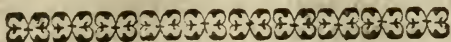
In multitudine Presbyterorum prudentium Ecclesiast.
sta, & sapientia illorum ex corde coniungere: c. 6.

ut omnem narrationem Dei possis audire & prouerbia laudis non effugiant à te. Et si uideris sensatum, euigila ad illum, & gradus ostiorum illius exerat pes tuus. Epist. 94.

Cur istud? inquires, audi Senecam cuius ista sunt ad Lucilium suum scribentis. Nulla res magis animos honesta induit, dubiosque & in prauum inclinantes reuocat ad rectum, quàm

bonorum virorum conuersatio: paulatim enim descendit in pectora; & vim praeceptorum obtinet, frequenter audiri, aspici frequenter. Occursus me hercule ipse sapientium inuitat, & est aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficias. Non videtur omnino parergon, si istud hinc quoque ad extremum monuero: plurimum ad eruditionem comparandam referre, si Academicus Adolefcens horam prandendi, coenandi que statam, ac ratam seruet: ut enim in rebus omnibus, ita in literarum studijs ordo viam compendiosiore facit & expeditiore. Scio pauperibus ventrem esse pro solario: sed ad horam saepe nec prandiolum nec coenulam adesse: Diogenem vero roganti qua hora coenandum esset, respondisse, diuiti, quando vult, pauperi, quando potest: at saltem, cui est integrum, ordinariè ad horam certam paret; suæ ut studijs horæ consent.

ORA:

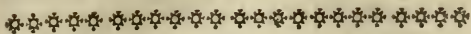

O R A T I O.

*Ad IESVM sapientiam increatam, &
B. Virginem diuinæ sapientiæ
optimam parentem.*

IVbes, bone IESV, vt si quis sitit, veniat ad te, & fontem bibat aquæ salientis in vitam æternam. Ecce veritatis tuæ cognoscendæ siti grauiter estuo. Verùm puteus altus est neque habeo quo hauriam. Tu Domine Deus succurre, quæso, mihi hodie, & fac misericordiam mecum: ecce ego sto prope fontem aquæ: descendat de Cælo Virgo aliqua, cui cum dixerò da mihi paxillum aquæ ad bibendum, statim respondeat, bibe, eo enim signo intelligam, quòd feceris misericordiam cum seruo tuo. Ad esdum igitur, ô decora nimis, Virgoque pulcherrima M A R I A, quæ iam pridem ex illo inexhaustæ sapientiæ fonte ad plenum hausisti, mentemque tuam potâsti: quæso paxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua: patierisne

optima Mater, vt patiar à te repulsam? Rebecca olim Abrahamicæ domus seniori seruo petenti, vt ad potum dandum hydriam inclinaret, celeriter hydriam deponens de humero, potum ei dedit, cumque ille bibisset, addidit, quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant, effundensque hydriam in canalibus recurrit ad puteum, & hauriam omnibus camelis fudit. An eris, tu Maria, quam filia illa Bathuelis, aut ad audiendum preces meas surdior, aut ad beneficium dandum parcior? memento sapientiæ te matrem, & sedem appellari, eamque ob causam diuinâ gratiâ superplenam te esse, vt haberes, quod in clientes effunderes. Refundemus porrò in tuos, filijque tui honores, si quid per te hauserimus. Ah! nolo, nolo ex Ægypti lacunis aquas turbidas, ac fœtentes, nolo mundi huius falsos latices, qui quò plus bibuntur, plus sitiuntur, atque sollicitant: volo aquam cœlestem, quam qui bibunt, non sitient in æternum: imò qui bibent adhuc sitient, sed siti quæ reficiat, non quæ excruciet: fac ergò vt vana omnia contemnam, & solum res diuinas amem: hæc enim vera, & vnica est sapientia, quâ ad Beatitudinem peruenitur, vbi Filij tui, tuaque præsentia æternùm potiar. Amen.

ORATIVNCVLÆ.

*Quas inter studendum per vices
eiacularis.*

SCio, quòd Sapientiæ continens, & compos esse non possum nisi tu dederis, Deus meus.

Domine misericordiæ, da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis, quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ; homo infirmus & minor ad intellectum. Faciem tuam illumina super seruum tuum, illumina tenebras Deus meus, Bonitatem & disciplinam, scientiam doce me, ô I E S V S Sapiencia Patris.

Viam iustificationum, legumque tuarum instrue me, hæc enim vnica, & vera est Sapiencia, tibi obsequi, te amare, cætera contemnere.

Ah! serò amo te, pulchritudo tam antiqua, & tam noua, Deus meus, serò amo te: ecce tu intus es, & foris quæro, quod amem.

O ens

O ens entium, principium rerum omnium, & finis, res illæ omnes, quas in rerum natura videmus, speculamur, & miramur, clamant, ipse fecit nos, & non ipsi nos: tibi ergò vni honor, & gloria Deus meus; neque vlli studere, aut placere velim, nisi tibi.

Veni sancte Spiritus, & emite cœlitus lucis tuæ radium. Accende lumen sensibus, infunde amorem cordibus. Anima mea, si scires omnium Philosophorum dicta, quid totum prodesset sine charitate Dei, & gratia? Vanitas ergò vanitatum, & omnia vanitas præter amare Deum, & ipsi soli seruire: ista est summa sapientia, per contemptum mundi, contendere ad regna cœlestia: Omnis enim homo naturaliter scire desiderat: sed scientia, sine timore Dei, quid importat? melior est profectò humilis rusticus, qui Deo seruit, quàm superbus Philosophus, qui se neglecto cursum cæli considerat. quantò plus & meliùs scis, tantò grauius inde iudicaberis, nisi sanctiùs vixeris. Hęc est sanctissima, & vtilissima lectio, sui ipsius vera cognitio, & despectio.

O veritas Deus, fac me vnum tecum in charitate perpetua: tædet me multa legere, & audire: in te est totum quod volo.

volo, & desidero: certè in die Iudicij, non quæres à me quid legerim, sed quid fecerim, nec quàm benè dixerim, sed quàm benè vixerim.

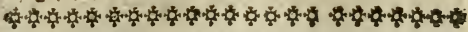
O M A R I A sedes sapientiæ, instrue me: Virgo prudentissima, illumina me: stella maris, dirige me, profer lumen cæcis, & tui Filij in me amorem accende.

Angele custos mei, qui rerum omnium naturalium causas pernôsti, & supernaturalia in Deo agnoscis. Sancte Thoma, Sancte Nicolae, Sancta Catharina Virgo & Martyr, S. Ignati, S. Xaveri, B. Gonzaga, reliquique studiorum meorum Patroni, ac Diui Præsides, impetrate mihi rerum ad salutem necessariorum cognitionem, veramque sapientiam. Amen.

SYM.

Etiam hic fræno est opus.

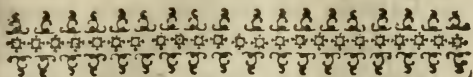
SYMBOLI EXPLICATIO.

Natura, ratio, Deus suas in re quavis vices, intermissionesque dari voluerunt; nox, dies, hyems, æstas, pax, bellum alternantur, neque aliter orbis staret, aut nos omnino esse possemus; esse & sua debentur musis otia, neque arcum semper tendit Apollo, nec animum: leonina etiam & fortia ingenia frænanda, si efferueant.

Cauendum tamen ne otium turpe sit, & sine vlllo negotio: sic relaxetur mens, vt non emollescat; à curis, studijsque grauioribus vacet, præsertim post cibum: sic tamen vt tempus tam non perdas, quàm remissius transigas, lectione libri facilioris, ac solutioris, confabulatione iucundâ te interim occupes; sed ioci absint inurbani, præcipuè obscœni. Musica hîc mihi præ cæteris oble-

oblectamētis arridet, liberale enim studium est, & honestè mentem deliniens, modò istud hîc quoque seruetur, ne quid turpe sonet, illudque præterea, ne quid nimis.

Adhibenda suis etiam temporibus corporis exercitatio moderata, & honesta, ne humoribus noxijs graueris: captanda aura camporum liberiorum, neque amœnæ inambulationes per viridia pratorum opaca, nemorum suaue murmurantia, fontium aut riparum, neque venationes auium, cursus, saltus, pileæ displicent: si pericula & excessus studiosè caueantur. Quidquid nimium est, à virtute abit in vitium.

CAPVT QVARTVM.

Vacatio & lusus.

M O N I T V M.

Quæ à grauioribus studijs vacatio-
nes, & feriæ sunt.

In otio otium semper fugito.

Corpora quoque exercentor.

S A L O M O N.

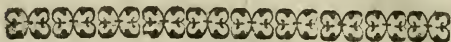
*O*mnia tempus habent, &
suis spatijs transeunt v-
niuersa sub cælo tempus
flendi, & tempus riden-
di: tempus tacendi, &
tempus loquendi: tempus belli, & tem-
pus pacis. Eccles. 3.

Omni negotio tempus est, & oppor-
tunitas. Eccles. 8.

Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo, sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ.
Prouerb. 24.

Qui mel multum comedit, non est ei bonum. Prouerb. 25.

Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud.
Ibid.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Animus subinde relaxandus.

Hominem rerum continui laboris patientem esse, non finit, verissimè à Valerio Maximo dictum: nimirum ex assiduitate laborum hebescent, atque languescunt, tum corpora, tum animi: habetque id etiã locum in fatigatione ex studijs. Sapienter Dion Sophista animi corporisq; remissiones ad novos labores parare dicebat: & ut arcus, & lyras: isa homi-

nes quiete vigere: quæ cæterorum etiam, qui sapientes habiti sunt, sententia semper extitit. Danda aliqua remissio, inquit Quintilianus, quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem; & studium discendi voluntate, quæ cogi non potest, constat. Et Publius Syrus, *lucundum nihil est, nisi quod resicit varietas, animorum impetum assiduus labor frangit: vires recuperant parùm soluti & remissi, ex assiduitate laborum nascitur lebetudo animi & languor.* Iam Seneca ad Lucilium suum. *Aliernis facilis labor: neque enim te iubeo, semper imminere libro, & pugillaribus: dandum aliquod interval- lum animo, ita tamen, ut non resoluatur; sed remittatur.* Ex his infert Plutarchus. *Danda est ergo continentibus laboribus res- piratio, idq; in animo habendum; totam vi- tam nostram, in remissionem esse, seriumq; studium diuisam: quam ob causam non vi- gilia modo, sed & somnus inueniuntur est, neque bellum duntaxat, sed & pax: neque sine sere- nitate tempestas; neque seria negotia tan- tum, sed & ferie: utq; unam in summam contrahamus, requies laborum est condi- mentum, neque in enimentibus tantum, sed & rebus anima carentibus id deprehendas: nam & arcus & lyras remittimus, ut incen- dere possimus: etiam ipse aries sedule suas ha-*

Lib. 1. c. 3

Lib. de
Educat.
libero.

Lib. 2. de
Orat.

berent ferias : nam plurimum interlunio cessant. Quibus tum argumentis, tum exemplis, nihil ad rem propius, aut elegantius adferri potuit, usus est etiam auium similitudine Cicero . Quemadmodum, ait, volucres videmus procreationis, atque utilitatis causa fingere, atque construere nidos, easdemque, autem cum aliquid effecerint, leuandi laboris causa, passim ac liberè solutas opere volitare. Sic nostri animi, defessi gestiunt, ac cupiunt volare vacui curâ, & labore. Plinius ex agris comparationem hanc adduxit. Vti nouales, licet alternis interquiescant annis : tamen eam cessationem ubertate compensant: ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, ut ad studia reuersi plus efficiamus vigore animi, licet breuiore temporis spatio. Quas omnes à varijs allatas similitudines alicubi egregiè suo versu Tomitanus Poëta complexus est, quem breuitatis studio præteriri patiar. Verùm nemo omnium vnus ista diuiniùs dixit quàm Salomon. Omnia tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub Calo : tempus flendi, & tempus ridendi; tempus tacendi, & tempus loquendi: tempus belli, & tempus pacis. Omni negotio tempus est. & opportunitas. Facilia hæc, & nunc ipso vsu, allatisque authoribus confirmata. Istud, quod eiusdem diuini scriptu-

Quid. de
Ponto.

scriptu-

ſcriptoris ſequitur, auro, & Delphici
 templi foribus digniſſimum. *Comede, fili
 mi, mel, quia bonum eſt, & fanum dulciſſi-
 mum gutturi tuo, ſic & doctrina ſapientia
 anima tua: qui mel multum comedit, non
 eſt ei bonum: mel inueniſti comede, quod
 ſufficit tibi, ne forte ſatiatus euomas illud.*
 Ad rem valet hic etiam iſtud, vt in alijs
 plerique ſæpius, *ne quid nimis*; mel præ-
 fertim immodicè ſumptum, bilem au-
 get, nauſeam, & faſtidium procreat,
 vomitum adducit, ſic qui modum ſtu-
 dendo non ſeruat, ingenium hebetat, ac
 obtundit: vt apes ipſæ, quæ tenacius
 mellis adipi ſeſe immergunt, emergere
 aliquando non valent, imò immerſæ
 nonnunquam immoriuntur: ita ſtudia
 hominis ſeneſcunt, ſi immodica ſint.
 Tritum quod Antonius cecinit; Graio
 ſchola nomine dicta eſt,

Galen. lib.
 3. de Dia-
 ta.

Ipsa laboriferis tribuuntur vt otia Muſic.
 Laxandus eſt igitur animus à nimio ſtu-
 dio, & luſu interim recreandus; eam ob
 rem omnes rectè conſtitutæ Academiae,
 hebdomadarias, menſtruas, annuas
 quaſdam vacationes eſſe voluêrunt; qui-
 bus à docendo, diſcendoque feriari fas
 eſſet. At quoniam otium ipſum, ſi per
 ſe quærat, ferè turpe, & noxium eſſe
 ſolet, plurimorumque vitiorum parês,

oriandum est sapientiæ studio, ita ut nihil non agat. Quare miscebis cum sermones cum socijs minimè rigidos, ac seueros, liberiùs etiam ridebis, si voles, modò id bono, aut non malo saltem fine facias, abstinea quæ turpibus, ac sordidis iocis, neque verbo quenquam lædas; licebit etiam libri facilioris, & planioris facetâ lectione oblectare; obscenâ, aut scurrili nunquam. Denique suo etiam tempore lusibus aliquid concedendum; planè; quis id adolescenti præsertim Academico negatum velit? *Cito rumpes arcum, ut probè monuit Phœdrus, si semper tensum habueris; at, si laxaris, cum voles, erit utilis: sic lusus animo debet aliquando dari: ad cogitandum melior ut redeat; Et, ut Herodotus, ab his quorum sunt arcus, cum opus est, intenduntur: si semper intenti sint, rumpuntur: nec poterunt eis illi, cum indigeant, uti: ita & hominum institutum, si assiduo laborare studio, nec ullam partem sibi, ad lulum indulgeri velit, pedetentim aut mente captus eris, aut membris.*

S. Ioannem Christi corculum Theologiæque illum Phœnicem, & (ut alij rectè appellant) Aquilam, ferunt cum auiculâ lusitasse aliquando in campis, occurrisse venatorem, cui in manu at-

cus esset (vt fit inter eundum) remissus: hunc ex eo sciscitatum cur vir talis, ac tantus cùm haberetur, tam vili exilis oblectatiunculæ aucupio tempus falleret? illum verò contra è venatore percunctatum, cur arcu laxato incederet? cumque responsum accepisset, arcum, vt tempore suo melius seruiat, subinde remitti, tùm demùm adiecisse, etiam se consulere tempori, animum nunc tantisper auiculæ lusu relaxari; vt postea vttilior foret, atque vegetior. nihil responderi potuit à Magno Ioanne Venatori isti accommodatiùs, aut sapientiùs. Minùs mirabimur impostherum Socratem, dum animo vacaret, videre cum pueris ioculariter corridentem: vel sapientem illum Africanum conchis in littore legendis sæpè releuantem curas, vel Catonem Centorinum cum vernis, & famulis laxandi animi causâ collusitantem: minùs quoque reprehendemus Anaxagoram, olim honoribus, qui publicè ei decernebantur, magno animo repudiatis vnum à Repub. postulasse: vt quo die mortem obiret, pueris, qui ingenuis artibus operam darent, feriæ, ac vacationes indicerentur. Sciebat enim vir ingeniosus è bono esse Reipublicæ Adolescentiam ad studia animari, nimio

studio frangi eorum ingenia, recreatione aliqua vegetari.

§. II.

Qui lusus permittendū.

AT hic statim quæstio oritur, quænam potissimum lusus Adolescenti Academico aut commendandi, aut usurpandi videantur. Occurrunt primum Musicorum instrumentorum, vocumque doctæ simul, & ludicræ, ac iucundæ concertationes, utpote quæ animas suaviter detineant, curis eximant, & non tantum aures mirificè delectent: magnaquæ omnino est musicæ cum Musis, ut nominis, ita rei consensus. Aristoteles, & eo antiquior Pythagoras Philosophiam musicam appellabant, asseuerabantque Deos omnes, aut Musicos, aut Musicorum amatores esse. Diuinus autem Plato, corpora, animosque hominum, imò vniuersam rerum compagem harmoniâ constare aiebat, addebatque Musicam à Dijs immortalibus mortalium generi datam, non tam ad inanem oblectationem aurium, quam ad animorum, morumque nostrorum moderationem quandam. Quid? Socrates

res ipse etiam senex à Lamponè Archimufico doceri voluit, irridebant què hominem è triuio nonnulli, quibus refpondebat vir fapiens malle fe muficæ ftudere, quàm mori iftius artis ignorantem. Denique Athenienfes muficis difciplinis pueritiã informari iuebant; vt fimul à pueris muficè canere & ludere, fimul fuos mores attemperare condifcerent: & certè maxima vis inefl huic arti ad animorum mores in omnem partem excitandos. Pythagoras, cùm in iuuenes ebrios incidiffet, eumquè voluntariæ iftius amentiaè miferatio tangeret; mufico, qui tum fortè aderat, imperat, vt graues Spondæos accineret. Mirum, mox illi fenfum, mentemquè recuperarunt: ferunt Afclepiadem phrenefim muficis modulis adhibitis, Erophyllum quoque febricitantium intemperiem muficorum inftrumentorum pulfatione curare folitos. Saülem certè Dauid; (quod facris literis efl proditum) à malignis furijs exagitatũ fuauicytharæ incantatione ad fe reuocabat: vt non omninò à verò abfit, quod efl in fabulis; Orpheum, & Amphionem, tygres, leones, vrfos ad humanitatem, Delphinos, faxa, lapides, ad feruile officium cantando, lu-

L. 1. Reg.

c. 16.

Ecclesiast.
c. 32.

dendoque pellexisse. Quid? quod restu-
do grata templis à Spiritu sancto im-
pediri prohibita, passimque in diuinis
libris, religiosoque numinis cultu, in-
strumentorum musicorum, vocumque
usus adhibebatur? qua de re Augusti-
num audiat, qui vult: neque enim licet
hîc diutiùs immorari, sed tamen cauend-
us, vt in rebus cæteris, ita in musico
studio excessus: alioquin mens adeò ca-
pitur eo lenocinio, vt grauioribus stu-
dijs addiscendis nec tempus sub sit, ne-
que animus; adde quòd moduli ad cho-
reas facti mollioresque cantus animum
eneruent, & frangant, libidinem subin-
de incendiant, & venereos amores in-
spirent, quo veneno nihil potest esse
nocentius. Quare non insulse Dama-
riathus quidam cum musicum audiuis-
set, multas vuculas concinnè effringen-
tem, ac murizantem artificiosâ modu-
latione; non pessimè, inquit, homo iste
aut insanit, aut ineptit; & Spartiatæ ho-
mines moribus instituendis laudatissi-
mi musicum quendam dicuntur mul-
tasse, quòd cytharam digitis crepanti-
bus, & non vt alij solebant, pennulâ
pulsasset. Nimirum mollicellum & de-
licatulum istud fidium tangendarum
genus esse sentiebant, imbellis, effœ-
minatæque mentis argumentum.

§. III.

Exercitationes etiam corporis adhibenda & cuius generis.

PORRÒ ij præterea ludi vsurpandi, qui corpus quoque ipsum curent, atque exerceant: nam vt otium frangit, ita vsus roborat; *Qua stagnant aqua facile corrumpuntur, qua de fonte properant superenni motu viuunt, & se tuentur*: exercitatione scilicet exudantur humores, qui morbos plerumque in otiosis, & quietis procreant: Hinc athletæ Pan-craticè valent, agris verò medici præscribunt deambulationes, & moderarum vsus pilæ, exempli gratia; sed ferè ante cibum; nam citò à cibo agitationes corporum nocent.

Porphyrio auicula non priùs escam attingit, quàm locum idoneum nacta àliquantulum sese exerceat, mox puluere conspersa lauat; demùm pascit. Exercebantur olim iuuenes Romani in campo Martio, disco, cursu, saltu, pugillatu, cæstu. Verùm discus, pugillatus, cæstus, & similes palæstricæ contentiones, quòd plurimùm sudoris, clamoris, & rixarum excitent, ad meditationes
mili-

In vita.

militares amandari velim : cursum & saltum in Academicis non planè improbo, si moderatio quædam adhibeatur, neque noceatur valetudini. S. Xauerium, quòd nimius prioribus annis in cursu fuisset, adstrictis postea ad coxendices funibus, intemperantiam illum castigasse accepimus. Venationem, auium præsertim, ingenuam, & quæ minùs clamosa sit, permitto : canibus, & laqueis feras prædari subinde fas sit, at ferro, & igne abstineto. Inambulationes probo maximè, modestum & salubre, exercitationis genus, dum per amœna camporum, ardua montium, abdita nemorum simul aura liberior hauritur, simul cum moderato corporis motu animus mirificè reficitur.

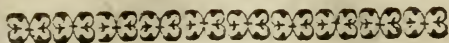
Vide Alexand. ab Alexand. & Annot. l. 3. c. 21. in fine, ex li. 1. offic.

Pilæ quoque vsus antiquissimus, & laudatissimus, Romæ olim Senatus consulto approbatus, iure omnium tùm ciuili, tùm Canonico permissus, siue datatim, siue raptim, siue expulsum cum alio ludere libuerit, siue malis solus aut in aërem, aut ad murum iam mittere iam recipere: hi enim ferè sunt modi. Hoc genere ludendi olim delectati dicuntur Alexander Macedo, cum quo Aristonicus Carisus lusit, ita cum plausu; vt ad commendationem artis Ciuitate

rate & statuâ donaretur ab Atheniensibus. Duo quoque Romani Cæsares laudati, Iulius & Augustus, quorum hic confectis bellis civilibus pilâ se exercuit; prioris verò dictum istud refertur; Luferat cum Cæcilio, ab eoque 50. sestertia acceperat, collusoribus verò reliquis idem centum dedit; tum in verbo etiam ludens, *quid inquis*, ait, *Cæcili, num una manu tantum lusi?* luferunt præterea, M. Aurelius Antonius, Alexander Severus, & Domitianus Romani Imperatores. Prætereo autem Quintum Mutium Scæuolam, augurijs & iure dicendo celeberrimum, aliosque præstantes viros etiam in Philosophiâ claros, Lyronem Troadensem, & Thefilium Chalcidinsensem, & plures, qui cum à grauib. serijsque studijs vacarent, pilam sumpserunt. Denique, quod caput est, Galenus medicorum princeps de pilâ libellum scripsit, in quo multis ostendit, eum lusum salubrem, & tum corpori tum animo maximè idoneum esse: eo simul mentem voluptate refici, ingenium & inuentionem excoli, simul corpus æqualiter exerceri, oculos, caput, manus, pedes ita vt maximè in hoc campo palæstricæ artificium appareat: vocem denique ipsam arterijs, & spiritu dila-

dilatatis, clariorem fieri, ac meliorem: adhibeantur tamen eæ cantiones, primùm clamores absint; ingenuum enim adolescentem dedecent; item nimix denudationes pectoris, quæ oculos cuiuspiam lædant: deinde ne nimium sudores excitentur, ne sanguinis æstus, aut ebullitiones accidant, vnde pleuritides, febres, alijque morbi statim procreentur; præsertim si neque sudor extergatur, neque sensim calor remittat, sed quasi admissio frigore repente intus suffocetur, aut certè natatione aut haustu frigidæ largo totus simul opprimatur: quæ res nonnullis repentinam mortem attulit. Postremò tum in hoc genere, tum in cæteris ludis caueatur semper intemperantia, aut scurrilitas, aut prodigalitas, è contra verecundiæ ratio habeatur, quâ de re audiendus Cicero, *Ludendi, inquit, est quidam modus retinendus: ne nimis omnia profundamus: elatiq̃ue voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur*, idemq̃ue ante dixerat verbis alijs, *ludo, & ioco*, vti quidem licet: sed sicut somno, & quietibus cæteris, tum cum grauibus, serijsq̃; rebus satisfacimus, ipsumq̃ue genus iocandi ingenuum, ac facetum esse debet, non profusum, aut immodestum, & in ipso ioco aliquid probi ingenij lumen eluceat.

Lib. 1. of-
fic.

I N B I B A L D V M.

Aleæ & Scyphis plus nimio studentem.

ISTE Philomusus, alpha laureatorum,
 Qui semper agmen duc̄tat in Schola
 primus,

Post studia ludit paululùm , & sapit
 bellè :

Post otia studet rursus, & sapit bellè.

Hoc feriari est, per vicem studet, ludit.

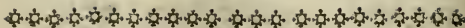
Sed Antimus omega studiosorum,

Cytharædus, aleator, atque saltator,

Vsq̄ue vsq̄; pernox, perdius canit, ludit,

Malè feriaram, mi bone vir, habes mentem:

Non feriatur ille, qui studet nunquam.

I N E V N D E M.

CLarum Sole diem rotante surgis,
 Mox plexis malè sordidis capillis
 Ad ludum properas fluente veste.
 Dum Doctor legit: aut reuellis aures,
 Aut latus fodicas tibi assidentis,
 Aut chartâ bibulâ facis cucullos,
 Aut probrum iacis, & sales iocosos;
 Tum ludis nucibus, pilâ, trocoûe,
 Et pictis folijs, & alearum
 Per legem vetito diem fritillo
 Non rarè perimis, nigramque noctem.
 Hæc inter stomachus mero meraco,
 Aut coctâ malè aquâ tumescit ingens;
 Tum verò (nihil hoc pudet, pigerûe)
 Quos hausti, reuomis scyphos, cadofq;
 Non es Philosophus, Bibalde: sed glis,
 Lurco, ganeo, glutto, scurra, nequam,
 Nugiuendibulus, horiperda, saccus,
 Multi prodigus æris, aleator,
 Et Caldi Biberi nepos Neronis.
 Multa nomina das mihi, inquis, vno
 Dic verbo. Nequeam, Bibalde, verùm
 Vix verbis faciam duobus? audi,
 Es Bibalde, Nepos, es Aleator.

ORA-

O R A T I O.

*Ad Angelos Tutelares, ut adsint, aduigilentq̄, ne
quid in otio lusuē à suis peccetur.*

VOS quidem, ô Angelicæ Beatæ
mentes, neque otiamini vnquam,
neque verò luditis, quibus operosum
semper negotium est studere ijs, quorū
administratorij estis, spiritus, missi in
ministerium propter eos, qui hæredita-
tem capient salutis. Quanquam quidam
vester est lusus, concurrere, circumuo-
litare, diuinamque in omnibus volun-
tatem præpetibus pennis exequi: at nos
certè lutea vasa portantes, & quæ fa-
ciunt inuicem angustias, & otuari subin-
de, & ludere interim cogimur: siquidem
corpus, quod corrumpitur, aggrauat
animam, & deprimit sensum multa co-
gitantem terrena habitatio: vos otiosis
nobis, & ludentibus, quæso, adeste, boni
genij, neque tantum spectatores, vt ad
vestros scilicet aspectus in officio con-
tineamur: sed etiam morum Censores:
vt, si quando quid peccemus, moneatis:
ita adeste, aduigilate; aurem, animum
vellicite, pungite, si quando opus sit; vt
viribus corporis, & animi honestâ re-
missione, & exercitatione reparatis,
meliùs communi vobiscum Domino
hîc, & in perpetuum seruire possimus.
Amen.

SYM-

Licentia morum effrænis . 11.

Non audit habenas.

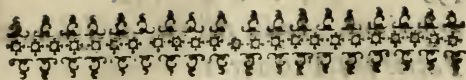
SYMBOLI EXPLICATIO.

Omnes ita viuimus : nobis vt semper plurimùm licere ve-
limus : atque hæc seruilis mo-
rum licentia omnem hominis
ætatem corrumpit; Adolescen-
tiam maximè, quæ vulpium
instar ægerrimè aut capitur,
aut mansuescit: vt enim omnia
sibi licere Adolescentes existi-
ment, facit efferuescens ætatis
ardor, rerum futurarum incu-
ria, & præceps audacia teme-
rariæ mētis: præsertim si Auus
& censor absint, pecuniæ verò
præstò sint affatim, cui tâquã
reginæ omnia parent: atqui id
ferè in Academijs euenit.

Heu acerbissimi actus fu-
nestissimam sortem ! Equus
rectorem excussit, habenas ru-

pit, ab itaque in præceps arduus,
 ac miser, alijs mox perniciem
 creaturus, sibi quoque exitium:
 en ut cruentatus abripitur, &
 mox eheu! postquam calcibus
 obuium quemque protriuerit,
 efferato dente momorderit,
 ceruicem sibi franget.

Auicula quoque libertatis
 nimium amans, dum auolat,
 configitur, hoc tui animi sym-
 bolum & vitium est, effrœnis
 Adolescens, quisquis maiorum
 leges, Academiae sacra diuina,
 humanaque, iura omnia, iugi,
 imperijque impatiens violas, &
 quantum lubet, tantum tibi licere
 putas; insipientiam illam tuam lamē-
 tabilem deflebit mox sapiens Sa-
 lomon: Tu siccis oculis ruinam
 tuam vides, & vel sic perire amas?

INSTITVTIONVM
SALOMONICARVM
P A R S T E R T I A.

Vitia cauenda Adolescenti
Academico.

CAPVT PRIMVM.

Licentia morum effranis.

M O N I T V M.

Vitæ licentiam ne consecrator.
Maiorum imperia ne excutito.

S A L O M O N.

*Ir impius procaciter obfir-
mat vultum suum, qui
autem rectus est, corrigit
viam suam. Prou. 21.*

Sapientiam, atque doctrinam stulti

despiciunt. Audi, fili mi, disciplinam Patris tui. Prouer. 1.

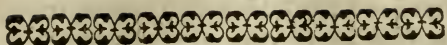
Qui diligit disciplinam, diligit scientiam, qui autem odit increpationes insipiens est. Prou. 12.

Via vitæ custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. Prouerb. 10.

Stultus irridet disciplinam Patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. Prou. 18.

Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. Prou. 29.

Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte gemas in nouissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, nec audiui vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam. Prouerb. 5.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Licentia omnem ætatem, maximè
Adolescentiam corrumpit.*

Homo naturâ liber atque ingenuus nihil æquè amat, & sequitur ac libertatem: Verùm quia Deo ipso parere recusavit, non modò alijs hominibus, sed suis etiam cupiditatibus, & vitijs servire subinde propemodum cogitur, quæ turpissima, indignissimaque est servitus: Omnium flagitiosissima est eorum libertas, qui humanarum, diuinarumque legum excusso iugo, maiorum iussa aspernantur, & pro libitu, aut potiùs libidine, quicquid audent, perficiunt: rectè enim Amianus, cùm licentiam rerum, & morum corruptricem appellasset, subiicit nullam vacare quæstionem prauitatum apud eos, qui quod velint maximas putant virtutes, verif-

Cap. 27.

simeque à Publico Mimo pronunciatum; cui licet quod vult; plus vult, quam licet.

Quamquam verò hæc pestis in omnem vitam proreperit, maximè tamen in Adolescentum, Iuuenumque animis grassatur: ij enim præ cæteris ardore quodam ebullientis sanguinis, quasi cæstro concitati ineptiunt, ac insaniunt; & quia, propter ignorantiam aut incogitantiam periculorum, audaces sunt, fractis semel honesti timoris pudorisque repagulis, in omne nefas præcipites feruntur. Optimè enim Plato licentiam matrem esse dixit impudentiæ, pudorem verò adolescens ut semel posuit, conclamatum est: omnia perdidit qui frontem amisit. Atque vbiuis quidem Adolescentes hoc vitio laborant. Sed nusquam alibi, nego vnquam aliàs magis, quam in Academijs: vbi à parentum curâ, Auorum consanguineorumque censurâ remoti pluribusque dolis ad emungendas à matribus pecunias instructi, sociorumque partim exemplo, partim exhortatione inflammati plura, imò omnia, sibi licere iam putant: potissimum vbi depositâ prætextâ & virgarum metu in Philosophiæ scholis ferè amandato, sibi persuaferint in Acade-
mijs

mijs omnium peccatorum patere licentiam, esseque isthic infinitam impudentiæ impudicitiaëque impunitatem: quo postquam deuentum, nulli iam sunt satis graues aut satis potentes vel Domini, vel Magistri, qui insanienti equo frænos iniçiant, morésve dissolutos coërceant: nam quod Terentius olim bellè expressit, quodcunque incidet in mentem volet, neq; putabit prauum an rectum, quod petit, fiet.

In Heaut.

*Tu rem perire & ipsum non poteris pati.
Dare denegabis? ibit ad illud illicò
Quod maximè apud te se valere sentiet,
Abiturum se abs te illicò minabitur.*

Meritò igitur exclamat hïc aliquis bonus poëta. Statius.

*Quem non corrumpit pubes effrena, nonaq;
Libertas properata toga? ceu nescia falcis
Silua comas tollit, fructumq; exprimat in
umbras.*

Adeste quibus ius & potestas; tuque imprimis supreme Academix Rector; quadrat hic Lyrici vatis Carmen.

*O! quisquis volet impias
Cedes, & rabiem tollere ciuicam:
Si quæret pater urbium
Subscribi Statuis, indomitam audeat
Refranare licentiam.*

Horatius
l. 3.

§. II.

Salomon damnat licentiam disciplinae inimicam.

ID verò nunc agit & molitur Salomon dum vitæ liberioris consuetudinem per se quidem malam damnans eruditioni & disciplinæ ostendit esse hostem atque inimicam. *Vir impius, inquit, procaciter obfirmat vulsum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.*

Sapientiam atque doctrinam Stulti despiciunt. Audi, fili, disciplinam Patris tui. Stultitiæ profectò genus est eorum, qui, cum probè nôrint sibi vsus & consilij parùm suppetere, sapientum atque doctorum monita respuunt, imperata facere negligunt, suæque libidini parere malunt, imò genus istud quoddam est impietatis & peruersæ religionis; ita enim 70. senes locum hunc vertunt. *Irreligiosi & impij sapientiam, & doctrinam despiciunt.* Et sanè quid impium magis ac sacrilegum, quàm crimen eorum, qui acceptum à numine imperandi regendi-que sacram Maiestatem aspernantur atque violant? Tu, mi bone Adolescens, quem indoles melior, pudor ingenuus,
etatis

zatis tuæ decus verecundiæ purpura
 cohonestat, impudentium istorum mo-
 res ne æmulare, quod Salomon etiam
 monet. *Audi, fili mi, disciplinam Patris
 tui*, Magistri, inquam, ac Doctōris: vno
 enim eodemque nomine Hebræi Pa-
 trem & Doctorem iure appellant, quòd
 Magister sit parens quodammodo, ne-
 scio an quouis parente non etiam di-
 gnior, cùm ab Aristotele sapienter sit
 dictum primas Dijs immortalibus de-
 beri, secundas Magistris, tertias paren-
 tibus, neque istis vnquam paria referri
 posse.

Pergit sapiens: *Via vita custodienti
 disciplinam: qui autem increpationes relin-
 quit, errat. Stultus irridet disciplinam pa-
 tris sui: qui autem custodit increpationes,
 astutior fiet.* Docet eum, qui admonitus
 libenter audito, & dicto obediens est, &
 si is quoque nonnunquam (vt fert ho-
 minum imbecillitas) ab officio deuiet,
 viam tamen adhuc ei patere, eamque fa-
 cillimam, quâ ad vitam, & mentem sa-
 niozem reuerti possit: eum verò, qui re-
 ctè monentem auersatur & à se abijcit,
 aberrare toto cælo, neque vllum errandi
 finem facere, quòd iam sibi omne sa-
 pientiæ ac salutis iter præcluserit. At-
 que hîc ego repentè vehementer me
 com-

commoueri sentio. Nam quàm multos in Academijs morum animorumque libertas deprauatos malè perdidit? quàm multos à rerum maximarum consecutione auocauit? & dolendum sanè multisq; lachrymis deplorandum, quòd cùm multos adolescentes ingenio, memoria, iudicio fœlicissimè præditos ad maxima natos factosque videamus, qui affectam inclinatumque religionem recreare, releuare, solari, saltem, studio adhibito facilè possent, negligent tamen eo tantùm vitio ducti, quòd se aliorum voluntati subdere, Magistris, scholarumque legibus obsequi nolint, molestiâ scilicet aliquâ deterriti, amantioreque libertatis, quàm boni communis: ad quos pertinere mihi videtur simplex ille, sed opportunus apologus: admitas lupus benè nitentem obesi canis, cui in via occurrerat, cuticulam, quanta, inqueiebat, fratercule, est vitæ tuæ beatitas? tum canis: atqui licet, inquit, eadem tu quoque fœlicitate potiaris, si mecum in urbem venire voles: placet lupo: at inter eundem aduertit in collo canis attritos pilos: tum quid hoc? ergone iugum tibi subeundum, quòd adedò glabra sit ceruix? Ad hæc canis. Die aligor, vt noctu æcrior sim & vigilantior.

tior. Denique lupus, vade, inquit, amice canis: iam nihil moror seruilem tuam fœlicitatem. Ita fit: veniunt Adoloscen-tes in Academiam, virorum Doctorum laureatas statuas & erectas ad memo-riam imagines vident, demiranturque pileos maximorum graduum indices, claras in humeris epomides decora am-plissima, obludentes oculis purpuras, honestos fasces, magistras curules: in- uadit animum cupiditas adipiscendi huius honoris ac fœlicitatis. Verùm vbi intelligunt antelucanis vigilijs, studijs- que in longam noctem protractis gra- sandum esse ad istos apices, pedem re- flectunt belluinæ & agrestis vitæ aman- tes; libertatemque suam malunt sequi, quàm ad aliorum ductum nutumque vitam exigere: at vide, mi Adoloscens, homo sis: belluarum est & quidem ef- frænararum, iugum & frenos pati non posse: quamquam etiam feras animan- tes cicurari & Magistrorum operâ man- fuescere, alijsque obsequi videmus: nisi tu fortasse ex genere stolidissimi pecu- dis sis de quo apud Iobum est istud. *Vir Iob 11.*
vaxus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat: est huius animalis vt maximus stupor ita præceps in omnem libidinem intempe- rantia:

rantia: nimirum, quòd solitarius syluesterque iste asinus in desertis locis agat, nemini vnquam benè parere didicit.

§. III.

Sera plerumque eorum, qui licentiam vitæ sectantur, penitudo.

AT quàm postea caput scalpes Adolefcens, & vngues demordebis, nisi tempori sapias: audi Salomonem minas intentantem, *Viro, qui corripientem durâ cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus, & eum sanitas non sequetur. Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli: ne foriè gemas in nouissimis; quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum: & dicas: cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, nec audiui vocem docentium me & magistris non inclinaui aurem meam?* Ista est ad extremum licentioris vitæ merces, iste exitus repentiè perire, & quidem casu maloque immedicabili.

Quare, Academice mi Adolefcens (permitte enim vt Salomonis sensa, et si aperta sunt paulò verbis alijs interpreter) ne, obsecro, te ijs adiungas, qui ad te nihil pertinent, socijsve improbis
impli-

implices, ne meretriculis honorẽ tuum prodigas, infamique illo viuendi genere dedecus atque infamiam tibi compares: ne annos ætatis florentes crudeli, impuro, inquam, amori dones, præcipitans te in atram illam, tetramque (quod textus Hebræus monuit) Beluam, feram cupidinem: ne, per salutem tuam oro, ne te ei tradas, ne ita insanus sis, amabo te: quòd si nihilominus lubet insanire, vide ne tu ipse olim libertatem tuam damnes, cùm in extremam rerum inopiam fœdosque morbos incideris; quo tempore cum Phrygibus serò sapias. Non rarò in Academijs vidimus, nec paucos, post vitam flagitiosã morum licentiã exactam, non modò suo suorumque nomini iniustam maculam accepisse: sed ad extremam redactos egestatem, malisq; enectos, vitam reliquam in lachrymis duxisse: quosdam adhuc sanos abiuisse velut è naufragio aut incendio domum, aut in religiosorum hominum cœtus, vbi susceptã vitæ seuerioris disciplinã stultitiam illam priorem immoderatamque viuendi licentiam rigidè castigarent. Tu horum exemplo, si cætera nihil mouent sapias, si sapias: gaudebis sanè olim, & quodammodo triumphabis, si morum insolentiam,

tiam generosè temporì castigâris.

Refert Cantipratanus, quæ pro coronide huic loco apponam. Disciplinæ Religiosorum virorum traditus tam genere quàm formâ prænobilis puer, omnes in sui amorem rapiebat: hinc factum, vt à quibus frænos reduci oporteret, libertatis potiùs habentæ laxarentur, vnus ferè erat, quem Priorem in claustris vocant, qui insolescentem acrioribus subinde verbis coërceret, qui quidem puer (vt est illa ætas in vtramuis partem cerea atque flexibilis) obsecundare, obsequi, emendatiùs viuere, tandem omnem primæ ætatis laudem referre: iam verò vigesimum circiter annum attigerat, cùm hinc euocatus discessit. quò putas? omninò in cælum; neque hic tamen immemor beneficij extitit: nam vitæ suæ Moderatori per quietem apparens ita est locutus: Gratiâs ago tibi, Pater, immortales, quòd tuâ industriâ ne mea insolentia ad inferos deturbaret, effecisti: quæ simul beata anima dixit, splendore tanto refulsit vt totum cubiculum luce, pectus verò Magistri gaudio expleret. Ea tum repressæ insolentiæ tum accepti fræni gratia extitit. Nihil tum aut priores minæ aut hæ blanditiæ satis ad mentem

reuocant, mi Adoleſcens? adhibebo igitur nunc pro extremo, & penitiſſimis medullis fixum relinquam ſtimulum, quem non excuties, arbitror: niſi ad imprudentiam illam tuam impudentiam quoque ſingularem adieceris. Quis porrò ille ſtimulus, aut, ſi dici mauis, domandæ iuuenilis equi inſolentiæ potentiffimum effrænum? nullum ſcilicet à numine offenſo ſupplicium hominì poſſe acerbius infligi, quàm ſi in Adoleſcentia præſertim ſuis cupiditatibus ac libidini tanquam immaniſſimo hoſti dedatur, quid hoſtem dico? dicere uolui, tyranno, crudeliſſimoque carnifici tanquam reus addiſtus iam, omnibus mox malis excrucianus atque maſtandus. Peccauerat ſanè olim populus Iſraëliticus grauiſſimè, quòd relicto veri numinis cultu diuini iugi impatiens ad Idolorum ſuperſtitionem deſciuiſſet: non inuenit Dei offenſi æquiſſimus furor pœnam acerbioſam, quàm ut minas illas iactaret. *Non audinit populus meus uocem meam: & dimiſi eos ſecundum deſideria eorum; ibunt in adinuentiombus ſuis: & uerò ita factum eſt, quia nequidem minæ à flagitiò detertere potuère, abire, perireque permiſſi ſunt. Par quoque extitit Ethnicorum quorundam philo-*

Pſal. 80.

philosophorum in simili scelere pœna, *Qui cum cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt, sed errauerunt in cogitationibus suis.* Quid postea? supplicium euulgat idem, qui flagitium iam publicârat S. Paulus Doct̃or gentium: quid verò ille? *Propter quod tradidit illos Deum in desideria cordis eorum in quæ putas? in passionis igneminiæ? in quàm fœda, Deus immortalis! atque nefanda flagitia? pudet vel meminisse, adeo grande est istud malum, uti dicere cœperam, se sibi relinqui, permitti quæ absque repagulis diffluere in omnem vitæ effrenatæ licentiam: quo vno ex corruptissimo fonte infanda eaq; non pauca flagitia profusissimè dimanant, proinde sicut Medicorum illa indulgentia, quâ egrum abijciunt sinuntq; ijs rebus abuti, quibus allubuerit, desperatio quædam est salutis: ita planè de te conclamari existima, quisquis es, cum permitteris ferri, quocumque te insanæ tuæ appetitiones abripiunt. Boues ac vitulos videmus à lanionibus permitti luxuriari, per prætia iuuenescere, & quò cupiditas traxerit, ferri impunè, cum eos ad futuram propediem lanienam, macellum quæ destinant, quòd ita meliùs nitescant, pinguescant ac saginentur.* Legimus præ-

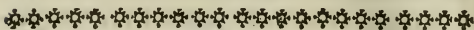
Ad Rom.
C. 1.

Acost. in
Mexi.

terca

terea quorundam Barbarorum hominum in Mexicanis morem fuisse, vt quos bello cœperant, ijs delicias luxumque facillè indulgerent, modò ne ex potestate elaberentur. Futurum scilicet breui, vt optimas illas victimas iugularèt, exenterarent, postremò dijs suis maioribus deuouerent tanquam grandiores hostias. Ita malus Dēmon barbarus ille animarum latio, si quos ad vitæ impurius libertatem sese animare audierit, hisce verborum blanditijs, *Impleamus* Sap. 20
nos vino, coronemus nos rosis, ubique relinquamus signa lætitiæ, nullum sit pratium quod non pertransseat luxuria nostra (quæ licentiosorum adolescentum vox esse solet) non modò humani generis hostis ille non reuocat, aut impedit: sed multò etiam vehementiùs exstimulat, vt id ita peragant, vtque eò pinguiore hostiæ Dijs Inferis, si Dij nominandi sint, breui horrendo ritu cadant. Hæc cùm cogitaret filius ille Sidrach verè sapiens, tam sollicitè, tamque anxie precabatur: *Domine Pater, & Deus vitæ meæ, aufer à* Eccl. c. 23
me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & anima irreuerenti & infrunita ne tradas me: id est ne deferas me, neve patiari, vt abiecto omni pudore, & sensu, quasi homo
 O stolidus

stolidus gulæ, veneri, cæterisque liberioris vitæ vitijs me mancipem : nihil enim periculosius mihi accidere posse video, quàm si volens, neque coërcitus, liberè insaniam. Idem tu tandem serio, mi Academice Adolefcens, deprecare, nisi serò pœnitere, & planissimè semel perire decreueris.

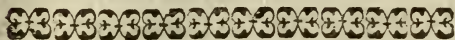

*AD LVPINVM EFFRÆNEM
Adolefcentem.*

Hic nostræ gradus est supremus artis,
Quòd terror nemorum leo, atque tigris
Auxerunt latium iuges triumphum :
Quòd (mirum hoc magis insolensque)
mores
Bruta iam didicere non suetos.
Audimus Cytharamque, barbytonque
Simias pedibus ferire doctis,
Dentesque ad numeros salire eburnos,
Vidi ego leporem, fugax, inersque,
Et pauens animal, crepantis eris
Vallatam sonitu ferire pellem,
Et verum simulare tympanistam.
Credis? scilicet orbe nil in isto,
Tam non mite, quod arte non Magistra
Discat

Discat ferrè manum, pati que legem.
 Tu, Lupine, rebellis, acer, exlex
 Magistri atque scholæ iugum recusas,
 Et fractis vt equus ruens habenis
 Quæris irremeabilem ruinam.

Inhumanus es, ô Lupine, quando
 Humanos fugis, exuisque amores,
 Et sæuos capis, induisque mores,
 Mores nempe feris magis ferinos.

O R A T I O.

*Ad refrænandam improba vitæ
 licentiam.*

Domine IESU CHRISTE, qui è sinu
 Patris in terras descendisti: vt ex-
 inaniens temetipsum, seruique formam
 accipiens ærumnosissimam nostræ mor-
 talitatis seruitutem seruires, sicq; nos
 à tyrannicâ Dæmonum seruitute in li-
 bertatem Dei assertos vindicares: fac
 per gratiam tuam: vt discens exemplo
 tuo mitis esse & humilis corde, primùm
 sub potenti manu tuâ me humiliem,
 tuisque sanctissimis seruitijs cervicem
 lubens submittam: (iugum enim tuum
 O 2 suaue

suaue est, & onus leue) tum verò maiorum quoque morum voluntati & imperijs rebellem voluntatem meam tui causa sponte subijciam : cùm enim seruus sim, mancipiũ, & omni alio iure tuus, cur tanquam filium onagri natum me putem, pessimoque meo malo effrænis & exlex viuere velim? Verùm quia iugi impatientissima est hæc ætas mea, in thamo & fræno maxillas meas, fortissimâ inquam tuarum gratiarum vi mentem constringe, ne tanquam equus ac mulus, quibus non est intellectus, in omnia vitia præceps ruam, cæloque ipso excidam : quod vt mihi euenire ne patiaris, Bone IESV, per ipsum sanguinem tuum te rogo & obtestor. Amen.

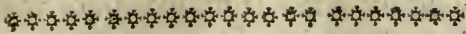
SYM-

Temporis et pecuniarum prodigalitas. 12

Interea volat irrevocabile tempus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Quid agis perditæ Adolescens? siccine tu rem omnium fortunarum pretiosissimam tempus prodigis? sic cum tempore malè profuso etiam virtutis atque eruditionis iacturam facis? & ridens quidem, ac ludibundus? nescis nimirum, nec sentis quidem quantum perdas; & rides coruæ, cras cras: & nugaris retrograde cancer, eo eo. nihil promoues hodie, ac ne cras quidem.

Atqui bis terve miser mihi videris. primùm quia tempus abijcis, vt quisquiliæ, & rem nihili, quàm olim caro pretio redimi posse voles serò. Deinde, quòd ipse nunquam frugi aut rei alicuius homo sis euasurus: postremò, quòd vt temporis & virtutis, atque scientiarum; ita tuarum fortunarum prodigus sis nepos.

Quot, & quoties in Academijs

vidimus è tabula lusoria nudos velut ex infami naufragio ægrè emerfisse? nondum dixi animi damna: quot in aleis pictisve chartis, aut puncta, aut notæ, tot & plura insunt vitia: mendacium, periurium, blasphemix, doli, rixæ, contumeliæ, verberationes, cædes etiam nonnunquam. an eæ satis graues causæ videntur; vt fortunarum, animique lusus illos exitiales, sapiens Salomon exagitet atque perturbet? at tu quod hæc omnia nihil pensi habeas, iam non mihi miser videre, sed miserimus.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

Prodigalitas temporis, & pecuniarum.

M O N I T V M.

Tempori parcito,
Rem propriam vetitis
Lusibus ne perdito.

S A L O M O N.

Qui seclatur otium, stultissimus est. Prou. 12.

Qui seclatur otium replebitur egestate. Prou. 28.

Egestatem operata est manus remissa. Prou 10.

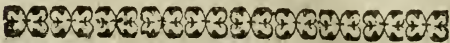
Anima dissoluta esuriet. Prouerb.

10.

Stultus complicat manus suas, & comedis

comedit carnes suas. Ecclesiast. 9.

Qui mollis & dissolutus est in opere suo frater est opera sua dissipantis. Proverb. 18.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Vitam in comparandis artibus breuiem, otium breuiorem facit.

R Ectè Galenus de rebus medicis librum scripturus quasi proœmij loco præmisit vitam breuem esse, artem longam: vt scilicet ex eui nostri exiguitate, rerum verò discendarum varietate, ac copiâ ad studij diligentiam excitaremur: ac vitam quidem nostram breuem esse intelligemus, etsi longissimum ei spatium indulserimus, si cogitemus longum esse non posse, quidquid est finem aliquando habiturum: deinde si de longissimæ ætatis id est 70. 80. summâ, infan-

infantiæ, ac pueritiæ inertes annos, senectæ damna, somno impensas vices, cibo, alijsque necessarijs negotijs permiffum tempus detraxerimus: deprehendemus profectò vitæ partem studiosæ actioni relictam perbreuem atque ad paucos annos contractam. Neque tamen vsque adeò naturam accusare debemus quòd cæteris animantibus matrem se dederit, ceruis, coruis, cornicibus multa sæcula concesserit; nobis verò tanquam improba nouerca viuendi spatium contraxerit: Sapienter enim Seneca; *Non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus: satis longa vita est, & in maximarum rerum consecutionem data, si tota bene collocaretur: sed ubi per luxum & negligentiam defluit, ubi nulla bona rei impenditur, ultimâ demum necessitate cogente, quam ire non intelleximus, transisse putamus: sicut ample & regia opes, ubi ad malum dominum peruenerunt momento dissipantur & quamuis modice, si bono custodi tradita sunt, increfcunt: disponenti multum patet, vita si scias uti, longa est.* At vti nescit, qui præmissio sibi tempore abutitur inertem, ac desidii otio: quâ in re peccant hominum multi: tum verò ij grauius, qui adolescentiam integerrimam totius vitæ partem sibi elabi, ac eripi

nulla

Lib. 2. de
breuit.
vitæ.

nullo prorsus suo emolumento patiuntur: atque inter adolefcētes delinquunt gravissimè, qui in Academiam tanquam in emporium missi, vt doctrinæ opes studio partas domum reportent, nihil agunt minùs, quàm id cuius causâ charissimæ patriæ sinu egressi ad peregrinas vrbes, ciuesque ignotos appulerint; ijs persimiles, qui cum nundinarum causâ longos, difficilesque marium tractus enauigarint, in littore conchilijs legendis, aut carpendis in prato floribus ludunt. Placetne S. Bernardum de flagitiosa istorum Adolescentium oscitantia declamantem audire? *Nihil, ait, pretiosius tempore Eheu! nihil hodie vilius inuenitur. transeunt dies salutis & nemo recogitat; nemo sibi perire diem & nunquam rediturum causatur: sed sicut capillus de capite, sic nec momentum peribit de tempore. Nemo vestrum parui aestimet tempus, quod verbis consumitur otiosis: volat verbum irrevocabile volat tempus irreparabile: non aduertit insipiens quid amittat. Licet fabulari, dicunt, donec hora prætereat, id est, donec prætereat hora. quam tibi ad agendum poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam ad promerendam gloriam miseratio conditoris indulserat! ô! donec pertransseat tempus, quo divinam propitiare debueras*

Serm. ad
schola.

bueras pietatem. properare ad Angelicane societatem, suspirare ad amissam hereditatem, excitare remissam voluntatem. flere commissam iniquitatem. Ita ergo illi tempus, ut quisquilias & algam, remque nullius pretij projiciunt.

§. II.

Nulla grauior iactura, quam temporis.

ATqui contra rectè censebat Bernardus, nihil esse pretiosius tempore: nimirum, quod Zeno dicere solebat, nihil deest homini magis, quam tempus, siue (quòd idem addebat) quia nulla ipsius sit mora, cum continuò defluat: siue quia, ut alius dixit, aliæ res amissæ reparari possint, tempus nunquam, siue, quod maximè ducendum puto, quia bono vsu temporis summæ diuitiæ, summi honores, cælum, & DEVS ipse comparantur. Verùm quam paucos mihi dabis, qui istud pretium tempori ponant, qui diem æstiment, qui temporis parsimoniam magnum patrimonium putent: in paucis fuit Plinius ille maior Polyhistor dictus. Amicum exceperat cœnâ, hic cum lectorem men-

sæ

ſæ quædam relegere iuſſiſſet, intellexe-
 rafne? inquit Plinius: poſtquam ille an-
 nuerat, cur igitur, ſubiicit, repeti im-
 peras? amplius decem verſus hæc tua
 interpellatio nobis ſurripuit, ô egre-
 giam famem inter epulas non edendi
 magis quàm diſcendi! ergo ille momen-
 tum amittebat inuitus, tu, mi Adoleſ-
 cens, non rarò integras hebdomadas
 præiſcis, ille ex veteri præcæmia. *ἔργον*
φείδω, parcendum eſſe tempori arbitra-
 tur: tu vitam ipſam prodigis.

§. III.

Damna ex otio.

AT meminiffe ſaltem oportebat a-
 nimorum, atque agrorum ſimi-
 lem eſſe culturam; diſcipulorum atque
 agricolarum parem quoque eſſe debere
 rationem: nulla pars anni agriculturâ
 vacat; Autumno, & hyeme foditur, ara-
 tur, ſeritur, vere putantur arbores, æſta-
 te fruges metuntur: neque illa meſſis
 ſequitur, niſi labores iſti præceſſerint:
 non enim ſic fruges naſcuntur, vt herbæ
 noxiæ: hæ, etſi nihil agas, ſuccreſcunt,
 imò luxuriant, illę niſi ſudore non pro-
 ueniunt. Ita mente captus es, ſi reris
 otioſo

otioso tibi ac temporis prodigo amplam eruditionis ac virtutis suppellectilem obuenturam.

Vides iam credo quò ista sapientis verba pertinent, *Qui seclatur otium, stultissimus, qui seclatur otium replebitur egestate, egestatem operata est manus remissa: tum istud ad extremum: Anima remissa esuriet.* Et temporis fortasse (et si res ista, vt dixi, preciosissima sit) iactura tamen foret vulgò tolerabilior, si alia ex otio mala minimè orientur, maximè egestas ac fames; nam vitia, quorum otium fœcunda est parens ac nutrix, breuitatis studium facit, vt silentio præteream. Quid enim? otiosi illi ne nihil omnino agere videantur? in negotioso flagitio se occupant manibusque complicatis aut inaniter tempus terunt, aut sponsonibus fortunas exponunt, aut ipsi expositi ad vnus alexæ iactum multorum dierum collusitant nihilo futuri ditiores, si vicerint, quàm si perdiderint: cum lucrum omne in carnes, coquos, culinas, & cellas tandem profundendum, dissipandumque sit: quod insanum quoddam genus est stultitiæ simul & effœminatæ prodigalitatæ sapientis iudicio. *Stultus, ait Salomon, simplicat manus suas, & comedit carnes suas.*

suas. Et alibi. *Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est dissipantis*: tantum ergo abest ut homines isti res suas au-geant, decoquunt atque dilapidant. Verùm quoniam huc iam delapsi sumus illas otiosorum peruersas actiones sigillatim persequamur, atque aleam imprimis perniciosissimam ludendi insaniam exagitemus tantisper, si placet.

§. IV.

Alea.

Aleam non modò leges vetuerunt: sed aleatores præterea infamiã notatos esse voluerunt. Ab hoc lusu Octavius Cæsar iuuenis ignominiaë labem contraxit, vulgatumque de eo salsum istud distichon:

Suet. in
Octauio.

*Post quam bis classe victus naues perdidit;
Aliquando ut vincat ludit assidue aleã.*

Suet. in
Caligul.

Vituperatus quoque Caligula, qui cum plurimis flagitijs esset infamis, eo etiam laborauit, quòd non contempserit ex usu aleã quæstum facere. Chilon Lacedæmonius fœderis ineundi causã Corinthum missus. cum principes ciuitatis aleã occupatos reperisset, statim infecto negotio pedes ad suos retulit, pronuncians,

Fern. l. 4.
cap. 32.
de temul.

nuncians, se gloriam Spartiatarum, tum quidem gliscentem nolle aliâ maculâ inobscurari; ut diceretur Spartianos cum aleatoribus societatem iniuisse. Tritum quoque pro homine infami olim adagium istud fuit, optimus aleator, id est rapo nequissimus; celebratumque pridem etiam hoc Publij Mimi carmen, *Aleator quantus in alea arte est, tanto nequior est.* Iure igitur Vlpianus ex Prætoris edicto in eum animaduerti vult, qui compulit aleâ ludere, ut aut mulctetur, aut in latumias, vel vincula publicè ducatur. Staturum præterea, ut si is, qui ad ludendum aleâ habitationem præbuit, verberetur, iniuriarum actio denegetur. Denique Iustiniani Imperatoris Sanctissimi extat constitutio, quâ prohibetur ludere in publicis, priuatisque edibus, aut locis: imò vel ludentes spectare; ad eò reipublicæ, priuatique hominibus perniciosus hic lusus habitus. Apud Turcas ipsos quocunque genere ludi depositâ pecuniâ ludentes ignominie notâ afficiuntur primùm, deinde si pergunt, grauiore supplicio; Apostolorû seuerissimos canones à sexta Synodo sanctè receptos, ipsiusque sextæ Synodi rigidas contra aleam leges, dænasque institutas prudens omit-

In Ethic.

to, quòd eæ res personas Deo sacras tantùm perstringant. Aristotelem, & Platonem duo præcipua Philosophiæ nomina præterire non possum, quòd eorum auctoritas apud Academicum Adolescentem plurimùm valere debeat. Ille aleatores vocat fures, & latrones iliberales, quod in turpi lucro occupentur. & quæstus causâ etiam probra sustineant: Plato autem vt reliquas perniciosas artes; ita aleam dixit à dæmone, quem Theut. appellat, excogitatam fuisse, atque in Thamum Ægypti Regem primùm delatam.

In Phæd.

Audio quid obijeas. Adiaphana, inquis, res est, alea, & crimine, aut flagitio vacans: vt satis mirari non possim, quid tot bonis istis viris in mentem, buccamque venerit, quòd rem à peccato immunem tam grauibus sententiarum, pœnarumque aculeis configant: ego verò ludo aleâ, & è flore ætatis, atque Academia multi mecum, neque credimus ita esse damnandos, vt quia aleones sumus, videamur omnibus flagitijs cooperti, & in infulam, aut orbem vltimum tanquam vitiorum monstra deportandi.

Vide Diogen.
Laertium.
Femel.
sup.

Opportunè occurrit hîc iterum diuinus iste Plato, quem paulò antè citaue-

ram,

ram. Fertur is olim Adolescenti, quòd aleâ lusisset, grauitè reprehensò, istud-
 que obiectanti, ob rem paruum obiur-
 gas, acutè respondisse, at parum non
 est otio, plurimisque flagitijs assuesce-
 re: censebat vir sapiens non leue esse
 piaculum, ei rei operam dare, cui vacare
 nequeas, nisi idem flagitiosissimus esse
 velis. Propè similia Alexandrum ma-
 gnum simili in causâ respondisse au-
 thor est Plutarchus, ex amicis quosdam
 mulctârat ob aleæ vsum, lusumque: id
 illi malè ferebant, quòd dicerent lusisse
 se tantùm, quod cuique etiam viro bo-
 no licebat: non ludunt, subiicit Alexan-
 der, qui fortunas, liberosque ipsos pi-
 ctis tabulis, ossibusque notatis, id est,
 aleæ vnus arbitrio permittunt.

Aduerte hîc mihi quæso animum, ad
 ea, aut mala, aut damna, quæ cum aleæ
 ludo sic coniungi solent, vt vix vnquam
 abscedant, intelliges profectò non ad eò
 leue esse hoc flagitium, vt quidem arbi-
 traris.

Sanctus Cyprianus contra aleatores
 librum integrum conscripsit. Vbi inter
 alia hoc habet. *Alea tabula est Diaboli
 venabulum, & delicti vulnus insanabile, ubi
 Diabolus presto est ad capiendum submissus,
 & cum ceperit, de captiuo triumphat, illic*

perfidia, falsa testimonia, illic dementia, furta, veniale perjurium, colloquium serpentinum, satirne: illic rabiosa amicitia, illic atrocissimi sceleris fraternitas discordans, illic conuicia, & audacia saeva, & mens iniana, & fera impatientia, tum vel vehementiori quodam spiritu incensus exclamat. O aleatorum noxia, dentaria, & pigra nequitia! ô manus crudeles & ad periculum sui armatae! qua bona paterna, & opes aorum sudore quasitas ignominioso studio dilapidant.

Dénique de libidinibus subiicit. Est & quando ipsi aleatores cum prostitute mulieribus nocturnas vigilias clausis foribus celebrant: hinc concrepat aleæ sonus, illic silentio operitur incastus: hinc sine ullo dignitatis sua respectu, pestifero studio cedere bonis suis cogitur, illic secreto mortale venenum, bibitur.

Tib. de
Tobia c.
11.

Operæ pretium est Ambrosium quoque audire aleæ fortunam, vitia, damnaque graphicè describentem. Varios, inquit primò fors ludii euentus, ad diuersos sæpè transfertur victoria, stipendiæq; eius vicissimæ, atque arumna mutantur, omnes vincuntur, & vincunt, fœnerator solus acquirit, pnis alios inane nomen manet, quod vice-runt pnes fœneratorem solus fructus est non annuus, sed momentarius, fœneratoris solum lucrum.

*lucrum in omnium detrimento; illis solis est
 usura victoria: videas reliquos subito egētes,
 repēitē diuites, deinde nudos, singulis iactibus
 statū mutātes, versatur enim eorum vita ve
 tessera, voluitur census in tabulā, sic ludus de
 periculo, & de ludo periculum; quot proposi
 tiones, tot proscriptiones: clamor plaudētium,
 fletus despoliatorum; sed & hos creditor, ut
 Tyrannus damnat unumquemque sorte ca
 pitali, agit hastas, feralem instituit de sin
 gulorum exuvijs auctiōnem; vita igitur hanc
 aleam rectius dixerim, quā pecunia: sub
 memento fertur quod valeat in aeternum.
 Rectē igitur S. Antonius Florentiæ
 Archiepiscopus pronunciauit, tot cri
 mina ex ludo eiusmodi nasci, quot in
 taxillis numerantur puncta.*

Primò enim inest aleæ infinita tem
 poris prodigalitas, non exiguum dam
 nū, si quis rerum pretia benè æstimet.

Secundò nugæ, & ioci, ijque ferē
 turpes, ideò enim qui aleam damnant
 aleones ferē cum libidinosis, ventri que
 deditis coniungunt. *Quis hoc, inquit Ca
 tullus, potest videre, quis potest pati, nisi
 impudicus, & vorax & aleo? notum que
 illud Horatij.*

*Quem damnosa Venus, quem præceps aleæ
 nudet.*

Tertiò voluntur hic mendaciorum,

imò periuriorum plaustra, plurimi doli, perpetuæ fraudes, vbi istud impudenter iactatur: dolus, an virtus, quis in hoste?

Satyr. 1.

Quartò sequuntur furta, & rapinæ, neque mediocres, sed ingentium prædiorum, totiusque patrimonij fœda naufragia, nec enim quod Iuuenalis plangebat, *Loculis comitantibus itur ad catum tabula: positâ, sed luditur arcâ*: certè de Germanis scribit Tacitus, eousq; aleâ insanijse, vt cùm omnia perdidissent, extremo, ac nouissimo iactu de libertate, ac corpore contenderent: quæ verò hinc miserix, & angustix familiarum proueniant, nemo non videt.

Horat. 1.
epist. 19.

Quintò ne superis quidem parcitur, audiuntur blasphemæ voces, & insanæ perdentium contra cælos furix. His denique adde superstitiones, sortes, maleficia, & (quis enim enumerandi sit finis?) rixas, pugnas, verberationes, homicidia; si quidem, vt Lyricus cecinit, *Ludus genuit trepidum certamen, & iram. Irruces inimicitias, & funebre bellum*. Quæ cùm ita sint, laudandum Magni Ludouici primi Francorum Regis istud, in re, quæ parua videri possit, egregium facinus. Comitem Auionensem fratrem suum cum nobili viro ludere aleâ auerat,

uerat, affixus tum erat lecto, ex corporis
 egritudine; nec mora, se strato eger pro-
 ripit, difficilique passu iter preterans
 in locum, vbi ludebatur, prorexit, ta-
 bulam lusoriam, picta notulis ossula, pe-
 cuniæ quoque depositæ partem motu
 vehementer bile per fenestram paten-
 tem in subiectum mare abijcit: tanto
 pro flagitio vir ille sanctissimus aleam
 habuit. Neque alio loco habuisse cense-
 ri debet Sanctus nostri Ordinis parens *In vita.*
 Ignatius, quem accipimus, cum in Hi-
 spania esset, conatum fuisse acri studio,
 vt è solo patrio aleam omnem protur-
 baret. Verum de alea iam pro instituto
 satis.

Sextò porrò alearum nomine in iure
 tum ciuili, tum Ecclesiastico, meliorum-
 que scriptorum sententia comprehensi
 censentur ludi omninò omnes, qui à
 casu fortunaque pendent: cuiusmodi
 sunt iactus Tesserarum, Talorum, Astra-
 galorum, Chartarum lusoriarum, &
 Scachorum, siue Latrunculorum. Beati
 saltem Damiani viri sanctimoniam & eru-
 ditionis laude præstantissimi opinione.
 Sed de latrunculis, alijsque eiusdem
 sortis lusibus, quicquid demùm alij sen-
 tiant; ego sane piæ illas Chartas, non
 fero, pari que ferè loco habendas arbi-

tror atque Aleas: primùm quòd similis & par in vtrisque profusio tum temporis tum fortunarum. Deinde quòd in pictorum foliorum studiosis æquè ac aleatoribus, mendacia, periuria, iniuriæ, blasphemix, scurrilitates, rixæ, pugnæ, immensa quædam ludendi, perdendi, peccandi, materies & infanus furor. Quare quæ superiùs contra Aleas grauitè ab autoribus, & à me allata sunt, paucis mutatis in lusorias Chartas quadrant, tum verò maximè versus ille Poëtæ elegans, nisi ad fœdum amorem transtulisset.

Ouid.

*Tunc sumus incauti. studioq; aperimur
in ipso,*

*Nudaq; per lusus pectora nostra pa-
tent.*

*Fra subit deforme malum, lucrique, cu-
pido*

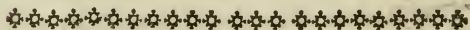
Furgiaq; & rixa, sollicitusq; dolor.

*Crimina dicuntur, resonat clamoribus
æther.*

Inuocat iratos & sibi quisque Deos.

Nihil necesse est cetera persequi: cum nihil sit clariùs, quàm Adolescentes istorum foliorum studiosos maximè esse Philosophicarum chartarum ocores, ita verò prodigos ac perditos: vt cum studijs honestis omnia negent, noctes
tamen

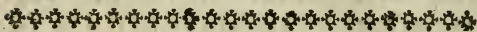
tamen infomnes agant ludendo; neque inde abstrahi se sinant, nisi nudi ac inuestes vt anguillæ extiterint, atque vtriusnam etiam cedes & homicidia non eueniant! non ero igitur longior. Audiatur tantum Salmanticensis Academiæ sanctissima lex *Moribus omnium Magistri Scholæ diligentissimè inuigilent: vt quem primum in vitia, & turpes iocos, taxillos, aut chartas esse compererint, hunc primum obiurgent, sin pergit, in custodiam conijciant*; O legem, inquis, non Lycurgi, non Solonis, sed Draconis cuiuspiam & quidem tetro sanguine exaratum! ita tu quidem: viri tamen sapientissimi aliter iudicarunt, eadem quoque, licet leuioribus pœnis propositis, sacro sanctæ leges Scholarum Societatis nostræ discipulis fixæ sanciant, puniuntque.

S P H Œ R I S T E R I A .

FInio hoc caput, si de Sphæristerijs verbum vnum fecero: nam ista huc quoque pertinent: quia etsi pilæ hîc volitent, aut iacentur (quem lusum supra laudau) in hacque exercitatione & artis

ris & motus sit plurimum: tamen, frequentior præsertim, Sphæristerij vsus, peccat excessu temporis, pecuniarum, agitationis corporis: Neque pauciora multò vitia deprehendes in ijs, qui loca illa celebrant, quàm quæ in chartarum lusoriarum studiosis, aut ipsis ferè aleonibus. Quare meritò tum Academiæ re-
 ctè institutæ vniuersim, tum speciatim studiosorum Societatis I E S V Scholæ Sphæristeria prohibēt, suosque pœnis etiam decretis eorum aditu, vsuque interdiciunt.

O R A T I O.

*Contra temporis & fortunarum
 iacturam.*

Domine Deus, qui hominem non ad otium, sed ad laborem condidisti, iubelque vt operemur, dum dies est, cogitemusque noctem, in qua nemo operari poterit: da mihi per gratiam tuam; vt semper me rebus honestis occupem, tempusque rem pretiosissimam suis momentis expendam, vtiliterque impendam ad honorem tuum, ad meam
 alio:

aliorumque salutem, ad pœnitentiam scilicet agendam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam: da mihi præterea; vt peccata mea eleemosynis potius redimam, quàm vt res meas lusibus vanis & noxijs perdam; vt dicere cum Hieremia possim, *Non sedi in Concilio ludentium; sedebam solus: & cum Sara filia Raghuelis: Nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui: Aleâ imposterum te crucifixo, ac pro me patiente, ah nunquam ludam, eludamve sanguinem tuum, sanguinem, quo sub cruce ludentes impios milites, & de tua veste lucrum captantes, aspersos video: Aleam enim vel hæc sola tam sacrilega impietas damnare Christianis pridem debuit. Fac vt ita tum temporis tum rerum mearum rationem tanquam bonus dispensator habeam, tibi que reddere possim: vt in die iudicij audire merear, *Euge serue bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, interea in gaudium Domini tui. Amen.**

Luxus, et Luxuria.

13.

Seruus imperans dira tyrannis.

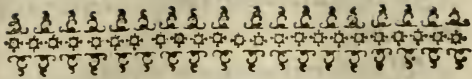
SYMBOLI EXPLICATIO.

Quæ & quanta sit ista aut stoliditas, aut stupiditas? & id utrius? maior Aselli, an fessoris? ægre enim statui potest: Vter amborum magis sit bestia: Asinus multos calamistro cirros gestat, nouo more, eoque luxu gestit, obligat crura fascijs sericis, ridiculum Arcadiæ pecus, tum eleganter calceatus florido calle incedit: quid demum? quasi sibi applaudēs rudit iam Asinus. Eques æquè insanit, dum Asinum, id est, cuticulam suam, ita turpiter comit, & curat pro libidine.

Interim ponè sequitur rerū rudis & inops animula, atque
per

per aculeatos spinarum sentes
 miserandum in modum pro-
 tracta bestiae vnius imperium
 & tyrannidem experiri cogi-
 tur; ô præposteram suæ pecu-
 dis agendiviuentiâ; rationem!

Turpius isto monstro por-
 tentum es, mi Adolefcens, si
 luxu luxuriâque diffuis, si ani-
 mum negligis, si corpus vnicè
 diligis, & perdis. Hoc cine est
 philosophari? & tamen vis ha-
 beri Philosophus, scilicet ex
 Epicuri harâ porcus, aut (quod
 æquè fœtet) caper. pudet ad-
 spectasse; an tu philosophus,
 an saltem homo esse aliquan-
 do voles?

CAPVT TERTIVM.

Luxus & luxuria.

M O N I T V M.

Cuticulam ne curato;
Luxum, luxuriamque omnem
auerfator.

S A L O M O N.

*Vi delicatè à pueritia nu-
trit feruum suum postea
sentiet eum contumacem.*
Prouerb. 29.

*Amoue malitiam à carne tuâ: ado-
lescentia enim & voluptas vana sunt.*
Eccles. 11.

*Abominatio Domini cogitationes
prauæ. Prou. 15.*

*Peruersæ cogitationes separant à
Deo. Sap. 1.*

In cogitationibus impij interrogatio erit. ibid.

Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram Angelis; non est prouidentia; ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Eccl. 5.

Sermonum impij auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius; quoniam auris Dei audit omnia. Sap. 1.

Non concupiscat pulchritudinem mulieris malæ cor tuum, ne rapiaris nutibus illius: pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit. Prou. 6.

De fenestra domus meæ per cancellos prospexi, & video paruulos: considero vecordem iuuenem, qui transit per plateam iuxta angulum, & prope viam domus illius, graditur in obscuro, ad uesperascente die, in noctis tenebris, in caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornata meretricio, præparata ad capiendas

piendas animas : garrula & vaga,
 quietis impatiens, nec valens in domo
 consistere pedibus suis, nunc foris, nunc
 in plateis, nunc iuxta angulos insi-
 dians, & procaci vultu blanditur di-
 cens. Egressa sum in occursum tuum de-
 siderans te videre; & reperi. Veni ine-
 briemur; Irretiuit eum multis sermoni-
 bus, & blanditijs labiorum protraxit
 illum: statim eam sequitur quasi bos
 ductus ad victimam, & quasi agnus
 lasciuens, & ignorans quòd ad vin-
 cula stultus trahatur: donec transfigat
 sagitta iecur eius: velut si avis festinet
 ad laqueum, & nescit quòd de periculo
 animæ illius agitur. Prou. 7.

Fouea profunda est meretrix, &
 puteus angustus, aliena: insidiatur in
 via, quasi latro, & quos incautos vi-
 derit, interficiet. Prou. 23.

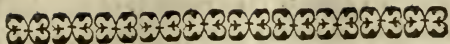
Inueni amariorē morte mulierem,
 quæ laqueus venatorum est, & sage-
 na cor eius; & vincula sunt manus il-
 lius: qui placet Deo effugiet illā, qui au-
 tē peccator est, capietur ab illa. Eccl. 7.

*Ne attendas fallaciæ mulieris: fa-
nus enim distillans labia meretricis,
& nitidius oleo gutture eius: nouissima
autem illius amara quasi absynthium
& acuta quasi gladius biceps: pedes
eius descendunt in mortem, & ad infe-
ros gressus illius descendunt. Prou. 5.*

*Inclinata est ad mortem domus il-
lius, omnes qui ingrediuntur ad eam,
non reuertentur, nec apprehendent se-
mitas vitæ. Prou 2.*

*Nunquid potest homo abscondere
ignem in sinu suo, ut vestimenta illius
non ardeant? aut ambulare super pru-
nas, ut non comburantur plantæ eius,
sic qui ingreditur ad mulierem proximi
sui, non erit mundus. Prouer. 6.*

*Nunc ergo fili mi, audi me, & at-
tende, verbis oris mei, ne abstrahatur
in vijs illius mens tua: neque decipiaris
semitis eius: multos enim vulneratos
deiecit, & fortissimi quique interfecti
sunt ab ea; Viæ inferi domus eius pene-
trantes in interiora mortis. Prouerb. 7.*

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Corpus delicatè habitum insolescit.

CORPUS animo obsequi debet, non animus corpori, nullus hoc Tyranno, si semel dominatum obtinuerit, impotentior: atque Adolescentes præfertim, propter temeritatem & audaciam, ad quæuis flagitia projectos, ubi animo de sede perturbato corpus rationi imperare cœpit; velut sternax equus fessorem excussum in quæuis vitia abripiat necessum est: idque potissimum euenit, cum mancipium istud, quod pro sua conditione seruiliter tractari oportuerat, se indulgentius haberi delicatiusque senserit.

Salomonis est hoc effatum. *Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.* Ita tradunt medici pueris accidere, quos matres indul-

gentius educant: hi enim ferè comitali morbo obnoxij sunt, furijsque acti, subitis casibus præcipites ruunt.

Sunt autem triplicis generis deliciae, quæ corporibus animisque perniciem creant: aliquæ ad cibum, & potum, quædam ad luxum vestium, postremæ ad luxuriam, libidinemque pertinent, primum genus alio loco: duo postrema hæc persequemur.

§. II.

Luxus vestium dedecorosus viam flagitij aperit.

PRincipio hominem Deus, cum animam pulcherrimarum virtutum ornamentis conuestijset, tamen corpore nudum esse voluit, neque hoc pro illo innocentissimæ vitæ statu, aut turpe erat, aut inuerecundum. Verùm statim, atque præstantia illa animi virtutumque decora, primus generis nostri parens abiecit: tum primum corporis nuditas pudori esse atque turpitudini verti cepit: Quare corpus ille primum ficulneis folijs, & paulò post pelliculâ (idque tunc sufficere etiam ad elegantiam videbatur) obtegere sategit: ita primum hominis

hominis indumentum post amissam virtutum purpuram velut pulla quædam vestis, & seruire sagum fuit, ad tegendam luculentam eam cicatricem, quæ ex fædo peccati vulnere relinquebatur. Quis verò ferat mancipium ob stigma fronti inustum insolentius efferri, quis parricidam, dum ad supplicium ducitur, capitali togâ indui iussum, gestire eo vestitu? quis transfugam ex castris militem ignominiosè plagis discissum ostentare fascias, atque in tegumenta, quibus vulnera obligantur, volitare alacrem inter suos, & quodammodo triumphum agere sceleris atque perfidiæ? Chrysostomum in hoc argumento declamantem par est audiri. *Idcirco Adam induit Deus vestes pelliceas, similiter & eius mulierem. Audiant opulenti & qui luxuriantur in vermium operibus, & vestiuntur sericis: discant, inquam, quomodo ab initio hominum naturam misericors Dominus docuerit: quia propter transgressionem pœnæ, merito reus erat, factus protoplastus opusq; habebat veste: qua confusionem regeret, pelliceas vestes fecit: quod docuit nos, ut mollem & dissolutam vitam fugiamus, & austeram, magis amplexemur.* Hæc aureus iste Græciæ Orator. Ergo luxus vestium homini non iam orna-

mento est, sed de honestamento. Quid quòd præterea ornatus ille, si quis esset, infanus sit & perridiculus? nam si bestias factis à natura indumentis minimò contentas laruam sumere, nostramque in alienis vestibus personam imitari videamus; ridemus: si non modo simiam, sed asellum quoque adscitâ comâ, gale-ro ex Hispaniæ lanâ, bissino pallio, caligis sericis superbientem atque exultantem aspiciamus, risu propè rumpimur; at potiori iure brutæ pecudes, auesque garrulæ cachinnentur cum homines videant facilem amictum aspernatos lanas peregrinis coloribus adulterare, infuscare, inficere; opificum arte & studijs colligi vermium excrementa, bombycinas inde vestes elaborari; ex ultimo orbe Serum sylvas adiri, exoliari, excoriari arbores, fila minutatim diduci, euolui, reuolui, conuolui, tum in textrinas deportari, atque in mille formas effingi: imò etiam operosè humo leuari felium quarundam aliorumque animalculorum stercora: ut eo scilicet suffitu vermium sordes, quas dixi, arboreorumque corticum quisquiliæ perfundantur: denique eum nunc haberi, de prædicarique opulentio-rem, nobilio-remque cæteris, qui pluribus eiusmodi

modi ineptijs atque ludibrijs corpus deturparit. Atqui ista à capite ad talos adolescentes iam passim in Academijs iactitant & venditant, nam quæ in capitibus, quæ in pedibus ipsis monstra passim visuntur, quæ in comis calamistræ, pectines, cincinni, cirri, caudæ, in calceis fenestellæ, rosæ, lunulæ, atque ex Serum opibus licia & vincula, in reliquo corpore, equè exotici atque insani cultus? neque verò indecens tantum & ridiculus mos vestiendi, sed ingentem præterea ad alia vitia ianuam aperit. Sapienter ethnicorum quispiam: magna corporis cura magna virtutis incuria est: & illud Augusti Imperatoris verè Augustum; vestitus insignis & mollis, superbix vexillum est, nidusque luxuriæ, hinc apud Syracusanos & Spartiatis solis meretricibus purpurei contextus, & vestes floridæ concedebantur. Laudatur etiam in hoc genere Octavianus, quod non modò simplici amictu ipse vteretur, sed etiam grauitè ferret, si familiares secus facerent, nimirum quod Seueri Imperatoris dictum fuit, Maiestas Imperatoria virtute constat non corporis cultu. Quare è contra Lacydi cuidam, vt est apud Plutarchum vitio datum olim, quòd cùm Argiuo-

Lib. de
vtil. ca-
pienda.

rum Rex esset, comam compositiorem, & delicatiorẽ incessum ostentaret: vulgò enim audiri cœpit mollis & effœminatus. Producamus etiam nostros.

Lib. 3. de
Conf.

Sanctus Bernardus vestium curiositatem deformitatis mentium & morum indicium esse dicebat. S. Hieronymus

In Epit.
Paul.
Epist. ad
Demet.

animæ immunditiam, idemque comptiores adolescentulos pudicitiaë pestes & venena appellabat: sed omnium grauißimè de hoc vitio sensit S. Basilus.

De leg. li.
2. Gentil.

Comas, ait, aut vestes superuacaneas curare, vel infelicitum est, ut aiebat Diogenes, aut iniustorum: nam quid ex talibus expectandum, nisi ut lasciuus ille ornatus fœminas pretereuntes inuitet: aut alienis matrimonijs insidietur. Ex his omnibus causis factum ego quidè arbitror: vt olim Ephori, grauißimus ille apud Lacedæmonios Magistratus, quotidie vrbè ad vestium inspectionem obirent, ne quid à decencia alienum vt in dies fit, à quoquam bonorum morum iactura, magnoque Reipub. damno vsurparetur.

§. III.

Luxuria maximè dedecet Adolescentem Academicum.

SED à luxu ad luxuriam, ad quam facilis est transitus, quodque est alterum Adolescentiæ vitium, progrediamur. redeat Salomon. *Amoue malitiam à carne tuâ: Adolescentia enim & voluptas vana sunt.* De vitij huius turpitudine (quod ei nomen innata fœditas indidit) plurima adduci possent. Verùm nihil hic dicam; nisi istud vniversim hominibus, Angelis, Virgini **M**atri, Christo, Deoque ipsi imprimis exosam esse, semperque fuisse libidinem: quæ ordine, quo à me proposita sunt, ita, nisi graue est, paucis recognoscantur. **S.** Catharinæ Senensi, si qui flagitiosorum cœno fœdi occurrerent, ita stomachum ei à turpitudinis horrore commouebât: vt etiam ad nauseam, vomitumque prouocarent. **S.** verò Euthymium Abbatem accepimus flagitioso istiusmodi aliquando obuiam factum ita cohorruisse; vt terga vertere, longèque diffugere coactus sit: paria de sexcentis alijs castissimis hominibus proferre possum: quo igitur

igitur modo purissimas mentes Angelos posse pati existimabimus hominis animam Domini sui sponsam, diuinoque sanguine olim elutam alienis amoribus detineri, eoque turpissimo in luto inquinari! *velut fumus apes fugat*, (S. Basilij sententia est) *& fœdus odor columbas expellit*: sic Angelum vita nostra custodiaem abigit multa lachrymarum aspergine dignū, ac graneolens peccatum. Mirum magis, quod de ipso Cacodæmone scribit Lanspergh. Eum quidem impellere hominem ad libidines: Verūm statim atque persuaserit flagitium, ita horrere naturaliter eam fœditatem, ita auersari: vt tantisper loco cedens se subducatur, donec fuerit perpetratum facinus. Iam Virinum Virini Mariæ tam cuique euidens est odio esse lasciuiam, quàm constat esse sanctimonix castimonixq; omnis Parentem ac Præsulem. Christum verò scimus vel vmbra turpitudinis ita abhorruisse, vt Matrem sibi esse nullam voluerit præter Virginem: Apostolos autem, etsi pleròque in culpam aliquando grauem prolabi sit passus, libidinosum ex ipsis voluerit habere neminem. Enimverò quî ferre possit naturam illam, quam eò honoris extulit: vt sibi indissolubili vinculo adiun-

xerit,

In Epig.
29. post
Trinita.

xerit, tanto turpitudinum dedecore atque infamiâ affici? Ex quibus, quod erat reliquum facilè intelligitur, multò etiam magis ipsi Deo exosum execrandumque esse, si videat animam diuinitatis expressam imaginem conspurcari, ipsiusque ædem ac sedem sacrilegè prophanari, dirui, euerti: quominus mirari debemus, si legamus nullum scelus tamque grauibus supplicijs esse à Deo vindicatum, atque luxuriam.

Porrò etsi hoc vitium, omnem ætatem quamcunque attigerit, fœdissimè dehonestet, atque omnem honestatis speciem inimicissimè infestet: nullius tamen rei aut ætatis æquè capitalis hostis est, atque Adolescentiæ & bonarum literarum. Seneca appositè, *Nihil est tam mortiferum ingenijs, quàm luxuria.* Ut primum enim hoc vitium mentem quasi arcem occuparit, ingenij aciem hebetat, iudicij vim frangit, memoriæ arculam effodit, phantasiam malarum rerum idolis implet, appetitum ad rebellionem sollicitat, sensus omnes laxat ad insolentiam: denique ipsum hominem planè perturbat, & insanum efficit. Spectetur ex isto amentium Amantium grege apud Plautum miser ille Alcesimachus Adolescens, *Credo ego (ait) amo-*

Præfat. in
l. 1. Com
trou.

Plaut. in
Cistell.

rem primūm apud homines carnificinam
 eorum nuntium. Hanc de me coniecturam do-
 mi facio, ne foris quaram qui omnes homi-
 nes supero, atque antecedo cruciabilitati-
 bus animi iactor, crucior, agitor, stimulator,
 versor in amoris rota miser exanimor, fe-
 vor, differor, distrahor, dissipor, ita nullam
 mentem animi habeo, ubi sum, ibi non sum,
 ubi non sum, ibi est animus. Habeatne
 iste, aut eiusdem insanie quivis alius sa-
 tis animi, aut mentis, ut cum Musis &
 Diua Sophia ei agere vel libeat, vel li-
 ceat? Quare ingeniosè alludens quis-
 piam dixit hoc nomen Venus quasi *væ*
væ, id est, *væ* menti è Græco ad Latinos
 originem accepisse, sanctique Patres in
 voluptatis familia primam impurè Ma-
 tris sobolem animi cæcitatem recensue-
 re. Ita esse experiebatur olim Augusti-
 nus dum vitam turpiculam viueret.
Exhalabantur (inquit) *n. bula de limosa*
concupiscentia carnis, & obumbrabant atque
obfuscabant cor meum: neque ethnici
 ignorarunt. Plato enim dicebat verita-
 tem non oculis corporeis: sed pura
 mente adipisci: ac ne videri possit nihil
 æquè impedire, atque vitam libidinibus
 fœdam, falsasque rerum sensibilibum
 imagines: ex quibus errores innumeri
 generantur: quare ab his sanandum
 esse

Lib. 2.
 Conf. c. 2.

esse animum ad intuendas immutabili-
 lium rerum formas. Sed de his totiusque
 huius capituli argumento fusè atque ex
 professo, quod in Belgio edidi, Lili-
 um Marianum, quem Libellum, quia opi-
 nor non esse in omnibus Academijs, in
 quibus tamen Academicum meum in-
 struo, ex eo huc quædam necessario erant
 transferenda, præsertim cum ad Salo-
 monem explicandum, remque quam
 tracto, peragendam visa mihi sint non
 modò magis ad manum; sed etiam effi-
 caciora. Atque ut methodo & clariùs
 procedam de pravis cogitationibus pri-
 mum; tum de ore oculisque obscænis,
 denique de periculosâ cum mulieribus
 familiaritate ad Salomonis mentem
 aptè breuiter hoc loco differam.

§. IV.

Cogitationes obscæne.

IMprimis Phariseorum iste inter cæ-
 teros error fuit, sceleris sola conce-
 ptione nihil posse peccari, modò flagi-
 tium reipsa minimè perficeretur; quæ
 etiamnum imperitæ multitudinis ple-
 rumque est persuasio: atqui rerum tur-
 pium turpi cogitatione animum fædari,
 Deum-

Deumque ipsum, si illa sponte admittatur, grauiter offendi didicimus in Salomonis quoque Schola. *Abominatio Domini cogitationes prauæ.* Rursum: *Perversæ cogitationes separant à Deo.* Denique: *In cogitationibus impij interrogatio erit.* Oportet graue esse piaculum, quod Deus tanto odio prosequatur, vt illius causa hominem procul à se abijciat, atque in iudicium salutisque disceptationem vocet. Phariseorum verò priscum illum errorem, iam pridem Christus suâ limâ correxit. *Qui vid. rit* (ait ipse) *mulierem ad concupiscendam eam, iam mæchatus est in corde suo* *Uti quid cogitatis mala in cordibus vestris? Ex corde exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, blasphemie:* quo vltimo loco discimus, homicidam, adulterum, blasphemum eum esse qui flagitium animo admiserit, licet à scelere manus abstineat.

Gen. 12.

Pharao Rex Ægyptius Abrahami vxorem, quam ipsius sororem esse non coniugem crediderat sanè minimè violauit, ac ne attigit quidem, concupiuerat tamen, & licet corpus necdum haberet incestum, iam erat animus obscænus, eaque impura cogitatio Regi, regnoque tanti constitit: vt non prius numinis vltices iræ remitterent, quam ille

ille animum simul mulieremque dimittere. Proferantur nunc SS. Patres. *Non modo morbum: (ait S. Chryf.) sed morbi radicem euellito: radix enim Adulteriij impudica cogitatio. Et S. Bern. Sicut vipera à filijs suis in ventre adhuc positis occiditur: ita nos occidunt cogitationes nostra intra nos enurita: quia consumunt animam nostram animo viperino.* Idipsum ratione confirmemus. non modo corpore constamus: sed multo magis animam, quæ hominis pars est diuinissimam: animæ porro partes sunt voluntas & mens, quibus à brutis distinguimur: quare non modo turpe erit & flagitiosum turpiter quidquam exterius moliri: sed etiam animo designare, & velle libidinem. Neque refert hanc interiorem animi labem minimè videri ab hominibus. Videt enim is qui renes & corda scrutatur, eaq; contuetur perspicacissimè, quæ nostris oculis minimè patent: scitè olim Thales Philosophus rogatus *an homo Deum posset latere: Non potest*, respondit; *ne cogitans quidem.* Imò verò arbitror in scelere perpetrato plus quidem nequitiae reperiri, atque improbitatis: in machinatione tamen, & perpetrandi cupiditate plus inesse tum periculi, tum momenti: nam vt è cœnoso fonte aquæ turbi-

Hom. 8.
de pœnit.

Lib. de
modo be-
ne viuendi ad fo-
ror. Relig.

1. Reg. 6.

Apud
Laërt.

turbidæ promanant, atque ex venenata radice vitium proserpit in ramos: ita ex corde improbo improbitates ipsæ, maximaque deinde flagitia existunt: quod cum in quavis malâ cogitatione locum habet: tum verò maximè in cogitatione improbâ rerum oblectamentarum: statim enim atque res illæ, ut belluine sunt atque sensibus obiectæ, phantasiam admissis per sensus turpitudinum simulacris commouerint, mox appetitus in foedissimas illas imagines proruit, easque æquè turpiter amplectitur quasi naturali quodam impetu: tum voluntatem quoque potentiarum Reginam infamis ancillula ad consensum prouocat, vehementerque impellit: donec non rarò ipsa tandem, siue propter sympathiam cum appetitu illo inferiore, siue propter confœderationem cum facultatibus appetitiuis, dedat sese, atque in delectationem voluptatisque partes discedat.

Cap. 7.

Hęc conceptio est illa, parturitioque peccati, æternæque mortis, quam S. Iacobus commemorat. *Vnusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus & illelletus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.* Vulgatum illud S. Hieronymi. *Diabolus serpens est*

In Ecclef.
c. 9.

est lubricus, cuius si capiti, id est, prima suggestioni non resistitur, totus in interna cordis, dum non sentitur, illabitur: tentationum Diabolicarum initia flagitta sunt. Et ad Eustochium. Nolo (ait) sinas cogitationes crescere, nihil in te Babylonicum, nihil confusions adolescat, dum parvus est hostis, interfice. Quæ cum ita se habeant: ad primos illos omnium cæteratum libidinum fontes obstruendos, operæ pretium erit hic præscribere Amuletum castimoniam illud, quod profligandis cogitationibus obscœnis nuper est à pio authore in lucem datum.

Epi st. 21.

1. Vbi primùm aduertis dæmonem, cogitationem mox transfer quocunque aliò: cogita de negotijs, de rumoribus, de aliquâ, quam pateris, molestiâ, aut numerata fenestræ rhombos, tabulati tiggilla. Caue sis frontem contrahere, capite abnuere; sed nec opus est respondere interiùs, non volo, non faciam, non consentio, neque id vulgariter consulum: subinde vt fiat, probo.

Hoc vnum mentem aliò abduxisse, vicisse est. Itaque in hoc totus esto, quò conducit itidem, aliquo mox opere gnauiter te occupes.

2. Si perdurat cogitatio, cruce pollice ad pectus efformatâ Iesum, ac Ma-

R

riam

riam aduoca : dic obiter , ô bone IESV
ô clemens , ô pia , ô dulcis Virgo Ma-
ria !

Vel cum S. Thoma Aquinate. Ne si-
nas quæso Domine IESV , & tu sanctif-
sima Mater , & Virgo Maria , vt tam im-
mani scelere me obstringam. Maximè
autem senties Virginis auxilium , si quo-
tidianâ prece , Rosario , vel Litanijs , vel
Hymno aliquo , vel sabbathino ieiunio
eam colueris.

3. Motibus prauis compescendis va-
let plurimùm labia vel linguam tantif-
per admordere , vngues , manus , ad do-
lorem imprimere , vel alio quouis modo
corpori incommodare.

Iuuat subinde vel solum situm muta-
re corporis : vt stare si confidebas , sede-
re si stabas , si decumbis in latus te ver-
sare alterum.

Si motus persistant , nihil turbare :
non nocet sensus , vbi non est consen-
sus : tantum ne reflectito : sed distine te
cogitatione alia.

4. Si tentatio est importunior , ima-
ginare sub pedibus tuis laxari inferos ,
eosque inspicere . cogita fide certum esse ,
aut pœnitendum esse , si deliqueris , aut
eternùm ardendum.

Dic adedò , quomodo possum facere
malum

malum hoc? prôh nimis vefanum est spontè facere pœnitenda, nimis incertum est, dabiturne pœnitere: nimis longum est æternùm ardere.

5. Quòd si vim pateris vehementiùs, imaginare coram te Christum crucifixum.

Dic ex tempore cum Sancto Bernardo. Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo?

Quot autem vides vulnera, tot ora esse cogita, quibus te Deus tuus obtestatur, fili mitte cogitationem illam. Fili nonne satis propter te vulneratus sum? siquidem tam vile tibi sit cælum meum, tam pro nihilo tibi sint inferorum supplicia? at non tam vilis tibi sit sanguis meus, & amor meus?

Dic agedum, Deus meus & omnia, Dominus meus & Deus meus. Dic iterum cum Diuo Bernardo, calix quem potasti, ô bone IESV, cogit me, vt amem te; Amo te Deus meus, amabo te Deus meus super omnia in æternum, dehiscat mihi antè tellus absorbens me, quàm offendam te, malo mori millicies malo mori.

6. Porrò piæ hæ cogitationes omnes ita vsurpandæ, vt potissimùm aliò menti traducendæ seruiant; non vt multum

cum malis tuis cogitationibus disputas; quod maximè cauendum. Siquidem cogitationes istæ, iuxta nomen suum vt immundæ vt sordidæ, vt spurcæ, vt fœdæ, vt obscœnæ vocantur, ita lutum sunt, ac cœnum : facilè si insistis, inquinant.

Cæterùm tanquam à facie colubri prauarum cogitationum occasionem omnem fuge, fuge; securius est perire non posse, quàm iuxta periculum non perijisse; ita S. Hieronymus.

§. V.

Os, oculi.

SEquuntur iam os & oculus, duæ ad inflammandam libidinem potentissimæ faces, turpiloquium, & fœdarum rerum aspectus, de quibus iam Salomon: *Ne dederis os tuum, vt peccare facias carnem tuam, neque dicas coram Angelo, non est providentia, ne forte iratus Dominus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Sermonum impij auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius, quoniam auris zeli audit omnia.*

A turpi sermone ad res nefandas prolabi

labi nihil est pronius : appello B. Laurentium Iustinianum : *Cito lutum colligit animus superfluitate verborum : ingreditur enim mors impudicitie per ostium tuum, si turpiter loqueris, si procaciter, si ubi non oportet.* Epictetus verò sermonem lascivum fomentum esse libidinis dicebat : eamque ob rem Aristoteles, à Rep. dum eam optimis legibus effingeret, omnem obscœnitatem exterminavit, quòd diceret, ex turpiter loquendi licentia, sequi & turpia facere : his adde (etsi nihil gravius sequeretur) per se tamen sermoni inhonesto adhærere labem, turpitudinem, & veluti pestem teterrimam (quæ non tantùm in dicentis, sed etiam in audientis animum peruat) horrendumque fœtorem, vidente, audienteque ; numine turpissime exhalari, quòd gravissimum censerì debet : nam si honesti viri auribus non pepercisse insignis contumelia est : quo loco habebimus numinis præsentiam verborum obscœnitatibus temerasse ? credis Deum ista nihil attendere, scilicet, aut non curare omnino ? imò verò videt, & audit, & interim cùm malum maturuit, seuerè ulciscitur, tum per se, tum per Angelos ; qui cum sint purissimæ, castissimæque mentes, non minus oris sordes detestari

Lib. de lib.
no vitæ
C. 9.

Ex lib.
sent. PP.

possunt, aut debent, quàm immundi spiritus turpi illo cœno oblectentur. Visum istud aliquando ex Eremicolis viro cuidam Religioso è cœtu Ascetarum præstanti. Iuniores feriabantur non nihil oblectandi animi gratiâ: principio pios inter se sermones, vti par erat, ne otientur, admiscent, volitant inter hæc Angeli læti, atque alacres, vnaque gestiunt. Verùm statim atque (vt fit facillimè) illi, ad impuriora colloquia defluxissent, boni genij è vestigio vultum obnubilare, mœrere, abscedere interim longiùs: mox Cacodæmones aterrimos porcorum sordidissimorum formâ succedere in locum, ijsque, qui iam sordidè loquerentur, applicare exultim sese, atque volutatim, quasi ad cœnum. Atque hæc de oris obscœnitate hic satis.

Sent. lib.
2. C. 39.

Iam quid de oculis? multa sane congerit Salomon graues ob causas, siquidem à S. Isidoro Hispalensi rectè obseruatum: *Libido tum magis quaritur, cum videtur. nam sicut quidam sapiens ait, prima fornicationis, oculorum tela sunt, secunda verborum. sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere, sufficit natura vbi liber affectus est.* Miror Quintilianum id quoque vidisse, *Virys, inquit, nostris in ani-*

num per oculos via est. Celebratur Alexandri in oculorum moderatione continentia, cum enim orbis iste domitor Darij Imperatoris filias captas in potestate haberet, rarò salutabat, neque faciebat vnquam nisi demissis in terram oculis, quasi ab insidioso formæ aspectu magis, quàm ab hoste iam edomito sibi metueret. Neque minus sapuit Isæus ille Assyrius Sophista, qui cum à quodam formosissimam mulierem ostentante interrogaretur, num videretur esse pulchra? acutè respondit, desij ego laborare ab oculis, morbus sanè periculosus, & quidem curatu difficilis, ægritudo illa oculorum: quo si quis laboret, curarique volet, nihil habeo præstantius, quàm istud optimi cuiusdam medici.

Basil. de
legend.
Ethnicis
lib.

{ Ficulnei perizomatis Euæ, fo-
 lium vnum,
 Statuæ Salis Vxoris Loth, gra-
 na s.
 Recipere { Plantaginis à Dinâ Sichimis
 collectæ manipulos duos.
 { Nocturnarum lacrymarû Da-
 uidis, Vncias duas.

Contunde in marmoreo mortariolo cordis, pistillo crucis Christi, atque inter tundendum influant lacrymæ tuæ,

vt melior sit compositio; fiat fasciola ex linteo, quo ludæi Christi oculos velârunt, fiatque pasta ex supra dictis confecta densè satis.

Denique eo collyrio oculos obline, simulque cum sanctissimo viro Iobo, percutè fœdus cum oculis tuis, ne unquam cogites, nequidem de Virgine. Ad Salomonem, id est, ad rem ipsam pergamus. *Non concupisces pulchritudinem mulieris cor tuum ne capiaris moribus illius, pretium enim scorti vix est unius panis, mulier autem viri pretiosam animam capit.* Forma mulieris lethale telum victu utitur pro icu, pro scopo te habet: si oculi patent, pates vulneri; caue, aut feriêre, capiêre; nihil est certius, caue: species mulieris basiliscus est. Si videaris, venenum inspiratur, si videas hauris. Denique mulier venefica est Circe fascinat oculos, & dementat. Perge, quid putas scortatrice fœmina vilius? pro frusto panis prostituitur: quid verò fortiùs? venatrix, prædatrix est, pro reti oculos pandit, eo laqueo oculos hominum caprat, primùm blando visæ voluptatis latrocinio; mox etiam leones ipsos irrerit, & capit. Habes omnia brevissimè, nam alio propero. Sed quid si ad oculorum blanditias etiam verborum

rum aucupia accesserint? audiatur Salomon ipse. *De fenestra domus meae per cancellos prospexi, obseruans scilicet hominum corruptissimos mores, & hem confideto uecordem iuuenem, non minùs mētis scilicet quā cordis egentē, omninò insanū, transit per plateam iuxta angulum. & propè viam domus* (putà impudicæ meretricis alicuius) videtne quàm graphicè incipiat lasciuientes adolescentiæ mores describere? fauebat porrò concepto facinori tempus, vesper erat, & nox: lucifugum scilicet semper est vitium; sed libido imprimis: ita obscœnæ, & mali ominis aues interdiu ferè latitant, noctu volitant, ac vagantur: quare Athenienses non laudo, quod Palladi noctuam addixerint, quàm veneri potiùs debuerant. Igitur perditus ille iuuenis, *graditur in obscuro, ad uesperascente die, noctis tenebris, & caligine quorsum? occasionem captat, reperit: Ecce occurrit illi mulier, ornata meretricio, preparata ad capiendas animas, tantumne qua* (vt 70. interpretes explicant) *faciunt iuuenem volare corda? auolare, quò autem? in ipsos laqueos, pro illicio & esca ornatus est meretricius, sed qualis illa? garrula, & vaga, quietis impatiens nec valens domi consistere pedibus suis. insidians:*

dians: vt quæ iam fit in limine, iam in plateis, iam in viarum compitis, nullo non loco semper in insidijs: nihil hoc animali impudentius, mobilius, perniciosius. Quid plura? pudet referre oscula, amplexus, verborum obscœnitatem. Nectandem est Comediæ totius funesta Catastrophe. *Irretiuit eum sermone multis, & blanditijs labiorum prostraxit illum statimq; eam sequitur. quasi boe ductus ad victimam, ad Macellum putâ, & lanienam, & quasi agnus lasciuens, & ignorans quod ad vincula stultus irahatur, atque his se compedibus expedire postea ægre potest. Sequitur, donec transfigat sagitta iecur, sedem ipsam impudici amoris, & velut si auis festinet ad aqueum, & nescit iuuenis vecors, quod de periculo animæ illius agitur.* Quàm verò aptè libidinosę mentis adolescens cum agno, & aue comparatur, obiter aduerte. Agnus omnium quadrupedum stolidissimus lupum aut vulpem subinde insequitur, proinde, ac si agno matres essent lupæ & vulpes Libidinosus adolescens etiam lupos, & lupanaria amat, & querit. Quid Aues? eę hoc plerumq; estu illaqueantur, implicat Auceps fœmineam auem retibus, hæc vt capret, cantilat & garrit, cuius mascula aduolat, incidit, perit, ita fit,

fit, etiam cantilenis Syrenularum: Adolescentes incauti capiuntur, & pereunt. Tandem verissimum esseprehenditur, quod etiam est à Salomone dictum, *Fovea profunda meretrix & puteus angustus, insidiatur inuia quasi lauro, & quos incautos viderit, interficiet, amarior morte mulier, qua laqueus venatorum est, & Laguna cor eius & vincula manus illius.* Animo altè infigendum, quod inde sequitur, *qui placet Deo effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. Igitur ne attendas fallacia mulieris: fenus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: novissima autem illius amara sicut absynthium, & acuta quasi gladius biceps: pedes eius descendunt ad mortem, & ad inferos gressus eius penetrant, inclinata est ad mortem domus illius omnes qui ingredientur ad eam non revertentur, nec apprehendent semitas vite.* Verissimè dictum, amor lascivus trux Tyrannus, suavia & mollia principio omnia; mox mel in absyneium, oleum in ferrum vertitur. I, & te isti malo crede. Verum ista, quæ ego breuiter perstringo, tu tecum per otium expende.

§. VI.

Familiaritas cum fœminis.

R Estat nunc familiaritas cum fœmi-
nis. qui sapere volet Adolefcens,
mulierum domos, contubernia, amici-
tiam fugitabit. Dicit nequit, quantum
in istis inſit periculi, quod enim Salo-
mon ad extremum monet. *Nunquid po-
teſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut
veſtimenta illius non ardeant! aut ambulare
ſupra prunas, ut non comburantur plante
eius? Hunc ergo fili mi, audi me, & attende
verbis oris mei, ne abſtrahatur in vijs illius
mens tua, neque decipiaris ſemitis eius: mul-
tos enim vulneratos deiecit, & fortiffimi qui-
que interfecti ſunt ab ea. Via inferi domus
eius penetrantes in interiora mortis. Quæ
etſi ex ijs quæ dicta ſunt, facilem ſen-
ſum atque intellectum habent, placet
tamen paucis eadem illustrare Sancto-
rum PP. ſententijs: ut in comperto ſit,
quàm hi cum Salomonis mente conſen-
tiant. Facem præferat B. Laurentius lu-
ſtinianus.*

Lib. de
ligno vitæ
§. 5.

*Proximus periculo, inquit, diu tutus
non erit, per aſſiduitatem facile peccat ho-
mo,*

mo, sapè familiaritas implicauit, sapè occasionem peccandi dedit, & quos voluptas non potuit in primordio, familiaritas postea superauit.

Quid verò necesse est (S. Hieronymus iam loquitur) in illa versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere, quis unquam mortalium iuxta viperam securos somnos capit? qua etsi non percussat, certè sollicitat. securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perijisse. Iam ne nimium credulus præfidus de victoria, audiendus quoque erit S. Cyprianus: Lubrica spes est, quæ inter fomenta peccati saluare se sperat, incerta victoria est inter hostilia arma pugnare, & impossibilis liberatio est flammis circumdari, nec ardere. Difficile quis venenum bibit, & viuet, in hac parte expedit plus timere, quam male fidere. Redeat huc iterum Hieronymus. *Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulieres terant: ne sub eodem tecti mansites, nec in præteritâ castitate confidas, nec sanctior David. nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier dixerit. Quid agam, inquires, aut quò me vertam? nam neque Academiae sylvæ sunt, neque religiosorum hominum claustra, & ego neque eremicola,*
 aut

Epist. 47.
de vita.

De singularitate
Pericon.

Epist. ad
Nepotianum.

aut ita religiosus sim, vel esse velim. Ego contra primùm velim saltem, vt tu velis esse religiosior, deinde sunt in Academijs Seminaria, & Collegia, in quibus tutiùs habites, denique familiaritatem ne contrahe, abstine à iocis. & verborum lenocinio, non plura quàm opus est, loquere, caue ab oculorum, fixo præsertim, obtutu; quòd si etiam roges: vt quoniam in hoc capite medicum agere cœpi, antequam finiam, vniuersim malo isti curando modum, rationemque præscribam, faciunt ad hanc rem ferè eadem remedia, quæ in corporum curatione adhiberi solent, vti est à rerum harum expertissimo Bellarmino notatum.

De arte
moriendi
lib. I. C. 16

Primum, diæta seu abstinentia, à carne & vino.

2. Missio sanguinis per venarum sectionem, vel vstulationem partis noxiæ, per flagella, inquam, cilicia, humicubationem, & reliquum austerioris vitæ genus.

3. Exercitatio, & inambulatio: nam otio morbi ingrauescunt, itaque iuuerit iam animo subire hortum Getsemani, iam atrium Annæ, iam Cayphæ aulam, iam curiam Pilati, aut Herodis, reliquamque viam Christi patientis.

tientis, vsque ad Caluarix iugum eme-
tiri : nunc ad mortuorum sepulchra in-
ferre sese, nunc denique viuentem de-
scendere ad inferos, vt ex his mentis
itionibus meditationibusque calentis
febris istius, fœdi ardores restinguan-
tur.

§. VII.

Natationes, Balnea.

FIniebam hoc caput alioque abibam,
cùm ecce redit in mentem, me de
Natationibus, balneationibusque ni-
hildum dixisse: quæ tamen neque in-
frequenter æstiuis caloribus, neque ab-
que castitatis bonorumque morum pe-
riculo vsurpantur. Quare de eo argu-
mento paucula huc attexam, veluti Ap-
pendicis loco. Primùm natationes Ado-
lescentum Academicorum (cum his e-
nim mihi est sermo) planè improbo his
præsertim circumstantijs. Si corpora
nudentur, alijs etiam præsentibus: Si
frequentius fiant, Si in aquis periculo-
sis. Atque hoc quidem vltimum nun-
quam licet, cùm enim vitæ nostræ do-
mini, non simus, eam prodigere prius-
to nunquam fas fuit: atqui periculum
istud

istud vitæ subest non rarò: vt si profundior locus, si vorticofus, si herbarum fibris, lapidum, aut rerum aliarum asperitate fundus sit impeditus, aut non satis perspectus, si frigidius cælum, si pedes, aut crura contrahi, vt fit, & rigescere soleant, aut meritò id timeatur, aut eiusdem generis aliquid: quæ discrimina non vique adeò esse infrequentia, atque multi temerè existimant, iam pridem vsus, funestissimique casus docuère. Vidi ego locum, vbi septem non longo intervallo, & ex ijs nonnulli in natando experientissimi, atque (quod patriæ fuit calamitosissimum) è præcipuâ nobilitate, vitæ naufragium fecerant, dequæ, vtinam eorum nullus, etiam salutis: paria exempla non rarò alibi visa vel audita: certè vix annus vllus præterlabitur, quo non aliqua, nobilium, ignobilium, peritorum, rudium, istiusmodi funera singulæ Academiæ luxerint: quo experimento liquet plus esse in natando discriminis, quàm natatores vulgò iactitent: istud præterea obseruandum, ex ijs qui perière, plures fortassis fuisse de eorum numero, qui Delij & in ea arte magistri habebantur: nimirum confident hi sibi nimium, periculaque minus expendunt, quòd sepius

sæpius euaserint, atque ita euenit ijs ple-
rumque quod in simili dixit Tragicus,
*Quem sæpè casus transit, aliquando inue-
nit.*

Sen. Poë-
ta.

Est quoque temporis ratio minimè
hîc negligenda, sit enim nescio quo pa-
cto: vt quos natandi cacoëthes incessit,
tam degant in aquis, quàm anseres &
olores, quò natant magis, eò magis lu-
bet, donec semel ita se immerferint, vt
nunquam emergant, verùm est hic istud
etiam, quò plus sunt pota, plus sitiuntur a-
qua: quantis autem id accidat studiorum
detrimentis nemo non videt.

Quòd è tribus primùm initio propo-
sueram, vt animam cælumque proprius
tangit, ita valere vrgereque debet plu-
rimum, periclitari istic scilicet casti-
moniam: ijs enim locis pudor omnis,
qui castimonix custos est, statim prosti-
tuitur, rectè autem Dion Philosophus,
pudorem virtutis colorem appellabat,
& ille apud Plautum tanti ducebat; vt
diceret, *Illum perijsse duco, cui perijt pudor.*
Verùm de eo alibi: nunc pudorem peri-
re, vbi natatur, Sole est meridiano cla-
rius: nam ob id pronunciauit Ennius
apud Ciceronem, dignam illam homi-
ne Christiano sententiam, *Flagitium
præcipuum est nudare inter cives corpora:*

In Bac-
chid.

Pontan.

ob eandem causam extant ab optimis Adolescentiæ moderatoribus conceptæ hæ leges. Omnes id caueant, quòd coram alijs fieri honestus pudor dissuadet: Nullam sui, vel alterius corporis partem nudam oportere aspici, vel tangi, quam tegere vestibus naturæ iussu solemus: animumque inducant posse in ijs grauitè contra Deum peccare, quod ne fiat, & ne ijs inuoluantur sceleribus, quæ dedecoris plurimùm & flagitij, & feri perpetuique doloris aculeos in æternum infligerent, apud se constituant nihil vnquam, aut admissuros se, aut animaduersuros, multoque minus si sibi factum sit, dissimulaturos, quin confestim primâ opportunitate, quicquid est, apertissimè ei indicent, cui conscientiam suam regendam tradidère.

Quæ leges vt aliæ plurimæ, ex malis primò moribus natæ sunt, compertum enim fuit multos castitatis laude Angelicos Adolescentes, postquam istarum legum præscripta (quod plerunque fit in natationibus) infringere cœperint, primum turpiculos, paulo post turpissimos euasisse. Non insulsè contra perditum in aquis pudorem lusit nuper quispiam.

Quòd

*Quòd fuit hoc philtum? fueras qui castior
ipso*

Hyppolito, taētis factus es hircus aquis.

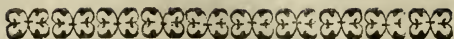
Meritò igitur tum Scholarum nostra-
rum, tum ferè benè moratarum Acade-
miarum statuta natationes ob tres cau-
sas supra allatas prohibent, eosque sup-
plicijs coërcent, atque seuerè puniunt.
At, inquires, medici lorionem suadent:
scabiōsus es fortasse; non deerunt alia
remedia si adhibere voles, quòd si la-
uandum est, domi vtere calida, si opus:
aut (si maius periculum abest) limpidâ,
frigidâ ve: nihil moror. Pergis, an ergo
natationem omnem ex hominum vsu
planè ablegandam censes? ne hoc qui-
dem tam crudè, & tam vniuersim: Scio
incidere posse locum & tempus aliquan-
do, quibus natandi ars profit; vt si nau-
ta futurus sis, aut in periculoso mari
nauigaturus: verùm rarò Academico
Adolescenti probabile est id euentu-
rum: quòd si probabile sit in eas te an-
gustias casurum, ea seruentur in modo,
tempore, loco, quæ prudens conscien-
tiæ moderator, morumque præceptor
rogati præscripserint.

Atque ista quidem, quæ hætenus di-
cta, ad omnes pertinent, sed multò ma-
ximè ad Parthenicos Mariæ Sodales,

Lupa est: caue Capelle.
 Lea est, time Capelle:
 Vestis licet nitescat
 Ostro cruenta multo,
 De cæde Amasiorum
 Cruor est, atroxque strages:
 Leam time, Capelle.

Rex est; fuge ô Capelle:
 Gemmatus ille crater,
 Auroque totus ardens
 Inuitat ad bibendum;
 Merum putes meracum,
 Puta pura mella iures:
 Babylonix meretrix
 Intus tegit venenum.
 Necem fuge, ô Capelle:

Caue, time, fuge istam
 Lupam, leam, necemque;
 Iocatur: at iocando
 Nocet venus, necatque.

O R A T I O.

Contra Impudicitiam.

Ad Cœlites pudicitiaæ Præsides.

O Virginum Virgo Maria, ô seminator casti consilij bone Angele, ô vos omnes Sancti, ac Sanctæ, Præsides & Tutelæ Castitatis, adeste. Statis vos quidem supra montem Sion cantantes canticum nouum, quod nemo potest dicere, imò nec discere præter vos, qui verè fœlices ac beati Agnum sequimini, quocunque ierit : at nos miseri mortales in hac potissimum primæ ætatis imbecillitate, loco sanè perdifficili ac lubrico periclitamur, quamdiu cum fortissimis sequissimisque pudicitiaæ hostibus certamus. Adeste & nobiscum pugnate. Adestum, tu maximè omnium castissime Iesv Virginum sponse, atque nostri huius certaminis supreme dux & spectator. Continétiam amas & iubes, da quod iubes, & iube quod vis : quantumuis aduersarij impetum
vimq;

vimque faciant : non modò admittenda ; sed ne cogitandæ quidem turpitudini consentiam. Mallem mori, quam fœdari, mallem ipsos mihi inferos referari, quàm vt flagitium admittam. Deus qui scis in tantis periculis constitutos pro humanâ fragilitate non posse subsistere : da auxilium gratiæ tuæ, per Virginis Matris, per Angeli mei, per Sanctorum Castimoniæ Præsidum intercessionem, per IESV Christi merita: vt in periculosissima hac arena fortiter consistam, vtque post luctam miserrimæ huius vitæ, felicemque victoriam, reseruata pudicis animis in cælo præmia cum castis aliquando consequar. Amen.

Vesani calices quid non fecere :

SYMBOLI EXPLICATIO.

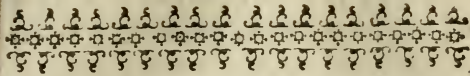
Quodnam hic rursus portentum? Adolescens pampinis frōtem redimitus, thyrsō manum obarmatus, Tigride vehitur, & in suam miser rapitur necem. Quodnā verò est istius insanix carpentum? Dolium pro vehiculo, hem? non Adolescens Academicus, opinor, iste est quispiam: sed Bacchi monstrum, aut certe monstruosus Bacchi nepos.

Hocine est studium Academicæ, hoc philosophi officium? euacuandis calicibus studere? oleum, operam, opes perdere? atqui vt sapiens esses parens te in Academiam miserat;

rat, nō vt infanires. Quid quod domestici interim genium defraudant suum; vt que te eruditioni ac laudi nutriant, rei familiari parcunt? cum vino parentum lachrymas, imo etiam mistum sanguinem vno eodemque haustu impius bibis.

Heus tu, aliquando temet respice, non vinum: in vitro quidem flauescit: at iste color mentitur: in calice gemmeo meretrix Babylonia pro vino virus aureum propinat: ita suavius bibitur: pari modo blandē sese in guttur & stomachum insinuat serpens, statimque ingreditur; vt totus admissus est, necat; id cogita, atque vt rectē viuas ac valeas, gulam iugula.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Ebrietatis vesania.

M O N I T V M.

Ne Commessator, néve pergræcator : Ebrietatem ingenij, studio-
rumque pestem ipsâ peste peius
fugito.

S A L O M O N.

*Oli esse in conuiujs potato-
rum, neque in commessatio-
nibus eorum, qui carnes ad
vescendum congerunt. Pro-*

uerb. 23.

*Ne intuearis vinum, quando fla-
uescit, cum splenduerit in vitro color
eius, ingreditur blādè, sed in nouissimis
mordebit vt coluber, & sicut Regulus
venena diffundet. Ibid.*

Cogi-

Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animam meam transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam. Eccl. 2.

Quicumque his (Ebrietate & vino) delectatur; non erit sapiens. Prou. 20.

Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clauo. Prou. 23.

Luxuriosa res vinum. Prou. 20.

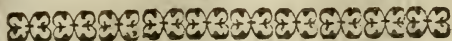
Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa. Prou. 23.

Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Prou. 25.

Vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio. Prouerb. 23.

Tumultuosa ebrietas. Prouerb. 20.

Cui vae? cuius Patri vae? cui rixae? cui foueae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Prou. 23.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Quid sit Ebrietas, & quàm turpe
vitium?*

PRæcisè unicuique vitio Cacodæmonem velut Principem ex sacris literis Sanctorumque Patrum traditione accepimus. Asmodeum appellat Tobias Historia eum, qui in libidinis exercitu imperat: Eum verò, qui ad Ebrietatem impellit, Clemens Alexandrinus Ventræmonem appellavit. *His, ait ille* In pedag.
Scriptor, qui ad luxum mensarum sunt propensi, præest Dæmon, Helluo Maximus, quem non verebor Ventræmonem appellare, omnium pessimum ac perniciosissimum: Cui sanè appellationi fauet Dagon, celebre illud olim apud Philisthæos Idolum, quod nihil aliud fuisse tradunt, quam immanem atq; tetrum ventrem, in quo latens Dæmon pro Numine celebra-

Contra
psichicos.

lebrabatur : Cuius euerſi Idoli hodieq̄;
 Chriſtiani quidam (quod perpuden-
 dum eſt) templa reſtaurant, aras repa-
 rant, ſacra reſtituunt, ij nimirum, quo-
 rum (vt loquitur Apoſtolus) Deus ven-
 ter eſt. *Deus venter*, (inquit Tertullia-
 nus) *pulmo templum, aqualiculus Altare,*
Sacerdos Coquus, quibus tota Charitas in
cacabis feruet, tota Fides in culinis calet, tota
Spes in ferculis iacet. Nihil eſſe poſſet his
 ſacris magis ſacrilegum, nihilq̄ue in
 hac impietate magis impium, quàm
 quod etiam arridere iam multis cepit
 hic genius : adeò vt, qui paſſim occur-
 runt offenduntq̄ue ebrij homines, fœ-
 tidiffimas ſuas vomitiones venditent
 palam, atque inſaniſſimas ineptias iacti-
 tent, perinde ac ſi eo vitio turpiter vi-
 cti; ipſi tamen egregiam laudem, & ſpo-
 lia ampla reportent. Fecit illud vſus, &
 exemplorum frequentia, vt in Acade-
 mijs patinarum magis quàm librorum
 Helluones, & qui maiori ſtudio calici-
 bus, quàm philoſophorum difficultari-
 bus euacuandis ſtudeant, facilè repe-
 riantur. Quare inſtituendus à Salomo-
 ne erit meus Academicus Adoleſcens;
 ne in eam ſe ebrioforum hominum aut
 ſocietatem, aut amentiam ab exemplo-
 rum quodam æſtu, tanquam tempeſta-
 te,

te, sinat adscribi: atque imprimis quid
 monstri sit ebrietas definiendum: vt
 statim ex ipsa notione rei turpitudinem
 apprehendat. Est autem *Ebrietas*, vt
 breuiter dilucideque dicam, *Priuatio*
vsus rationis ad aliquod tempus, orta ex po-
tu, causâ delectationis immoderatè sumpto
 potestne aliquid esse aut nequius, aut
 fœdus? Nam cum hominem Deus ra-
 tione donarit, eaque re plurimùm à be-
 stijs discrepare voluerit: Homo ipse-
 met, quam ab alio illatam iniuriam
 egerrimè ferret, vltro ac volens, & qui-
 dem belluinæ voluptatis causâ sibi per
 violentiam rationis vsum eripit, seque
 brutam quodammodò pecudem efficit,
 putà porcum, aut suem: imò quod re-
 trius est, Cacodæmonem adeò non mo-
 do planissimè ineprit homo ebrius; sed
 abreptiorum ac furiarum more totus
 insanit & furit. SS. Patres si placet, suis
 verbis ista differentes in medium pro-
 ducamus: Ebrietas dicitur B. Chryso-
 logo rabies voluntaria, inuitatus hostis,
 illecebræ honestatis, pudoris iniuria,
 Mater litium, furoris genitrix, petulan-
 tiæ Mater, quam qui habet, homo non
 est. S. Augustino; blandus dæmon, dul-
 ce venenum, suaue peccatum, quam qui
 habet, seipsum non habet, quam qui
 facit,

Serm. de
 ieiun.

Serm. 232
 de temp.

2.

Ad sacras
Virg.

facit, peccatum non facit; sed ipse est totus peccatum. Rursus eidem est flagitiorum Mater omnium, culpārumq; materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudine morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela. Quid porrò Ebrius? Quid? Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum; animal rationale sine ratione, viuens sine sensu, & sine vitâ sentiens, vinum redolens, eructans, vomitans, vultu, oculis, naribus, ore, quod hausit, exhalans, Quid Ebrius? Chimæra, Populator Cellariorum, doliorum Hirudo, Proteus varius, mutabilis Chameleon, Polypus multiplex; Omnia, præterquam sobrius. Hinnit vt Equus, vlulat vt Noctua: vt Asinus rudit: vt Vulpes gannit: vt Leo furit: vt Hircus lasciuit: vt Simia ineptit. Quid iterum Ebrius? Hydra, animal vigilando dormiens ac somnians, cuius venter dolium, stomachus guttur totus gula. Bibendo vocem amittit, colorem variat, ignescit oculis, labijs tremit, frendet dentibus, inermis militat, pocula
in

in tela vertit, nudat, labitur, errat: duplicata videt omnia, umbras horret, comitali morbo correptum putes: ita reluctando, calcitrando, boando inter seruatorum, ancillarum, sociorum manus nec sanus corpore, nec animo liber: omnium rerum cognitione ac sensu priuatus domum ad lectum veluti ad sepulchrum viuum cadauer, postquam in saxa & ostia aliquamdiu impegerit, raptatur. His similia docent SS. Patres. Ebrius Hieronymo definitur. Homo viuens mortuus, sepultus. Basilio Idolum & simulachrum gentium, oculos habens & non videns, aures habes, & non audiens, manus habens & non palpans. Chrysofomo, Mortuus animatus, Dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Denique Ambrosio, homo mente titubans, oculis lippus, linguâ balbutiens, voce cespitans, pallidus ore foetens halitu, stertens, dormiens, clamās, dimicans, & si quando consurrectum fuerit, stare non valens, gressu vacillans & ad terram defluens. Satin? imò plusculum, quàm oportuerat pro vestibulo. Salomonis iam monita excipiamus.

Noli esse in conuiujs potatorum, neque in

Epist. 83.

Hom. 14.

Hom. 1.
ad pop.Lib. de
Elia &
Iciu.

commessionibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt. Ita fit, celebrantur symposia, abducunt socij omnes in commune è canistro ac penu, rem omnem exponunt, tum commessantur, pergræcanturque: pernicioſa ſocietas! nam imbibuntur quæuis vitia facilè à ſocijs, hoc flagitium facillimè. Caue igitur; at inquires, quid ibi cauendum? Iucundum & volupe eſt, vitrum vino coloratum coronamque vel intueri. At ne intuearis vinum, quando flaveſcit; cum ſplenduerit in vitro color eius: aut (vt Hebræa habent) cum dederit in calice oculum ſuum: ingreditur blandè: ſed in nouiſſimis mordebit vt coluber, & ſicut Regulus venena diffundet. Ea eſt vini pellacia; perſpicace ac viuido ſuo colore pertentat; ruque ſi vel modo ſplendorem eius durtaxat aſpexiſti, etiam ſi necdum hauſeris, iam periſti miſer. Aiunt enim eos, quibus oculi ſunt vinacei, id eſt, igneè rubentes, plus virium habere ad faſcinandum. Eiuſmodi oculos vinum habet; ſuo aſpectu potenter faſcinat, dirè inficit. Ergo vt placuit color, accipitur vitrum præ manibus, ori apponitur, vinum ingreditur blandè, quãdiu enim percolatur, palato arridet & delinit fauces. At quid ſequitur? In nouiſſimis

mordebit ut coluber, venenum diffundet ut
Regulus: apud Chaldæum interpretem
 (pro coluber) *sicut Aspis apud 70. sicut*
Ceraſtes. *Regulus* nocentiſſimum ſer-
 pentis genus eſt, frutices lædit vel ſolo
 afflatu, herbaſque ipſas exurit, ſaxa dif-
 fringit: tanta viſ malo eſt (vt Plinius
 obſeruauit) neque minus tamẽ ebrietas
 omnis virtutis viriditatem depaſcitur,
 animoſque quantumuis ab indole acres
 emollit & frangit. Iam vero *Aspidem*
 alterum illud ſerpentis genus, vbi ex-
 canduerit, aiunt venenum ſcilicet dif-
 fuſuram, potiſſimum in hominis caput:
 vbi eſt arx iudicij, & conſilij curia; id
 verò etiam ebrietas facit. Hominis
 mentem inuadit; &, poſteaquàm hoſti-
 liter occupauit, toxico dementatam agit
 in furorem ac rabiem. Denique, quod
 Plinius ſcripſit de *Ceraſte*, huc etiam
 quadrat: *Serpens ille duo velut cornua*
gerit, & vtroque ſimul virus inſpirat:
ita vinum duobus quaſi ſpiculis arma-
tur, non enim alijs modò: ſed ipſi etiam
ebrio nocet: Corpus ſimul animumque
inſicit, conficit. Vinum (inquies) igitur
venenum eſt? planiſſimè. Si enim (quod
rectè pridem eſt à S. Ambroſio pronun-
ciatum) quicquid nocet, venenum eſt:
cùm vinum tollat ſenſus, viſcera exurat,

Alb. Mag.

C. 1. de
El. &
Ieiun.

somnum infestet, caput diuexet; Etiam maiorem vim vini oportet esse, quàm veneni.

§. II.

*Ebrietas maximè inimica
Sapientiæ.*

VERùm, quod idem Ambrosius aliquando dixit; nulli æque rei ebrietas venenum est atque Sapientiæ: id cum aduerteret Sapiens. *Cogitavi, inquit, in corde meo distrahere à vino carnem viscam: ut animam meam transferrem ad sapientiam. & deuitarem stultitiam. Nam quicumque hac delectatur, non erit Sapiens; sed sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: neque sanè longe à se abeunt vinolentia, violentia. Præterea his adagijs nil iam vulgarius, *Pinguis venter senem mentem minimè gignit. Sapientia non natat in humido. Anima sicca optima atque sapientissima.* Nimirum sicut oculus humore hebescit, solemque per aërem humidum intuens non splendidum, sed dubiâ luce & sub obscurum aspicit: ita mens humore nimio oppressa aciem vimque suam amittit, neque veritatem ipsam assequitur.*

Hinc

Hinc S. Augustinus sobrietatem ingenuarum artium procreatricem & magistram appellat, ebrietatem verò ingeniorum pestem: Optimè; nam hoc ipsum est ebrietas vitium tollens mentis oculos, memoriam perturbans, ingenium hebetans, iudicium peruertens: necessarium enim est corpore per immodicam potionem onusto illam partem animi, quæ mentis & consilij particeps, fumis atque halitibus crassis, qui è stomacho sursum in caput feruntur (vbi velut in officinâ vim omnem suam ratio exercet) sopiri atque plurimum hebetari. Sapienter igitur Salomon, cum Sapientiæ esset amantissimus, vino sibi ipse interdixit, alijsque suo exemplo significatum esse voluit, eum, qui vino delectaretur, sapientem esse non posse: Quin (hæc enim ipsius similitudo est) quemadmodum in medijs oceani procellis, si gubernator dormiens aut sopitus est, clauum elabi sinat, nauem ve-
 & osque omnes in summo discrimine versari necessum est: ita si semel ratio, quam Deus homini ad corporis atque animæ pericula auertenda concessit, ebrietate sopita & victa indormierit, miserrimum necessariò consequitur naufragium, non modò rationis; sed

2. Polit.

cæterarum quoque facultatum, quæ comparandis scientijs adminiculantur atque deseruiunt. Audiantur de eadem re è celebri Philosophorum, Oratorum, Poëtarum choro viri primarij. *Sub passione temulentia*, inquit Aristoteles, *homo patitur iudicij detrimentum; facit ea quippe hominem ignorantem, impeditq; consilium rationis, mentisq; oculos omninò perstringit.* Accedit Cicero, *Nimio*, ait, *cibo ac portione distenti, mente vi rectè non possumus.* Et Horatius.

3. Sat. 2.

Corpus onustum

*Hesternis vitijs, animum quoque pragra-
uat unà,
Atque affligit humo diuina particulam
aura.*

Certè Boëotos ideò omnium maximè bardos stupidosque omnes vituperant, quòd se dapibus, vinoque infarcirent. E contra Ægyptiorum sacerdotes laudantur ab Astrologiæ scientiâ, quòd rerum causas, & syderum motus contemplaturi biduo triduòve ante nihil gustarent. De Lacedæmoniorum verò pueris istud accepimus: decimò quoque die Ephoris sanctissimo morum senatui se sistere; eosque, qui pinguiores viderentur plagis benè mulctari solitos: Adeò istic dedecorosum habebatur corpus

corpus attulisse obesum. Atqui videas nunc in Christianis Academijs ô pudor! Adolescentes non modo obesos, sed etiam deformes, immanesque amphoras, ut quod olim de Bonelo est iactatum, *Amphora est totus, ut bibat*, & apud Rhodios *Amphora est Xenagoras*, in istos sine iniuriâ iactari possit: nisi malis Claudij Tiberij Neronis nepotes appellari, quem ob bibacitatem Romani falso ioco Calidium Biberium Neronem olim vocitarunt. Non sunt Academici illi de Lycæo: sed de Lyæo, neque Philosophi omnino; sed de Epicuri harâ, quorum non hominis, sed pecudis ea est vox; *Edamus, bibamus, post mortem nulla voluptas*. Ecquid istud rei est? & quorsum tot in Academijs Gurgustia, ganæ, popinæ, Cauponarum tabernæ? Diogenes ille Cynicus Maronæ aliquando agens cum ganeonibus iactavit se posse certò dicere, ad quemnam locum urbis spectaret, quantumcunque facie, atque adeò oculis velo obductis nihil videntem, in alias atque alias plateas vicisque abducerent. Illi igitur vultum primò Diogeni obuehant, tum cum circumducere cœpissent, rogant; quonam iam spectaret? ad cauponam, inquit Diogenes: abducunt de-

Canifin.
in symb.

inde aliò, & quonam nunc inquirunt? Ille, etiamnum ad cauponam, ait: idque sæpius, cùm fecissent illi & hoc sæpius idem respondisset: erras, subiiciunt, erras Diogenes; Cauponæ nullæ sunt ubi ais esse. Tum Diogenes, vestræ urbis omnes domus, O Maronæi ciues, nihil sunt aliud, quàm popinæ: ita vos dies noctesque in singulis domibus licenter pergræcamini. Ridiculè dictum à Cynico: sed mordaciter, & falsè. Atque utinã eodẽ modo non peccaremus? quot in Academijs hospitia & domus, hominum præsertim vulgarium, tot ferè reperias caupones & coquos, coctores & decoctores, tot, inquam, caupones & potatorum tabernas, in quibus cereuisiæ & vina coquuntur, decoquuntur eo maiori temporis studiorumque dispendio; quòd domo abeundum non sit, ut madeas, & quòd heri, heræ, domestici, focij volentem nolentem in eam tempestatem abripiant, aut certè domo expellant; nisi vnà cados & cyathos exhaurias. Quippe qui simul liguriant, & ex alienis mensis ac damnis victitent. Atqui in cauponâ bibere & comesse nè frugi quidem hominem sustinere dicebat Isocrates: Areopagitæ verò vetuerunt ad Areopagum accedere, qui in cauponâ

cauponâ pransus esset. Vbi estis seculares
sacrae, & senatoria curules? hîc opem
vestram ego imploro. Romani olim
creatis Ædilibus voluerunt, vt popinæ
omninò totâ vrbe tollerentur: quod
eæ plurimùm moribus officerent. Clau-
dius quoque Imperator cauponarias of-
ficinas aliquando euerti iussit; quòd sub
Cajo Caligulâ ciues eò ad luxum con-
fluere consuessent: quâ ex re Resp. plu-
rimùm nocuenti accepisset, quasi om-
nis nequitia lustra tabernæ essent. Idem
vos agite legibus, pœnisque constitutis
sacrofancti Academiarum Consules &
Præsides, quibus curæ & cordi Adolef-
centum non modò studia; sed fortunæ,
incolumitas æternaque salus: quæ om-
nia cauponarum domesticarum istâ
multitudine atque frequentia frequen-
tissimè periclitantur.

§. III.

Ebrietas luxuriæ parens.

NEque verò sapientiæ tantùm hostis est ebrietas ; sed ceterarum quoque virtutum Expultrix ac vitiorum quidem omnium parens & Altrix , sed luxuriæ atque libidinis maximè. Alphonsus Arogorum Rex rogatus, cur adèò sæpè ac vehementer ebrietatem infestaretur, *Quia furorem, ait, & libidinè ebrietatis filiam esse, haud ignoro.* Excipe oraculum. *Luxuriosa res vinum oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa.* Vino calens cor soluitur in iocos primum; mox in lasciuiam; postremò in omnis generis obscœnitatem.

Ephes. 5.

Quare primos Christianos sanctissimis exemplis instruens Apostolus. *Nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria.* Et S. Hieronymus sacras Deo Virgines hortabatur, vt vinum pro castitatis peste fugerent. *Si quid, ait, in me posset esse consilij, si experto creditur, hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hac aduersus Adolescentiam prima arma sunt Daemonum. Non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat*

Ad Eu-
roch. E-
pist. 22.

ambi-

ambitio: facile caremus alijs vitijs: hic hostis nobis inclusus est, quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & Adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flamma adijcimus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Similia Adolescentibus vniuersim L. 2. c. 2. præscribit Clemens Alexandrinus in suo Pædagogio. Feruenti, inquit, atati vinum infunditur, ex quo agrestes immanesq; appetitiones, ardentesq; cupiditates, & mores ignei incenduntur: Excalefacti enim Adolescentes intus euadunt propensi ad libidines. Opinor non alia causa Romanos olim, quòd Ælianus scribit, vinum quoque Adolescentibus vsque ad annum trigessimum ademisse: ne scilicet Adolescentiæ estuantis vitio iam incalescentes aucto incendio plus nimio in lasciuiam effrænescerent. Verùm quid hic commentario longiore vtor? cantatur pridem in triuijs, *Sine Cerere & Baccho friget Venus. Non ex squilla, rosa nascitur aut Hyacinthus. Venter cibo & potu æstuans citò desumatur in libidines.* An exempla etiam fortasse ex me requiris? Agedum quid Sodomitas in nefarium crimen impulit? Quid Loth quem Sodomæ contagium minimè attigerat, duorum inæstum turpitudine exposuit?

Martial.

Ex; Hiero.

fuit? Quid denique Sampsonem in perditos Dalilæ amores impulit? *Luxuriosa Ebrietas, &c.*

§. IV.

Ebrietas opes ingentes perdit.

Sed non animis modò belluinum illud vitium nocet, neque prudètiã tantùm, rationemque & præcipuum adolescentiæ decus castimoniam eripit. (vt de cruditatibus, morborumque ceteruis, quas agminatim ductat, taceam) etiam opes ac fortunas planissimè euerit. Occurrit hîc rursus Salomon. *Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum & pingua, non ditabitur.* Quid clarior? faciem id præfert huic eiusdem paulò obscuriori sententiæ. *Vacantes potibus, & dantes symbola, consumentur:* redacti nimirum ad inopiam extremam, atque ita *vestietur pannis dormitatio:* Ebrietas, inquit, quæ soporem somnum & semnia ebrio conciliat, tandem rediget hominem ad viles pannos, quibus vix tegatur dormiens. Ex textu Hebræo clarissimè istud efferi hoc modo posset. *Bibax & edax pauper efficitur, & scissuras faciet induere,*

duere, somnum & somnia immittens ebrietas. Imo senes æquè dilucidè ebriosorum calamitatem illam expressêre. *Ebrius & scortator mendicabit, & induetur diruptis ac laceris omnis somnolentus.* Posset huc ex ipsdem afferri, quòd superius allatum est, *Luxuriosa res vinum*: ita enim illi reddunt, *Res prodiga est vinum*, quippe homines prodigos opum fortunarumq; suarum, atque adedò mendiculos efficit. Quid enim aliud ex assiduâ comportione expectes? Ridiculè more suo olim Apud
Laërt. Diogenes Cynicus, qui præteriens cuiusdam vinolenti domum vendibilem præstitutam: *Sciebam*, inquit, *domum istam vino ebriam Dominum euomituram; iam eructat.* Infinitum esset referre, quàm multi integra patrimonia cum fæce ebiberint, obliguriuerintque in popinis, eoque modo vsque ad restim deuenerint. Instar omnium est prodigus ille Euangelicus, qui non modò dissipauit omnia bona sua viuendo luxuriosè, sed ex comestationibus, scortationibusque eò tandem ærumnarum paupertatisque est adductus; vt inter porcos iacere nudus, squalere, famere cogetur. Quo pertinent illæ benignissimi parentis plenæ commiserationis voces. *Ite citò, præferre stolam primam & visulam*

Canis. in
officin. de
Gula.

lum saginatum occidite: stolam enim tegendo corpori, cibos tollendæ fami apparari adferriq̄ue iubet. Prodigio huic per similes fuit quidam Callias apud Athenienses, homo ita inops ac miser; ut bonis omnibus bibendo absumptis etiam in frigore nudus incederet: illum cum viderent ciues; *Hic* (inquirebant) *à vino deplumatus est, cui ne obolus quidem supersit ad emendam restim.* Ita fit homines eiusmodi perditos nemo ope, stipe, ac ne commiserationis quidem solatio dignatur, fitq̄ue non rarò ut ob furta, cædes, aliaq̄ue scelera, quibus post extremam inopiam, se dedunt, ad malam tandem crucem deueniant.

Vidi ego non rarò etiam in Academijs opum paternarum eiusmodi obli- guritores, ac profusores: familia tota famet, sitit, depellendæq̄ue ærumnæ studio sudat dies ac noctes, & ne sic quidem in mensa aut splendet salinum, aut caseus satis suppetit: Allia esitant domestici, frigidam bibunt. Quid filij familias in Academiam missi? parentes abs se abire permiserunt, ut parrà eruditione ad publica munia prouecti missellam familiam alerent, sustentarent saltem, eaq̄ue spe propè victu necessario abstinent: at isti contrà, etsi mediocres
fortunas

fortunas habeant, impijssimè agunt, conuiuantur, comessantur, dape & potu sese ingurgitant : atque ita se suosque funditùs perditum eunt : indignum facinus ! alij verò, qui nobili genere nati atque ampliter educati, nummati locupletioresque sunt; ita omnem ingenuitatem seruiliùm hominùm societate amittunt; vt crumenis corrugatis iam atque exsiccatis sericas vestes auro, argento, gemmis preciosas vel apud fœneratorem deponant, vel pro nihilo diuendant; ne æra miscendæ ebrietati desint. Porrò horum hominùm vix vllum resipiscere reperias, *Donec deceptus, & inops, nequicquam fundo nauis suspirer in imo*, Donec fœdissimùm, inquam, amplissimarum opum naufragium fecerit: cui si iam ad infima quæque deiecto & ad meridianum solem in mendicantium hominùm turba apricanti Plato occurreret, aspergeret acetum & salem, quod simili ex causâ Athenis olim fecisse proditur. Cum enim Iuuenem Nobilem, qui locuples patrimonium helluando absumpserat ante Pandochij foras cibarium panem edere, & aquam bibere conspexisset : ita fertur alloquutus. *Si tali moderatione in victu fuisses usus antè, non iam præ foribus; sed in palatio pran-*

pransitaires. Diuinus ille philosophus probris excipiendos putabat eos, qui se in eam tempestatem sponte demergunt, ex qua vix nudi, & cum tabellâ emergant: Ego etiam plagis aut maioris ignominie notâ dignos censeo. Certè apud Græcos (credo cum apud eos pergræcationes nondum increbuisent) lex olim in lurcones & ganeones fuit, ut qui potatione decoxisset, maiorum suorum monumentis supremi honore funeris priuatus in loca, in quibus ciuitatis sordes essent congestæ, insepultus, inhonorusque abijceretur. Porro etsi multa ingentiaque sint damna, quæ ab ebrietate proficisci docuimus, tolerabilia videri possent, nisi ad cumulum rixæ deinde, vulnera, cædes accederent. Accipe Salomonem.

Alex. ab
Alex. l. 6.
c. 18.

§. V.

*Ebrietas rixas, vulnera, cædes
parat,*

C*ui va, cuius Patri va, cui rixæ, cui
fouea? cui sine causâ vulnera. cui sus-
fusio oculorum? nonne his, qui commorantur
in vino, & student calicibus epotantis? ni-
hil Baccho, Bacchantiumque choris,
chor-*

choreisq̄ue truculentius; Taurinis cor-
 nibus horribilis Deus iste sæuit, furit;
 insanit totus: hinc Mœnades & Orgia;
 hinc Thyrsi & frondosæ hastæ; hinc in-
 risu lachrymæ, & confusus mero cruor.
 Id repetitum Salomonis *Væ* importat,
 omne scilicet calamitatum & infortu-
 niorum genus, non filijs modo; sed
 præterea Parentibus; quos, quia filio-
 rum intemperantiam non coërcuerunt,
 luere vnà par est, atque calamitatum
 communione illachrymari. Primùm er-
 gò *fovere* & spontaneæ prolapsiones: ita
 ebrij nullo licet impellente passim va-
 cillant atque procidunt; postea aliæ fo-
 ueæ, *fossæ*, inquam, sepulchrales: in quas
 temulenti scissis immodico potu vitæ
 staminibus præcipites ante ætatem
 ruunt. Minus malum est *suffusio oculo-
 rum* & quædam aciei hebetudo: timen-
 da magis *vulnera*, quæ nulla ex causâ ac-
 temerè tum alijs tum sibijs plerumq̄;
 ebrij cœcâ insaniâ infligunt. *Vno die*
 (inquit S. Ambrosius) *bibunt multorum*
dierum labores, de ebrietate ad arma con-
surgunt, calicibus tela succedunt, pro vino
sanguis effunditur: & ipsum sanguinem vino
fuderunt. Quid enim? furor arma mini-
strat, & pro telo est, quicquid primùm
occurrit. Tristissimæ, exque infinitæ
 V sunt

De Eli. &
 Ieiunio.
 C. 12.

sunt in hoc genere tragœdiæ: non dicam vrbes sæpè sæpius ciuibus ebrijs captas, exercitus ebrios relictis armis fusos, fugatos, gentes alioqui bellicosissimas vino, primum victas hostibus, deinde post terga manus vinciendas præbuisse; quæ res Turcas mouit: vt sub capitali pœnâ sibi vsum vini interdici vellent, quam eam olim legem etiam Cretenses & Lacedæmonij suis militibus edixerant priuatas tantum aliquot clades hic ego recensebo.

2. Reg. 13.

Judith. c.

13.

Amnon, Daudis infausta proles, remulenti in ipso conuiuio Absalonis fratris parricidiali scelere peremptus. Holofernes quoque cum vino & somno sepultus iaceret, fœminæ sanctissimæ armatâ manu fœtentem mero animam exspuit. Alexander ille hominum opinionè Magnus Clytum non sibi fidelem minus, quàm charum inter epulas transfixit, redditisque sensibus & facinore cognito, mori voluit, certè debuit Senecæ grauissimi Philosophi iudicio.

Epist. 83.

Cambyfes Rex Persarum ebrius factus fratris sororisque impijssimo fuso cruore primum manus infecit, moxque ne duarum cædium reus alieno ense caderet, suus carnifex exstitit. Funestum sane ebrietatis exemplum, quod apud

S. Au-

S. Augustinum legitur. Hipponensis
 cuius filius temulentia Amens vno die
 matrem prægnantem oppressit, foro-
 rem vnam violare tentauit, duas lethali-
 ter confixit, demùm ne quid in fami-
 liâ esset intactum, patrem occidit: neq;
 verò ebrijs ipsis parcit aut indulget
 ebrietas; quos enim primùm diris innu-
 merisq; morbis dilaniat atque decer-
 pit, non rarò postea perimit, atque fre-
 quenter etiam ex improviso ac repente
 iugulat. Infinita huc sunt exempla, sed
 quia quotidiana viluère, minusq; fe-
 riunt: diuinæ vindictæ supplicia de
 ebrijs sumpta, duo triue commemora-
 bo, quæ truncos aut saxa commouere
 atque effringere possint. Viri duo no-
 biles eâ pactione inter se conuenerant:
 vt vino adusto se eousq; ingurgitarêt,
 dum eorum alter suffocaretur: siquis
 prior se mensa surgeret, in eum dæmo-
 nius & potestas foret: hac lege bibitur,
 resq; agitur vtrimq; strenuè: hæc-
 nus comœdia; nunc in vltimo actu tra-
 gœdia. Dæmon locum ingreditur velut
 Thyestæus histrio in theatrum. & (vt
 tam breuiter dicam, quàm citò pera-
 ctum est) è vestigio vtriq; ceruicem
 frangit. Recentius est atque horribilius
 hoc alterum. Anno 1595. Dominica ante

Apud Pet.
 Thyr. p. 1.
 c. 19.

Micha. ab
 Helt. ad
 an. 1589.

In Merc.
 gallic. l.

quadragessimam in vrbe Baccharach ad Rhenum sitâ, Mulier prægnans maritum hominem perditum in popinâ more suo cum ganeonibus helluantem plurimùm conata fuerat ab improbo loco & flagitio reuocare: at ille, abi, (inquit) & mox quidem, si sapis, cum tuo viuo Dæmunculo, quem vtero gestas: proripit se illa: quid enim ageret? vix domi erat, partim mœrore, partim cruciatu obstetricante, ante tempus partum effundit monstrum horrendum, informe, ingens. Visitur humi supernè homo, ab vmbilico ad imum vsque serpens, caudam trahens tres vlnas immanè lōgam. Sub noctem Maritus inani crumenâ, pleno abdomine reuertitur, limen vix benè transilierat, homo serpēs insilit, spiris implicat, & tot morsuunculis, punctiunculisque venenatis confodit: vt perimat. Quid deinde? Puerpera eo spectaculo perterrefacta horrore simul ac luctu extinguitur. Quid postremò? Monstrum, quod ad vindictam de ebrietate sumendam in proscænium prodierat, velut personâ reque peractâ, viuere esseque desijt.

Tom. 2.
disqui.
Magic. 1. 3.
p. 7. q. 7.

Tertium, quod totidem pœnè verbis ex Martino Delrio attexam, nescio an non sit vtroque illo exemplum horribilius,

lius, atque admirabilius castigatæ à Deo remulentia, sociæque libidinis. Tres ganeones & scortatores palmarij totidem cum scortis (suum cuique erat, nec ullus aderat pudor) simul helluabantur, libidinabantur. Quadam die vnus, qui minùs sceleratus; Sat, ait, Baccho libidiniq̃ datum, Deo gratias saltem: Ego verò, subinfert alius procacior, Cacodæmoni gratias ago, & agendas censeo, cui operamur: cum risu mensa tollitur, abitur in cubicula: singuli cum meretricula vix decubuerant; Ecce tibi ianuâ per vim reseratâ in Triclinium Dæmon Magni, atrii & trucis viri specie, habitu venatorio (& cum eo coqui duo paruuli) obambulat, & lectos circumspicit toruo vultu, deinde horrendâ voce: vbi qui mihi gratias egit? adsum, referam. Lecto abstrahit pauitantem & fermè præ metu animam efflantem. Traditur coquis, iubetur infigi veru & luculento igne probè assari. Parent promptè, assatur infælix, emoritur ipse planissimè: cæteri autem ferè præ formidine: assu corporis nidore locus impletur. Demùm Tartareus venator ad superstites substragulis trepidantes, vix viuos; digni vos etiam, ait, pari supplicio, neque deest voluntas mihi, vetor vi

maiore: inuitus moneo, resipiscite, sic disparent laruæ; nec tamen his alijs animus redijt, vel vox: nisi clarâ iam luce: vbi surrexêre, socium mortuum inueniunt, & (ne visum inane putes) planè assum. Nihil posset adferri tristius aut dirius; si dum hæc legis, non sapias, depositus es.

Neque vero cuiquam difficile erit posthæc ex ijs pœnis, quæ in viuos diuinitus sunt decretæ, colligere supplicia, quæ post mortem ebrijs hominibus à Deo reseruantur. Quare lubet hic cum vate Isaiâ exclamare, vti in tragico exitu solet. *Va qui potentes estis ad bibendum, qui consurgitis ad Ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam: ut vino aestuetis. Va qui potentes estis ad bibendum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Quorsum verò væ istud repetitum? magna dubio procul ingruet calamitas.

Iob c. 21. Quænam illa? nimirum quod à Iobo viro sanctissimo dictum, *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Potatur istic è ferreo poculo frigidum & calidum sulphuris, inquam cum niue stygiâ flammæ. En tibi Regij Psaltis vaticinium. *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Instar omnium sit Diues ille Epulo, qui viuens quoti-

quoti-

quotidie splendide epulabatur, post mortem sepultus est in inferno æternâ siti inter flammâs cruciandus, cui vel tantillum aquulæ ad ardoreâs mitigandos denegatum, quantum extremi digiti intinctu propinari posset. Finirem hic, nisi datâ per Isaiam paulò antè citatum occasione, reque ipsa postulante, de ijs, qui ad æquales haustus prouocant, certantque verbum mihi faciendum esset, antequam caput hoc concludam, dicam verò istud breuissimè: neque sanè multis opus, barbarum illum morem, sacræ literæ, SS. Patres, ratio & Deus prohibent, insectantur, condemnant. Prohibet Ecclesiasticus, *Diligentes in vino, ait, noli prouocare: multos nimè exterminauit vinum.* Cap. 31. Minas etiam Cap. 28. Habacuc Propheta adiunxit, *Va qui potum dat amico mittens fl. suum, & inebrians.* Imò S. Hieronymus *Va* loco proverbiorum superiùs citato repetitum existimat intentari propriè ijs, qui calicibus euacuandis se mutuò velut ad nobile certamen prouocant asseritque id esse imprimis ipsi vitæ iniuriam inferre: deinde genus videri latrocinij crudelissimum sub amicitie symbolo vitam alteri eripere, aut quod etiam sæuius est, animum perimere. Audiatur

Serm. 23.
de tempo-
re.

nunc S. Augustinus. In conuiujs suis irri-
dent eos, qui minus bibere possunt, & per
inimicam amicitiam adiurare homines non
erubescunt: ut potum amplius accipiant,
quàm oportet: qui enim alterum cogit: ut
se plus quàm oportet bibendo inebriet, minus
malum esset ei, si carnem eius vulneraret
gladio, quoniam animam eius per ebrietatem
necaret. Post multa ita concludit. Qui-
cunque me audire contempserit, & ad bi-
bendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo
alios adiurare vel cogere voluerit, & pro se,
& pro illis in iudicio reus erit. Verùm
triumphat in hoc argumento S. Am-
brosius, omnemque illam fœdissimo-
rum certaminum infamiam graphicè
depingit, atque acerrimè infectatur.
Primo (inquit) minoribus poculis, velut
velitari pugna, preluditur. Ubi recalere cœ-
perint, poscunt maioribus poculis, feruor in-
ardescit. Deinde precedente potu longius, &
contentiones diuersæ, & magna certamina
quis bibendo præcellat. Nota gravis si quis se
excusat, si quis temperandum forte vinum
putet; & hæc donec ad mensas perueniatur
secundas. At ubi consummata fuerint epu-
la; putes iam esse surgendum: tunc de inte-
gro potum restaurant suum: tunc inchoare
se dicunt: tunc deferuntur phiala: tunc ma-
ximè crateres, quasi instrumenta bellorum.

De Elec. &
Iciu. c. 13.

Ac ne immoderatum hoc arbitrevis, mensura proponitur, certatur sub Iudice. sub lege decernitur Agonotheta: illic furor est stipendium, debilitas victoria, premium culpa. Quoniam verò isti æqualium, inæqualium haustum prouocatores, & coactores nequitix suæ obtendunt amicitix velum, aiuntque inurbanos & parum amantes habendos: nisi, quem ad conuiuium inuitarint ad istam insaniam adegerint: Aranex exilem illam telam idem S. Ambrosius paulò post omnem facilè retexerit. Nec vos, ait, excusamini, qui vocatis ut Amicos, ac emittitis ut inimicos: quanto melius in terram tua vina fudisses? quid te delectant damna sine gratiâ? rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem: inuitas ad prandium, efferre vis ad sepulchrum. Cibos promittis, tormenta irrogas, vina prærendis, venena suffundis. Addi etiam his possent strata gemata, fraudes, ineptix, quæ in istis certaminibus quotidie nouis artibus excogitatis adhibentur: nisi me breui finiturum spondissem. Porro quid à ratione magis abhorrens, imò quid ab humanis moribus magis alienum, quàm regulam bibenti, non rationem ipsam, non honesti aut decori leges proponere; sed totam ventris, viscerum, venarumq;

Cap. 14.

rumq; horrendā capacitātē; neque homines homines esse: sed vtres, & lagenas, vt S. Basilius vocat, aut tubos aut cloacas potius? ita enim illi sordes recipiunt, effundunt, euomunt. Quare peccatum est omnino, & quidem graue, alios aut prouocare, aut cogere ad eiusmodi haustus: tum quia prouocatio illa ducit ad ebrietatem, quam procurare etiam in alio grande est nefas; tum quia ea ferè habet adiuncta flagitia, quæ ebrietatem comitari atque stipare solent. Quòd si verò piaculum est prouocare, etiam flagitiosum erit respondere: neque enim tam labem absterges eâ spongiâ: Respondeo amico prouocanti, ne inimicus sim. Quid? vt homini amicus sis, Deo inimicus esse malis? At cogit, & minatur verbera, & mortem, nisi respondeam. plumbeus umbo: neque ita te immunem à flagitijs seruas. Audi rursus S. Augustinum.

Serm. 232

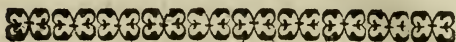
Etiam si ad hoc veniretur, aut bibas aut morieris, melius erat, vt caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Honestum sic cadere vbi mensa pro Altari est, calum pro coronâ. Sunt verò etiam in Christianis Academijs, eiusmodi, quos antè dicebam, vtres, lagenæ, tubi, cloacæ, qui integra scilicet Cymbia

bia vno haustu epotant, vt epotando propinent socijs, atque demum compellant plus quàm Scythicâ hac lege, aut bibe aut hunc cantharum quantus est in caput impingam tuum. Mnamonum (quæ barbara lex) istud fuisse vetus decretum, scribit Laërtius, additq; ita Empedocli bilem, aut stomachum mouisse; vt postridie coacto concilio & inuitatores, & symposiastas reos egerit, damnandosque curauerit. Dicit nequit quantum quotidie pecuniarum Academici isti Bibones cum calcibus suis exhauriant, aut profundant: Interim condiscipuli pauperes, etsi ingenio iudicioque polleant, aut sua studia negligere, aut omninò abijcere coguntur, quòd dum alij genio indulgent, ipsi fame siti que elanguescant, ac ferè præmoriuntur. quantum satius esset, quod pauci boni faciunt, quibus plus est opis ac facultatum, si pecuniosiores isti aliquos pauperiores semel & iterum intra hebdomadam vocarent, exciperent; atque ita tum ipsos tum ipsorum studia alerent, sustentarent, subleuarent saltem. *At ô infelicitas generis humani, exclamat S. Augustinus, quàm multi inuenerunt, qui luxuriosos & ebriosos amplius, quàm oportet cogunt bibere: & ante vstium.*

In Vir.
Emped.

pau-

*pauperibus petentibus vel unum calicem dis-
simulant dare? sed ad nocturnas grassa-
tiones & furias iniquas; ne iterum cædes,
quo pridem vocor, è popinis tandem
ac gaudio progrediamur; at quò rur-
sum? mox cap. sequenti in Campum
Martium, ad Lupinum Circum, in
cruentam arenam, quo ebrietas ducit.*

IN BACCHI STUDIOSES.

Academiarum mos sacer tenuit diu:
Ut qui Lycæum, vel Zenonis
porticum

Subiret, acrem disceret pati sitim,
Famemq; longam, vel papyrum roderet.
At ista nunc parum valent ieiunia:
Libris terendis pauculi, multi vacant
(Natura quamuis horret) ut vacuum
inuehant:

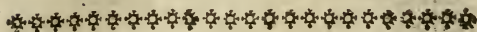
Ita vacuandis Calicibus gnauis student.
Aqualiculus his prostat, ut minimum,
pede

Vno, Alterove. Sic Scholas adeunt
quasi

Cellariorum sint lebetes, aut Cadi.
Academiarum Principes dirum nefas

Pro-

Prohibete Quid enim? Prôh probrum!
 & pudor! artium
 Fient Magistri, dolia, & Bacchi Am-
 phoræ?

O R A T I O.

Contra Ebrietatem.

Ad Jesum in siti & felle potatum.

Monet Apostolus tuus, ô mi bone
 IESU, nolite inebriari vino in
 quo est luxuria: & rursus, videte ne
 corpora vestra grauentur crapulâ &
 ebrietate. Et velim ego vino me ingur-
 gitare, crapulam & ebrietatem conse-
 ctari? delectare potius in Domino, ani-
 ma mea, & bonum tuum quære. Est
 enim bonum aliud alteri, & omnes crea-
 turæ quærunt bonum suum: Deus est
 bonum tuum: pecori bonum est imple-
 re ventrem, carere indigentia, dormi-
 re, gestire, viuere, sanum esse. Tale tu
 bonum quærís, & hæres Christi? quid
 gaudes, quia socia es pecorum? erige
 spem tuam ad bonum bonorum om-
 nium, quod solum te satiare potest. Pa-
 tiarne

tiarne me porcorum siliquis vesci, qui
 diuinâ dignus sum mensâ? O suauissime
 mi I E S U, qui ad castigandam gulam
 nostram experiri famem & sitim digna-
 tus à muliere Samaritanâ aquam men-
 dicasti, dicens, mulier, da mihi bibere:
 qui in passione tuâ amarissimo felle &
 myrrhâ poratus in cruce moriens, cum
 clamares sitio nec aquam quidem: sed
 acetum, neque ad extinguendam: sed
 ad augendam sitim tibi offerri voluisti:
 da mihi per famem & sitim illam tuam;
 vt nullas in cibo & potu delicias amem:
 imò solæ illæ sint meæ deliciæ, tui causâ
 penuriam pati: da, vt non aggemens
 istud Prophetæ carmen sed lætus ala-
 cerque accinam, fuerunt mihi lachry-
 mæ meæ panes die ac nocte: dum dici-
 tur mihi quotidie vbi est Deus tuus?
 Cæterum quemadmodum desiderat
 Ceruus ad fontes aquarum, ita semper
 sitiam ad te, Deus meus, donec satier
 aspectu tuo, & ab vbertate domus tuæ
 inebrier in sæcula sæculorum. Amen.

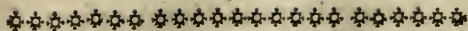
SYM-

Nocturnæ furia, et Cædes. 15.

Non sunt hic Palladis Arma.

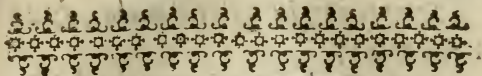
SYMBOLI EXPLICATIO.

Monstrosissimum omnium hoc vitium ex Erebo prodijt, homo bos. Abscede à via quisquis occurris, iste fœnum in cornu gerit; imò monito nemine, quemcumque reperit, ferit, caueto. Ac ne bos quidem est, sed rabidus canis, sed lupo, qui sic insanit; & aliquid truculentius, furuæ noctis filia quæpiam Frinnys.

Adolescens hic est Academicus, si superis placet, pro schola plateas terit, pro stylo pugionem stringit, sæpe vibrat, pro atramento erit cruor, iam Luna sanguineum rubuit, tonitruat, fulminat, grandinat, quo vergit tam dira tempestas? in suum, vereor, caput fabam cudit, id bubones & nocturnæ striges occinunt; incidit ille in aliam furiam, etiam geminus furor sæuit, lanistæ duo decertant, digladiantur, imo alter alterum ex insidijs adoritur.

Auerte imprudentem casum, si quî potes sapiens: verùm timeo ne frustra: ibitur ad tragœdiæ catastrophem, vnus cædit, cadet alter; nescio vter amborum infelicior: nisi quòd de occisi salute conclamatum prope est: homicidæ tamen nullo iam loco tutum esse licebit: eum vbique suæ insequentur furia, & occisi manes diri, flagello & face minaces, in oculis passim inuolabunt, & laniabunt ream mentem. O cruentum Academiae solum! neque iam Academiam, sed gladiatorum arenam! prohibete posthac prætores, & seueræ leges tam crudele, & tam inhumanum nefas.

CA-

CAPVT QVINTVM.

*Nocturna furia & cæ-
des, &c.*

M O N I T V M.

Inter fures & grassatores nocturnos
ne versator

A cruore ac cæde puras manus ser-
uato.

S A L O M O N.

*Esis velox ad irascendum:
quia ira in sinu stulti re-
quiescit. Eccles. 7.*

*Fatius statim indicat
iram suam, quia dissimulat iram
suam callidus est. Prou. 12.*

*Ne dicas quomodo fecit mihi, sic
faciam ei, & reddam unicuique secun-
dum opus eius. Prou. 24.*

Semper iurgia quarit malus, &c.
Prouerb. 17.

Sicut Carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitatur rixas. Prou. 26.

Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat. Prou. 18.

Cum defecerint ligna, extinguetur ignis; & susurrone sublato, iurgia conquiescunt. Prou. 26.

Homo Apostota, vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Prou. 6.

Sex sunt quæ Deus odit, & septimum detestabitur anima eius, oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem: cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias. ibid.

Fili mi, si te lætauerint peccatores,

ne acquiescas eis. Si dixerint veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus lenticulas contra infontem frustra, deglutiamus eum sicut infernus viuentem, & integrum quasi descendentem in lacum: omnem preciosam substantiam reperiemus, replebimus domos nostras spolijs. sortem mitte nobiscum. Marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem, &c. Proverb. 1.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ, &c. Proverb. 22.

Sicut qui apprehendit auribus canē; sic qui transit impatiens, & commiscetur rixis alterius. Prou. 26.

Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. Prou. 20.

Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab eâ, nec transeas per illam; declina, & desere eam; non enim dormiunt nisi malefecerint, & rapitur ab eis nisi supplantauerint comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.
Prou. 4.

Arma & gladij in via peruersi.
Prou. 22.

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant. Prou. 4.

Fra non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati quis ferre poterit? Prou. 27.

Graue est saxum, & onerosa arena; sed ira stulti utroque grauior. Prou. 27.

Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in stultitiâ suâ. Prou. 17.

Ipsi contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas. Prou. 1.

Qui ambulat simpliciter saluus erit:
qui

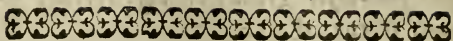
qui peruersis graditur vijs corruet semel. Prou. 28.

Qui fodit foueam, incidet in eam,
 Et qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Prou. 26.

Ei qui iurgia seminat, extemplò veniet perditio sua, Et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Proverb. 6.

Hominem qui calumniatur animæ sanguinem, si vsque ad locum fugerit, nemo sustinet. Prou. 28.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Quid sit Fra?

Physici iram definiunt effervescentiam sanguinis circa cor, quæ affectio quædam est corporis de se ad virtutem aut vitium minimè pertinens: ut neque cæteræ passiones: sed à natura tamen animali concessa ad sui contra ea quæ impugnant, defensionem, ad propulsationem incômodorum, resque arduas audacius suscipiendas, & in humano quidem genere, ad stimulum virtutis. Verùm vbi immodica fuerit, frænique impatiens, in plurima statim vitia præcipitat, rixas, vindicationes, pugnas, verbera, cædes, vno verbo hominem humanitate planè exutum in beluam feramque demutat. Quare primum corporis humani genuinam speciem peruertit, aliamque omnino ostentat.

tat: Poëtarū pridem decantatum:

Candida pax hominem, trux decet ira Ouid.
feras.

Oratument irā, nigrescunt sanguine vene;

Lumina gorgoneo seuius angue micant.

Neque minus luculentē Magnus ille

S. Moral.
cap. 31.

Gregorius: *Ira sua stimulis cor accensum*

palpiat, corpus tremi, lingua sese prapedit,

facies ignescit, exasperantur oculi, & nequa-

quam recognoscuntur noti. In quo itaque

iste ab abreptiis longè est, qui actionis sue

consciens non est. Vidisti aliquando à ma-

lo genio abreptos, furijsque agitados?

quàm frontem exasperent, oculos sibi

effodiant, genas dilanient? ora cerui-

celque contorqueant? brachia, manus,

pedes, membra omnia deforment atque

exagitent? Quod malignus dæmon in

eiusmodi hominibus, hæc iræ feritas ac

rabies in irato efficit, eamque ob cau-

sam Plutarchus iræ furoribus concita-

tos ad speculum remittebat vt perspe-

ctâ suâ immani illa turpitudine ad

quietem se melioremque statum reduci

sinerent. *Videre, inquit, seipsum contra*

De Ira

naturam affecto & conturbato vultu, non pa-

rùm facit ad domandam iram. Ita eum

Minerva vidisset in flumine fœdas genas, si-

stulam abiicit. Nimirum in fœdâ istâ cor-

poris turbati effigie cognoscitur esse

longè

Cap. 2. de
Ira.

4. quæst.
Tuscul.

Plutarch.
in Apoph.

longè turpior irati animi facies. *Nam qualem, ait Seneca, putas esse animum, cuius externa imago tam fœda est? Si peccati labem excipias, nihil homini aut infelicius aut turpius accidere posset, quam mentis insania: An verò est (inquit Orator) quidquam similius insania, quàm ira? Eam Themistius esse aiebat insaniam breuem, & Seneca (quod idem est) breuem insaniam. Cato autem ille Priscus sentiebat iratum ab insano non nihil discrepare: sed non nisi tempore. Nimirum nihil æque ac ira rationem perturbat, imo proturbat, iudiciumque peruertit: dum spiritus, quos ad mentis vsum placidos, tranquillofque esse oportet, vehementer commouet atque accendit: calefactis autem plus æquo humoribus, fumis caput rationis arcem opplet, atque ita occupatâ & (vt ita dicam) præfocatâ ad tempus ratione belluinum est, quicquid agitur, neque iam humanum: vnde talem hominem propriè dicimus exisse è potestate. Et, vt ipse Orator interpretatur, de consilio, de ratione, de mente: Me miserum! exclamat ille apud Menandrum non omnino malum Poëtam, *Vbi mens mea in nostro corpore fuit illo tempore? Non equidem hoc decreueram:**

sed

sed ab hoc longè diuersum. Laudatur ea Archytæ Tarentini ad negligentem Villicum oratio. Iam ego te enecassem, nisi essem iratus: quæ etiam cogitatio Platonem dicitur aliquando à verberatione serui continuisse. Celebratur præterea in hoc eodem genere factum Athenodori Philosophi, qui ex aulâ Augusti recedens, monumenti loco id ei ita postulanti reliquit documentum: *ut irâ inflammatus nihil antiè statueret vel imperaret, quàm Alphabeti Græci literas pronunciasset*, quod monitum tanti fecit Cæsar, ut abeuntem Athenodorum retineret: scilicet dum interea per moram deferuet conceptus animo calor, mens quasi postliminiò redit, redditurq; homini ratio: quæ res præsertim in Adolescentibus plurimùm valet: eo quòd (ut Plutarchus notat) eorum cupiditates ob copiam & calorem sanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rapidæ sunt. Atq; huc tandem commodè excurrit Salomon. *Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat iram, callidus est.* Facit hoc officium Mansuetudo, virtus irarum Modetratrix: Hæc enim, si in mentem ira inciderit, eam ita continet: ut rationem

De Virt.
Moral.

Equi

Equi sternacis instar repugnantem nacta, mox habeat tanquam fræno quodam iniectò obtemperantem: alioqui non modò iam intus incenditur animus: sed sese etiam exterius erumpentibus flammis ira prodit, abitque ad vlciscendam in alio iniuriam: Quæ quidem vlciscendi libido malum est ipsâ etiam irâ grauius, atque contumeliosius, ideoque Salomon ab eâ dehortatur.

§. II.

Vlciscendi amor ac studium.

NE dicas quomodo fecit mihi, sic faciam & reddam unicuique secundum opus eius. Inimicitiarum obliuisci generosi est hominis, vlcisci iniurias pusillanimiti, atque impatientis. Idque Ethnici ipsi docent. Themistocles Atheniensium Dux Egregius, cùm (vt est apud Ciceronem) Simonides Philosophus artem memoriæ polliceretur, *Obluionis mallem: (inquirebat) nam meministi eorum, que volo, obliuisci non possum, que nolo. Iniuriam, dices, licet referre, etsi inferre non licet: Seruile est iniuriam inultam pati: Magnanimus quiuis contumeliam*

de finibus.

ab

ab altero illatam maledicto reuincit; iniuriam pari iniuriâ propulsat; idque pulchrum esse plerique vulgò sentiunt: Immò Sapientum fortè nonnulli. Nam ista seueri vox extat apud Herodotum. *Vti, si author sis iniuria, iniustus videbere: Cap. 3.*
ita si nō ulciscaris iniurias acceptas, ignarus: apud Suetonium autem istud Vespasiani præclari Imperatoris dogma celebratur; *Non oportere maledici, remaledici civile fasq; esse.* Agedum, quis tu qui hoc obijcere ex Ethnicorum scholis audes? Adulescensne Christianus? atqui prima sunt ista Christianæ religionis rudimenta, supremi Numinis esse punire iniurias; diuinæque Maiestatis esse reum, qui priuatim eam sibi potestatem vsurpet: *Mibi vindictam,* inquit Dominus. Plerique aliter sentiunt inquis tu: At ego contrà: Opinio communis multorum, argumentū est mali: pauci enim sunt, qui reuera sapiant. Apes plus sibi, quàm alijs nocent, dum stimulum figunt: aculeo enim fixo ipsæ moriuntur. Nulla insignior victoria, quàm trophæum de irâ deuictâ, repressoque vltionis studio in animo statuere: hæc summæ fortitudinis laus est, iniuriam posse pati, id est, hostem nouo pugnandi genere vincere. Possem è nostris sapien-

pientissimos quosque laudare, qui non
 modò istud docuerint, quod fuit facilli-
 mum; sed quod maximè arduum esse fa-
 teor, reipsâ præstiterint. Verùm ut
 Ethnicos Ethnicis opponam, *Non tan-
 tùm* (inquit Plutarchus) *egregium est sci-
 re vincere, sed etiam posse vinci pulchrum
 est, ubi victoria est damnosa.* Quid Plato?
 ipsius est hoc placitum, *Quoniam mala
 facere, non est aliud facere, quàm iniuriam
 inferre: non oportet alicui mala inferre, ce-
 iam si innumerabilia ab ipso perpeffus sis.*
 Omnium diuinißimè Xenophon, *Na-
 tura* (ait) *Canibus, lupis, Apris dentes; E-
 quis calces; Tauris cornua, alia alijs conces-
 sit: homini autem nulla arma præter ratio-
 nem dedit, quâ se defendat, & repellat
 iniurias. Neque desunt pulcherrima
 huius virtutis exempla in senticoso illo,
 licet antiquitatis, ve preto. Scribitur So-
 orates ictu calcis aliquando percussus
 alio hortante; ut repercuteret, dixisse.
*Si meus me Asinus percussisset, Statim ne
 eporteret me in quadrupedem recalcitrare?*
 item vice aliâ, cum alapam accepisset,
 nil reddidisse aliud, dicitur: nisi videri
 sibi permolestum, quòd nesciret quan-
 donam cum galeâ domo esset abeun-
 dum: quibus philosophorum dictis fa-
 ctisq; nil aut fortius aut generosius
 Alexan-*

De Edu-
cat. lib.

Dial. Cri-
ter.

Lib. 2.
Cyri. pæd.

Bulgor.
lib. 3.

Alexander ille hominum famâ Magnus
vel dixit vnquam, vel fecit. Verùm quo-
niam Adolescentem Christianum effin-
go nihil equè hic valere debet, ac Chri-
sti tum iussio, tum exemplum, qui non
modo nos inimicis condonare, iniu-
riasque tolerare, non reponere, voluit:
sed ipse ignominiosissimæ cruci suffi-
xus, cùm indignissima quæque patere-
tur, non vltus est calumnias, contume-
lias, iniquissimam necem: sed pro male-
ficijs beneficia rependens, etiam cum
lachrymis veniam est hostibus à patre
pacemque precatus: quam insignem sa-
nè diuinæ cuiusdam patientiæ lauream
Martyres quoque Christi vestigijs insi-
stentes, quotquot extitere hactenus,
gloriosissimè reportarunt: imitarique
debent omnes, qui Christiani hominis
nomen ac personam cum dignitate su-
stinere volunt.

§. III.

§. III.

Rixa.

PORRÒ vbi non modo irasci sed etiam vlcisci libido est: tertium istud consequitur: vt etiam rixari & probris ac conuitijs veluti iniectis malleolis alienam iram incendere atque extimulare adlubeat. Ergò iam causæ quærentur inimicitiarum: neque difficulter (nihil enim est pronius) aut inueniuntur, aut cuduntur. Ecce tibi Salomonem. *Semper iurgia quarit malus: sicut carbones & prunas & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitât rixas. Labia stulti miscent se rixis; & os eius iurgia provocat.* Qua posteriori sententiâ sapiens nonnullorum stultitiam, idest, insignem improbitatem nequitiamque denotat, qui vsque adeò rixarum, turbarumque amore ac studio inardescunt, vt hanc vnicam artem publicè velle profiteri videantur; pacem amicitiamque, solem (inquam) è mundo tollere, lites, rixas, iurgia profeminare, atque omnia susque deque miscere: quo hominum genere nulla est aut esse posset in vrbibus, atque Academijs pestis capitalior, aut perniciosior. Quare non solum

solum legibus: sed etiam vigili animad-
 uersione eorum, qui res publicas cu-
 rant, eiiciendi à communi cæterorum
 cœtu, & in vltimas terrarum oras depor-
 tandi essent eiusmodi boni publici, pa-
 cisque interturbatores. Nam quæ altera
 est Salomonis parcæmia. *Cum defecerint
 ligna, extinguetur ignis, & susurrone subla-
 to iurgia conquiescent.* Verùm ex eiusmodi
 sapientissimi viri verbis seditiosorum
 istorum hominum mores, flagitia, ser-
 monésque, paulò exactiùs contemple-
 mur. *Homo Apostata, vir Belial* (ita
 enim Hebæi libri habent) *iugi impa-
 tiens; Rebellis, discordiarum sator, & ne
 hæc nomina parù rem explicent, homo
 Diabolus*: ista enim est huius loci inter-
 pretatio, si S. Gregorium consulamus:
 qui etiam hæc addit: *Audiant iurgiorum
 seminatores, quòd scriptum est, beati pacifici,
 quoniam filij Dei vocabuntur: atque è di-
 uerso colligant quia si filij Dei vocabuntur,
 qui pacem faciunt: procul dubio Satane sunt
 filij, qui confundant. Vir ille Apostata,
 Belial, Diabolus, & quod caput est, inuis;
 à quo scilicet nihil vnquam bonæ fru-
 gis expectes. Quî se gerit? agnoscas ex
 vngue: *Graditur, ille, ore peruerso, simu-
 latè procedit, ore amicitiam simulat: Corde
 interim perniciem coquit & molitur:**

neque mentem deprehendere laboriosum erit, nurus, & alia omnia studiosè contuenti. *Nam annuit oculis:* ut sceleris socijs atque administris signo dato significet, tempus videri flagitio opportunum: *terit pede:* extimulans ad audendum facinus; atque iam de certâ quasi victoriâ applaudens: *digito loquitur:* manus artificiosâ quadam sermocinatione indicans, quid in rem præsentem factò opus. Cæterùm animus semper nequam est, eoquæ ista omnia tendunt: ut rixæ primum, deinde bella excitentur; *Pravo corde machinatur malum:* & *omni tempore iurgia seminat.* Quàm verò detestabile est hoc scelus? disce ex eodem Salomone. *Sex sunt, quæ odit Dominus. Oculos fastu plenos, linguam falsè criminantem, manus cruentas, cor fraudulentum, pedes ad omne nefas alacres, testem iniquum,* &, quod sequitur, septimum quidpiam longè est exosius. Quodnam verò istud est tam nefandi sceleris? *Qui serminat inter fratres discordias.* Quid hac vnâ nequitia nequius? Nam cum amicitia maximum sit bonum vitæ humanæ, fortunis, famæ, ac ipsi vitæ nonnunquam præferendum: profectò is, qui discordias serendo amicitiam sustulit, fortunas eripuisse, famam, ac vitam propè

propè ipsam existimandus est. At quænam tandem vox est, quâ incendiarij illi, atque exitiales reipub. faces, alios quoque suis furijs incendunt, & inflammant? melle suavior est illa oratio: ac caue: propinatur certissimum venenum. Habe hîc iterum iam toties ad dandâ sana consilia intentum Salomonem. *Fili mi*, ita ille paternè te monet: *Si te lætauerint peccatores*: si verba quædam in speciem dulcia suauiter inspirent, quo incautiùs ad probitatem trahi te sinas: si me audis, *ne acquiescas* blanditijs, perniciem tandem adferent. Quare si dixerint (hæc enim est mellea istorum hominum oratio) *Veni nobiscum*, nihil metue, plures sumus: Adiunge te nostris lateribus, oppositu nostro, si quod est periculû, propulsabimus. At ne quod discrimen subit, cuniculis & ex insidijs rem aggrediamur, *insidiamur sanguini; abscondamus tendiculas*, laqueos ad capiendum benè instructos componamus: sit ille qui accurret, innocens, frustra innocentia vanum præsidium opponet: ita eum tollemus planè de medio, vt ne vllum quidè ipsius vestigium supersit; perinde omnino ac si eum dehiscens ima tellus ruinæ mole obuoluerit. Porro omnis generis opes agemus

in prædam, domumque comportabimus, experiemur verò communem fortunæ aleam, spoliaque ex equo partiemur. Ah!fuge, Fili mi, tam nefariam societatem, inò congressum time. Turpe est cum sicarijs ac furibus, vel semel fuisse. Nullum est latrocinio crudelius flagitium: Nullum genus hominum furibus magis seruile ac dedecorosum, nullum maioribus aut periculis, aut supplicijs magis expositum. Nam quò demum putas euadere prædones istos aut sicarios: certè in malum, ad malam (inquam) crucem procurrunt festinantque: vt non tam alienum, quàm suum sanguinem profundant: cùm enim fuerint, vt fit plerumque perpetrato scelere deprehensi, tam denique cædem, quam alijs pararunt, se sibi fuisse machinatos sentient. Quare (neque enim satis inculcari res tanta potest) iterum moneris. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne foriè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Exemplo atque exhortationibus abducêris facilè, vt, si in furiosi hominis amicitiam te dederis, abeas quòque cum illo grassatorum more, & vnà per vias latrocineris, atque ita, in vitæ salutisq; discrimen incidas. Istud etiam me audi, si quan-

si quando fortasse iter faciens, vt fit, incurras in quosdam, qui sese mutuò probris conuitijsque proscindant, quasi allatrando, mox *canum* instar excitatis rixis, etiàm moribus se impetât, *transi*, imò præteruola: licet autem te prætereuntem, aut etiam præteruolantem laceffant, elabere, neque te patiare alienis rixis immisceri: periclitaberis alioquin, quàm enim difficile est apprehendere *canem auribus*, neque eius moribus lædi: tam periculo affine est se aliorum iurgijs ingessisse. At turpe est atque ignominiosum ita sese furtim subducere, aut nonnunquam euidenter subripere. Erras, bone vir, *Honor est homini, qui se separat à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs*. Quare iterum iterumque moneo, *Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via: fuge ab ea, ne transeas per illam*. Audis in vico, plateâ, angiportu tumultum aut turbas? Ab citò declina, & desere, caue ne in tumultuosorum sicariorum ordinem adscribi te sinas. Inscriptus es? & nunc in impietatis castris versaris? iam tesseram habes impiæ militiæ, transfuge: summa laus est hîc esse desertorem. Scire amas quanta sit facivorosus istis hominibus malè agendi nocen-

L. 8. c. 29.

dique cupiditas? quiescere nequeunt, ne profundâ quidem nocte, nisi prius quæ designarant, flagitia perpetraverint, virusque suum effuderint in innocentem perniciem. Serpentes illos esse dicas, quorum Plinius meminit: Hi tamdiu insomnes agunt, quamdiu intus venenum viget, neque antè somnos capiunt, quàm virus aut euomuerint, aut perdiderint. Ergo illi, quod Salomon dicere pergit, *Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.* Eo se cibo sustentant, eo meraco oblectant sese, ac mirificè reficiunt, patrandò scilicet aut patrato scelere: quâ vnâ re si se affatim impleant, omnem aliam famem sitimue facillè tolerant. Quid posthæc?

§. IV.

Pugnæ, & parasiti.

SVbeunt iam necessario pugnæ; paulò post funestiora. Rectè enim S. Hieronymus. *Janua vitiorum omnium est iracundia, quâ apertâ ad omne facinus armabitur animus.* Et S. Basil. *Contumelia, probra, verbera, & alia eiusmodi sunt iræ fructus: ob iram enses acuuntur, mors homini ex homine veniet.* Salomonis oraculum est.

est. *Arma & gladij in viâ peruersi.* Accidunt autem ex pugnae in Academijs à malè feriatis iuuenibus per cœcam noctis caliginem, non modò eâ generali causa, quod scelus præsertim nefarium lucem exosam habeat : sed ne flagitium deprehensum publico carcere ac supplicio castigetur : quo trahi posset etiam alterum istud Salomonis effatum : *Via impiorum tenebrosa* : nesciunt, vbi corruant. Certè inter opera tenebrarum Apostolus contentiones, quæ ab ira proficisci solent, accenser : & alicubi monet, ne sol super iracundiam occidat, quòd, sole extincto, iræ accendi tùm potissimùm soleant, atque inter tenebras animus manusque ad audendum, contendendumque obarmari. Ita igitur nocturni isti erronei inambulanti, vti vespertini lupi atrâ in nebulâ :

Rom. 13.

Quos improba ventris

Exegit cacos rabies, catulique relictæ:

Faucibus expectant siccis.

Verùm hîc mihi paulatim à via digrediendum : verbulo vt perstringam, sed obiter tamen ac leuiter, famelicam & pugnacem, seditio numque amantem nationem Parasitorum, cuiusmodi mures (ita enim semper esitant alienam dapem) plagopetidas, ac flagriones (vt

rectè Comicus appellat) quiduis enim patiuntur, dum lautè viuant, cuiusmodi Saturiones, Gelasini, Gnathones (vt alij vocant) sordidissimum, pugnacissimum-que animalium genus in Academijs passim plurimos inuenies, iuuenes mendiculos, comâ horridos, fronte corneâ, oculis sæuum micantibus, inflatis buccis, obeso corpore, hircis malè olentibus, vestibus fœdè laceris: hi sese in locupletiorum, non quidem amicitiam (longè enim sunt impares conditione ac fortunis) in societatem tamen blandè insinuant, aut verius in coquinam, ipsumque triclinium, veri mensarum Afsectæ, Versipelles, Polypi, ijdemque veluti lyricâ arte, ad decipiendos eos, quos corpore ac viribus minùs instructos, minusque audaces viderint, affabrè instructi: operam igitur pollicentur, & artem, qua pollent, ad comportanda è cellarijs ingentia vasa. Deinde si noctu vagari, & insanire allibitum sit, siue per lunam, siue per tenebras oberrandi prurigne caleant pedes, vastorum laterum oppositionem, & gladiatorias manus adpromittunt. Horum quispiam vnus aut alter incautum Adolescentem aggreditur. Ohe (inquit) hodiène apud te sunt Saturnalia?

*Sic audio, imò subodoror, est enim genti
nostra*

*Vis est par venandi studium: fatebor in-
genue*

*Esuriales apud me pridem sunt serici,
Venter laterna est, adeo pellucet totus.*

Non vocabis frustra: conferam ali-
quid opis ac operæ, tu mittes aut duces,
quò fuerit libitum, nihil metues me aut
Duce, aut Comite. si quis tibi malè velit,
precor, mi Nicomache, isti me appone
militi: hac ego clauâ, quam chlamyde
obtectam teneo, trinodi que baculo
Hercules mox siem, trifauci isti cani
Cerbero horrorem nisi incussero, vapu-
lem à te probè, siquis, inquam, in fensus
hostis occurrerit Germanus, Gallus,
Hispanus, Italus fuit, nullo discrimine,
peponis ego illum instar flagris emol-
liam, reddam que mollius vel spongiâ
caput: id age tantùm; quoniam adhuc
aridus sum, & siccus vt pumex, fac vt
madeam. O vafer! madeas licet aut ace-
to aut aquâ meliùs, quàm cereuisiâ aut
vino, vt leuius insanias. Ita isti Parasiti
molliter adrepunt, vt illi Cancri sunt,
& toti ventres. Verùm hîc, mi Acade-
mice Adolefcens, quia rixarum ac pu-
gnarum sunt faces ac seditionum, ab
ijs tantum caue, quantum rixas & pu-
gnas

gnas hortet, quarum isti ferè sunt Principes ac Duces; nunc ex isto breui diuerticulo in viam redeamus.

§. V.

Verbera, & Cædes.

Sequuntur post iras, rixas, pugnas, iam tandem verbera & cædes. Testor S. Basilium. *Omni, ait, ferâ venenatâ impudentius ruunt, nec prius desistunt, quam aliquo malo iurgio, & intolerabili irâ intumescente astuantem exacuant animum: neque enim ensis acies, neque ignis, neque horridum aliquid animum irâ intumescentem ac furentem satis compescere valebit: non magis, quam à Demonibus detenti, à quibus irati, nihil nec formâ, nec animi affectu differunt. Subdit postea. Si autem pariter al. quem ex aduerso occurrentem inueniant, iramq; mutuam inter se exercuerint ea patiuntur, quæ fascinati, qui sub tali demone contendunt, ac certant membrorum mutilationes, vulnera, mortes, premium pugna ferunt. Eiusdem sanctissimi viri ea quoque est æquè certa sententia. Sape leues ira, in homicidia tandem desunt; præcedunt ferè contumelie: hæ sunt sagittæ, quibus velut à velutibus præluditur; ubi contumelia*
omnis

Hom. de
Ira.

omnis per linguam absorpta est, ad manus venit: & pugnam ac certamen comitantur verbera; hæc vulnera: ex quibus ferè mortes existunt. Eadem canit etiam S. Gregorius Nazianz. *Abscedat ira cautio ad eadem hæc erit: sic namque reputes, fra sermonem parit, ictusq; sermo, vulnera ictus adferunt: tandem quod ictus vulnera accersant, liquet. Sic ira cadis horrida certa est parens. Verbo istud totum effatus olim fuerat S. Chrysostomus cùm dixit, radicem homicidij esse iracundiam. Quod utinam verum esse in ipsis Academijs minimè didicissemus! non tot funera charissimorum filiorum luxissent matres. Sed quid de eâ re Salomon? fra (inquit) non habet misericordiam, nec erumpens furor, Et, impetum concitatus quis ferre poterit? graue est saxum & onerosa arena: sed ira stulti utroque grauior. Expedit magis vrsa occurrere rapis fœtibus, quàm fatuo confidenti in stultitiâ suâ. Quanquam miser ille fabam, quod adagio dicitur, in suum cudet caput, sicque fit, quod alibi dicitur, sagitta in eum, qui iaculatur, recidit. Ipsi, inquit, contra sanguinem suum insidiantur, & moliantur fraudes, contra animas suas. Qui ambulat confidenter, saluus erit; qui peruersis gratiatur vijs, corruet semel. Semel omninò, quem*

enim

In Iamb.
de Ira.

Homil. 16
in Matth.

exim sepe casus transit, aliquando inuenit
 Cantatum pridem à Vate tragico, ac
 perijsse semel æternum est. Itaque redit
 vetus prouerbiū, *qui fodit foueam,*
incidet in eam: & qui voluit lapidem (fun-
dâ aut iactu) reuertetur in eum: dicatur
clarissimè, qui iurgia seminat huic exem-
plò veniet perditio sua, & subitò conteretur,
nec habebit ultra medicinam. Mortuo ni-
 hil opus medico, planissimè occidit.
 Occidet aliquem (inquies) occidat ipse
 aut occidat alium, nescio è duobus quid
 aut optabilius, aut minus miserandum
 sit: Ecquid enim esse posset homicidâ
 calamitosius? omnes persequuntur, &
 exosum habent: ipsæ etiam mutæ res
 atque inanima elementa ad vindictam
 requirunt: imò sibi perosus est: ita va-
 gus, exul, extorris, vel seipsum fugit;
 licet nemo insequatur, vbique adesse
 prætorem, carnificem, crucem retur, &
 verò credit: opem ab hominibus im-
 plorat, nulla res aut tuetur aut saltem
 excipit: quam homicidæ omni suppli-
 cio diriorem pœnam nec Salomon ta-
 cuit. *Hominem, qui calumniatur animæ*
sanguinem, si vsque ad locum fugerit, nemo
sustinet. Quam sententiam Hebræus
 scriptor clarius expresserat. *Homo op-*
pressor in sanguine animæ, vsque ad cister-
nans

nam fugiet, ne apprehendant eum. Quorum verborum hic genuinus est sensus: qui iniuste hominis sanguinem fuderit, perpetrati homicidij conscientiam ita atrociter percellitur: ut etiam in puteum vltro delitescendi studio sese demittat: ne scilicet à satellitibus ad Iudicem pœnamque abripiatur. Igitur cum nullibi satis sibi cautum putet, in latebras sese abdit: sed nemo est qui sustineat, produnt omnes: quare non in puteos modò se abiicit: verùm communis lucis, humanæq̃ societatis fugitans etiam ad sepulchreta devolat, ibique se viuum defodit. Imò verò tandem eò abripitur aut furoris, aut dementiæ, ut cum nullus adsit prætor aut lictor, prius tanquam Iudex capitalem in se sententiam ferat, & necem, velut carnifex suus, sibimet interitu voluntario inferat: atque ita omnibus inuisum caput damnet orco, quod Iudam Christi homicidam olim fecisse audiuius: neque verò vllus prohibeat aut retineat, quin nouo homicidij flagitio flagitium prius cumulet: nam cum mille sint moriendi viæ ac modi, mori volentem ægrè prohibere quis potest.

Hæ scilicet sunt furæ, quæ ardentibus tædis dies noctesque ingentium
 scele-

Platarch.
de Sera
numinis
vindicta.

scelerum conscientiam circumerrant, & nunquam quiescere sinunt, cum è suis corporibus per vim eiectionis umbræ recurrant in oculis itentidem, fusi que impij sanguinis pœnas à sceleraris repossunt: quales furias fuisse Orestis in Tragœdijs; Item Pausaniæ cuiusdam, ante cuius oculos continuò virgo, quam pudicitiam primùm, deinde vitâ flagitiosè spoliarat, ubique obuersans, sæuum flagitium horrendis vocibus minitabatur. Apollidorum quoque sæpenumerò somniasse ferunt viuum excoriari, corde que quasi in lebetem proiecto, umbram obiectam ac manes, qui tantorum malorû eum causam esse occlamarent. Prodeat etiam Tragicus Nero in hoc Theatrum. Is, matre per nefarium scelus trucidatâ, dicebat se eius funestâ specie flammis tadis que ubique perniciem moliente ita agitari, vt nusquam quiesceret. Sed in hoc genere nullum præstantius exemplum Caino homicidarum Antesignano: qui omnium primus innocentissimi fratris Abelis fratricidio scelestas manus, puram que adhuc humum funestavit; hunc recenti cruore madentem aspice tantum & audi; spectabis derestabilis fratricidij horrendum supplicium. Adest statim

statim vindex Numen. *Vbi est, ait, Abel* Gen. 4.
frater tuus? horruit ille ad Abelis vocē ac
 totus animo vultuq; concidit: dissimu-
 lanter tamen, *Nunquid,* respondit, *Ego*
sum custos fratris mei? atque vel *Sanguis*
 (subdit iratum Numen) *fratris tui de ter-*
ra clamat ad me: neque mora tonans ac
 fulminans, æquissimâ sententiâ maledi-
 cti, vitæque vagæ ac profugæ hominem
 percellit, neque tamen ipse reus eâ pœ-
 nâ tam immane patricidium satis puni-
 ri ratus, priusquam diuina ista lex san-
 cta fixaque esset. *Quicumque effuderit hu-* Gen. c. 9.
manum sanguinem, fundetur sanguis illius:
 suus ipsemet grauioris supplicij iudex
 atque ultor factus est, ratione dictante,
 hanc sibi pœnam indixit, *Omnis qui in-*
uenerit me, occidet me. Verùm à quo tunc
 (quærit hic S. Ambros.) *à quonam in ista* In Gen.
hominum solitudine Cain timebat occidi, qui
solos parentes habebat in terris? potuit qui-
dem & incursus bestiarum timere: nam qui
legis diuinæ curam violauerat, nec præsume-
re de subiectis animalibus poterat, qui homi-
nem docuerat occidi. At eò temporis ex-
pediebat istud insolitæ crudelitatis por-
tentum in signum atque ostentationem
diuinæ ultionis vagum & extorre, pu-
doris metusque plenum in vltimas vsq;
terrarum oras deportari. Postea mutæ
 ani-

animantes de homicidis vindictam quoque aut sumpserunt, aut depoposcere. Refertur à Martino Cromerio mirabilis de hac re historia. Popielus, cùm susceptum innocenter anie pubertatem principatum subes factus flagitiosissimè administraret, & per uxorem, quam ei proceres vivo ad frugem meliorem reducendo delegerant, dominandi libidine impotentem deterior indies evaderet: ab eâ tandem firmandi imperij causâ istud consilij cepit, ut patruos, quos gratiâ & auctoritate apud populum valeresciebat, è medio, die uno, omnes colleret: necandorum hac fuit suscepta ratio. Gravem & periculosum morbum princeps simulat, patruos ne i destinatos acciri eius nomine uxor iubet: Conveniunt sine morâ, circumstanti mœsti, consolantur. Ille morbi magnitudinem gemitu assinnulat; uxorem paruosq; liberos illorum fidei ac tutela sapius commendat. Completur muliebribus eiulatibus, planctibus & lamentis regia, parantur funebres exequiæ, atque in his dies absumuntur: Cùm iam ad occasum sol tenderet, Princeps patruos quasi ultimùm valedicturus, nomine quemque compellat, & in signum Amoris circumferri poculum iubet, quod ad necem medicatum apparari iusserat, quasi pręsturiens ipse spumam tantum à medio extantem halitus distillat potum ne extremis quidem

dem labijs attingit. Cùm bibissent omnes ordine, fingit somno se premi: disceditur reuenter salutato principe: at conceptum precordijs venenum sanat, neque diu grassatur: de mentis statu dimoti proceres maximo cum cruciatu abeunt & exanimantur. Ibi mulier, re nunciata, cadavera insepulta projici mandat: insidiosos eos vite optimi principis iustâ & euidenti Deorum immortalium vindictâ percussos repente perussisse divulgat. Vidit & in vindictam mox adfuit Nemesis: Nam ex cadaveribus puerefactis enatæ mures iniustate magnitudinis impium patricidam cum scelerata uxore ac liberis fugientem quoquoersus per aquam, flammamq; prosequuntur tam obstinati: ut nec claustra prodesse, neque abigentium satellitum præsidia: ad extremum diffugiens omnibus, absumptis prius filijs, deinde uxore; postremus ipse infelix Popielus contabuit. Post tam horrendum supplicium facilè omitto Pyrrhi atque Hesiodi interfectores à canibus fuisse proditos. Omitto & loquaculas grues Ibici Rhegini necem inuolando retexisse, tradisseque iudicibus atque carnificibus extremo malo afficiendos; similique modo Bassum quendam ab Hirundinibus reum patricidij denunciatum: ut iam minus mirum sit post innatam indi-

Z

tamque

tamque à natura sanctionem, post diuina edicta atque imperia, leges quoque humanas (vt est apud Libanium) voluisse, omnium quæ in homines perpetrantur ; homicidium facinus esse deterrimum. Ideoque ita cauent. *Ne mensa cum homicida communicator, ne libatio, nec crateres, ne forum : & in iudicium si adductus sit, mortis pœnâ afficitur.* Merito: sunt enim homicidæ humani generis atque ad eò naturæ hostes infensissimi. Quippe cùm omne Animal naturaliter diligat sibi simile: non modò ferinam, sed plus quàm ferinam esse oportet illam hominis rabiem, qui non nisi humano sanguine expleri possit: nulloque alio minori supplicio coërceri debet, quàm iustissimâ rei sanguinis profusione. Certè quàm homines dedeceat ista crudelitas docent bruta vniuersa, quæ vt in Zoopœdia rectè colligit Author, in suo genere probè degunt: leonum enim feritas inter se non dimicat: Serpentum morsus non petit serpentes: lupi naturâ immanes, nisi extremâ cogente fame, sibi inuicem indulgent: Canes suorum etiam cadaueribus abstinent, neque vllâ urgente fame, vt caninam carnem comedant, adduci possunt. Denique vultures, licet alioqui genus om-

ne

ne cadauerum liguriant, sui tamen generis cadaueribus parcunt. Solus homo humanitatem exuit, imò ferinam naturam induit, fitque pro adagio ingens quoddam portentum ac monstrum: *Homo homini lupus*. Labet finire Vatis Lyrici versu.

*Quo quò scelesti ruitis, aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?*

*Parùmne Campis, atque Neptuno super
Fusum est ab Homine sanguinis?*

*Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vuquam, nisi in dispar, feris.*

Lib. Epod.
ode 7a

O R A T I O.

Ad Sanctos vitæ Tutelares, ut contra funestos mortis casus suo præsidio tueantur.

HEu miserandam nostri generis peruersitatem! exutâ humanitate truculentiam induimus, hominesque lupi facti bestijs ipsis crudeliores in mutua vulnera, cædesque effetamur: ita vitam naturæ parcitate breuem nequitiâ etiam nostrâ contrahimus, &

ante diem aut cædimus alios, aut ipsi
cadimus. Atqui à momento vno pender
æternitas, & semel cecidisse, æternum
est. quis verò in horas satis sibi cauerit,
si alicui in nostram cædem insanire li-
buerit semel, ac furere? Vos ô vitæ no-
stræ salutisque Diui Tutelares, qui, etsi
de vestra felicitate, immortalitateque
securi, adhuc de nobis solliciti estis,
nosque in huius nostræ mortalitatis
sanguinolentâ arenâ omnibus casibus
expositos intruimini: Adeste vestro præ-
sidio, atque ope tutamini; vt è pericu-
losissimo difficilis pugnæ circo erepti,
& in vestræ felicitatis beatam sedem
admissi gratiarum actionem vobis,
Triumphatorique Deo æternas laudes
accinamus. Amen.

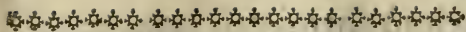
SYM-

Industria, et Constantia . 16.

Hic labor est, fructusque laboris .

SYMBOLI EXPLICATIO.

Laboriosa & permolesta est
 omnis agricolatio: proscindē-
 dus, cōplanandus, expurgānus
 ager, quanto studio parandus
 etiam ante sementem? præfer-
 tim, si solū sit naturâ infœlix,
 aut spinis, saxisque horridum.
 Idem, mi Adolescens, de te co-
 gita: nisi diu multumq; animū
 excolueris, frustra eruditionis
 segetem, laudis messem expe-
 ctes: sunt quidem etiam ab ar-
 tibus ingenuis vitæ subsidia,
 sed si constanti labore, quem
 ducere cœpisti circulum ab-
 soluas.

Nunc egredere ad campo-
 rum aperta, & istic tum mihi

primò formicarū agmen conspicere; & demirare: pro colligenda condendaq; in hiemem annona quàm desudant? oneribus vix breues humeri sufficiunt, tamen annituntur, & per feruentes semitas conuehant, quantum per soles benignos possunt. Sapientiam ab animalculis discere ne te pigeat.

Habes hîc quoque Magistram Apem, pro schola apertum Aluearium: condisce etiam in hoc ludo operis studium, atque industriam, ex aculeatis rosetis florem apes colligunt, inde mel cõficiunt: nimirum, duri laboris fructus esse iucundi solent.

INSTITVTIONVM

SALOMONICARVM

PARS QVARTA.

Virtutes Academici Adolescentis.

CAPVT PRIMVM.

Industria & Constantia.

M O N I T V M.

Ad messem animum complanato,
expurgato, arato, serito; labore
& constantia exerceto.

S A L O M O N.

*Vi operatur terram suam,
satiabitur panibus. Pro-
uerb. 12.*

*Si impiger fueris, veniet
vt fons messis tuae. & egestas longè fu-
giet*

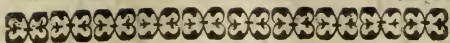
giet à te. Prou. 6.

Qui congregat in messe filius sapiens est: qui verò stertit à state, filius confusionis. Prou. 10.

Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat Ducem, nec Præceptorem, nec Principem, parat in àstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat. Prou. 6.

Vade ad Apem. & vide quomodo operaria est, operationem quoque quàm venerabilem facit. Prouerb. 6. ex 70. in cod. vatic.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Ingenium & labor ingenium pariunt, idque ex agricultura docemur.

Optandæ quidem hæ duæ res in literarum ac Philosophiæ præsertim studiosis, ingenium & labor: (nam qui utroque caret ab ingenuis artibus & scholis ad seruile opificium est ablegandus) verùm, quia ingenium, eximium istud naturæ bonum, plurimi adferre ipsi non possunt; id saltem curandum, ut quod in potestate habent, laborem, eumque industrium satis de se, constantem certè adhibeant. Ac in Philosophia quidem quantum id desideretur, quantumque valeat, Græci appositè olim significarunt. Pingebant Herculem, qui telo trifulco tricipitem illam belluam, Cerberum ex Inferis extraheret,

ret, atque ita docebant Philosophiam; quam trifariam in Logicam, Ethicam, Physicam partiebantur, etsi in abstrusissimis quodammodo specubus latitet, laboriosi tamen, & diligentis hominis operâ, proferri in lucem posse. Hinc opinor factum, vt Cleanthes ille, quem tardissimo fuisse ingenio tradunt, quod magno & forti labore insignis Philosophus euasisset, alter sapientiæ Hercules appellatus sit. Et locus eruditioni sacer olim Heracleum dictus est ab Herculis statua, quæ ante gymnasia poni solebat: vt fortes esse admonerentur, quicumque ad scientias addiscendas accederent: quare & ipse Hercules à Græcis *μυροαιε-
της* appellatus. *Nihil autem est*, inquit Seneca, *quod non expugnet intenta ac diligens cura*. Auget id ipsum allatis etiam exemplis Plutarchus, *Multum*, ait ipse, *rerum contemplatione addiscere potes, quantum ad perficiendas res efficacitatis, atque virium habeant, industria atque labor: nam & aqua gustatim lapsa lapidem canat, & ferrum atque æs manus contrectatione atteruntur: atque ex hoc communi hominum sensu fluxere illa, quæ iam vulgarissima sunt, *Muse in montibus habitant, Dij omnia laboribus vendunt*, quo etiam pertinet istud non insulsi Poëtæ nuperum carmen.*

De Educ.
Liberor.

Absque labore nihil, Domiti, nihil absque labore:

Bahus.
lib. 3. Ep.
pigram.

Vox verus, & vera est, absque labore nihil.

*Ipsi Cœlicola vendunt sua cuneta labore;
Nec nisi callosis, pramia dāt manibus.*

*Pulchra quidem virtus: sed sole & pul-
vere fusca,*

Sudatrix Diva est, otiaq; alba fugit.

*Otia in sequeris, Domus piger, exus pi-
grum,*

*Quid pila, quid somnus, nuxque, tro-
chusq; dabunt?*

*Tolle animum vilem, vili tellure iacen-
tem;*

*Atque ut magna feras pramia, magna
velis.*

*Quid quereris, non vlla tibi, quod pramia
dentur,*

Et nulla in tota sit tibi palma schola?

Segnis ovis donec fueris, ne pramia speres:

*Aspira; veniet mox tibi pulcher ho-
nos.*

Verum omnium scitissimè Salomon-
tum sapientiæ labores ac studium agri-
culturæ comparat, tum illius studiosos
ad formicarum Apumque disciplinam
transmittit.

*Qui operatur terram suam, satiabitur
panibus, si impiger fueris, veniet, ut fons
messis*

messis tua, & egestas longè fugiet à te. Sicut ille, ait, qui multo sudore agrum excoluerit, tam vberem ac copiosam messem inuehet, vt ad satietatem, imò ad delicias congesturus sit; ita qui animum sapientiæ culturâ quasi arârît sedulò, omnibus, quæ in vita homini optanda sint, bonis, opibus, honoribus, delicijs perfruetur. Sed non omnis æquè tempestas ad messem idonea: quare ij, qui in rusticana versati sunt, estate, quòd hoc tempus sit oportunitissimum, falcem maturæ segeti adhibêt, manipulos conficiunt, domumque comportant vrente licet æstu: sic tibi, Adolescens, temporì prouidendum, dum fert etas, operam vt sapientiæ parandæ industriamque impendas: nam si te iam somno atque inertia dedas, studiaque differas in frigidam ac torpentem senectam, eueniet proculdubio, vt spe decidens, probrium & fabula factus queraris serò de neglecto tempore, tui uerum demum pudeat, cum præsentissimæ occasiones præteruolarint. Quare audiendus tibi est Porcius latto, disertissimus Rhetor, cuius est vetus istud dogma templo Delphico dignum *Quare Adolescens, utere senex.* In adolescentia inquam (quod etiam dicere solemus) para viaticum

ticum senectuti : certè quemadmodum apud Plautum Pater Filio loquebatur, vt in colendo agello ad laborem exacerueret. *Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis : Tibi denique ipsi pariet latissimam labor.* Atque huc eadem incidit Salomonis Formica, ad quam bestiolam hominem pigrum sapiens ablegat: quod ne aut mirum aut nouum esse putes, istud cohortandi genus, quod à brutis ducitur, & acre est, & in scriptura non semel, à Patribus verò sæpenumerò usurpatur. En tibi aureum os Chrysostrorum. *Non erubescit scriptura, animal rationis honore donatum, brutorum discipulum facere : cum enim homo ex scripturis virtutem discere veniat, nec Doctores aurem accomodat, eum ad bruta ablegat. Quemadmodum patrifamilias vsu venit, qui filium aliquem suum natu grandiore verbis castigaturus ; ei filiorum suorum, qui eo etate minores sunt, exemplum proponit: vt eo perspecto illum pudeat, pigeatq; se puerulis istis virtutum atque morum honestate cedere.*

In Mercat.

Homil. 120
ad pop.

Similia tradit S. Basilus de diuino iudicio verba faciens : cum enim docuisset brutorum exempla nobis dari à Deo, vt ijs doceamur & corrigamur : subdit fore, vt si disciplinam fuerimus auersati,

id in

Homil. de
Iudic Dei.

id in magno illo atque formidabili Iudicij die, ad ignominiam & condemnationem obijciatur. Sed nunc ad rem propius.

§. II.

Laborem industrium docent formicae.

Nihil in agris magis obuium, quam myrmecia & formicarum exercitus, ita facilis est hæc schola, & cuius patens: neque est quod quenquam pudeat à perparuulis hisce animalibus mores trahere: nihil enim est illis non modò ingeniosius, sed neque solertius: quæ res nonnullos impulit, vt mentem rationemque concederent, multi saltem memoriam, plerique omnes aliquam Reip. formam, atque administrationem. Quare Pythagoræi, qui animarum transmigrationem adstruebant, Vlyssis hominum suo æuo callidissimi animam in formicam animalculum sagacitatis plenissimum transisse tradebant: vt in designando corpore τὸ κρείττον seruare viderentur. Certè Chrysostomum ipsum, quem iam laudabamus, non puduit olim in eum se ludum discendi

Plin. l. 11.
hist. c. 30.

discēdi studio conferre. *Formicarum*, ait, Serm. de Pentec.
*facti sumus discipuli, formicarū amulatione
 vivimus, formicarum conuersarum exem-
 plis. Vade & tu, mi Adolefcens Acade-
 mice, ad formicam, & considera vias eius:*
 semitas quidem quas per angustis calli-
 bus vel per duros silices sibi sternit, vias
 autem, rerum, inquam, ingentium mo-
 litiones, quas non modo generosè ag-
 greditur, sed etiam constanter perficit.
 Itineris ducem habent oues & grues,
 regem Apes, Præceptorem & Magi-
 stros boues & equi, illi enim hos intitu-
 unt, stimulant, ad opus vrgent. For-
 micæ solo naturæ instinctu, ac genio
 suo diligentiam præstant, improbè la-
 borant, & temporum oportunitatem
 secutæ in venturam hyemem recon-
 dunt, non auaritiæ aut luxus studio, sed
 quantum ad bestiolæ vitam tenuiter su-
 stentandam vident fore necessarium.
 Verùm hæc quæ generatim dicimus,
 enucleatiùs, exactiùsq; demonstremus:
 vt vim habeant, tum ad docendos, tum
 ad commouendos animos, vehementi-
 tiorem.

Desidiam ad eò fugiunt, & laborem Formica-
rum labor
 amant formicæ: vt, si cælum & valetu-
 do patientur, nullus illis otio dies vn-
 quam pereat. Silices ipsas assiduo ad

opus feruentium concursu attritas videres: in plenilunijs etiam noctu operari: nam interlunijs, quòd lumen deficiat, necessitate magis, quàm sponte cessant. Quanto autem conatu ac molimine humeris ac cruribus connixæ onera, se multis partibus maiora mordicus tenendo in horrea conuectant?

Industria.

Deinde quâ in operibus industriâ, quâ naturæ solertia vtuntur? viarum compendia continuò sectantur, quo minor sit erratio, aut temporis iactura: cùm cibos humidos esse deprehendunt, foras ad solem exportant, si sudum serenumque fore cælum prælagierint, (nam dicuntur etiam quandam habere temporum præensionem) cùm verò grana primum in penuarium conuehant, veritæ ne humo confota repullulantiaque sibi pereant; erosâ eâ parte, in qua est germen, inferre solent. Portento simile est, quod S. Hieronymus grauissimus author scribit defunctorum exequias indici, & iustis funebribus in formicarum Repub. parentari. Ac ne quid desit Ælianus etiam sarcophagum, feretrum, & funebrem pompam tribuit. In Architectonica quoque præstant, nam tripartitas cellulas, vnam maribus, alteram fœminis, tertiam annonæ seruan-

S. Basil.
hom 9.
Hexameron.

In vita
Malach.

Lib. 6. c.
49.

dæ horreum dædaleâ arte efformant, vt neque à gentis hostibus, neque à Cælorum iniurijs lædi possint: ad annonam quod attinet, eam metiuntur tam exactè: vt nec plura, nec pauciora condant, quàm satis sit, quibus in annum frugaliter viuant. Si quando aquæ trahendæ sunt, posteriores præcedentium dorsa mordent; itaque mutuo nexu fultæ sine periculo transmeant. Suas etiam collocaiones redditionesque rationum certas & statas habent: cùm enim ex diuerso conuehant altera alterius ignara (vti obseruatum) dies ad mutuam recognitionem per speciem nundinarum instituunt: *Qua verò tunc earum conuersatio* (inquit Plinius) *quàm diligens earum cum obuijs quedam collocutio atque percunctatio?* Adhæc suas habent ferias, neque enim solùm interlunijs, ab opere vacant: sed quosdam insuper dies otio indulgent: quod non exiguum est in bestijs prudentiæ specimen. Deniq; quod maximè in formicis laudat Salomon, singulari prouidentia in futurum longè prospiciunt: æstate, quo tempore oportunitas suppetit, coaceruant, atque in penuarijs comprimunt: vt in hyeme, cùm magna est raritas, caritasque annonæ, & difficilior ventura, de thesauro

Sup. 2i

promant, quantum opus sit: contra faciunt cicadæ more suo: æstate varijs sese cantilenis oblectant, venturæ hyemis nihil cogitantes, quæ vbi aduenerit inopiâ & fame contabescunt: quâ de re non inelegans extat Apologus: Fortè quondam accidit: vt, quod fit, formicæ grana putrescentia siccanda ad solem è terræ hiatus sedulæ exportarent; præteriens cicada orat, vt esurienti sibi perpauculum impertiant, cui formica senior, *Quid verò tu, inquit, per æstatem actitabas? cur tibi tunc, quod nunc manderes, non collegisti? subdit cicada, non eram otiosa, ô bona soror, canebam tum musicè: hîc conorto risu formicæ, simul acutè profectò, Si æstate, aiunt, cantasti, hyeme salta: cum eo sale, vacuam, vt venerat, abire iusserunt.*

Constan-
tia.

Placet nunc in illo industrio, quem dixi labore, constantiam atque assiduitatem notare, continuo tùm itu, tùm reditu ad scrobes, saxa ipsa excauant: tantum valet labor assiduus. Iter quod semel institerint, totum agmen insistit, neque vsquam à susceptis tramitibus aliorsum deflectit: ea est in proposito pertinacia. Si quando oneri impares se esse sentiant; non absistunt tamen, neque desistunt, saltem experiri conari-
que,

que, humeris pedibusque connitenti-
bus: vt integra boum cadauera subinde
auehere etsi irrito conatu moliantur:
tanta vis aut bilis formicæ inest. Non
contentam diurnis solibus, ad lunæ lū-
men noctibus operari superius dixi: Ea
est in opere constantia.

§. III.

Apes paria formicis docent.

TRansi nunc, mi Academice Ado-
lescens, ad celeberrimam Apum
scholam, quo te pridem Salomon inui-
tat. *Vade, ait, ad Apem, & vide quomodo
operaria est, operationem quoque quàm ve-
nerabilem facit.* 1. Sunt ex non minus,
haud scio an non quàm formicæ, magis
laborum amantes, otij verò fugitantes
supra fidem, Hyeme quidem ab occasu
Pleiadum, vsque ad Æquinoctium se in
aluearibus continent, frigore scilicet
cogente, ne vitam amittant: verùm re-
liquâ anni tempestate gnauiter laborât,
nisi morbo impediuntur: ac ne cælo qui-
dem turbido planè otiantur: excremen-
ta enim saltem, teste Plinio, vnum con-
gesta in locum domo egerunt. Primo
vere fauos construunt, tum ceras fin-
gunt,

Apum la-
bor.

L. II. hist.
à c. 5.

gunt, id est, ædium cellulas; deinde soboli progignendæ vacant; postremò mella diuinum munus conficiunt: interdium sunt, quæ ad portas vigilant, ventis ac imbribus expositæ in morem castrorum: ne quâ irruant vespæ prædones: sunt quæ noctu excubent, par-uamque urbem alijs dormientibus turentur, indicto seruateque intra muros religioso silentio: cùm diluxerit, vna excitat reliquas gemino triplicique bombo quasi buccinâ: ad eiusmodi autem tum vigiliæ, tum excubias, ferè eæ deputantur, quæ mellis conficiendi, condendi que industriâ carent; ne nihil agant, eademque ob eandem causam ore, totoque corpusculo collectam deferunt vetulis apibus, quæ honoris causâ Regem itipant, aut mortuos ex alueis ad sepulturam efferunt. Denique ita ignauiam detestantur, & castigant apes, vt fucos iners pecus primo mane ad opera è domicilijs extrudant; tardiores ex ijs seuerè puniunt, aut exilio (quòd fit plerumque) aut nonnunquam, ad exemplum, extremo supplicio, Draconis lege, qui eandem otiosis hominibus olim pœnam sanciuit: quæ mortis pœna cum Demadi oratori videretur crudelior, declamauit legislatorem illum
 leges

leges suas scripſiſſe ſanguine, non atramento. Athenis Areopagi Iudices, eſſi mitius, tamen graui multa in deſidioſos ciues animaduertebant. Sinæ verò etiamnum otioſos apud ſe minimè viuere patiuntur, ſine inſigni notâ ac dedecore.

P. de Iar-
tic. l. 2. l.
4. c. 20.

Porrò non ſunt laborioſiores apes quàm ſolertes, atque indiſtriæ. quantum artis habent fauorum crates, in quibus minutæ illæ ac rotundæ ediculæ connexionẽ ſui inuicem fulciuntur? Ecquis eas docuit hexagonica illa laterum indiſcretâ æqualitate componere, tenues intra ſepta ceras ſuſpendere, ſtipare mella, idque in caliginoſis aluearibus, & ſub obſcuris tectis, intra cæcos parietes: perinde atque ad ſolem exactè & quodam pulcherrimo ordine? Mel verò ipſum, quod Plinius cæli ſudorem, aut quandam ſyderum ſaliuam appellat, quantâ ſolertiâ elaborant? quantâ deinde curâ, ne inquinetur, cauent, nam ea cauſa tantam munditiem ſeruant; vt neque rei grauiſſe olenti, aut immundæ vnquam inſiſtant, neque vllas in alueolis ſordes, ac ne ſociarum quidem cadauera patiantur: ex eodem puritatis ſtudio fit, quod mirere magis, vt caſtos homines ament, & ſectentur. Verùm nihil

Induſtria
in Apibus

Apum industriam prudentiamque tam commendat, quam quòd domi Reipub. formam, foris ordinem militarem tam delineatè exprimant: vt ab ijs primi Urbium, armorumq; moderatores tum administrandæ Reip. tum gerendæ militiæ exempla duxerint: quæ duæ res etsi præstantissimæ sint, consultò tamen celeriter prætereo, ne in re satis vulgatâ sim longè, quam interpretem deceat, prolixior; id tantum addam ex Plinio, propter istam præsertim regendi, agendique normam nonnullos homines tanto apum amore captos, vt in ijs alendis ætatem suam contriuerint, atque ex eorum numero Aristomachum quendam duo de sexaginta annis aliud nihil, nisi apibus contemplandis egisse, quòd de Philosophandi studio, vitreorum opinor aluearium vsum iam celebrem esse cœpisse.

L. II. C. 9.

Apes in-
defesse.

Restat apum in laborando constantia, de qua id generatim breuiterque dici potest. Quamdiu tempus suppetit, nulla quies, nulla intermissio; semper sectantur, quod omnes moliantur.

Virg. l. 4.
Georg.

Mane ruunt porcis, nusquam mora.

At fesse multâ referunt se nocte minores

Crura thymo plena.

Labor omnibus vnus:

Sape

*Sæpe etiam duris errando in cotibus, alas.
Attrituere, vltroq; animam sub fasce de-
dêre.*

*Tantus amor florum, & generandi gloria
mellis.*

Habes igitur, Academice Adolefcês, in duabus exiguis animantibus præclarissima laboris, industriæ, constantiæ exempla, quæ æterna mens idcirco mortis animalculis indidit: vt tu, grandius scilicet animal atque diuinius, imitare-
ris. Heu! ne istam tuo nomini aut generi nostro labem inuras: vt te patiaris brutis esse peiorem; esse autem te oportebit, si in disciplinis capeffendis laborem, industriam, assiduitatemque refugas.

Et ecce reuolant huc Ambrosianæ apes, neque se taceri sinunt. Infans Am- In vita,
brosius in arca Prætorij, inque cunis positus aperto ore cum dormiret, subito apum examen adueniens, ingrediendi-
que in os & egrediendi vices frequen-
tans, diu lusit. Quo portento intelle-
ctum, eum assiduo ac peruicaci, simulque industrio labore, eruditionem tantam olim comparaturum, quantam posterores ætates senserunt, eam verò tam melleam ac suauem; vt, qui Ambrosium legunt, Ambrosiam sibi degustare videantur.

deantur. At tu laborem auerſaris: & vti olim Florus Poëta, flores amas, ſed odoriferos, non amata thyma; vmbra ſequeris, non ſolem, aut puluerem Quid inde? ergo, nihil vñquam amplum conſequêris; Saſine rectè Philoſophor? audi rem oppidò lepidam.

Florus in Adrianum Cæſarem, ſatis acutè, vt arbitrabatur, ita ſcripſerat.

*Ego nolo Caſar eſſe,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.*

Cui mordacius Cæſar reſcripſit hos verſiculos.

*Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per popinas,
Latitare per tabernas,
Culices pati rotundos.*

Pungant nonnihil te, iſti culices; ſed tamen totus repugnas, multaquæ in promptu habes, quæ obijcias. Primùm meus Magiſter nimis eſt homo durus, valeant literæ, iſtam Dionyſij Syracuſani tyrannidem diutiùs non patior. Siſte, & antequam te perditum abeas; paucos boni monitoris verſus, excipe, fortè frênos fugæ injicient, reducentquæ; ad ſaniorẽ mentem. Auſonium dabo non malum, vt noſti, Poëtam.

Disce lubens tetrici nec Praeceptoris habenas
 Deestere nepos; nunquam horrida forma
 magistri

(Ille licet tristis sen'ò nec voce serenus
 Aspera contracta minuetur iurgia frontis)
 Nunquam immanis erit, placida assuetudi-
 ne vultus.

Qui semel inbuerit, rugas nutricis amabit,
 Qui refugit matrem, pappos, auiasque tre-
 mantes

Anteferunt Patribus seri, noua cura, nepotes.
 Sed neque Pelidem terrebat Achillea Chiron
 Tessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas
 Amphirioniadem puerum. Sed blandus uterq;
 Mitibus alloquijs teneros mulcebat alum-
 nos.

Tu quoque, ne metuas, quamuis schola ver-
 bere multo

Incреpet, & truculenta senex gerat ora ma-
 gister.

Degeneres animos timor arguit: at tibi cõsta
 Intrepidus, nec te clamor, plagaq; sonantes,
 Nec matutinis agitet formido sub horis,
 Quod sceptrum vibret ferula, quod multa
 supellex

Virgea, quod molli scuticam pratexat a-
 luta,

Quod feruent trepido subsellia vestratumul-
 tu

Pompa loci, & vani fugiatur scena timoris.

Quan-

Quanquam nihil ita tragicum viderim in altioribus illis Sophiæ pulpitis: ut tantopere Magistrorum frontem, ora, manus pertimescas: nam in oratione & ratione cum Philosophis agere contenti ferè à verberatione abstinent. Ferrem, ais, equidem ista fortasse: verum pro re deridicula habeor, & à condiscipulis passim Arcadiæ pecus, apertè asinus, inter olores anser, audio. Ita præter magistri istam seueritatem, sociorum præterea molestijs excarnificor. Expedio me hisce omnibus cruciamentis, hincque properè auolo. Noli, obsecro, nam quo te amens proripis? Verbulum saltem ex Plutarcho. *Cleanthes & Xenocrates uterque patiebantur se rideri ab ingeniosis, quod ipsi tardiores essent, nec tamen profugerunt à discendo, nec animos desponderunt: sed ultrò in seipsos dictoria iactabant, se vasis angusti orificij & tabulis aneis similes dicentes: ut qui agrè Doctorem perciperent; percepta tamen fortiter constanterque retinerent. Quia Cleanthem loquimur, istud etiam accipe ex eodem Plutarcho, eodem enim pertinet. Cleanthem Antigenus Rex, cum longo intercepto tempore vidisset Athenis, interrogavit, etiamne molis Cleanthe? Ego verò, respondit ille, ô Rex, idque vita toleranda facio, facturum quiduis*

De Audit.

De vit.
ere alieno

quiduis aliud, dum ne à Philosophia auellat. Quàm placido ille vultu sannas & iocos tulit? *En tibi ingentem viri animum* (exclamat idem scriptor) *qui à pistorino & alueolo pistorio digressus ipsâ manu, quâ molam versauerat, aut farinam coquendo pani subegerat, de Dys, Lunâ, Sole sideribus scriberet.* Molis me, inquis, istâ Philosophi molâ, & ferè animum emollires, nisi adesset aliud incommodum, quod me potissimum premit: nam vt ad studia animus sit; defunt opes, quibus me in literarum otio alam, ac sustentem. Pergamus igitur ferrum tundere, dum calet. Ego verò opes studijs obesse magis, quàm inopiam arbitror. Pauper sanè ad Philosophiam expeditum iter habet, diuitem multa præpediunt. Non equidem inficior auream, quam Salomon à Deo contendebat, mediocritatem sapientiæ studijs plus commodare, quam summam aut egestatem, aut opulentiam: sed nego, aut opes requiri, aut inopiam omninò obstare. Vt Philosopharetur Anaxagoras sua in amicos dispersit, Socrates in mare abiecit, Xenocrates ab Alexandro missa munera repudiauit, Aristippus quoque, cum partim offerrentur, partim præstò essent, generoso fastidio contempsit. Iam

Demo-

Demosthenis Pater cultellos vendidit, Euripidis mater oluscula. Nulli eorum paupertas eruditionis, honorisque templum clausit. Vis alia? Zeno è naufragio Athenas venit inuestis vt anguilla, rumque primùm philosophari cœpit. Menedemus Princeps inter Socraticos fuit: is Patrem sortitus est pauperem Architectum, & cum interdium Philosophiæ operam daret, noctu pinsebat, idemque de Asclepiade Philosophiæ studioso memorant, Plautum omitto, quem molam quoque in pistrino versasse constat. Sed huc iterum redit Cleanthes, neque omittendus est. Ille Athenas venit quatuor drachmis instructus, ibi cum à Zenone erudiretur, cogente inopia noctu in horti aquam hauriebat, vnde nomen accepit, interdium autem Philosophiæ operam dabat. Coactam aliquando stipem plenus animi magnitudine in medium familiarium cum his verbis coniecit, *Cleanthes iam aliam Cleanthem alere possit, si velit.* Adrianus Sextus Pontifex Max. fuit, idem à studijs Carolo V. Imperatori fuerat. Is cum Louanij literas tractaret, adeò ab opibus nudus fuisse proditur: vt ad publicam lucernam noctu lectitare cogere-
retur, quòd ad candelas, olcumve emendum,

mendum, nihil haberet. Nemo igitur, ne is quidem, cui, vt loquitur Catullus, nec feruus est, nec arca, nec cimex, nec araneus, modò animus ad sit, non modò à consequenda scientiâ, sed ne à summis quidem honoribus adipiscendis desperet. Das iam mihi, vt apparet, manum, teque in scholis retineri pateris: sed alius nescio quis obmurmuret, & telum istud alterum obiectet. Quorsum mihi ego ita hostis, atque infensus sim, vt his me illætabilibus, imò lethalibus studijs enecem? nam (vt de librorum expensis nihil conquerar) ita iam nunc totus chartis impallui, breui vt futurum sit, vt immoriar, si hîc diutius immorer. Hîc verò planissimè erras, mi bone vir, quisquis es: studia si ordine methodoq; instituuntur, nihil, aut parum de vita absumunt: luxus, delitiæ, otium potiùs hominem necant, tandemq; perimunt. Excusas inualetudinem, insomnia, librorum pretia, taces quòd noctes totas alex lusibus poculisq; impendis, qua ex re, præter sumptus, febrim contrahis, podagram, hydropem, lippitudinem: ex luxu præterea paraly sim, tabemq; infamiæ plenissimam: quorum similia incommoda à moderatis studijs nulla existunt. Isocrates librum, qui Panathe-

naicus

naicus inscribitur, quatuor & nonaginta annos natus scripsisse dicitur. Eius Magister Leontius Gorgias centum complerat. Democritus centenario quatuor addidit. Hyppocrates totidem, neque Galenus annis multò fuit minor, traditur enim peruenisse ad grauissimam ætatem. Plato diuinus ille Philosophus vno & octuagesimo anno scribens ereptus est. Cicero in Catone eiusmodi plures adducit longæuos, eosdemque eruditos, Sophoclem, Homerum, Hesiodum, Pythagoram, Socratem, Zenonem, Diogenem: in quibus omnibus studiorum cogitatio æqualis vitæ extitit. Quid tu ad hæc? placent sic satis: sed tamen: age quid istud? ingenium, ceteraque naturæ dotes, quia desunt, à studijs auocant. Salutaui iam Philosophiam à limine, adeò tristes & morosos vultus illa intranti ostendit: vt pedem efferre lubeat: enimuerò in primo Logices aditu atque adspectu, quàm gordianæ tricæ, quàm Cimmeriæ tenebræ: feliciter lusit, qui literis solo situ mutatis isto anagrammatismo risit, *Logica, Caligo*: demus tamen importunitati: vt mihi existinem frangendam esse eam nucem, esitandumque, quem in triui, panem, atrum licet, atque tetrum, quid verò

verò ad me Iurisprudentiæ inhiantibus
 quæstiones Physicæ? aut (vt plurimum
 concedam) Physicus fiam, præsertim si
 Medicus postea fieri velim; quid verò
 cum Metaphysicis calliditatibus mihi
 est negotij? nam futuro Theologo for-
 tassis omnem illam totius Philosophiæ
 molestiam esse exorbendam, non per-
 pugnaciter dissenserim. Iam, Academi-
 ce Adolescens, quisquis es, Philosophari,
 id est, ratione agere videri possis: est
 tamen in tuo illo discursu, quem ipsi
 Philosophiæ debes, error quidam ex rei
 ignoratione profectus, quem vbi veluti
 nubem vmbraeque dissipauero, abire te
 sinam; si insanire & perire omnino de-
 creuisti. Atque in primis, quod ad inge-
 nij, iudicij ceterarumque rerum supel-
 lectilem, quam ais tibi à natura curtam,
 attinet, dabo duos ex veteri Philoso-
 phia Poëtas, qui præter exempla, quæ
 superius allata sunt, similitudinibus ap-
 positis demonstrent animi tarditatem,
 non omnem ad ingenuas disciplinas
 viam intercludere, si modò obstinatâ
 constantia perrumpere constitutum sit.
 En tibi primò Lucretium.

Lib. 4.

*Nam leniter quamuis, quod crebro tun-
 ditur icter*

Bb

Vim-

Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes

Humoris, longo in spatio pertundere saxa?
Accinit his Hesiodus.

Nam si vel paruum, ait, pergas superaddere paruo

Vt crebro id facias, ingens existet aceruus.

Ufus præterea apte & magister rerum tempus, aliquid, imò plurimum conferent. Fateor in primo ad sapientiam ingressu difficilia, atque implicata quædam occurrere: quæ vltiora nihil perspicientem deterreant: sed istud cogitandum, quod in ceteris rebus omnibus, nihil est, quod assuetudine non atteratur, reddaturque facilius. S. Bern. vir ille, cuius intar mellis suaviter fluit oratio, istud Prophetæ Iob, *Quæ prius nolebat tangere anima mea, præ angustia cibi mei sunt*, diuinè explanans. *Primum, ait, impatienter videbitur aliquid, quòd ipso tempore, si assuescas, indicabis non adeò graue; paulo post, & lenè senties; paulo post nec senties; paulo post idem delectabit.* In rem præsentem accommodatè Aulus Gellius. *Huius discipline studium atque cogitatio, in principijs quidem tetra & aspernabilis, insuauisq; esse, & inciuilis videri solet:*
sed

De confid.
ad Eugen.

Cap. 6.

sed ubi aliquantulum processeris, tum denique & emolumentum in animo tuo, & sequetur quedam discendi voluptas insatiabilis. Aptissimè Plutarchus. Auditor sic statuat, se Philosophia tanquam mysterijs quibusdam magnis initiatum: Primas lustrationes, atque tumultus ubi pertulerit, spes habere iucundi splendidique fructus presentem molestiam & conturbationem secuturi. Nihil adderem, neque enim video, quid nervosius, aut efficacius adferri possit; nisi magni sanè momenti questionem, quam digito tetigisti, paulo explicatius tractandam hoc loco esse iudicarem.

Lib. 2° de
Audit.

Est autem illa eiusmodi. *An uniuersae Philosophiae studium, non modò ad Theologiam necessarium sit, sed utile saltem & percommodum ijs, qui ad Iurisprudentiam vel Medicinam animum applicant: qui enim hoc consilij cœperint, ferè ex minimâ causâ relicto, quem tenere cœperant, Philosophiæ cursu, facile ad ista alia conuolant, quòd frustra inutilibus studijs ætatem sibi impendendam esse existiment: verum in principijs errant, ideoque male concludunt. Bene Plutarchus: Ut Tragædi in Theatris: ita Philosophus audiendus est ad finem usque. Non est existimandum, si-*

In Mora-
lib.

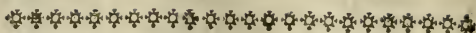
bulis) in terram sparsis , repente die ipsâ gigantes proceri , & armis instructissimi prodierunt : ita subito breui tempore Philosophos, aut omnino Eruditos euadere : dum nimium procurris, caue, ne impingas. Nota ista in triuis, *Canis properans cæcos parit catulos, & festina lente*, grauiter dixit Alexander, *Festinatio multorum malorum causa*: rectè etiam Sophocles, *Periculosa est prepropera prudentia*: rectissimè Publius Syrus, *Omnis mora odiosa est : sed facit sapientiam*. Nûc quod ad rem ipsam spectat paucis sic statuo, primùm Logicam tam esse ad omnes scientias necessariam , quàm sit ipsa ratiocinatio : cùm enim ea ars rationem dirigat, & veluti prætensâ face ducat, ne in errorum abrupta præcipitet, tam sine Logicâ perueniri nequit ad cæteras disciplinas, quam sine oculo iri aliquò non potest. Deinde assero Physicam quæ rerum naturas, viresque explicat, ei saltem qui Medicinam meditetur esse oppido necessariam, Physica corpus naturale considerat, Medicina in eodem sanando seruandove occupatur: an sanabit aut seruabit Medicus, si corporis humani constitutionem, si Elementorum, Cælorumque proprietates, si gemmarum, lapidum, herbarum, flor-

rum,

rum, medicarumque rerum occultas vires, quæ Physicæ sunt tractationis, ignoret? Verum est istud, quod est vulgò iactatissimum. *Incipit Medicus, ubi desinit Physicus.* In Iurisprudentiæ studio rerum naturalium cognitionem requiri non æque liquet: requiri tamen censeo, nam quî pro reo aut contra reum dicet, quâ ratione iudici, atque populo fidem faciet, quibus argumentis ad persuadendum dissuadendumve utetur, nisi ex Philosophiæ armamentario hastas, & clypeos expromere, è rerum natura sumptis amplificationibus orationem illustrare atque exaggerare cognorit? Metaphysica saltem Medico, aut Iurisconsulto erit superuacanea; ne id quidem admisero: si modò excellens in vtrâque illa arte euadere velis: nam ut Logicam ad scientias necessariam, ita Metaphysicâ ad scientiarum perfectionem, ab solutionemque desiderari, existimandum est: cùm enim præstare in nulla disciplina possit, qui non entis ac veri notiones habeat perfectissimas; Metaphysicæ autem sit munus eas conceptiones in animo proprias genuinasque efformare, hac vnâ scientiâ si carueris, nusquam Magister esse possis: Atque ex

Rempublicam sit accessurus vniuersæ Philosophiæ quoq; supellectilem prius esse comparandam. Quid enim? an prudenter & tutò ad clauum sedebit, qui conceptiones rerum proprias, dicendi persuadendique vim præstantem, quæ sine sapientiæ cognitione haberi non possunt, non sibi prius acquisiuerit? alioqui configatur celeberrima illa Platonis viri sapientissimi sententia, qui docebat beatas tum demum fore Respublicas, in quibus aut Philosophi regerent aut Reges philosopharentur. Dicam, quod minus probari posse videatur, ne Ciuem præclarum quidem esse, aut cum laude inter contribules posse versari, qui ex Logicis saltem scholis rectè ratiocinari, ac propriè loqui nunquam didicerit. Nam si Physiçæ sit ignarus, quàm sæpe erit ei in circulis ac confessibus rursus contiscendum? quid enim eo homine fiet, vbi de maris fluxu & refluxu, de gemmarum plantarumque natura, de terræ succussionibus, de ventis, de niue, de grandine, de tonitru, de fulmine, de stellis, de Ecclipsibus sermones, vt sit plerumq;, inter suos inciderint? Sapienter igitur Diogenes cuidam garrienti se Philosophiam parum curare, respondit, *Ad*
quid

quid viuis, si, ut rectè viuas, tibi cura non est? Meritò Romanus Orator Matrem omnium bonarum rerum dicebat esse sapientiam, quâ nihil à Dijs immortalibus vtilius, nihil salubrius, nihil præstabilius hominum vitæ mortalibus datum esset. Sæpe alias idem Philosophiam appellabat vitæ ducem, virtutis indagatricem, expultricem vitiorum, Urbium, Legum, societatis denique humanæ procreatricem. Quæ cùm cogitaret Seneca, vir ille acerrimi iudicij, iure quoque sentiebat Philosophiæ nullum satis tempus magnum esse, etsi à pueritia vsque ad longissimos humani æui terminos vita protenderetur. Verùm contra Philosophiæ tum oses, tum vituperatores ista hîc satis. Ex illa Ludicra pugnâ, quasi dato classico, quia à parte nostra stat victoria, reuocari nos in vimbram non ægrè patiamur.

O R A T I O.

*Pro industrio & constanti labore in
excolenda mentis studio.*

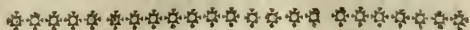
OMnipotens & sapientissime Deus, qui in rebus minimis æquè, vt in maximis, te mirabilem ostendis, & qui nos homulos rationi minùs auscultantes ad Formicarum Apumque scholam remittis: vt ab ijs ad virtutum disciplinam informemur; da mihi per gratiam tuam: vt talem in virtutum, literarumque studio diligentiam, industriam constantiamque adferam, qualem à me requiris. Et quia animum tanquam agrum excolendum mihi tradidisti; fac ita fideliter serioque rem agere; vt in die iudicij, quando vnusquisque metet prout seminauerit, de corruptione metam incorruptionem, deterfisque sudoribus labores manuum mearum in mensâ tuâ manducare valeam, quando momentaneum & breue hoc tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operabitur in nobis. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ingens Peccati Horror. 17.

Herculis hic summus labor est. M. B. a. 17. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Hercule hic magno opus,
 qui ferro & igne septempli-
 cem belluam domet: capitale
 istud monstrum peccatum est,
 quam multicipitem Hydram
 edomuisse; erit supra duode-
 cim Herculis labores, ac vi-
 ctorias.

Sta in arena, Adolefcens, &
 pede presso cum hoste non
 vno manum confere. Quid
 fugis? ad peccati fœditatem
 & truculentiam horres, opi-
 nor, timesq; ne tam exitialis
 pestis vel afflet venenum, vel
 tactu noceat, imo necet: nihil
 remoror; ah cito fuge.

Præit

Præit Dux & monet, me-
morare nouissima tua, & in æ-
ternum non peccabis. Mor-
tem, Iudicium, Inferos, Cælum
adspice, & diu, multumque
cogita. His armis non tantum
declinari Monstri furor, sed si
stare malis, etiam domari, &
vinci potest.

CAPVT SECVNDVM.

Ingens peccati horror.

M O N I T I V M.

Deum time; peccatum peste, morte
peius fugito.

S A L O M O N.

*Principium Sapientiæ,
timor Domini. Prou.9.**Timor Domini odit
malum. Prou.8.**In maleuolam ani-
mam non introibit sapientia, nec habi-
tabit in corpore subdito peccatis. Spiri-
tus enim sanctus disciplinæ effugiet fi-
ctum, & auferet se à cogitationibus,
quæ sunt sine intellectu, & corripietur
à superueniente iniquitate. Sap. 1.**Pecca-*

Peccatores prosequitur malum. Pro-
uerb. 13.

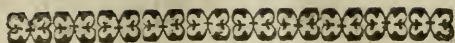
Fugit impius, nemine persequente.
Prou. 28.

Cum sit timida nequitia, dat testi-
monium condemnationis: semper enim
presumit sæua, perturbata conscientia.
Sap. 17.

Stultus illudet peccatum. Pro-
uerb. 14.

Iniquitates suæ capiunt impium,
Et funibus peccatorum suorum con-
stringitur. Ipse morietur, quia non ha-
buit disciplinam, Et in multitudine
stultitiæ suæ decipietur. Prou. 5.

Deum time Et mandata eius ob-
serua: hoc est enim omnis homo: Et cun-
ctæ quæ fiunt, adducet Deus in iudi-
cium pro omni errato, siue bonum, siue
malum illud sit. Eccles. 12.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Timor Domini principium Sa-
pientia.*

MEminisse hic te imprimis oportet, Adolefcens Academice, quod alias monui, Christianam sapientiam nec esse nudam solùm, atque inanem veri inquisitionem aut scientiam, quam nonnulli conſectantur: sed honesti probitatisque studium atque comprehensionem: rectè enim & ex virtutis normæ mores suos componere; hoc demum sapere est, hoc esse veri nominis Philosophum, imo sapientem. Atque hæc ipsa est sapientia, cuius principium esse Domini timorem dixit Salomon. Verùm Diuinitimoris non vna est indoles. Vnus enim est ingenuus & nobilis timor, ab eo amore profectus, quo liberi bene nati, atque educati Parentes suos

suos syncerè diligunt, eâque causâ gra-
 uissimè detestantur, quæ illi oderint.
 Alius est in nonnullis timor, abiectæ &
 seruilis conditionis, quem pœnæ infam-
 iæque horror, aut causæ similes pa-
 riunt; cuiusmodi in seruis esse solet, qui
 etsi vitio ducendus non sit, priori ta-
 men longè est dignitate, meritoque in-
 ferior. Principium quoque non vno
 modo dicitur: iam, initium est rei cu-
 iusuis, & quasi radix, vnde illa existat;
 iam, primus anni fructus, præcox adhuc
 neque satis maturus; postremò, quod
 in quaque re præcipuum est, & veluti
 caput. Ex quibus qua ratione Sapiens
 dixerit principium sapientiæ esse timo-
 rem Domini intelligi potest. Imprimis
 enim diuinæ offensæ timorem, si ex
 horrore & metu supplicij concipiatur,
 cùm seruilis sit atque imperfectus, con-
 stat primam duntaxat radicem esse, &
 inchoationem quandam sapientiæ, ne-
 que aliter, quàm pro fructu necdum sa-
 tis cocto à sapientia præmitti. Verùm si
 timor is sit, qui esse debet, diuini Amo-
 ris genuinus partus, certum est non
 modo præcipuam fore sapientiæ par-
 tem; sed singulare quoddam decus atq;
 ornamentum. Porriò quoniam qui ali-
 quem amat, ideoque timet ne offendat,

num, nefas sit suspicari concedendum
ijs, qui se ipsius Numinis hostes infen-
sissimos profitentur: stulti verò, & a-
mentis hominis est, studio & labore
quantumuis improbo sperare consequi,
quod, nisi pacato propitioque Deo, im-
petrari non potest: accedit, esse peccati
gravioris, si foueat cor vim sapientiæ
ita hostiliter infensam, atque aduersa-
riam, vt sibi cum illa nullam retineri
societatem patiatur.

Vt sapiens sis, aut vt omnino euadas,
cōpositas esse oportet animi appetitio-
nes, apprehensiones rerum veras, vale-
re memoriam, ingenij aciem, iudicijque
vim adesse maximam: mentem denique
ne quid serijs studijs obstrepat, sibi sem-
per præsentem: atqui flagitijs dediti
homines, appetitiones habent efferatas,
bellis cupiditatum intestinis exagitan-
tur continuò, imaginationes verò fœ-
das, ac plerumque rerum falsissimarum
idola sibi ipsis effingunt, memoriæ of-
ficinam confusissimarū imaginum ista-
rum tumultibus perturbant, ingenij sui
nervos animi mollitie debilitant, men-
tis oculos aut eruunt, aut obcæcant: ita
denique deuastant commiscentque om-
nia, vt inter tot motus audiri Musæ
pacis, & odij amantes neque velint, ne-
que

que verò possint. Itaque quàm fieri nequit, vt nube densâ, solem intercipientem, aut in cœnoso fonte oculus cœlestes radios aspiciat, si ipse præsertim noxio humore sit impeditus: ita abstrusarum rerum reconditas veritates vitiosus animus assequi non potest: & vt ista non sint, quæ diximus; tantæ tamen sunt in flagitiosis hominibus procellæ, quæstiones, tormenta, honores, metus, trepidationes, fugæ, examinationes: vt viuere, nedum philosophari neque libeat, neque vacet. Audiamus super ea te grauißimos scriptores. *Ipsas*, inquit Seneca, *nequitia tenebras timet: prima & maxima peccati pœna est, peccasse: nec ullum scelus impunitum est: scelus in scelere supplicium est, proprium est nocentium trepidare.* Paria habet S. Augustinus. *Quisquis malus est, male secum est, torquetur necessum est, sibi ipsi tormentum est, ipse enim est pœna sua, quem torquet conscientia sua, fugit ab inimico quò potuerit, à se quò fugiet? Quocunque fugerit se talem trahit post se, & quocunque talem traxerit se, cruciat se.* Iam Chrysostomus. *Explica mihi (ait) istius epulonis conscientiam, & videbis nimis grauem peccatorum tumultum, iugem metum, tempestatem, turbationem. Videbis, velut in curia, mentem ad thronum conscientie con-*

Ad Luc.
epist. 97.

In Psalms.
36. & 45.

Conc. de
Lazarus.

sedisse, regalem & tanquam iudicem quendam
 sedentem, & cogitationes loco carni-
 ficum adsidentem, in equuleo suspendentem,
 lateraq; conscientie radentem unguis, pro
 commissis; Rem deinceps oculis subijcit.
 Etenim qui committit adulterium, etiamsi
 millies fuerit dives, etiamsi nullum habeat
 accusatorem: non desinit tamen intus seipsum
 accusare: & voluptas quidem temporaria est
 dolor vero perpetuus, timor undiq; ac tre-
 mor, suspicio & anxietas; angulos metuit,
 umbras ipsas formidat, suos ipsius famulos
 conscios, inscios, illam ipsam quam corrumpit:
 Virum, quem affecit contumeliâ: obambu-
 lat amarum accusatorem circumferens con-
 scientiam, cum sit sui ipsius iudicio con-
 demnatus, nec ad breue tempus possit respira-
 re. Idem patiuntur & qui rapinam exer-
 cent, & qui fraude lucrum faciunt: hoc &
 ebriosi: in summa, quotquot in peccatis vi-
 uunt. S. vero Ambrosius tres producit
 scelerum carnificinæ testes, Adamum,
 Cainum, Dauidem: quorum primus
 cum Dei in paradiso ad auram inam-
 bulantis, propiusque aduentantis stre-
 pitum inaudisset, & necdum ad suppli-
 cium deposceretur, tamen fugit sui ma-
 lè conscius atq; in latebras se abdidit.
 Alter veritus, ne ob fraternum parrici-
 dium, à quocunque obuiò necaretur, in
 se

In Apo-
 log. Dauid
 c. 9.

se tulit sententiam, quòd dignus esset cui nemo ignosceret: itaque cùm nulli consistere posset, vagabatur, & oberrabat. Dauid denique idem de se fatebatur, *Peccatum meum contra me est* Psalm. 50. *semper*, id est, vt S. Ambrosius est interpretatus, sine interuallo aliquo recordatio & species ipsa mei me erroris impugnant: diceres militem armatum continuò ei obuersari ante oculos, vbi que occurrere, incurrere, extrema minitari. Artemonem facillè prætereo, ne profana sacris immisceam: ille tamen Causin. in symb. ob insignem improbitatem atque nequitiam, adèd fuit meticulosus: vt cùm foris continuò in lectis portaretur, domi tranquillè desidenti duo famuli scutum æreum supra caput sustinere iuberentur, ne, nescio quâ re ex alto decidente, aut improuiso aliunde telo feriretur.

At ne vetera magnopere requiramus, res ipsa quotidie loquitur. Vide tu mihi pauculos ex isto hominum flagitiosorum grege, Deus bone vt erubescunt, vt pallent, vt palpitant, vt dies ac noctes diris modis lancinantur? Pretozem, lictorem, carnificem, vbi que instare, adesse suspicantur: tonat, fulminat, grandinat? peti se, iam iamque feriendos arbitrantur. Hinc fuga & late-

bræ : verùm frustra : vt enim ij, qui ad mortem ducuntur, furcam & laqueos suos; ita illi excarnificantem conscientiam secum ferunt : quocunq; enim se proripiant; incurrunt in Deum improbitatis testem, iudicem, vindicem. Neque verò ista tantùm, quæ reuera horrenda sunt, isti timent; sed vmbra ipsas, exanguia spectra, inquietæ mentis inaniam somnia, strepitus foliorũ, pedũ strepitus, insidias omnium, etiam amicorum perhorrescunt. Agedum : vt res, quæ tanti est ad horrorem peccati cõcipiendum sapientiamq; comparandam momenti, sit testatior; è sacris ipsis literis id ipsum comprobemus.

Iob 15.

Canctis diebus suis (verba sunt sacra apud Iobum) impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur. Non credit quod de tenebris possit redire ad lucem, circumspectans undiq; gladium. Cùm se mouerit ad quarendum panem, nouit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Tenebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem qui preparatur ad prælium. Legunt alij, ad rotam. Quid grauius dici potuit ad exponendam improborum calamitatem? succinctè Salomon, Peccatores

*Ecatores persequitur malum, fugitque impius
nemine persequente; rationem adfert Sa-
piens, cum sit timida nequitia, dat testimo-
nium condemnationis; semper enim presu-
mit saeva, perturbata conscientia. Sive enim
spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ra-
mos animum sonus suavis, aut vis aqua decur-
rentis nimium, aut sonus validus precipita-
tarum petrarum, aut ludentium animalium
cursus inuisus, aut mugientium valida be-
stiarum vox, aut resonans de altissimis mon-
tibus echo, deficientes faciebant illos præti-
more. Quid esse potest calamitosius? si
ea, quæ fere cæteros oblectare solent,
lenis auræ sibila, garrientium volucrum
suauitates, lene labentis aquulæ rythmi,
bonæ mentis oblectamenta, improbis
timoti sint, horrore, dolori? quis verò
in tot, tantorumque malorum equuleo
atq; catastâ distentus, ut in Ixionis axe,
aut Sisyphio saxo, aut in ipso Phalaridis
candente Tauro distractus, commolitus
atque immugiens, satis tamen habeat
aut animi, aut virium, ut ei etiam tum
liceat, libeatve philosophari?*

§. III.

*Sapientes id vident, & curant; stulti
illudunt.*

AT sapientes quidem id vident scilicet, & apprimè curant, atque adeò cauent; ne quod grauius animo flagitium designent, aut admittant: alijs persuadere etiam student: vt peccati tanquam fœdissimæ pestis odium concipiant. Hinc istud Iehu filij Naue monitum, *Quasi à facie colubri fuge peccatum, dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas.* Hinc Tobix quoque senioris ad filiolum ista, cùm testamentum conderet, adhortatio. *Omibus diebus, vite tue in mente habeto Deum, & caue aliquando ne peccato consentias.* Extat & inter sanctissimi Ludouici Francorum Regis diuinitissima præcepta, quæ Philippo primogenito suo in Tuncetana obsidione dedit, hoc documentum. *Caue ne vnquam admittas peccatum mortiferum: sed omnia potius ferre velis genera tormentorum, quam aliquam talem perpetrare culpam.* Quam legem procul dubio ipse
à te

Ecclef. c.
21.

Tob. c. 4.

à teneris annis Ludouicus à Blanca Ma-
 tre sanctissima hauserat : imò aure altè
 imbiberat, cuius istæ fuerant ad aures
 pueri continuæ nœniæ *mori potius, quàm*
fœdari, quæ & muris Alpini natura est,
 & eorum, qui martyrium subierè, opti-
 mum semper factum extitit. Omitto
 Edmundum & Anselmum summos
 Cantuariensium & sanctitate celeberrim-
 os Antistites : quorum prior dicebat,
 malle se in ardentissimum rogam, alter
 etiam in ipsa inferorum incendia con-
 iji, quàm vt vel in vnum mortale pec-
 catum consentirent. Omittere tamen
 non possum acerrimū opportunissimū-
 que hoc in negotio magni Thomæ A-
 quinatis iudicium : is ad quendam qui
 de modo acquirendi scientiam quæsie-
 rat, epistolam conscripsit, quâ innocen-
 tiam, peccati præcipuè horrorem com-
 mendat. Totam hic ijsdem verbis ad-
 do. *Quia qua siuisti à me in Christo, mi cha-
 rissime N. qualiter te studere oporteat, & c.
 tardiloquum te esse iubeo, conscientia puri-
 tatem amplectere: orationi vacare non desi-
 nas, nihilq; penitus de factis aliorum intro-
 mittas, nemini te multum familiarem osen-
 das, discursus super omnia fugias, sanctorum
 & bonorum vestigia imitari non desinas, &
 que legis & audis, fac, vt intelligas: altiora*
te ve

te ne quasieris : ita frondes ac fructus in vinea domini Sabaoth utiles, quamdiu vitam habebis, proferes ac produces : hac si sectatus fueris ad id attingere poteris, quod affectas. Verùm ista viri illi sapiant, vident, sentiunt: peccator cùm peccati leprâ infectus sit, miserrimeque cæcus, atque amens, neque sentit, neque videt, nec sapit: quo deploratissimo statu nihil fingi potest infelicius: frustra verò aurem vellices, acrius pungas, expergefacerere coneris: ferreo somno ille sepultus iacet, quo sopore nullus esse queat, aut profundior, aut lethalior. S. Augustinum testor, quem in flagitiorum cœno semel altè decumbentem tam brutus sopor obligarat, vt res eum nulla excitare potuerit, donec vis maior è cælo adamantinas compedes effregisset: si diu multumque percusseris, eriget fortassis nonnihil palpebras graues, osque plumbeum resoluet in somnolentas, voces, imperfectasque, nescio quas murmurillationes, quibus sana monentem pro deridiculo habeat, & quæ de peccati dedecore, turpitudine, damnis proponuntur, exhibilet, atque pro inanis nænijs, fabulis, anicularum terri culis illudat. Salomonis istud est: *Stultus illudet peccatum.* Quid vero isto homine pecude

In lib.
Confess.

pecude agas? igitur relabitur mox in ex-
itialē sōnum, obstinatusq; cōstringitur,
atque arctius suo se vinculo implicat,
quanquā non iam somnus futile mortis
simulacrū, sed atra, tetraq; mors dicen-
dus est, ita sine sensu & animo peccator
iste obduruit, lapiduit, denique mor-
tuissimus est. Hoc etiam docuit Salo-
mon, *Iniquitates sue capiunt impium, &
sanibus peccatorum suorum cōstringitur,
ipse morietur, quia non habuit disciplinam,
& in multitudine stultitiæ suæ decipietur.*
Tundenda tamen peccatoris mens licet
ferrea; nam crebris fortassis ictibus per-
fringetur, emollescet saltem: Ipsis, in-
quam, si fieri potest oculis, peccati de-
decus, infamia, turpido subijcienda;
pudor fortassis aliquis suborietur, mox
etiam horror: & quoniam suis commo-
dis omnia metiri solent improbi, enu-
meranda damna atque naufragia, quæ
peccatum in vitam nostram inuehit, &
post mortem infert grauissima incom-
moda, vt sua acerbitate nonnihil com-
moueant, insanumque hominem, ad
saniora consilia deducant.

§. IV.

Peccati gravitas & damna.

SI virtutis diuina species, quod Platonem dixisse accepimus, oculis corporis cerni posset, mirabiles sui amores in hominum animis excitaret: ita si peccati turpitude è contra sese, quæ & quanta sit in aspectum daret; suspicor ego fore omnino neminem, qui non exhorresceret, atque refugeret; verùm ea fœditas aureo & gemmeo gypso adhibitisque boni cuiusdam coloribus obducitur, mentitur, fallit. Agedum omnem istam laruam, fucumque detegamus: vt qualis demum sit res ipsa, cognoscatur.

Gravitas
ex inobedi-
entia &
rebellione
contra
Deum di-
uinasque
leges.

Peccatum præsertim si mortiferum sit nefaria quædam est perduellio, qua refractarius homo ac cælo rebellis diuinarum legum iugum excutit, & ab ipso Deo infinito bono, bonorumque omnium inexhausto fonte auersus eius supremæ maiestati ac possessioni, in qua sita est vera felicitas, rem quampiam vilem vnus oboli, nulliusque momenti amplectitur, honoris, inquam, fumos, opum quisquillas, voluptatum cœnum,
vanif-

vanissima idola vero Numini antepo-
nit; desertis legitimi ducis signis, atque
castris, idē impius transfuga ad capita-
lissimi tum Dei, tum hominum hostis
partes, infami proditione tranfuolat,
hunc deinceps dominum agnoscit, hu-
ius nutus obseruat, imperijsque indi-
gnissime paret; igitur peccatum imma-
ne sacrilegium est, quo anima de veri
domini potestate, cui iure mancipij at-
que emptionis, alijsque sexcentis no-
minibus reuincta erat, detestabili rapi-
na subducitur, vt impurissimo prædoni
diabolo tradatur: spirituale adulterium
est, quo eadem illa, quam sanctè nouit,
fidem confringit & violat: vexillum est
dæmonis, quo Reprobi omnes constri-
cti tenentur, atque mortis, æternorum-
que ignium stipendia merent, militant,
pugnât: vinculū est, quo hominem Ca-
codæmones arctissimè obstrictum ca-
ptumque detinent tam durâ tytannide;
vt nodos soluere, aut omninò frangere
vis creata nulla possit, ac ne diuina qui-
dem effringat, nisi valido fortiq̃ue co-
nату: reluctatur enim diu multumque
ferus animus; siue quia iam seruitutem
suam demens amat; siue quia Circæâ
potione ebrius miserabili metamor-
phosi bestiam induens, humanitatem

• propè

propè omnem rationemque ipsam exiit. Ex quibus rebus omnibus facile quivis sanæ mentis intelligit peccatum, cum ex se & sua natura nihil sit, aut tenue quidpiam, idemque e mentium bonum; reuera tamen infinitum quoddam malum esse, atque in sinu tegere malitiam infinitam, amentiam singularem, summam infirmitatem, atque iniuriam in Deum incredibilem, impugnat enim, atque si fieri posset, de medio tollere nititur bonitatem Dei immensam, sapientiam inexhaustam, potentiam iustitiamque omnimodo, ac fine eternum carituram. Cogita hic tu mihi (vt quod est in eo, quod tractamus, indignissimum & totius nequitiae caput, oculis obijciatur) cogita, inquam, Deum, naturam infinitæ dignitatis, tum verte animum in hominem, quem verò? lutum ex miseris omnibus confectum, rem abiectissimam, proiectissimam, hunc in illum insurgere, imminuere velle diuinam maiestatem, leges sanctissimas pessundare, pleno ore, fronte impudentissima, palam, eius imperijs oblectari, & dicere, *non parebo, non seruiam*: demum ad Dei hostem teterrimum confugere, & perduellum agere. Quid dici potest in Numen

men iniuriosius? præsertim cum huius tantæ perfidiæ causa fuerit nulla, nisi impurus reculæ nescio cuius amor, contempto ipso Creatore; quo? scilicet eo, qui in hominem ingratißimum tot beneficia contulit, & quidem immerentem, ut vel multitudinem, vel magnitudinem æstimare, nulla ingenij vis possit: quid si adhæc adiungamus insignem quoque illam in Christum Seruatorem contumeliam, cædem, barbariem? si dicamus peccato, quod Apostoli Pauli testimonio certissimum est, sanguinem testamenti pollutum duci, filium Dei cõculcari, contemptui haberi, iterum cruci suffigi, an non exclamare & ingemiscere lubebit? O crudelitatem atrocissimam aduersus nostræ vindicem libertatis! ô infandam diuino sanguini illatam iniuriam! ô mentem sceleratissimam, quæ tantum facinus vel cogitare, ô linguam, ô manus, ô pedes omni supplicio perdendos, qui perpetrare atque exequi audeant! Et ô benignitatem Numinis, in hominis tam improbi, ac perditæ scelere tolerando, in beneficijs etiam cumulandis planè admirabilem, summisque laudibus effe-
rendam! Deum immortalem! quænam hæc est quorundam hominum tanta

peruersitas, aut quæ humanæ mentis infirmitas, aut cupiditas tam effrænis, vt tam facilè peccato, cui tantum nequitix inest, sponte succumbant? nimirum ista, quæ à sensibus paulo remotiora reconditioraque sunt, homines isti hebetes ac stupidi minimè percipiunt.

Damna
peccati.

Conijciamus igitur nunc quasi in cumulum damna & supplicia, quæ à peccato proueniunt: vt quos amor diuinus, nec in officio continet, neque abductos reuocat; incōmodorum grauissimorum, acerbissimarumque pœnarum metus refrænet atque deterreat; atque vt hæc ratio aliùs fodiat fortiusque vulneret; peccatorem vnum aliquem (ita enim ista certius ferient) alloquamur. Ergo Dei gratiâ iam excidisti, infœlicissime homuncio, diuinumque illud esse, quod in filium adoptatus cælique hæres scriptus acceperas, perdidisti? ita nunc detractâ nobilitate, diuinâ illâ ingenuitate, Dei que familiâ atque vitæ hæreditate deturbatus iuberis exulare aulâ, & solum turpiter vertere, diuinæ maiestatis desertor & hostis. Neque verò ista simplex est gratiæ, amicitixque diuinæ iactura: quam indueras, prætextam charitatis reliquarumque eius comitum, & Christiani
hominis

hominis virtutum amplissima ornamenta offensum numen summo cum dedecore abstulit: ita cum filio prodigo paternâ domo exul & vagus, regiâ dignus mensâ inter porcos iaces fame prope eneâtus, neque à vestibus modo & delicijs nudus & egens: sed spoliatus præterea (qui alius est funestissimus casus) ab omni illo meritorum præmiorumque cumulo, quem aut eleemosynis, aut multis ad Deum fuis precibus, aut alijs aliarum virtutum pretijs, tibi compararas, in eam te miseriam coniecisti, vt quamdiu in eo, in quo es, statu versabere, quantumuis multa benè laudabiliterque gesseris, ad mercandam cœlestis gloriæ felicitatem, nihil vnquam valitura sint. Perge misera atque miserabilis Animula, & saltem te aspice, & quæ nunc sis, vide: quæ? diuinæ maiestatis perduellis; nam ausa es sanctissima decreta impudentissimè perfringere: quæ? tuijpsius vilissimum mancipium; seruire enim fœdissimarû & efferatarum appetitionum, quam Dei perhonorificam seruitutem vecors maluisti; illi iam te voluntarij carnifices ac tyranni torquent, dilaniant, excarnificant ijs constrictam loris ac vinculis, quæ tute tibi innexuisti: Iniquitates iam illæ tuæ

Seruitus
peccati &
turpitudi-
do.

te cœperunt, & funibus peccatorum tuorum constringeris. Quasi verò hoc satis miserum non sit, tartarei quoque Cacodæmones, in quorum potestatem volens te dedisti, tyrannidem in te suam exercent, te summo aditæ possessionis iure exagitant, quo iugo non video, quid esse possit sæuius. Iterum te contuere, tuamque, ô peccans Anima, turpitudinem: *Denigrata est facies tua super carbones*, itaque stygio tenebrione facta es iam terrior: nam quæ peccati labes eum fœdissimè turpauit, eadem te nunc macula dehonestat. O si videres! ô si fœtorem saltem, profluentemque è peccati ulcere graueolentiam, pestiferamque mephitim, sentire saltem: *Computruisti enim, ut iumentum, in stercore tuo*: ô si sentire! exhorresceres fortassis: verùm æquè natibus atque oculis captus, bis homo miser, neque vides tuorum flagitiorum deformitatem, neque fœtorem percipis; an communi etiam sensu cares? obbrutuisti. Fuge, fuge, Angeli diuinæ iustitiæ administri ac vindices, diutius te Principis sui charissimam olim sponsam, Christi cruore emptam, elutam, exornatam, ad insanos vilissimarum rerum amores abiectam, in eoque cœno volutari non ferunt; sceleris

Thren. c.

4.

Job c. 1.

leris atrocitate, odio, vindictæque facibus accensi, iam iamque gladios, quos pro officio gerunt, etiamnum tot impiorum hominum repetitâ cæde cruentatos, adhucque calentes in te distringunt, te vnum quærunt ad cædem, & ecce inuolant: Tutelaris Genius recessit à te longiusculè, & propè nudum iam ictibus latus deseruit, certè mœret, & malè metuit, quid enim? Deus ipse, qui cum vitijs immortale bellum semper indixit, intulit, gessit, in tuam perniciem arma iam sumpsit, vnum te ore, oculis, manu, deposcit: Audire, videre eum videor; micant ex irati vultu irarum, flammarumque globi, *Vbi est? inquit, iuxta est dies perditionis, vino ego in aeternum, si acvero, ut fulgur gladium meum, reddam ultionem, inebriabo sagittas meas sanguine.* Tonat, fulminat, exeruntur iam lacerti, in certum vulnus fugit sagitta, & ferit. *Nisi conuersus fueris arcum tendit. Et parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* Mors arcus sonitum expectat, & nutum iaculatoris; crispifulcans fulmineumque telum iam intentat, quo minimè reris tempore per insidias necatura. Sequetur deinde iudicium: hîc horrida sunt formidabiliaque omnia, exactissimum

Deuter.

32.

Psal. 7.

tribunal; Accusatores importunissimi atque acerbissimi dæmones, iisdem lictores & carnifices, aspectu clamoribusque perterrefacientes; subscribent testes omni exceptione maiores: quamquam his nihil opus erit, ipsa pro mille aduersarijs aderit, sufficiensque scelerum conscientia accusatrix & testis. Iudex verò quis? sapientissimus, acerrimus, & iam implacatus atque inexorabilis, qui ubi plagas, crucemque tui causâ illatas fortiterque perpeffas exprobrarit, totiesque, quoties lethale crimen perpetrasti, inflicta quodammodo denuò vulnera, exulcerataque iterum cicatrices, conculcatum pedibus sanguinem, cæli terræque pretium obiectarit: capitalem sententiam tandem proferet horribili ista formulâ. *I, maledicte, in ignē aeternum, quod fulmen ubi contorserit, peractum est, illicò dehiscet terra, patefcent inferi, dæmones pertrahent, proque momentaneâ voluptate, æterna supplicia repetent; trutinare, expende, ardens est quamdiu Deus erit Deus, cælum erit cælum, inferi erunt inferi: ista verò duo verba diu metire, momentum, aeternitatem.* Bene est, nonnihil ista te, miser peccator, concutiunt atque commouent: igitur dum ferrum calet, pertundamus,

damus, & partim ex ijs quæ verbo teti-
gimus, partim ex alijs quibusdam capi-
tibus producamus remedia, quibus pec-
cati tam graui malo medicinam ali-
quam faciamus, siue ad curationem,
cum incideris; siue ad cautelam, ne vn-
quam tantis te periculis exponas, sta-
tim illud ex sacris literis alexipharma-
cum occurrit.

§. V.

Peccati remedia.

Memorare nouissima tua & in ater- Eccl. 7.
num non peccabis; tum illud, *Deum*
tume & mandata eius obserua: hoc est enim
omnis homo. Et cuncta que fiunt adducet Eccl. 12.
Deus in iudicium, pro omni errato siue bo-
num, siue malum illud sit. Verùm recen-
tem semper viamque esse oportet ista-
rum rerum memoriam, tumque præser-
tim viuere debet: cùm tentator demon
acrius insistit, & vehementius insultat:
quem in vsum si sapere velis, efformabis
frequenti exercitio in mentis tabellâ,
nouissimorum expressas imagines: id
est, definies tibi in singulos dies tem-
pus, quo solus tecum attentè & seriò
mediteris, mortem, Iudicium, Inferos,

quo de argumento quædam dixi in lilio Mariano, vnde huc punctula adducam exiguis ad tristitiam tetraurumq; rerum horrorem mitigandum adiectis luminibus. Occurrit prima mors in cuius frequenti meditatione quantum virium insit ad peccati fugam, docuit olim S. Augustinus, *Si diem, inquit, mortis sua homines cogitare vellent, animam suam ab omni cupiditate & malitia cohiberent*, addo è mundo ipso longissimè ab omni peccandi occasione diffugerent. Ita Adolescens quidam non ita pridem, cùm Nobilis alterius iuuenis sepulchrum apertum vidisset, introque adspectasset horridis ossibus perterrefactus. *En, ait, quod hic fuit, ego sum, & breui ero, quod hic est: nec plura: mox secessit in solitudinem, sibi Deoque posthac victurus: tantumque profuit; vt non virtutibus modo, sed etiam miraculis inclaresceret. Rectè monet Poëta ille:*

Serm. 3. de
Innoc.

Horar.

Omniem crede diem tibi diluxisse supremum.

Quid ex eo boni speres? S. Basilium accipe. *Semper ante oculos tuos versetur vltimus dies: cùm enim diluculo surrexeris, ad vesperam te ambigas peruenturum, & cùm in lectulum membra tua posueris ad quiescendum,*

*endum, nolis confidere de lucis aduentu: ut
facilius possis te refranare ab omnibus vitijs.*

At dæmon scilicet, quia istud quantum
valeat, nouit, mortalium oculos confi-
git, ne mortem cogitent; quid enim a-
liud est causæ; cur, (quod miratur S.
Eutherius) cum nihil ita quotidie ho-
mines ut mortem videant, nihil ita ob-
liuiscantur, ut mortem? Quid istud que-
so, quid istud est? Horreo, ais; quid hor-
res, & refugis? siste tantisper, & osseum
istud mortis cadauer fixis oculis con-
tuere: puerilis est iste timor, insolito
spectro commoueris, assuesce, etiam ri-
debis: in cælum minacem Rhodium
olim illum Colossum peregrini, cum
primùm adspectarent, quasi ceruicibus
suis iam iam impendentem atque deci-
duum reformidabant: ciues, qui eo
ostento assueuerant etiam cum volu-
ptate contuebantur: tanti est rebus
quantumcunque horrificis assuescere.

Refert Ortelius scriptor grauis non-
nullis populis in more positum fuisse:
ut mortuorum ossibus pro num-
mis vterentur, neque illis (quod
forte arbitrere) auro, argento vel ære
incisis imaginibus; sed reipsa mortuo-
rum reliquijs: opinor ut emendo ven-
dendoque, nundinando, alteri alteris

In paræ-
ner.

Apu. I
Caussin. in
symbol.

quasi istud sibi sapiens monumentum obtruderent. *Vixit memor lethi.* Omitto Ægyptiorum menfas, in quibus ossa mortis simulacra circumducebantur: ut conuiuæ eo tempore quo mollis obliuio facilius obrepit, mortales se esse meminissent: & sanè tum præsertim expedit, ne cùm potu ut fit, flagitia primùm imbibantur, deinde euomantur. Insolens magis hoc admirandum Domitiani Romani Imperatoris factum, si factum, uti refert in suo Domitiano Xiphilinus. Ille Imperator primoribus Senatorum, equestrisq̃ue ordinis conuiuium in hunc modum apparasse scribitur. Instruxit ædem omni ex parte nigerrimam; intus atra laquearia, parietes pauimentum; in eaque sedes nudæ collocatæ; quibus paratis rebus, in eas de more introduci iubet absque comitibus: horridum istud, etsi nihil præterea sequeretur: quid porrò? primùm omnium iuxta vnumquemque columnam collocat factam instar sepulchri, in qua nomen eius scriptum erat, pendebatque lychnuchus paruus, ut assolet in monumentis; satisne? tum nudi pueri atramentoq̃ue oblitum tanquam spectra ingrediuntur, eosque horribili saltatione circumdant: ad extremum

mum, omnia, quæ in exequijs mortuorum adhiberi solent in vasis eodem modo eis apposita fuerunt: cœna interim peragebatur, ingens silentium, ut qui timore pœnæ extincti essent; Domitiano insuper sermonem de re, quæ ad mortem & funera pertinent, super mensam ingerente. Vtinam tyrannus iste in ea funestâ Lybitinæ cœna, aut tragica potius humanæ vitæ scenâ sapere didicisset. Tu saltem, Academice Adolefcēs, ita Philosophare: Philosophare omnino, dicere enim Platonem solitum ferunt, Mundum Academiam quandam esse, in qua stulti de vita, sapientes de morte cogitent, nihilque esse aliud philosophiam, quàm studiosam mortis meditationē. Quod si à Domitiani illo funebris epuli apparatu adhuc abhorres, neque opiparas eiusmodi mensas, aut instruere licet, aut non libet: accipe aliud probi Adolefcētis bonum factū, quod sine sumptu nulloque negotio imitabere. Hic libidinum facibus vehementer inflammatus abiit ad cœmeterium; nares faciemque lotam in putrefacti corporis cœnum immergit, tam diu in eo tabo hæret, dum præ fœtore tantùm non exanimis concideret; atque ita facile libidinem omnem abiecit.

Cantiprat.
 l. 3. c. 3.

Quidni

Quidni tu eo exemplo exiguam soli sepulchralis particulam auferre, itrophio-
lo includere, tecum gestare, & cum ad
flagitium pertentari te senseris, appli-
care ad oculos, aut etiam ad nares pos-
sis? Neque istud placet? cum eius facul-
tate, penes quem ea est potestas, demor-
tui hominis cranium tolle, & colloca
ad cubiculi mensam, aut lectuli spon-
dam: at ne hoc quidem spectrum arri-
det. Igitur pictam saltem, aut sculptam
habe penes te mortis effigiem, in eamq;
obrutum sæpe fige, tum verò præsertim
tibi obijce, cum ad peccatum conci-
piendum perpetrandumve stimularis,
nihil ea re expeditius: atque ita fecit
Adolescens ille, de quo Pontanus noster
in suis Atticis bellarijs, per cubiculi la-
tera mortis effigiem affixerat: ut quam-
cunque in partem adspiceret ea sibi oc-
curreret, ac mentem finiendæ aliquan-
do huius vitæ memoriâ fodicaret. In-
scripserat autem varijs illis imaginibus
varios versus: Vni quidem *Viuens sem-
per morere: ut mortuus semper viuas*, alteri
verò: *Ut moriari, opus est mortem præuer-
tere morte*: Tertiæ etiam cuidam mortis
imagini hoc carmen adscripserat.

Semina nequitia languidiora facit.

Tu

Tu etiam his verbis mentem altè vulnerato, statim atque videris te ad scelus impelli: *Egone et consentiam mox putridum cadaver, vermiumque vile pabulum futurus? tam sim amens? at nescio diem, neque horam. Forte hac die, hac hora, hoc momento moriar. Quid tum verò? Iam tibi hic statim in animum recurrat exactissimum illud supremi Iudicij tribunal: ita præcipitantem in flagitium te met refrænabis, si quando (ait S. Basilii) ad unum aliquod cieri aut profilire peccatum te videris, mihi ad mentem reuoca, formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Christi Iudicium. Ac deinde postquam iudicij istius formam omnem descripsit, hæc subiungit. Hæc tu time, & eiusmodi timore eruditus, quasi freno quopiam ab arce animam & inhibe ad vitiosam concupiscentiam propendentem. Porro quantum ille diuini iudicij terror valeat, in Bogore Bulgarorum Principe olim intellectum: is supra modum venationibus delectabatur, quâ voluptate cum cuperet frui, non tantum cum venatum iret, sed etiam in otio; atque eam in rem domum nouam edificasset, Methodio Monacho Româ oriundo pictori non ineleganti negotium dedit, eam vt totam historijs exornaret; diuino autem numine*

In Psalm.

33.

Caussin. in
symb.

numine accidit, ut non nominaret animalia qualia depingi vellet; sed ex mero suo arbitrio ei totam sineret, modò terribilis pictura exhiberetur. Monachus secundum Christi Iudicis aduentum depingit, quod eo nihil terribilius haberet. Princeps hinc spectans piorum beatos cœtus, inde impiorum expressas effigies, extrema quæque perpetentium: edoctus ab artifice, quid sibi ista vellent, extemplo abnunciata superstitione suâ, religionem Catholicam est amplexatus. Si umbra sic terruit, si muta pictura tantum habuit ad persuadendum eloquentiæ: quid ipsum corpus, quid res ipsa efficere in te deberet? hæc cogita quoties dæmon impugnaturus, & ad peccatum lacesiturus accedit. Ne ista quidem efferatam tuam peccandi licentiam, aut libidinem satis cohibent, Academice Adolescens? iam restat illud vltimum: *ut viuis descendas ad inferos*; viuis inquam, ne mortuus in istud barathrum abripiare.

Cassini.
supra.

Refert Athenæus glacie confectos pisces nonnullos, non sentire, nec moveri, priusquam in patinas coniecti elixentur: is est improborum quorundam stupor, nihil percipiunt antequam Inferorum flammis experiantur: ne tu,
quæso,

quæso, ex eo hominum, piscium, inquam, insulso genere esse velis, sed nunc potius dum vacat, seridè, diu multumque cogita (quæ studiosè olim B. Prosper expendebat) *Quale malum sit ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatissimâ sanctorum omnium societate priuari, fieri patria cælestis extorrem, mori vitæ beatæ, mori viuere sempiternæ, in æternum ignem cum Diabolo & Angelis eius pelli. ubi sit mors secunda, damnatis exilium, vitæ supplicium: non sentire in illo igne, quod illuminat, sentire quod cruciat, exundantis incendiÿ terribiles crepitus pati, barathri fumantis amarâ caligine oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, in æternum dilaniari vermibus, nec finire, hæc & similia vultis* (subdit idem vir sanctissimus) *cogitare nihil est aliud, quàm vitijs omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnis refranare. Est autem in cruciatuum istorum calamitosissima acerbitate maximè expendenda pœnarum æternitas: nam malum quoduis, & si fortasse graue, tamen tolerabile videri possit, si aliquando finem habeat; si verò æternum est, etsi aliqui leue, infinitum quoddam est malum, & longè acerbissimum: iam verò, Tam diu durabit* (Bellarminum audi diuinum illum hominem)

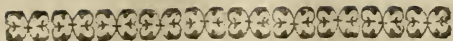
L. 3. de vita contemplat. c. 12.

L. 2. de arte moriendi c. 3.

tam diu

tamdiu, ait, durabit habitatio impiorum, in tormentis gehenna, quamdiu durabit aternitas Dei, quæ sicut principio caret, ita carebit & sine. Tamdiu torquebuntur damnati, quamdiu letabuntur beati, denique reprobi tamdiu morientur, quamdiu Deus ipse viuet, & nisi desinat esse Deus, quod est, non desinent improbi esse in pœnis, in quibus sunt. O vita mortifera! ô mors immortalis? si vita es, quomodo occidis? si mors es, quomodo duras? neque igitur mors, neque vita ducenda est, quoniam virumq; horum boni aliquid habet; tu vero neque quietem, neque finem habes. Quid igitur te esse dicemus, nisi id totum mali, quod & vita & mors habet? tum subdit, hæc sola cogitatio tanquam frantum quoddam omnes hominũ libidines coërceret, & ita nostram vitam temperaret, ut non Christiani modo, sed etiam Anachoreta sanctissimi omnes esse videremur. Sequebatur, ut de contritionis sanctæque Confessionis frequenti vſu (quæ duo sunt potentissime ad peccati Babylonicam aciem destruendam machinæ) nonnulla edissererem: verùm, quia commodius alibi de ijs dicendi locus suppetit; & fui, quàm cogitaram, in hoc capite longior, in præsens supersedebo.

ORA-

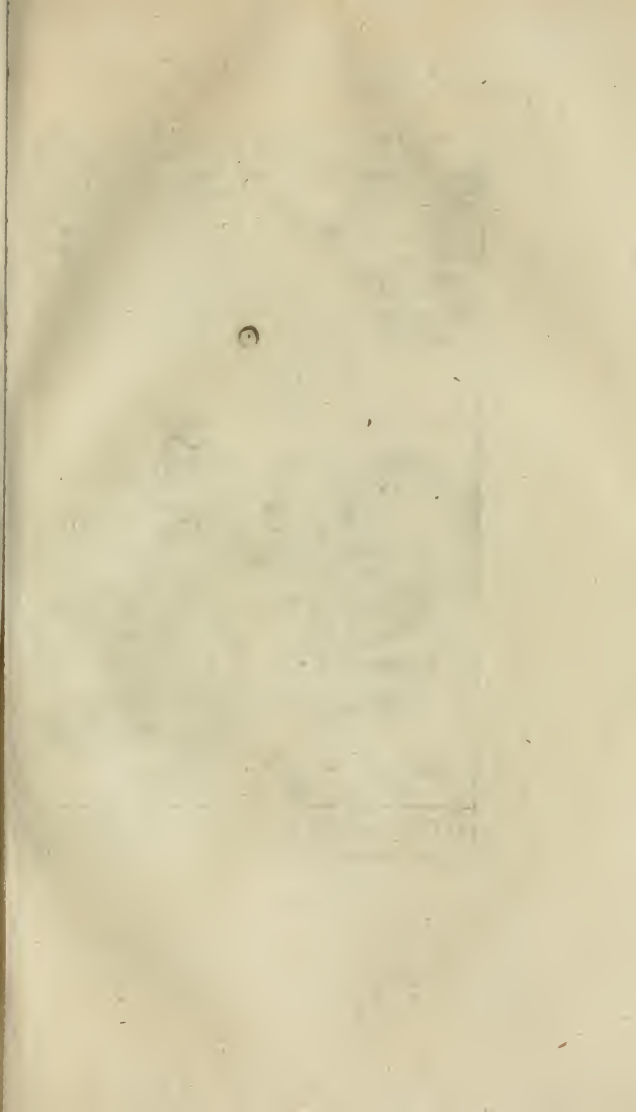
O R A T I O.

Pro horrore peccati concipiendo.

MOnes, imò iubes Domine, vt tanquam à facie colubri peccatum fugiam, velle istud mihi adiacet, sed perficere non valeo: nisi hanc meam imbecillitatem, Deus meus, speciali tua gratia, sustentens, sentio enim aliam legem in membris meis contradicentem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati: nimirum coluber ille blando cultu versicoloribusque squammis oblectat, & sibilo mendaci blanditur, tumque primùm, cum iam animo infusum est virus, vulnus sentitur, simulque perimit. Ne vnquam lethalibus blanditijs illis allectus à diuina legis tuæ obseruatione abstrahar, confige, bone I E S V, timore tuo carnes meas, vt à iudicijs tuis timeam. Ecquis verò non timeat, considerans huius vitæ breuitatem, certissimæ mortis summam incertitudinem, vltimi iudicij acerbiter, tartarearum pœnarum
æter;

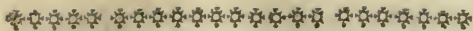
æternitatem? sed tamen donum tuum est salutis hic timor: eo confige non tantùm carnes meas: sed etiam cor ipsum transfige; vt concipiam & parturiam, & pariam spiritum salutis. Initium enim sapientiæ timor Domini. Timendum igitur mihi est, si sapere velim, si æternum perire nolim; heu æternum ne pereat seruus tuus, bone IESV, pro quo sanguinem tuum fundere pro meis omniumque hominum peccatis crucifixus dignatus es. Amen.

*Fortior est qui se, quam qui fortissima
vincit . M. Baes. f.*

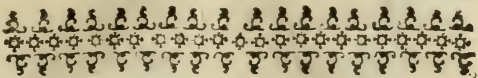
SYMBOLI EXPLICATIO.

Dente timendum hoc mōstrum
 Luxuria est, cui lupatos, frānumque
 iniicere tam arduum est, vt pulcher-
 rimum victoriæ genus haberi de-
 beat, quia difficillimum. Inter om-
 nia certamina Christianorum, ait
 S. Augustinus, sola dura sunt prælia
 Castitatis, vbi quotidiana est pugna,
 & rara victoria: grauem namque
 sortita est Castitas inimicum: cui
 quotidie resistitur, & semper time-
 tur.

Armatus igitur sit oportet Casti-
 tatis pūgil, qualem Mineruam Ca-
 stitatis præsidem poëtæ finxerunt:
 neque enim soli pugnant in Eccle-
 siæ Circo Martyres: sed etiam arma-
 tæ Virgines bellant: ita (quod vene-
 rabilis Beda olim dixit) Ecclesiæ
 floribus nec rosæ, nec lilia desunt;
 accipereque possunt in cælo singuli

coronas vel de passione purpureas, vel de virginitate candidas : quam & ipsum tuendæ pudicitiaë studium genus etiam est Martyrij, grauitate forte tolerabilius, sed diurnitate molestius.

Quare vires humanæ hic minores sunt, quàm vt ijs sperari possit victoria, subsidium è cælo exquirendum : id verò fecit Sapiens : *Vt sciui, inquit, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiaë scire cuius esset hoc donum : adij dominum & deprecatus sum illum.* Idem age, Academice Adolefcens, aliorum quoque castissimorum Athletarum exemplo. Et ecce non modò spectatores Angeli Laureas, coronas, palmas prætendunt, sed adest ipse è cælo pugnanti Deus, vires domando hosti pares submittit, & victoriam spondet; generosè pugna.

CAPVT TERTIVM.

Ardens Castitatis studium.

M O N I T V M

Corporis insolentiam reprimito,
Castitatem colito, eidem tuen-
dæ, & retinendæ studeto.

S A L O M O N.

X Studijs suis intelligitur
puer, si munda & recta
sunt opera eius. Prouerb.
20.

*Qui diligit cordis munditiam, pro-
pter gratiam labiorum suorum habebit
amicum Regem. Prou. 22.*

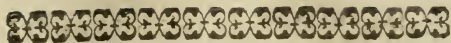
*Purus sermo pulcherrimus, firmabi-
tur à Domino. Prou. 15.*

*Quæ nesciuit thorum in delicto, ha-
bebit*

bebit fructum in respectione animarum
 sanctarum: *Et* spado qui non operatus
 est per manus suas iniquitatem, nec co-
 gitavit aduersus Deum nequissima:
 dabitur enim illi fidei donum electum,
Et fors in templo Dei acceptissima. Bo-
 norum enim laborum gloriosus est fru-
 ctus, *Et* quæ non concidat radix sa-
 pientia. Sap. 3.

O quàm pulchra est casta generatio
 cum claritate: immortalis enim est me-
 moria illius, quoniam *Et* apud Deum
 nota est, *Et* apud homines: cum præsens
 est, imitantur illam: *Et* desiderant
 eam, cum se eduxerit, *Et* in perpetuum
 coronata triumphat incoinquinatorum
 certaminum præmium vincens. Sap. 4.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

◦ INTERPRETATIO.

§. I.

Adolescentis pudicitia facit spem rerum magnarum.

QUOD in plantis accidit, & herbis quibusdam: vt ex earum, dum adhuc teneriores sunt, quadam quasi externâ specie aut viriditatis aut floris, aut rei cuiuspiam alterius, liceat peritis diuinare de eo, quod postea secuturum sit; atque ipsi præsertim Agricolarum plerumque è prima fuge coniectant, quàm opimam messem sint habituri: ita in hominum moribus euenit plerumque: vt antequam ad res magnas, vt ita dicam, decocti maturitatem suam assequantur, præferant ex primæuâ indole, quam sint Reip. ac Religioni frugem allaturi: quod & communis vsus docet, & è communi hominum sensu Salomonis Prouerbum. *Ex studijs suis, ait,*

intelligitur puer; Atque adeò etiam Ado-
lescens, vt 70. senes sunt interpretati:
 nam in istius ætatis mores si quis vel le-
 uissimè animaduertere voluerit, mox
 intelliget, quid illi & quantum in reli-
 quam vitam polliceantur. Et si verò ne-
 que pauca, neque obscura sint eiusmodi
 indicia, ex quibus de secuturo fructu
 prælagire liceat: duæ tamen hæ res, fa-
 cilitas & pudicitia, esse solent maxima,
 clarissimaque signa optime tum indolis,
 tum spei. *Si munda & recta sint opera eius.*
 Primùm si mores habeat rectos, id est
 faciles, non obliquos, non asperos: de-
 inde si mundos, id est, vt ex voce He-
 bræâ est clarius, nitidos ab ea luce, qua-
 lem in puro auro videmus, cui neque
 impurius metalli, neque aliarum sor-
 dium scorix vllæ adhærescant. In ali-
 quem eo nitore purum Adolescentem
 si aliquando incideris, latere puta intus
 auream indolem, spemque crede istic
 ali, nisi quid interciderit, rerum præ-
 clarissimarum. Metallicarum venarum
 indagatores præscribunt montem, qui
 auri argentiue diuitias suis visceribus
 includit, sterilem esse, neque vllam, ne
 herbarum quidem luxuriam è solo suo
 profunderè: ita docet Sapiens, (vt de
 asperitate ingeniorum nihil hîc dicam)

exterior

exteriorem munditiem morum, quam pudicitiam appellare possumus, indicio esse latentis optimæ mentis, opumque futurarum in Reipub. bonum. Sicut è contrà nullum est vitæ posterioris improbæ omen certius, quàm si in prima ætate mores impudentes extiterint, atque impudici: impudiciã enim & libido omnes virtutum igniculos suffocat, vitiosisque ignibus bonarum rerum initia excoquit, vt propterea meritò inde nihil bonæ sementis, bonæve frugis expectes.

Iam verò mundi illi Adolescentes, quales Academicos optamus, ignoti aut obscuri esse nemini possunt: studium enim statim produnt suum, tum vultu, tum ore, tum corporis habitu vniuerso: verecundiã, inquam, atque ingenuo pudore: qui pudor, licet (vt est quædam exterior corporis affectio ex quadam appetitus sensitiui passione proueniens, quod Philosophis Theologisque placuit) pro virtute minimè habendus sit: eo tamen nomine plurimam laudem meretur, quòd casti animi indicium sit; imò animo ipsi (quod S. Bernard. dixit) vt faciei pulcher color, venustatem ingerat, augeatque mirificè eius gratiam.

Est (ait S. Ambrosius) *verecundiã pudicitia*

Ser. 40. in
Cant.

Lib. 1. de
offic. c. 18.

*citia comes, cuius societate Castitas ipsa tu-
 tior est: bonus enim regenda Castitatis pudor
 est comes; qui sese prætendat ad ea, quæ pri-
 ma pericula sunt, pudicitiam temerari non
 sinat. Addit præterea verecundiam om-
 nibus quidem ætätibus, personis, uti
 temporibus ac locis aptam: sed Ado-
 lescentum maximè, Iuenumque ani-
 mos decere. Nullus pudoris orator Ber-
 nardo aut mellitior, aut facundior ad-
 ferri potest, ita ille eloquitur. Quid ama-
 bilius verecundo Adolescente, quàm pulchra
 hæc, & quàm splendida gemma in vita &
 vultu Adolescentis! quàm vera, & quàm
 minimè dubia bona nuncia spei, bonæ indolis
 index! virga disciplinæ est illi, qui pudendis
 aspectibus imminens lubrica atatis motus,
 actusq; leues coërceat, comprimat insolentes.
 Quid ita turpiloquij & omnis deinceps tur-
 pitudinis fugitans? soror continentia est.
 Nullum eque manifestum indicium colum-
 bina simplicitatis: & ideò etiam testis inno-
 centia. Lampas est pudica mentis ingiter lu-
 cens: ut nihil in ea turpe vel indecorum resi-
 dere atientet, quod non illa illicò prodat. Ita
 expunctrix malorum, & propugnatrix pu-
 ritatis innatæ, specialis gloria conscientia, &
 fama custos, vita decus, virtutis sedes, vir-
 tutum primitia, natura laus & insigne to-
 eius honesti. Rubor ipse genarum, quem forte*

Ser. 86. in
 Cant.

innexerit pudor, quantum gratia & decoris suffuso afferre vultui solet? usque adeo genuinum animi bonum verecundia est, ut & qui male agere non verentur videri tamen verecundantur. Neque his absimilia Ethnici tradiderunt: qui eam Adolescentiæ propriam esse virtutem, & veluti Regiam istius ætatis purpuram censuerunt. Non ad quamvis (ait Philosophus) 4. Eth. 1. 5. statem. ff. Etus verecundia; sed ad iuuenilem accommodatur. Censemus enim eos, qui huius ætatis sunt, verecundos esse oportere: ut ñm non sine perturbatione viuant, multumq; ob hoc peccent, à verecundia prohibeantur. Et Seneca, Locutus est mecum Epist. 113. ad Luc.amicus tuus bona indolis: ubi se collegit, verecundiam (bonum in Adolescente signum) vix potuit excutere, adeo illi ex alto suffusus est rubor. Et mox. Magis ille in Iuuenibus Epist. 23. apparet, quibus & plus caloris est, & tenerioris. Idemque monet nutriendum esse Adolescentis pudorem, quia, quamdiu Apud Iac. èrt. in vir. ait) in animo eius durauerit, aliquis erit bonæ spei locus. Ita Diogenes cum vidisset aliquando Adolescentem inhonesto iuncto erubescens, Confide (dixit) fili, ecce virtutis color est. Quid Romanus Lib. 1. de offic. Orator? sine verecundia nihil rectum, nihilve honestum esse posse; denique In partit. eam virtutem omnium reliquarum custodem

stodem esse, dedecus fugientem, & laudem maximam consequentem.

Verùm istud hîc erit obseruandum non in solo frontis rubore; genarum igneo quodam colore omnem verecundia laudem contineri: nam etiam in capitis, ac supercilij demissione, modestia oculorum, in oris custodia, in toto reliqui corporis gestu, atque habitu, atque adeò in ipsa quoque vestimenti, incedendiq̃ue ratione pudor, verecundiaq̃ue cernitur. Iam verò erga superiores quidem, inferiores, pares semper pudens ac verecundus sit Adolescens oportet, ac nunquam & nusquam, magis, quàm erga foeminas, imò erga se ipsum; idq̃ue etiam ipsi Ethnici non obscure, nostri autem scriptores diuine præscribunt. Pythagoras ita præcipiebat. Facies autem turpe vnquam nihil neque cum alio, neque solus: omnium maximè verecundare teipsum. Idem monebant Democritus, Musonius, Theophrastus. Democriti hæc fuit digna cetero gnomo. *Malum, etiam si solus fueris neque dixeris neque feceris. Disce autem teipsum multò magis, quàm alios vereri.* Musonius ita monebat. *Verecundiâ apud omnes dignus habebis, si primum teipsum vereri inceperis.* Denique Theophrastus.

Apud
Stobæ.

us. *Reuerere (inquit) teipsum, & non
 rubesces coram alijs. Nostri nunc super
 eadem re audiantur Tertullianus &
 Basilus ambo magni. Vera, & tota, &
 pura uirginitas (ait ille) nihil magis timet,
 uam semetipsam. Basil. uerò præstantius,
 Virgo (inquit) sola quoque nullo prorsus
 hominum teste, nihil quod sponso suo indi-
 cnum sit, agere ullâ ratione parietur: esse
 enim adsit nemo, ipsa tamen sibi uirgo adest,
 rebetq; pra omnibus seipsam reuereri suamq;
 conscientiam.*

Li. de Rel;
 Virg.

Lib. de
 Virgin.

Hæc scilicet legerant, aut diuinitus
 didicerant ex optimorum grege Ado-
 lescentes illi, quos accepimus pro more
 habuisse, ut cum se uesperis exuerent, aut
 induerent mane, talari veste sibi seipso
 suffurarentur: ne qua pars nuda oculos
 vulneraret: quam exactam tuendæ Ca-
 stimonix curam Deus ipse olim uisus
 est, in Ammone viro sanctissimo, quo-
 dam prodigio approbasse: cum enim is
 lumen esset transmissurus, & vestem
 ponere uehementissime uereretur, quod
 se nudum uidisset nunquam, precatus
 licitur, sibi ut uestito transuadare con-
 uederetur: moxque commendatus est
 insigni portento uirgineus ille pudor:
 nam Angelus hominem Angelicè pudic-
 um in uulteriore ripam, ut
 erat

Rufin. l. 2.
 c. 30.
 Pallad. l. 6.
 c. 8.

erat indutus, tunc transiit.

§. II.

*Castitas inuat ad sapientiam
comparandam.*

Serm. 249.
de Temp.

Porro Castitatem plurimum facere ad philosophiam comparandam, ex ijs, quæ supra de vitio contrario diximus, facile colligi potest, idque disertè asserit S. August. *Gloriosum (ait) & insignem inter cæteras virtutes Castitas & Munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quæ mundas mentes hominum præstat videre Deum.* Tum in eodem pergens argumento. *Castitas cum humilitate Spiritus sancti meretur habitationem, quam expellit immunditia libidinum, dicente scripturâ corpus peccatis subditum Spiritus sanctus effugiet.* Demùm ita concludit. *Assue sciat Iuuenis ad Castitatem: ut sit dignus sapientiâ.* Reliquæ ipsa, ut cæteri taceant, loquitur. Castitatis enim proprium est vim imaginatricem, internosque sensus impudicitiarum stabula expurgare, mentem animæ oculum illustrare, appetituum tumultuatis motus reprimere, efficere vitales spiritus limpidos, cerebrum attemperare, ac denique ex homine

mine efformare Angelum, id est, ad philosophandum acutum & acrem. Certè videmus vnumquemque vt alios Castitate anteuertit, ita ferè semper scientiã præstitisse: in prophetarum choro Isaias & Daniel excellunt: vterque virginitatem coluit. Inter patriarchas Ioseph in diuinando habitus est diuinissimus: at tum maximè vaticiniorum laude clauditur, cum innuptus vixit, post nuptias conticuisse dicitur. Inter Euangelistas Ioannes Aquila, inter Apostolos Paulus Lynceos oculos habuit: inter Doctores Thomas de Aquino Angelus exitit: ijdem Virgines perstitère. Denique, quod aliàs à me est quoque notatum, Antonius in Syluis, in cellula Bernardus, in Oratorio Brigitta alijque vtriusque sexus plurimi ad summum scientiarum apicem pertigère non alia studiorum Magistrâ ac Præside, quàm Castimoniã: atque de Sybillis ipsis scripsit ipse Hieronymus Virginitatis seruatae præmium eis diuinitus datam diuinationem.

L. i. cent.
Iouinian.

Verùm nihil ad hanc rem probandam plus habet momenti, quàm id, quod Greg. Nazianzeno olim accidisse legimus.

Is enim Adolefcens incredibili sciendi

di cupiditate incensus cùm de rectâ ad sapientiam viâ, secum diu multumque cogitaret: duæ ei Virgines humanâ specie maiores spectandas se per quietê dedere: posteaquâ præsentîâ suâ eum mirificè recreassent, & ecce, inquit, huc è cælo venimus à Deo missæ, vt tecum hospitemur: quia mundum tu nobis domicilium in animo parasti gratissimam nobis Cœlitibus Virginibus sedem. Altera è nobis sapientia, altera Castitas nominamur: ita perge porro non minorem morum puritati, quàm literarum studio operam locare. Quæ cùm dicere cessassent geminæ sorores, totam simul Nazianzeni mētē subiere, simul ex oculis euanuere. Cum ergo res ita sit, quod pridem te, mi Academice Adolefcens moneo, castus sis, si sapiens esse volueris: Sororiantur scilicet duæ illæ virtutes, amantque & deponunt eiusdem Hospitij societatem.

Iam ad Castitatis commendationem audiendam, quo eius consequendæ maiori studio teneamur, aures propius Salomoni commodemus.

§. III.

Deus castos amat.

Qui diligit cordis mundiciem propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem. Magni id homines ducunt, principum gratiam ac fauorem sibi conciliaſſe; cum enim amicus, vt dici ſolet, ſit alter Ego, ad regiam dignitatem conſcendiſſe ij ſibi videntur, qui Regum amicitiam, promeruerint. Sed tamen, quia & regna inſtabilia ſunt, & dubiæ magnatû voluntates, & ita incertiſſimæ ſunt amicitia: is gloriari iure pœnè ſolus poterit, qui diuinam ſibi gratiam, Regumque Regis amicitiam fuerit conſecutus. Atqui Salomonis ille locus, ſi 70. interpretibus credimus, quos ſpiritu diuino afflatos fuiſſe conſtat, mundis corde, caſtiſque iſtud tantum aut beneficij, aut laudis tribuit: ita enim 70. illi reddidere. Diligit Deus ſancta corda, & accepti ſunt ei omnes immaculati. Et Chaldeus interpretes eodem ſpectans breuiſſimâ clariffimâque parœmiâ, Diligit Deus mundos corde; neque Hebræus textus longè abludit: quæ enim iſtic vox mundiciem ſignifi-

cat, à metallis defumpta est puris atque planè excoctis, quæ res ita vni castitati conuenit, vt castitas non sit, si quæ libidinum fæces aut maculæ animo adhæferint. Atque ita Salomonem hoc loco grauissimi scriptores acceperunt, Beda, Hugo, Diogenes: quos inter ipse Theologorum phœnix S. Thomas: ex quorum mente sententiam sic exponit Salazar noster. *Qui corde, animoq; purus est, ob pudicitia meritum id assequetur, vt cum Deo colloqui, & ipsius familiaritate uti possit.* Mox id ad S. Ioannem Euangelistam castitatis coryphæum transferebat, censet eum, quod S. quoque Hieronymo, pridem visum fuerat, ob eximie pudicitie meritum obtinuisse: vt se intimiùs, quàm cæteri Apostoli, in Christi Domini amicitiam insinuarit. Certe ei vnum Ioannem & amores & delicias fuisse omnes scimus. Age verò quid ad castitatis laudem præstantius adferre potuit Sapiens, quàm vt pronunciaret Deum Opt. Max. in cuius femore scriptum est Rex Regum, Dominus Dominantium, tam vnicè, tamq; tenerè hominibus castis affici; vt eorum etiam colloctionem, amicitiam, familiaritatem desideret, atque (si fas est dicere) exambiat? nam eodem istud quoque

IN 22.
Prou.

quoque Salomonis pertinet.

Sermo pulcherrimus firmabitur à Domino. Dixerat paulò ante nihil æquè Deum auersari atque odissè, quàm cogitationum obscœnitatem, subdit igitur è contra nihil ita ei probari atque arridere, quàm sermonem pudicum ac castum, qui scilicet è mundo corde tanquam ex sincero limpidoque fonte pulcherrimus, utpote purus, illimisque emanet. Eum Deus ipse asserit profiteurque ut pulcherrimum, ita gratissimum esse, neque se minus eo homine casto oblectari, quàm homines soleant puro auri conspectu affici, cuius splendor intuentium oculos animosque, mirificè recreare solet. Hanc vim esse Salomonicæ istius sententiæ evidens est Hebraicam & Græcam vocem expendenti; prior enim, quod etiam superius obseruabamus, à metallis hîc etiam desumpta, sermonem significat ab omni scoriâ ac fæce immunem. Græcum verò *ἀγνός*, quæ vox apud 70. hoc loco legitur, agninum sermonem loquitur, id est, nitidum ac castum, & qualis Agnetis, & Agnetianarum mentium semper extitit, & num etiam esse debet.

Sanè si quis animum aduertat in id, quod communi sermone circumfertur,

morum ac humorum similitudine amorem præcipuè conciliari, neque eos consentire, aut animis ac voluntate coherere posse, quos ab invicem mores humoresque disjunxerint: is faciliè assequetur, vti Deo, qui idem castissimus, castimonièque omnis studiosissimus est, impudici homines nausæ sunt, atque odio: ita castos in amoribus esse, imò in delicijs.

Rursum, si quis mentis oculos conijciat in castitatis pulchritudinem atque præstantiam, libidinum verò fœditatem atque infamiam, nullo negotio intelliget nihil esse mirum, si Deus ac superi eos exosos habeant, qui tantâ turpitudine mores, linguam, mentem dehonesterint; eos verò gratissimos atque gratiosissimos ijsdem cœlitibus Deoque ipsi esse oportere, qui castimoniæ decus animo impresserint, ore profiteantur castissimis facinoribus exprimant. Quæ ratiocinationes, si necdum id conficiunt, quod volo; castos homines à Deo diligi, imò verò vnicè amari, quod ad id probandum efficacissimum est, consideremus, quæso, obiter, quàm horrenda impuris hominibus supplicia tum hîc tum postea reseruata sint: tum singularia atque eximia à Deo castis non
modò

modò in his castris, vbi casti adhuc militant, sed in cælo potissimùm, quæ castrorum triumphantium patria est, præmia, opes, honores, oblectationes esse decreta eâ tum multitudine, tum magnitudine: vt coronæ istius amplitudinem (Aureolam Theologi appellant, lauream auream dicere possemus) pro dignitate explicare nemo possit. In re difficili assequendâ præeuntem cum face in manu Salomonem, si placet, pedetentim insequamur.

Qua nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Refutat Sapiens cum insigni castitatis laude, insanientium quorundam hominum stultam opinionem, qui miserimè agi existimant cum ijs, qui à se corporis voluptates brutas illas, atque per se satis fædas, procul castioris vitæ studio abdicarint.

Non est, inquit diuinissimus Salomon, non est vilis, aut etiàm (vt nonnulli amentissimo errore existimant & loquuntur) misera atque infœlix hominum conditio, qui ab omni impudicitie genere animum corpusque auocarint. Nam etsi istius virtutis splendor debiliores animos ita obcæcat: vt eum, per se licet eximium, minimè contueri possint:

sint: erit tamen tempus aliquando, cùm Deo ipso demonstrante inspicietur; tum scilicet cùm ad ipsius tribunal qui castè qui incestè vixerint, quæ istorum erunt præmia, quæ horum supplicia iudice ac vindice numine disquiretur, atque tum demum mundus spectabit vniuersus, quàm non fuerit castitas infæcunda, quæ tantam, quanta istic erit, castis animis mercedem fructumque pepererit. Eo tempore hominibus, Angelisque spectantibus.

Spadoni, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit aduersus Deum nequissima, qui, inquam, etsi vacare suæ cupiditati poterat, ita tamen castitatis retinendæ studio vitam instituit, ac si ad voluptates ne quidem natus esset; qui non modò manus ab omni fœditate abstinuit, sed mentem quoque quæ Deum latere non potest, pudicâ habuit: dabitur illi scilicet à Deo cui gratior esse voluerat, datae atque seruare castitatis donum electum lemniscata aliqua corona, munus palmare, fors, scilicet, in templo Dei acceptissima, palma & corona singularis, quam ob insignem de carne Triumphatâ victoriam egregius pugil reportabit. Etsi laboriosum sit nunc castrorum cum infestissimis luxuriæ castris armisq;

armisq̄ue certamen, iuuerit tamen meminisse aliquando gloriosissimæ pugnæ.

Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & qua non concidat radix sapientia. Omnino sapientiæ istud fuit, & quidem profundissimæ, prospexisse in futurum, mortalisq̄ue vitæ vanas atque euanidas voluptates vel contempsisse, vel etiam vltro abiēcisse sp̄e iucundissimæ immortalitatis.

Hæc, quæ profectò & verissima sunt, & ad laudem castitatis amplissima, cùm deprædicasset castior tum, quàm postea, Salomon, continere se diutius non potuit, quin maximâ vocis animique contentione, admirationis amorisq̄ue, quo tum quidem inarserat, plenissimus exclamaret.

O quàm pulchra est casta generatio, castorum, inquam hominum natio cum claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines: cum præsens est mirantur illam, & desiderant eam, cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoïnquinatorũ certaminum premium vincens. Placet, si vnquam placuit, Salomonicæ huius sententiæ nunc agere interpretem, ve-

rùm & clarum, & breuem : satis enim est hunc locum intelligi: vt quæ S. Ioannes in Apocalypsi de castitatis aureolâ quasi præsens spectauit, tanto ante præuidisse Salomonem, atque prædixisse cognoscatur. Quis satis, inquit Sapiens, castæ vitæ pulchritudinem, atque claritudinem deprædicet? dignissima sanè illa est, quam omnes ament. Nam illorum satis mirari non possum amentiam, qui eos existimant inglorios atque inhonoros vixisse, neque vllam deinde consecutos esse post vitam immortalitatem, qui castè viuendo nullam post se reliquerunt sobolem quasi sui suorumque facinorum viam effigiem, quam ad posteros transmitterent: quasi verò, isti, qui liberis procreandis minime vacare voluerint, pudicæque vitam exegerint suam, sine nomine, & famâ toti demoriantur, ac planè pereant. Atqui omninò contrarium eueniet: tales enim immortalem sui memoriam transcribent ad posteros, neque apud Deum superosque dumtaxat inclarescent, sed toto etiam orbe erunt notissimi atque laudatissimi; siquidem tantam virtutem nulla vnquam aut ætas, aut tempus conticescet: cuius virtutis ea est propè præ cæteris diuinitas: vt qui
illam

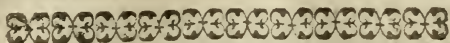
illam præsentem vspiam in terris aspererint, demirentur: cum verò ij, qui coluerunt, seruaruntque viui, mortui in cælum, vnde castitas nata est, immundam humum exosi euolarint; omnes votis eos, precibusque repetant, reuidendæque virtutis itius desiderio quodam incredibili teneantur. Et frustra. Rapuit illos ex oculis vnâ in cælum reuolans castitas, extulitque ex hoc sudore, puluere, arenâ, in amicum patriumque solum, in quo inter palmas & lauros hostibus omnibus superior, coronata triumphat præmio potiens & maiori & digniori, quàm eorum olim erat, qui in certaminibus Olympicis vicerant: nam cum hi coronam marcesibilem corruptibilemque retulerint, illa cum suis cælo recepta palmam habet laurumque nullo vnquam fulmine, aut tempore intermorituram.

Haftenus Salomon, quæ efferri, & exaggerari hîc à me possent fusissimè: nisi in lilio Mariano id aliàs cum de castitatis dignitate scriberem, abundè perfecissem: quare ne actum agam, non ero in hoc capite proluxior. Nequeo tamen prætermittere quin partim ex eo libello, partim ex hîc superiusque explicatis, continuâ Antithesi breuiter
inter

inter se hinc castitatem, inde inimicum ei vitium committam: vt contraria hæc, quod maximi esse momenti arbitror, iuxta se pressim posita, magis, vt fit, elucescant; quo fiet, vt Academicus meus Adolescens clarè perspectam virtutem amet, in eiusque se partes conferat; vitium verò oppositum detestetur, atque fugiat.

ANTI-

ANTITHESIS

CASTITATIS ET LVXVRIÆ

EX SCRIPTVRA ET SS. PATRIBVS.

*Si spiritu facta carnis mortificaueritis,
viuetis : si secundum carnem vixe-
ritis moriemini. Rom. 8.*

O pulcherrima, Cœlestis, An-
gelica, plusquam Angelica,
diuina Castitas!

O turpissima, Tartarea, Dia-
bolica, plusquam Diabolica,
Deo exosa luxuria!

O Pulcherrima Castitas ! quis enim
cum Salomone non exclamet ? O
quàm pulchra est castorum generatio
cum claritate ! immortalis est enim me-
moria illius , quoniam & apud Deum
nota

nota est, & apud homines; incesti ipsi ad castitatis lucem stupent. *Pudicitia*, ait S. Cyprian. *nos commendat Deo, connectit Christo, Beata ipsa, & Beatos efficiens, apud quoscumque habitare dignatur: quam nunquam accusare possunt, nec qui eam non habent, venerabilis est enim hostibus suis, dū illam multo magis mirantur, qui expugnare non possunt.*

Lib. de
pudic.

At tu turpissima Luxuria!

Neque enim humanum: sed planè belluinum es vitium: tu hominem veluti circeò dementatum poculo in fædam suam porcumque conuertis. Quis igitur sapiens non meritò occlamet? O quàm turpis est incestorum hominum natio, quàm obscura, & vilis: quoniam execrabilis est eius memoria & apud Deum, & apud homines. *Impudicitia*, ait S. Cyprianus, *semper est detestanda, obscænum ludibrium reddens ministris suis, nec corporibus parcens, nec animis: debellatis enim proprijs motibus totum hominem suum, sub triumphum libidinis mittit.*

Lib. de
pudic.

O Cœ-

O Cœlestis Castitas!

Nam ubi est nisi in Cælo patria castitatis? hîc aduena, ibi innata, eodemque hinc aufugiens veluti ad nativum solum reuolat: aut certè si hîc hospitatur, è terra cælum facit. *Sola enim est castitas* (ait S. Bern.) *quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, statum quendam immortalis gloriæ representat, & S. Hieronym.* *In carne præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cœlestis.*

In epist.
42.

In epistolis.

At tu, Ô Tartarea Luxuria!

Tu namq; immundorum spirituum, aut parens aut soboles, ex ipsis Tartari faucibus egressa omnem libidinum Camarinam huc euouisti, sordesque illas, in quibus Tartarei homines, quos propè Diabolos effecisti, computrescunt, ve iumenta in stercore suo, quæ Prophetæ Ioëlis similitudo est, atque S. Gregorio interprete, in fœtore luxuriæ vitam finiunt, post mortem scilicet, nisi resipuerint in Tartareas cloacas abijcendi.

Cap. 1.
24. Mor.
c. 8.

O An-

O Angelicâ Castitas!

Quid (enim) Castitate decorius, quæ Angelum de homine facit? differunt quidem inter se homo pudicus & Angelus, sed fœlicitate, non virtute. Bernardum Laticum Virginis Alumnum audis. S. verò Cyprianus castitatem non dubitat Angelicæ qualitatis statum appellare: an idè semper cum Virginibus tam familiares Angeli? breuissimè S. Ambrosius. Castus Angelus facit, qui eam seruat Angelus est. An non igitur Castitas Angelica?

Epist. 42.
ad Henric.
sen.

L. de Virg.
Cler.

Lib. 1. de
Virg.

At tu ô Diabolica Luxuria!

Quippe, qui Luxuriæ præest Asmodeus Diabolus est: amant Cacodæmones libidinem, eoq̄ue in cœno cupidissime volutantur. Hinc Magos, Sagas, aliaque Diabolicarum fœditatum horrenda seruitia ad nefandas turpitudines concitant, & cogunt. Meritò S. Ambrosius, Castitas Angelos facit, Qui eam seruat Angelus est, mox subdit, qui perdidit, Diabolus est.

Lib. 1. de
Virg.

O plus-

O plusquam Angelica Castitas!

Angelicæ enim mentes, cum corporibus careant, castitatem (cuius laus in reprimendis corporeis voluptatibus cernitur) propriè non habent: *Supergreditur Virginitas conditionem humanæ naturæ, per quam homines Angelis assimilantur. Maior tamen est Victoria Virginum, quàm Angelorum: Angeli enim sine carne viuunt, Virgines vero in carne triumphant.*

At tu, ô plusquam Diabolica Luxuria!

Namque etsi Dæmones humanas libidines prouocent, ijsque vehementer oblectentur, in se tamen non excitant, imò cum alios ad eas excitarint, abhorrent ipsi præsens flagitium, atque interrim refugiunt. Scribit enim Lanspergius Diabolum postquam hominem ad peccatum infame pertraxerit, propter horrorem ipsi naturalem tantæ turpitudinis tantisper loco cedere, donec scelus

In ferm.
Dom. 24.
post Trin.

scelus fuerit perpetratum. Quid iam restat, nisi ut summum istud exclamem,

O verè diuina Castitas!

Propè Deam dixi, ita ad Deum ipsum accedis. *Incorruptio certè facit proximum Deo*, ait Sapiens. Et S. Basil. *Magnum quoddam, ac præclarum Virginitas est, quæ (ut totum simul explicem) hominem incorruptibili Deo simillimum facit*. Rectè S. Grego. Nazianz. cecinit. *Sancta Trias Virgo est*. Et in Psal. 2. pro *Apprehendite disciplinam* in Hebræo legitur *Adorate Virginitatem*, an Numen est Virginitas? diuinum certè quidpiam, quod Deus in cælo diuiniorebus præmijs beat.

Sap. c. 6.
Li. de vera
Virg.

Apoc. 14.

At tu caue exosissima Deo Luxuria!

Namque cætera ferè flagitia cælum tolerat, luxuriam ferre non potest: ita Deo stomachum iramque commouet. Quare nihil æquè grauibus supplicijs vindicat. Cataractis Cæli apertis generali cataclismo mundum propè vniuersam

uerſum obruit. Diſiectæ poſteà etiam è
 cælo vltices flammæ Sodomam, Go-
 morrham, aliasque æquè à libidine de-
 teſtandas vrbes inuoluerunt. Dauid
 propter Adulterium quot cladibus affe-
 ctus? mitto cætera. Denique S. Paulo
 præcone ac teſte, *Molles regnum Dei non*
poſſidebunt. Satisne? rum verò *Pars eorum*
erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure. Apo-
 calypſim S. Ioannis teſtor. I, & peri-
 miſer, imò redi, & vitam corrige.

1. Corint.

6.

Apoc. 11.

O caſtos! ó pudicos!

Sinite enim vt vos hîc verbulo allo-
 quar,

O millies beatos!

Si modò beatitatem veſtram noſtis,
 ſi quo par eſt in pretio habetis, ſi quo
 par eſt ſtudio ſeruabitis hunc caſtita-
 tis florem integrum, hanc illibatam gem-
 mam, incorruptam coronam, balfa-
 mum purum, intactum Theſaurum, hoc
 denique certiffimum æternæ felicitatis
 pignus. *Florete flores, ſicut lilium, & date*
idorem.

Eccleſ. 3.

At vos, ô incestos! ô impudicos! ô vos, quantum satis dici nequit miseros, & infelices!

O si! si miseriam atque infelicitatem vestram videretis, si quo par est momento aestimaretis! Opes, honores, famam, valetudinem, vitam corporis & animæ Diabolo venditis pro momentaneâ voluptate. Pro momentaneâ voluptate æternum Deo priuari, æternum ardere! metimini momentum, Æternitatem. *Momentaneum delectat, Æternum cruciat.*

Octo castitatis præsidia.

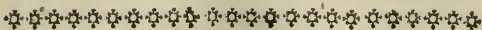
1. Singularis cultus B. V.
2. Amor ardens castitatis.
3. Ingens Luxuriæ horror.
4. Occasionum fuga.
5. Mortificatio corporis.
6. Sacramentorum frequens usus.
7. Memoria Dei præsentis, Christi crucifixi, Angeli custodis.
8. Recordatio nouissimorum.

Octo

Octo castitatis hostes.

1. Otium.
2. Oculi.
3. Libri Turpes.
4. Comœdiæ & imagines obscœnæ.
5. Turpiloquium.
6. Gula, & reliquus corporis luxus.
7. Socij improbi.
8. Fœminarum familiaritas.

LAVS CASTITATIS

AD PARTHENICVM IUVENEM.

Vidi supra montem Sion Agnum
stantem &c. Apoc. 14.

O D E.

AN dormientem somnia fascinant,
Umbrisque complent pectus inani-
nibus?

Vigilne, vel sopitus axes

Ætheris intueor reuulsos?

Vatem quis ardor numinis entheat?

• Valuæ recedunt quadrifores poli, &

Arcana Diuorum patescunt,

Este procul, procul hinc profani;

Hæc sacra puris Virginibus paro.

Vides, vt altis nubibus altior

Immanè mons surgit, minaxque

Igniuomis caput abdit astris?

Non ille canâ stat niue candidus,

Nec strictus horret Sarmatico gelu,

Hic nullus atrox præliatur

Africus, aut pluuiialis Auster:

Sed æiternæ suaue rubent rosæ,

Viuaxq;

Viuaxque odorum perpetuat nemus:
 Cui non hybla, aut florens hy-
 mettus,

Non Arabum pia thura certent.

Has Agnus ædes scilicet incolit,

Agnus recenti candidior niue,

Quem turba circum multa plau-
 dens,

Magnificos celebrat triumphos.

Inusitata frondibus implicant

Comas coronæ, scriptaque nomina

Agni, patrisq; frontem honestam

Multicolore notant lapillo.

Mox omnis Agnum pone subit cohors,

Quo dux pudicum cumq; tulit pedem,

Seu per reductas ire valles,

Seu per agros iuuat, atque lucos,

Vbi hospitem consociant comis

Vmbra peregrinæ indolis arbores,

Argenteoque collaborat

Lympha fugax trepidare riuo.

Quis ille mentem rursus agitat calor!

Audire festum iam videor melos,

Testudinemque, barbitonque,

Atque tubæ, lituique cantus.

At præter Agni militiæ sacram

Phalanga, doctas tangere vel fides,

Vel sacra plectra, nemo diuum

Dicere nobile carmen ausit;

Quamuis laboret ambiciosior.

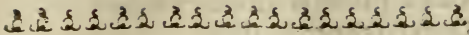
Quis ista vinculis plexa adamantinis
 Enodet, explicetve? non si
 Nuncius adfuerit Deorum.

Erro, an stupenti se genius mihi
 Alatus offert? vera vides, ait,
 Audisq̄ue, quod miraris agmen,
 Tot teneri pueri, & puellæ,
 Vixere, Christo quos Comites dare
 Sponsosq̄ue, castus promeruit pudor.
 Hæc nempe laurus castitatem
 Sanctior hicq̄; manet triumphus!

Non illa pubes Cælicolum bibit
 Vulgare nectar, deliciæ iuuant
 Sinceriores, grandiusq̄ue
 Hostibus edomitis trophæum.

Quotendis audax prodere Cælitum
 Arcana Clio? desine rem metro
 Dignam cothurnato eleuare,
 Sacra modis tenuans prophanis.

AD

A D E V N D E M

L V D V S A N A C R E O N T I -
C V S.

MARIA lac propinat
Purum, putum, suaue,
Liquidumque melleumque,
Quod reris esse nectar
Epulas sacras Deorum.

Veni, veni, puelle
Maria lac propinat.

At heus, Maria virgo est,
De Virginis papilla
Age, bibe lac pudicum,
Sed vber istud vber
Casto premas labello.

Castum nisi huc labellum,
Corque adferas pudicum,
Abi procul, puelle.

Quid, impudens catelle,
Labrum adferes lutosum
Porcique, aprique dentem?
Ah siste, siste, siste.

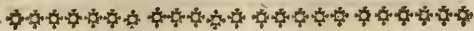
Nam Iesulus Mariæ
Matris sinu implicatus

Magnus puer tonabit
 Castæ parentis vltor.
 Quòd si tonet, peribis
 Ab ense crispifulco:
 Abi procul puelle.

Passercule impudice,
 Venerisque pupa fœdæ,
 Cupidinisque frater,
 Tu Virginis pudicæ
 Vis mordicare mammas
 Vis sordidare mammas?
 Deus puer tonabit,
 Abi procul, puelle.

Veni, veni, puelle:
 Puer iste non tonabit,
 Sed mille, mille, mille
 Dabit osculationes,
 Cantusque tot, iocosque
 Quot æthere astra splendent,
 Littore iacent arenæ,
 Modò vber istud vber
 Casto premas labello.
 Maria lac propinat
 Exuge lac, puelle.

ORA-

O R A T I O.

*S. Elzearij Comitis pro Castitatis
conseruatione.*

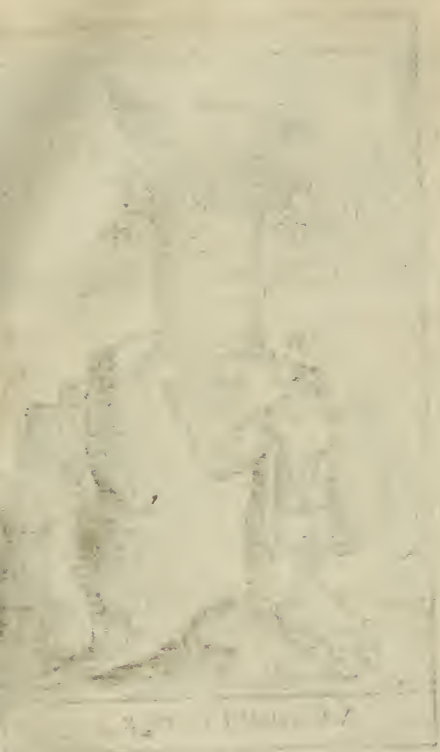
Domine IESV CHRISTE, qui es se-
minator casti consilij, & cui cor-
dium arcana patent: scio quia sine tuo
speciali dono non possum castè & con-
tinenter viuere, quandoquidem nemo
continens esse potest, nisi tu des: & id-
circo rogo tuam gratiam, quæ omni
humiliter petenti liberaliter se commu-
nicat: vt carnis voluptates fugare, &
quod te inspirante in animo concepi,
ad finem vsque complete, & seruare
possim. Deus, qui habenti bonam vo-
luntatem etiam facultatem dare pollici-
tus es: affectum mihi, quæso, persecue-
rantem tribue, vt addatur gratia gra-
tiæ, & iugo contagionis excusso, susci-
piam iugum sanctitatis, ambulemque
corde sincero coram te, quoad immar-
cessibilem tandem percipiam in Cælis
coronam, & cantem laudes bonitatis
tuæ in sæcula. Amen.

Ad;

Adoptatio B. V. in Matrem, certissimum Castitatis Amuletum.

O Regina Virginum Maria, amantissima Mater mea, Ecce Iesus benignissimus filius tuus, Virgo Ioannem Virginem, & me indignissimum tibi Virgini in filium adoptavit. Obsecro te igitur, per amorem, sanguinem, & mortem eius suscipe me in filium, quia filium tuum & te toto corde diligo, atque eligo in matrem, & sumo, si placet tibi, cum Bernardino & Edmundo tuo in sponsam animæ meæ. Malo siquidem mori, quàm cogitatione, verbo, vel opere alicuius amore inquinari. Sequi te cupio, & Iesum Agnum, quocumque ierit in Æternum, & cum Angelo custode puritatem servare Angelicam iuxta statum meum in Æternum. Accipe & serva, ô dulcissima Mater, cor & animum & corpus meum, tibi toto corde dicata in Æternum. Amen.

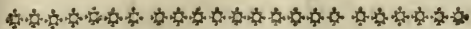
SYM-

vt viuam, morior.

Mart. Baer. f.

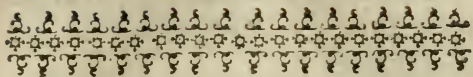
SYMBOLI EXPLICATIO.

Religionis in Deum hoc
Emblema. Mons pro theatro
est, actor Phœnix. Specta;
pium hoc spectaculum est. a
uis illa in montis vertice ad a-
ram pietatis, thure, casia, cin-
namomo, alijsque odoris stra-
mentis instructa, solisque ar-
dentioribus radijs exceptis vi-
tam Deo Naturæ authori im-
molat, sacrificula & victima.

Non caret suâ laude & præ-
mio tam insignis pietas: enim-
verò è cinere quasi è tumulo
nouus, meliorque phœnix ex
surgit, qui tantam erga Deum
Religionem hominibus ipsis
commendet, spondeatque pa-
ri

ri virtuti gloriam apud omnes
posterorū immortalē.

Agedum, nam & te decet,
mi Adoleſcens, in iſto præſer-
tim florido ætatis vere, Numi-
ni offerre hoſtiam Abelis, id
eſt, quod in tuo grege præſtās
eſt atq; eximium, Cor, inquā,
nam hanc Deus à te victimam
depoſcit; Fili, ait, præbe mihi
Cor tuum. Ei debes, & cui po-
tius? Neomyſtam te eſſe volo,
thus adole, teq; tui, rerumque
omnium authori immola.

CAPVT QVARTVM.

Religio in Deum.

M O N I T V M.

A primis Annis Religiosè Deum
colito.

S A L O M O N.

V verò Deum time. Eccl. 5.

*Memento Creatoris tui
in diebus iuventutis tuæ,
antequam veniat tempus
afflictionis, & appropinquent anni,
de quibus dicas, non mihi placent.
Eccles. 12.*

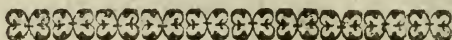
*In omnibus vijs tuis cogita Domi-
num, & ipse diriget gressus tuos. Pro-
uerb. 3.*

Custodi

Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua, ut audias. Eccles. 4.

Iustus, prior est accusator sui. Proverb. 18.

Sapientia immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Prou. c. 9.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Quid Religio, & quæ eius laus.

EAM virtutem quæ hominem efficit
 piæ Numinis cultorem, nos Religionem, *θεοδέσειαν* Græci appellant, quasi Dei obseruantiam ac cultum: Religionis verò nomen docent Lactant. & Hier. in c. 2. Amos.

L. A. C. 28.
 Inſtitut.
 Hier. in c.
 2. Amos.

vin-

vinculo, quo arctissimè Deo religati obstringimur: cuius vinculi tam gordiani sunt nodi: vt exsoluere nunquam possimus. Licet autem habeat illa causas obligationum plurimas: tamen ad duo summam capita videntur reuocari posse. Nam primùm cum à Deo Opt. Max. acceperimus, vt homines essemus, omnia ea officia ei debemus, quæ benè instituti filij debent carissimis parentibus: deinde quòd ab eiusdem potentissimâ manu ita pendeamus: vt neque ea quæ in nos profudit beneficia, neque nos ipsi omnino ad momentum temporis sine ipso consistere possimus: ea præterea debemus, quæ obsequentissimi serui suis dominis debent. Atque hinc, quæ quantaque sit huius virtutis laus atque præstantia, elucet: versatur enim circa cultum Numinis, e que suum honorem defert, cuius ipse Deus est vnicè amans & studiosus: ecquid, obsecro, excellentius agant homines in vita, quàm vt verum Deum norint, & quibus decet religionibus colant? Religionem

S. Hieronym. viam regiam. S. Ambrosius initium intellectus, fundamentum omnium virtutum, S. Gregorius Nazianzen. pios homines non tam homines, quàm Angelos. S. Hieronym. præ-

L 6. in Is.

L. 1. de offic. c. 27.

Carminè de hom.

externi vilitate Epiph. paulæ.

2.2. q.8.

terea propè Martyres appellauit. Denique Theologorum Phœnix S. Thomas, in-virtutum choro secundum Theologicas vni Religioni principatum tribuit: idque iure meritissimo: quòd cum illa Deum propius spectet, qui supremus est omnium finis, moralium virtutum censei facile princeps debeat, quarum dux sit atque quodammodo parens.

Porro ad Religionem seruandam tum sacræ literæ aliàs sæpe, tum Salomon ipse hortantur; imò eius studium præcipiunt. Nam ex Salomonis oraculo effatum est istud *Deum time*: quanquã & eam legẽ iam antè rationi insculptam, cum primùm nasceremur, à natura ipsa accepimus, videmusque adhuc ita hominum generi altè impressam: vt nulla fuerit sitque natio, quæ non aliquod Numen ritibus, ac sacris coluerit: tractauit hoc argumentum ex oratoris Romani sensu diuinè Lactantius. *Hoc, ait, eximium facit hominem, quòd sibi datum est nosse diuina*, cumque subiecisset ex Ciceronis sententia nullum esse animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei, atque in ipsis hominibus nullam esse gentem tam feram, quæ non (etiãsi ignoret qualem Deum haberi deceat)

L. 3. diuin.
instit. c.
10.

deceat) tamen habendum sciat , hæc
 deinde adiungit. *Quid est cur Philosophi
 disputent id dirigendam esse mentem quò
 vultus erectus est? Si enim nobis in calum
 spectandum est: ad nihil aliud utique , quàm
 ob Religionem: si Religio tollitur nulla nobis
 ratio cum calo. Itaque aut eo est spectandum,
 aut procumbendum in terram, quò nimirum
 videmus esse proiectas reliquas animantes.*
 Quod ibi diuinè Lactantius, alibi haud
 scio an non etiam diuiniùs prosequatur.
Homo, inquit, ideò solus præter ceteras ani-
mantes rectus corpore ac statu factus est: ut
ad contemplationem parentis sui exarsurus
esse videatur: ideò sermonem solus accepit
ac linguam cogitationis interpretem: ut
enarrare maiestatem Domini sui possit, po-
ssit: remò ei cuncta subiecta sunt, ut factori ar-
tifici Deo ipse esset subiectus. Si ergo Deus,
hominem suum voluit esse cultorem, ideoque
illi tantum honoris attribuit: ut rerum om-
nium dominaretur; Uti que & iustissimum
est Deum colere, qui tanta præstiterit. Ro-
mæ olim supersticiosè quidem: sed ta-
men ad commendationem Religionis
appositè fontinalia celebrabantur. E-
rant ij dies festi, quibus ferra in fontes
proijciebant Romani, puteosque coro-
nabant: ut, quia ab illis perlucidos li-
quores ad restinguendam sitim accepe-

De Ira Dei
 C. 13.

Caussin.
 in symb.

rant, iisdem gratiam aliquam referre velle viderentur: Commendabant eo facto grati animi saltem significationem, in eos, qui erga nos benefici extiterint: ac si clarè dicerent, Aquam hauristi, puteum corona. Quanta verò sint numero & magnitudine ea beneficia, quæ à Dei Opt. Max. munificâ manu accepisti, vt intelligas, mi Academice Adolescens, atque faciliùs memoriâ teneas, En tibi diuinorum beneficiorum breue, sed locuples Alphabetum. Beneficia Dei sunt,

Anima ratione alijsque omnibus potentijs apprimè instructa.

Bonus Angelus vitæ ac morum custos, doctor, tutelaris.

Corpus sensibus suis, organisq; bellè ornatum.

Diuitiæ, ceriè quantum tibi sint satis.

Eucharistia: quàm verò diuinus ille anima tua cibus?

Fides, quâ in Christianorum numerum es adlectus.

Gratiâ quâ etiam in Dei filium, heredemq; adoptaris.

Habitus supernaturales, quibus ad bene agendum utaris.

Incarnatio filij Dei, quo munere nihil diuinus dari potuit.

Libri tum sacri, tum pijs, quibus instrueris.

Maria

*Maria Virgo & Mater, quæ tibi Ianna
cæli esset.*

*Natura donata, Ingenium, Iudicium, memo-
ria, forma, vires.*

Occasiones tot ac tantæ rei tuæ benè gerendæ.

*Parentes, Præceptores, Pedagogi à quibus
vitam & amores acciperes.*

*Quæstus meritorum, ad gratiæ & gloriæ cu-
mulum.*

*Redemptio tui à seruitute tyrannicâ Peccati,
Mortis, Dæmonis.*

*Sacramenta quibus Deo nascereris, arma-
rerisq; ad luctam.*

*Tempus, quæ re una nihil aut rarius est, aut
carius.*

*Vita æterna, si modò cum Dei gratiâ eam
consequi velis.*

§. II.

*Religio maximè decet Adolescentiam,
& literarum studiosos.*

QVòd si verò in omnem vitæ huma-
næ partem, quæ de Religionis vin-
culo differimus, aptè cadunt: multo
maxime in Adolescentiam: idè enim
Iuvenes præsertim ita monet Salomon:
*Memento creatoris tui in diebus iuuentu-
tis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis;*

Et appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Scilicet ut verecundia, ita Religio maximum quoddam est istius ætatis ornamentum : Adolescentem enim plurimum commendare solemus cui non modò genæ honesto pudore purpurascant ; sed oculi præterea, ora, totusque corporis habitus pietatis florem quendam atque odorem intuenti inspirent. Deinde si statim atque sensus infundi cœpere (quod à S. Ambrosio est observatum) naturæ inductione vitam amamus tanquam creatoris singulare munus homini datum ; par est profecto, ut ab ipsis vnguiculis cultum honoremque ei deferre incipiamus, à quo esse & vivere cœperimus. Denique est istud primævæ vitæ tempus (quod Salomon quoque significavit) ad officia pietatis factum maximè, atque opportunum : dum scilicet vegetus est animus, & ad ea omnia, ad quæ se se applicuerit, impensus atque ardens : nam cum anni tristiores, & displicentis retritæque senectutis incommoda successerint, neque divina meditari, neque orare, neque alijs Religionum partibus vacare licet : multis certè parum lubet. Quare fit plerumque, ut qui in prima ætate minus piæ Religiosi aduersus Deum extiterint,

Lib. 1. de
 Offic. c. 17

rint, senes effecti, in pietatis etiam exercitationibus frigidi qui, animique torpentis, vltro elanguescant: cum è contra qui in Adoleſcentia in pietatis studia exarſerint, aut ſemel conceptum ardorem transferant in ſenectutem, aut aliquando ſopitos illos ignes facile quaſi cineribus decuſſis excitet. Quamobrem, matres & nutrices imprimis curare iſtud ſtudioſè debent, vt ipſæ primas pietatis (vt ita dicam) guttas cum lacte pueris inſtillent, atque vt pueri quoque exſurgere, atque imbibere vel in ipſis cunis aſſueſcant. Addi iſtud hoc quoque debet, præ cæteris eos Adoleſcentes plus pietati operam ac ſtudij collocare oportere, qui ad ſapientiæ diſciplinam animum iam conatumque applicuerint, ſive quia impijs atque irreligioſis tam diuinum munus concedi nefas eſt, neque decet: ſive quia ſapientia non modò ad pietatem pertinet; ſed etiam ipſa pietatis quoddam genus eſt. S. Auguſtinum huius rei authorem habeo. *Sicut nemo (ipſius verba ſunt) à ſe ipſo eſſe poteſt: ita nemo à ſe ipſo ſapiens eſſe poteſt: ſed ab illo illuſtrante, de quo ſcriptum eſt. Omnis ſapientia à Deo eſt, hominis autem ſapientia pietas eſt: habes hoc in libro S. Iob. Nam ibi legitur, quòd ipſa ſapientia dixerit homi-*

In Enchiridio c. 2.

C. 8. iuxta
70.

ni Ecce pietas est sapientia Si autem quæras, quam dixerit eo loco pietatem, distinctius in Græco reperies θεοδέσειαν, qui est cultus Dei. Quam S. Augustini sententiam verissimam esse multorum locorum temporumque vsus luculenter comprobavit. Obseruatum siquidem est, eos ferè Iuuenes in scholis primas obtinere, qui singulari in Deum pietate præstiterint, plurimos mediocriter tantùm à naturæ donis instructos emergere tamen, atque per pietatis Templum, ad Sapientiaæ aram, honorumque summos Apices grassari. Ingenia verò excelsa atque viuacia, etsi reliquæ Animi Dotes adsint, flaccescere plerumque, aut etiam humiliacere, nisi Pietas & Deuotio accesserint.

§. III.

Partes Religionis quæ sint.

SED nunc quæ tandem partes actionesque sint pij Adolescentis (Academici præsertim) expressè & sigillatim persequamur. Verùm præcepta ad Salomonis mentem accommodatè trado, non libellum precatorium: itaque precandi formulas hîc non inseram, quòd

quòd sit istud ab instituto meo alienum: eas meus Academicus aut alibi facile reperiet, aut habebit separatim ad huius tractationis calcem si quid huiusmodi precationum visum erit, attexere. Nunc præcipere pietatis officia aggrediamur.

Manè primitiui fructus, imò rerum omnium primitiæ, Deo rerum omnium Authori iure olim diuino debebantur: parque foret illi eadem. vti sanctè debentur, ita religiose exsolui: nihil verò ipse tam impensè, vel optat vel deposcit, quàm vt primas saltem cuiusque diei cogitationes, affectionesq; offeramus, quæ negare sine grandi piaculo minimè possumus. Quare statim atque expurgiscetur Academicus Adolefcens, mentem ab omni aliarum rerum curâ deuocatam transmittet in Deum; Signoque Crucis munitâ fronte abire in diuinas laudes incipiet. Verùm scio neque feret istud malus Dæmon; vtque Diuinitatis est ambitiosissimus, cordis primitias præripere sataget: sperat enim si prior partem sibi vindicarit, facile se reliquum totius diei decerpturum. Audi quid hac de re B. Climachus senserit. *Est è spiritibus vnus, qui præcursor dicitur, qui nos è somno surgentes protinus excipit, primusq; nostrum*

*nostrum cogitatum inquinare nititur: Tum subijcit, quod te iam monere cœperam. Da Domino primitias diei tue: erit enim tota eius, qui prior occupavit. Iam ubi è strato te proripueris, aqua lustrali tinctus, rectà ad Oratoriolum te conferes, flexisque genibus, manibus iunctis, animo in Deum præsentem, oculis in piam aliquam imaginem defixis precabere. Deo Opt. Max. gratias ages pro beneficijs, præsertim noctis fœliciter transactæ: te, tuaque omnia ei offeres, propones virtutis studium sectari, vitij grauioris, cui es addictus, fugam. Opem in id diuinam implorabis. Subijcies deinde aliàs preces, tum si plusculum indulgere pietati voles, aliquantulum præterea temporis tribues diuinarum rerum meditationi, *Quem in sum Deus te creavit? quibus vis eò contendas? quàm viles sint res humana? quàm certa mors? quàm dies incertus? quæ ratio reddenda? quid Cælum? quid Inferi? quid Æternitas? quæ, & quanta Christus egerit & passus sit tui causâ: quàm propè Beata Virgo, reliquique Cœlites sint insequuti: quàm tu longè absis; aliæque eiusdem generis. Postremò oratione S. Thomæ Aquinatis, aut aliâ quapiam aduocabis è cælo increatam sapientiam: atque tum tandem promptus atque alacer**

cer in literarium negotium incumbes. Occurrent loci difficiles atque implicati: figes in imaginem piam oculos, mentem in Deum, è Cælo lucem implorabis. Tum cubiculo egrediens Cruce te prius & aquâ lustrali munies, brevissimâque ad Deum, Angelum, aliosque Diuos Tutelares oratione, rursus opem diuinam implorabis, idemque ages, cum regredieris, neque studia resumes, quin precatiunculâ S. Spiritus gratiam efflagitaueris: imò, si me audis, quoties Horologium ad horam vitæ tuæ fortassis vltimam insonuerit, horæ malè tibi delapsæ veniam, secuturæ vsum meliorem à Deo petes: mentis citissimâ agitatione fieri istud potest, præsertim postquam assuêris: quid ni & semel salutationem Angelicam recites? cui pietati in Virginem Leo X. & Paulus V. mille dierum Indulgentiam concessêre. quid ni & subinde per interualla quasi ad quandam animi respirationem, orationes quasdam & ardentissimas & brevissimas, è paratâ ad eum finem pharetrâ depromas, & eiaculeris? *Religiosum*, inquires, *non Academicum Iuuenem videris instruere, quem continuò orare, non Philosophari velis*: Atqui ego saltem Christianum me instruere existimabam. An rerum

rerum fidei Christianæ tam ignarus es, ut nescias te in Cælum contendere oportere viâ non lubricâ modò, sed ita etiam Tartareis prædonibus infestâ, ut nullo tempore, nullo loco, nisi diuinâ ope fultus consistere queas? quid agat homo, & imbecillis & inermis in tanto salutis discrimine, in quo perijsse semel æternum est? Quid agat? nimirum quod iam monebam & ipse hortatur Salomon: *In omnibus vijs tuis cogita Dominum, & ipse diriget gressus tuos.* Verùm quia non tam Religiosus, quàm Philosophus esse amas, velim istud tibi persuadeas te in literarum otio tantum consecutum quantum orando precandoq; Deo diuinisque rebus indulseris. Quis Magno Aquinate aut in Philosophicis disciplinis doctior, aut in Theologicis quæstionibus sublimior? Quis vnquam eodem orationi addictior? Nunquam ille se lectioni, aut scriptioni dedit, nisi post orationem: in difficultatibus locorum scripturæ ad orationem ieiunium quoque adhibebat; quin etiam Sodali suo Fratri Reginaldo dicere solebat: quicquid sciret non tam studio aut labore suo peperisse, quàm diuinitus traditum per orationem accepisse. Ita igitur, cùm in precandi studio Thomas

singua

In vira
Sur. 7.
Mart.

singularis Phœnix esset, in eruditionis laude sublimis Aquila euasit. Cùm Thomæ istius memini, venit quoque in mentem Thomæ alterius, qui non ita pridem Romæ Philosophus pius sanè extitit: Pietati enim se ita dederat, vt omnes ipsius actiones diuinum quidpiam saperent; Inter Schedulas, quibus Logicus in syllogismorum se formulis exercebat, reperta est vna, quæ hoc Paradigma, summæ Pietatis exemplar referebat. *Omnis sempiterna vita, si fieri posset, sempiterno esset labore emenda: sed cœlestis gloria est vita sempiterna: labore igitur, si fieri posset, esset emenda sempiterno:* ita non magis Philosophiæ Thomas, quàm pietati studebat. Et placuit superis ista Philosophandi ratio: nam Cœlestem Iuuenem Angelus, & Apostolus Thomas, Diui ipsius Tutelares suauissimo suo aspectu, iucundissimaque per pratorum amœnitates inambulatione mirificè aliquando à studijs grauioribus recrearunt.

In Alph.
Christi ex
lite. soc.

Tempus est vt domo egressi Templum, Religionis propriam eadem ingrediamur. Verùm retinet in primò statim limine pientissimus Salomon. *Custodi, inquit, pedem tuum ingrediens domum Dei & appropinqua, vt audias.* Moyse propiùs ad

Templum.

Exodi c. 3

ad montem accedenti: vt rubum prodigiosè nullo sui damno ardentem cominus contueretur, à præfente Nomine oraculum emiffum. *Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Nefas igitur & piaculum videbatur calceatum assistere eò loci, vbi præfens Numen, videndum se mortali homini præberet. Quid quod etiam Num Mahumetani, nudis pedibus, venerationis ergo sacrilega sua delubra ingrediuntur? & ex Idololatræ nonnulli, non nisi excalceati ad res sacras accedunt? & necdum intelligunt Christiani maiorem à se reuerentiam in Templis præfenti Deo deferri oportere? Igitur modestè primùm, corpore, animoque ad pietatem compositis, religioso metu plenus Templum ingredi: nam si cui in Aulam Principum concessus est aditus, vt primum limen attigerit, colligit se se, sibi rebusque tractandis solùm intentus: vt verò Regis Principumque vultus atque ora conspexerit, mox ita impallescit, ita omnibus cohorrescit artibus, vt si fulmine repentino percelleretur: atqui ædes sacræ Basilicæ sunt, & augustissima Palatia: Vbi Deus est modo singulari; vbi Christus in Euchariæ Sacramento cum amplissimo Angelorum

gelorum comitatu ac famulatio sistitur: quâ par est ibi reuerentia assistere? Sed præter decentiam corporis animique sibi præsentis attentionem, id maximè faciendum: vt pedem nudes, calceumque abijcias, id est, adferas cor à pravis affectionibus nudum ac liberum, alioqui solenne istud carmen occinetur. *Procul hinc, procul esto profane*; etiam flagellis arcendi canes ab aditu adytisque Templorum. Heu me! quis enim sine bile & lachrimis ferat eos, qui ad Tempa veniunt superbo pede, impudenti vultu, luxurianti vestium pompâ comptuli, polituli, animo etiam subinde insolenti, & lasciuo: vt aut spectent, aut spectentur: id est, vt dicata Diuino cultui loca pro foris aut prostibulis habeant, nudinentur pudicitiam, lenocinentur, libidinentur? Heus tu! quid hæres ad valuas, ad Templi limen? aut ingredi, & aræ appropinqua, vt rem Diuinam audias; vel omnino egredere. Oculis hunc, illum, illam, hancque improbe sagittas, & alios teque nefandè vulneras. Sacrilegus es, abi; aut ab irato Numine non è funiculis flagellum; sed pice ardentem facem time. Paulò leuius sed tamen satis grauitè peccat nonnemo alius toto corpore bos, aut ad Columnam

lumnam cornutus astat, aut in scamna procumbit: iam vno cubito innititur, iam altero: iam hunc flectit poplitem, iam illum, vtroque rarò supplicat: diceres vnum esse aliquem ex ijs satellitibus, qui in Cayphæ Domo flexo vno genu quasi venerabundi, Christum non adorarunt, sed irriserunt; aut ex sodalitia eorum veteranum quempiam, qui ad geniculantes atque inclinantes arcubalistâ eiaculantur. Res non modo ridicula in Templis: sed etiam impia. Sunt qui oculos hinc inde euibrant, atque ceruices fœdum in modum contorquent; res minimas censore supercilio, etiam muscas, atque atomos obseruant. Quid cætera enarrem? orant perparum, & istud, quidquid est, obscure obmurmurando ita corrugatâ fronte & malè diuaricato ore: plane ac si spinas esitèt, aut crudas ficus. Alij libros interim voluunt à loco & tempore alienissimos, turpiculos enim dicere puduit. Plurimis distrahitur in alia omnia animus, non dicam ad fœda & obscœna: sed tamen in nugas de Sphæristerio, de pilis, de lusu, de nuncio, de pecunia, de popina mens consilia aut suspiciones agitat: nec desunt qui cum alijs nugas tractent, & ne quid sceleratius nomen,

nem, fabulas. At domus ista Dei est & orationis; non forensium causarum, non nundinarum. Academicus meus. Adolescens non ita aget, si mihi & Salomoni auscultat. In primo ingressu, sancti Bernardi exemplo alienas cogitationes iubebit consistere, dum redeat; vestem mentemque componet ad pietatem, aquâ sacrâ se religiosè leuiter tinget: utroque genu posito, manibus iunctis, oculis ad Aram aut piam ad Imaginem, aut pium librum deflexis supplicabit. Accedet, si commodè potest, ad sacris operantem propiùs, ut audiat. Vbi hæc paucis præscribenda: Peccatorum primò veniam enixè à Deo petes, quamdiu ad pedem Altaris consistet Sacerdos. tum certum finem sacrificio præstitues, vel Hæreticorum Conuersionem, vel bonum quoduis aliud Reipub. aut Catholicæ Religionis, aut priuatum siue tuum, siue eorum, qui ad te pertinent. Cùm sacra Hostia adoranda proponetur Christum istic recognosces tam dira, duraque pro te olim passum, & demississimè adorabis: te, tuaque ei omnia commendabis. Sacerdote verò hostiam consumente, Sacramenti fidem veram, eius sumendi ardens desiderium, seruatoris tui in te

vehementissimum amorem excitabis. Atque ita communicabis de sacrificio saltem spiritualiter. Reliquo tempore dum res diuina agetur, alia pietatis pensa exsolues, vt volueris: Satis mihi est ista vel digito vno attigisse.

Menfa.

Epist. 1.
ad Greg.
Theol.

Iam ne communis quidem mensa, religione apud Christianos vacare debet. Insigne huius officij est apud S. Basilium documentum. *Antequam, inquit, corpus cibo reficiamus, preces concipiende sunt pro dignitate diuinorum muerum tum eorum, que in presens nobis tribuit, tum eorum, que in posterum tribuentur. Curatis corporibus rursus preces fiant: quibus & ob accepta beneficia gratias agamus, & promissa nobis à Deo efflagitemus.* Hunc benedicendi gratiasque agendi morem antiquissimum esse, constat ex S. Iustino Philosophorum Christianorum Coryphæo insigni & prænobili Martyre, qui istarum precationum formulas ad nos vsque transmisit. Superuacaneum est igitur istud pluribus monere: ac ne monuissem quidem, nisi compertum haberem à leuiculis græculisque subinde Adolescentibus, cum præsertim extra domum paternam in Academijs versantur, illam Religionis partem negligi, graui sane reprehensione omnium prope

prope animantium, etiam ferarum: quæ
ijs à quibus cibos acceperunt, gratiam
quo possunt ritu, referunt. Soli enim
sunt Porci (verè Porci) quos videas,
nullâ aut prece, aut redhibitione gratiæ
accedere ad epulas, & æquè inofficiosos
recedere.

Abit iam dies in altam noctem, vesper.
& tu diurnis curis studiisque fessus,
ad quietem properas. Placet; tamen
hic etiam mihi monendus es, mi Aca-
demice Adolefcens, è trito quidem,
sed planè Christiano documento.

*Non priùs in dulcè declinent lumina somnũ
Quàm priùs exacta reputaueris acta dies.*

Ne diu in modo hæsites, facile erit
ad manum amissis, ad quam id exigas.
Solue Deo grates, pete lumen, discute mentẽ.

Delicti veniam posce, recide malum.

Hoc facies efficacissimè actu contritio-
nis ex amore Dei super omnia. Subij-
cies alias quoque precatiunculas, pro vt
opportunum iudicabis: ita denique si-
gnum Crucis, aquæque lustralis sacro
tinctu munitus, ad quietem te compo-
nes. Curandum maximè vt in pia ali-
qua cogitatione indormiscas, mortis
præsertim, cuius somnus imago est: vn-
de & iuuerit ad lectum habere mortui
effigiem, quæ mentem magis feriat.

certe eæ ferè dormientium & expergescentium cogitationes recurrant, quæ postremæ in vigiliâ fuerint, quam in rem facit, quod B. Climachus scripsit.

Gradu 36. *Quoties, inquit, quietis causa lectulo decubuerimus, adueniens immundus Spiritus iniquas ac sordidas cogitationes, velut specula quadam, iaculatur in nos: ut cum per desideriam ad orationem non exurgimus, neque contra illum ociùs armamur, in sordidis obdormicamus cogitationibus, sordidaq; videamus somnia. Quare laudandus quorundam ille feruor, vt Rosarium B. V. ad spondam lecti & aque lustralis vasculum, flagellum, cilicium in promptu semper habeant contra nocturnos illos assultus: atque vt somnus identidem noctu interrumpitur in orationem promortuis, atque in suauissima pientissimaque illa nomina prorumpant. IESVS MARIA. Quæ dixi, in dies singulos adhibenda sunt: quæ sequuntur diu saltem differri non debent, Confessio peccatorum & sacra Communio.*

Confessio. Ac de Confessione quidem ad peccatorum expiationem diuinitus instituentâ aliquid præsensisse videtur Salomon; *Iustus, ait, prior accusator est sui.* Quem locum de Sacramentali ad Sacerdotis aures accusatione grauissimi scriptores accipiunt; inter quos eloquentiæ Chri-

stianæ fulmen ipse Chrysoſtomus, cùm enim ex 70. interpretatione ita legisset: *Hom. 29. in Genes. c. 4.*
Iustus sui ipsius est accusator in principio sermonis. ita explicat. *Dic tu iniquitates tuas prior, non simpliciter dicit: dic tu iniquitates tuas, sed adiecit, prior: hoc est, ne expectes te arguentem, ne præstoleris Actorem, ipse præueni, & rape sermonis principium, ut accusatoris linguam obmutescere facias. In humanis quidem iudicijs si quis hoc faceret & ante accusatorem crimina confiteretur, quemuis apud humanissimum iudicem, is sententiam capitalem omnino in suum caput accerferet; At misericordia Dei maior est, Ineffabilis Bonitas & Clementia. Nam si aduersarium nostrum prauerterimus, (Diabolum dico, qui in die illa ob faciem nostram stabit) & in presenti vita, antequam tribunal ingrediamur, facinora confessi fuerimus, dicendiq; principium rapuerimus, nostri ipsorum facti accusatores, in tantam misericordiam prouocabimus D minum: ut non solum nobis donet liberari à peccatis, sed etiam in iustorum Catalogo numerari.*

Placet ad Salomonice sententiæ maiorem lucem ex sancto Ambrosio etiam faciem accendere, et si sensu non nihil diuerso. *Lupus, inquit, si prior hominem viderit, vocem illi eripit, & defficit eum tanquam victor vocis ablata.* Idem si se ab

homine prauisum senserit, deponit ferociam, & currere non potest. Tu nescis, quomodo eripias virtutem aduersario, ut tanquam prauentus lupus effugere non possit, ut oculo tuo mentis eius perfidiam deprehendas; ut prior cursum verborum eius impedias, impudentiam eius & acumen disputationis obtundas: quod si ille te prauenerit, vocem tibi aufert. Hoc tibi mi, Academice Adulescens, dictum puta. Rem propius attingamus: peccasti? id est, luculentam animo plagam accepisti? adi spiritua-lem medicum, qualem tibi superius descripsi, fidenter & planè, integrèque vulnus quantumuis sanie & fœtore horridum aperi, & ad Sacerdotis aures doloris, melioris propositi, optimæque spei plenus depone. Non audeo, inquis; atqui ausus es tamen Deo ipso spectante facinus admittere: audesque etiam nunc eo scelere contaminatissimus in conspectu solis ac irati Numinis comparere; Fateri admissum crimen, non vitio, sed virtuti vertere debes; non probro, sed honori. Deinde puduisse antea oportuit, cum facinus designares, aut patrares; præposterus, imò turpis, nunc est tuus pudor. Ferunt Iuuenem è domo infami egredientem cum prætereuntem Socratem deprehendisset, mox
in

in conspectum Philosophi prodire minimè ausum resilijsse retrò postem, ne videretur. Socratem accessisse, apprehensoque brachio extrahentem, dixisse Iuveni rubore suffuso; ingressum te fuisse siquidem pudeat, at ne pudeat, Adolescens, ex infami loco egredi. Pergis verò tu mihi iterum istud obtrudere; *Certe non audeo, ac ne egredi quidem*: hoc nimirum callidus & impius Cacodæmon agit, ille animo tartareum illum pudorem suffundit, & quod lupi faciunt ouiculis, ne pastoris opem balando implorent, faucem tibi strangulat, & ora, ne fateare, occludit. Quid (hæ sunt ipsius astutiæ) istas turpitudines tuas impudens vel in aurem vomere audebis, quarum vel te nunc meminisse perpudet? quid confessarius de te cogitabit? quid obijciet? quid exprobrabit? hæccine fides, hoc toties promissum iuratum, non recidam, non relabar? ea ille. Sed omnino Diabolicæ sunt hæc artes, ideoque negligendæ. Audi Chrysostrum. *Deus pudorem dedit peccato, confessioni fiduciam: inuertit rem Diabolus; & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem.* Quid ages? quid? contrà tu, lupum istum falle, & ei guttur vocemque strangula, ne te in die

Hom. 3.
de poenitentia.

olim iudicij perditū sacrilegumq; accuset: erit serò, cūm pœnitere serìò voles, fortasse non poteris: si verò iam peccatum liberè fatendo Dæmonem præuertis, eum mutescere in iudicio facies; id te scilicet paulò antè iterum Chrysostomus Ambrosiusq; monuere. Valere hic quoque istud debet, accusationem hanc apud prudentem, bonumq; Sacerdotem (cuiusmodi non difficulter vnum aliquem reperies) eam, inquam, accusationem tuam non eò pertinere, vt sicut in humanis iudicijs fieri solet, in carceres primùm, in vincula, ac denique in'diram necem à carnifice pertraharis, sed vt à Iudice pro potestate, quàm à supremo Principe accepit, absoluaris, hæc enim est huius fori ac iudicij postrema formula. *Absoluo te.* Adhuc tamen horres, & pudorem, iam impudens, toties obijciendo obrundis? sic habe igitur, excarnificabunt te & necabunt sordes tuæ, quas præ pudore in conscientia retines, nisi stomachum exoneris, & confitendo pus euomas. Pudet? quantum voles, guttur, & os ferreum occlude; non est via alia euadendi, confiteri debes aut æternū perire. Pudet? illæ, illæ, quas tam nequiter animo infodis, & sigillo clausis vnius Sacerdotis

auribus

auribus occultas, toti olim mundo reuelabuntur turpitudines tuæ, nisi iam detegis. Næ, inquis, isti stimuli perforant, & aliè vulnerant. Igitur. Cras, cras, ô Coruinam iterum stygij venatoris vocem? non times istud sancti Gregorij fulmen? *Qui pœnitenti veniam spondit, crastinum n n premissit.* Si virus, si vulnus lethale acceperis, an Medicum, aut Chirurgum, vel non vocas statim; vel, si potes, ad eum non aduolas? periculosa hic est mora. Quid si ardens scintilla in lectuli plumas dilapsa sit, nisi priùs extinxeris, indormire non audes: audes peccato mortali nondum ex animis sublato, illâ inferorum ignium faculâ nondum excussâ, etiam vnus noctis quietem capere?

Sequitur Communio, quam Regis Angelorum diuinissimam mensam ut frequens adeas, ipse (quod mirum est) inuitat Salomon, imò ipsamet, quam toto pectore hinc clamantem audire poteris, diuina Sapientia ad Euangelicam hanc Cœnationem vocat. Ac primùm pro tridinio Ecclesiam esse iubet, pro mensâ sacerrimæ Religionis Aram. Atque prælosum quidem pridem fuit huic epulo tot illis Mosaicæ legis figuris atque vmbriis: at nunc post vmbriatiles

Comm-
nio.

les illas mensas rem ipsam, Panem & Vinum, sub speciebus, inquam Panis & Vini edendum, bibendumque Corpus Filij Dei, & Sanguinem exhibet : nam eum Salomonis locum ad Eucharistiam SS. PP. neque ij pauci, neque obscuri referunt, Cyprianus, Chrysostomus, Ambrosius alijque. Tum vero illa, quæ epulum apparauit, Sapientia, ad cœnationem amicissimè inuitat; quis enim ad tam diuinam mensam non inuitatus accedere auderet? *Venite* (inquit) *& comedite Panem meum, & bibite Vinum, quod misui vobis.* Ne verò obscura cuiquam sit ista inuitatio: misit Ancillas, aut (vt 70. interpretantur) seruos suos: Angelos, Apostolos, Doctores, reliquos verbi Diuini Præcones: vt omnes quidem, qui modo genialem albamque vestem induerint, in Cœnaculum conuocarēt, verùm paruulos præsertim & rerum, scientiarumque adhuc rudes. Hæc enim est illius vox, *Si quis est paruulus, veniat ad me, & insipientibus locuta est, venite, comedite, bibite.* Imperitos igitur, & (vti S. Gregorius Magnus explicat) à Sapientiæ fastu minime turgidos adesse illa præcipuè ac nominatim iubet. Nimirum huic Angelorum mensæ crebrò assidere deberent profectò omnes, at
 etate,

etate, Sapientiâque minores facere id debent & crebrius & ardentius. Quæ enim duæ res magis ijs optandæ sunt, vitæ longior, & maior eruditio, eas dignâ Sacramenti huius frequentatione, atque crebro vsu facile consequentur. Enim verò hic ille diuinus panis est quem vitæ & intellectus ideò Sacræ literæ nominant, quòd non modò vitam seruet, augeatque, sed ipsam præterea multò efficacius quam arbor vitæ conferat immortalitatem; intellectum verò non modò illustret, sed ipsum (vt Ioël Cap. 2. loquitur) Iustitiæ Doctorem, aut (vt 70. hic iterum interpretantur) iustitiæ escas in mentem quasi in stomachum per modum cibi intromittat. Ministrat huic, quod tractamus, argumento facem Psal. 127. Psalmistę Regij iste versus, *Filij tui sicut nouellæ Oliuarum in circuitu mensæ*, quo iuniores Ecclesiæ filios & ob ætatem adhuc rudiores, nouellis oliuarum plantationibus comparantur: nam Oliuæ, quòd alternis tantum annis fructum ferant, annosiores sunt, & tardius emoriuntur, eademque prudentiæ & sapientiæ symbolum perhibent. Quam ob rem sapientes viros oliuarum frondibus ac ramis olim prisci coronabant, Palladiæque sapientiæ Deæ oleam consecra-

secrarunt. His igitur de causis, Adolescens mi Academice, siquidem viuere & sapiens esse amas, frequentandam hanc tibi mensam esse, vt opinor, satis iam intelligis. At id etiam, nescio an non maiori de causâ facere debeas studiosius, quòd imbellis, & ad prolapsionem facilis in summo salutis periculo versere. Nam etsi omnem hominis ætatē tartarei hostes infestis prælijs adoriantur, atque sollicitent: faciunt tamen & acriori difficilioriq̃ue pugnæ genere in Adolescentia, ad quam minori negotio debellandam vident ætatem ipsam, ætatisque vitio ardentem concupiscentiam, faces maleuolas, machinasq; sibi subministrare. Quare eò tibi est magis prouidendum, vt ne solus sis, & ea arma tibi compares, quibus resistere saltem hostibus & minimè vinci possis. Atqui Eucharistiæ Sacramento nihil ad hanc rem potest esse præsentius aut fortius.

Psal. 22. Parasti, aiebat Propheta, in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me. Rectè, nam si Deus non modò pro nobis, sed etiam in nobis, quis contra nos? Zachariæ istud fuit olim vaticinium. *Quid bonum eius est? & quid pulchrum eius? nisi frumentum electorum, & v. num germinans virgines? quem locum 70 ita*
 expli-

plicant. *Si quid pulchrum Deus, et si quid bonum eius, frumentum iuuenibus & vinum boni odoris ad virgines.* Atque hinc scilicet factum, ut initio nascentis Ecclesiæ, cum quotidianus Eucharistiæ usus, esusque esset; tot reperirentur & pueri & puellæ, qui non modò virginitatem atque vitæ innocentiam colerent; sed pro ea etiam tuendâ vitam obijcerent, & crudelissimas neces obire minimè reformidarent. Scilicet panis hic gladius est Gedeonis, quo de Madianitis populus Dei triumphat, Panis Angelorû, idem, & (ut alij ex Hebræo legunt) Fortium. Iob aquilinarum pullorum ingenitam indolem commendans, *Pulli (ait) eius lambunt sanguinem.* Aquilarum vnum genus istud est, de quo Aristoteles scribit: pro potu sanguinem exsugit: Hinc illis ad audendum prædandumque ingentes animi. Quid non faciet in adolescentibus Christianis viuudior ille diuiniorque Christi sacer pro potu propè quotidie haustus cruor? Quare, ut sancti Gaudentij verbis hunc locum concludam: *Contendite, pulli generosi, ad sacramentum, in qua est vita; & ex cœlesti illo cibo mica non cadat.* Fuit olim vnum è reliquis diuinandi genus apud superstiosas gentes per Augurium: pulli auium

Iudic. c. 7.

Cap. 36.

Serm. ad
Neoph.

aium famelicis offula obijciebatur, illi ad obiectam sibi escam prouolabant. Si ita negligenter aut parùm studiosè, vt aliquid in terram decideret tripudium, aut terripaiumerat infaustum, rei que malè agenda inauspicatum omen: si verò ruentes ita auidè sumerent; vt nihil tamen ex ore in terram delaberetur, negotium auspicato suscipi posse augurabantur: ita Reipub. ac Religionis Christianæ, tuoque ingenti bono fore ominabimur, si ita crebrò, auidè, alacriterque ad diuinam istam Ambrosiam prouoles, vt nullam tamen istius cibi partem, nullamque sacram communionem sine fructu tibi excidere patiare. Atque ista de Religione, quæ Deo ipsi in se debetur dicta sint hæctenus. Restat vt de ea, quæ illius causâ cœlitibus debetur pietate ac cultu verbulum attem: ij è cœlitum numero præcipui sunt Patroni Tutelares, custos Angelus, Dei Hominumque Virgo Parens Maria.

§. IV.

Religio in superos.

QVibus suæ est impensior salutis cura, istud quoque est studium: aliquot sibi ut è cœlitum toto numero, deligant certarum causarum rerumque apud Deum intercessores atque Patronos, quos adeant, saluent, eisdem negotia commendent, quoties tempus & res ipsæ postularint: hos ad virtutis cuiuspiam consecutionem, illos ad vitij extirpationem, quosdam pro felici obitu, adsciscant: tum certa, rataque pietatis officia in dies, hebdomadas, menses describant, quæ ad eorum cultum religiosissimè exsoluant: ita tamen, ut Angelum tutelarem, & è cœlitibus eum, à quo in Baptismo nomen accepere, præ cæteris autem, Virginem, Dei ac suam parentem pro quotidianis aduocatis habeant, colantque. Ex tutelaribus Divis illi Litaniam conficiant; quotidie mane, aut in Missa, aut Vesperis pie recitant, adduntque oratiunculam quotidie particularem de B. V. ad Angelum custodem, ad Patronum, cuius nomen præ se ferunt, itemque ad eos, qui in
 desig

designatis hebdomadæ diebus præcipuâ veneratione colendi veniunt: itaque præter cultum communem, eo die ad eorum honorem plusculum orant, vel bonum quodpiam opus deferunt. Cum vero festus Patroni alicuius dies inciderit, ieiunium præmittunt, aut saltem abstinenciam à cibo & potu solito maiorem. Ipso die festo vel alternam Missam audiunt, vel etiam confitentur, & communicant Angelo custodi id esse debet proprium, ut omni ferè loco, sæpe-numerò saltem ad latus adesse, ut adest reuera, & iam ad virtutem excitare, iam dehortari à vitijs præsens audiatur, nihilque animo committatur præsertim ob cœnum, quòd meritò offendere eum possit: illudque religiosè præstetur, quod S. Bernardus piè monuit: *Cautè ambula, ut videlicet cui adsunt Angeli sicut eis mandatum est, in omnibus vijs tuis: in quouis diversorio, in quouis angulo Angelo tuo reuerentiam habe. Id ne audias eo præsentem, quod videntem me non auderes? quoties grauissima ierunt urgere tentatio, innoca custod m tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum in oportunitatibus, in tribulatione inclama eum, & dic: Domine salua nos, perimus. Ita non dubito, factitabat diuinus iste vir, quemadmodum*

In Psalm.
qui habi-
tat.

alijs

alijs præscribemat. Verum primæ secundum Deum pietatis partes erga Deiparam Virginem excogitandæ & deferendæ erunt; idè enim cultum eius SS. PP. & Doctores non Duliam vt reliquorum Sanctorum: sed per excellentiam Hyperduliam appellant, vt quantum Deus ipse omnium maximè nobilitavit, Angeli vt Reginam suam persecuti sunt, pijsissimi sapientissimiq̃ue semper homines, præcipuo honore coluerunt, Maternitatis Dei titulo insignem, & meritis atque potestate omnibus puris creaturis longè antestantem singulari etiam nos officio prosequamur. Infinita sunt, quæ in hoc genere passim scribuntur, & hîc exaggerari cumulari q̃ue possint, nisi ex aliorum libris ea iam res esset notior, quam vt hîc iterum obtrudi debeat. Exemplorum quoque vis, Beneficiorumq̃ue apud Marianos cultores & clientes ab optima Matre collatorum tam immensa, vt plena ubique prostent volumina, pleni Annales, atque historiæ. Non omittam tamen fortasse vulgò notam, singularem tamen ceriè S. Gerardi in Virgine colenda curam, atque studium. Is enim non contentus (vt Causini nostri hîc verbis utar) perpetuum Deiparenti Thymiana adole-

In symbolis.

re, ita ad Mariæ nomen & inuocationem affectus erat, vt si quis reus clam à Familiaribus sãcti viri edoctus, veniã ab ipso peteret per nomen Matris Christi: mox obortis audito nomine Matris misericordiæ pijsſimis lachrymis persuaderetur & perinde ac si ipse reus esset, à reo veniam peteret. Ipso authore ab Húgarica gente non pronuntiatur, nomen ipsum Matris Dei, sed Dominam omnes vocant: si autem fuerit à quopiam pronuntiatum nomen ipsius, statim flexis genibus & demissis in terram capitibus sese inclinant; atque ideò eadem Hungaria à sancto suo Rege Stephano. S. Mariæ familia appellata est: tam Panones Mariæ, iam veteri religionis instituto sunt addicti. Porrò quænam ad Marianũ cultũ pertineant in R. P. Spinelli, in Hortulo R. P. Francisci de la Croix verè Mariano, & apud alios fufius proposita explicataque facile reperies. Ego ex omnibus breuem dumtaxat Catalogum conficiam.

• Angelicam salutationem piè sæpius recitato: ei, qui dum horæ pulsus auditur recitaret mille dierum Indulgentias à Leone X. concessas, à Paulo V. confirmatas supra diximus.

~ Rosarium nullo die intermittito:
Officium

Officium de Beata Virgine rarò.

Sanctissimum Mariæ nomen reue-
renter pronuncia, scribe, audi.

Beatę Virginis imaginem fer tecum
semper, habe in cubiculo, in libellis
precatorijs, &, vbicunque videris, ho-
nora.

Loca Virgini sacra peregrinorum ri-
tu, religiosè adi. Nihil eorum quæ con-
cedi fas finit, ei nega, qui per Virginem
rogarit.

Per eius manus preces & vota tua
Deo offer, ita faciliùs impetrabis, quic-
quid è bono tuo petieris.

Sæpe de Virgine loquere, loquentes
libenter audi, eius cultui deditos ama,
& tibi adiunge.

Sodalitati Parthenicæ nomen dato;
& inscriptus, legibus exactè pareto.

Sabbathinos dies, peruigilia, & dies
Virgini festos præcipuo studio cole, iei-
unio, abstinentiâ saltem aliquâ, corpo-
ris afflictione, longiori prece, eleemosy-
nâ &c. Omnium verò maximè & qui-
dem studiosissimè, Virginis virtutes, &
ex earum choro speciatiim animi corpo-
risque puritatem colito, imitator.

Duo alia quedã insignia Marianæ pie-
tatis officia alibi reperies: vnum est pro
felici vobitu quotidie recitare Litanias

Lauretanus cum oratione ad sanctum Iosephum.

Alterum, sacrâ catenulâ B. V. seruitio se mancipare.

§. V.

Exercitia Deuotionis definita.

NVnc denique restat, vt quod capitis huius caput est, ex ijs, quæ dixi, decerpas, mi Adolelescens, quæ accuratè, quasi ordinaria pensa pro Religionis debito rependas: sed primò accuratè ac diligenter, non oscitanter, non quasi aliud agendo, aut per-transennam, & vt dumtaxat præfunctus officio videare. Deinde constanter atque fortiter non eorum more, qui iam in via currunt, iam hærent in angiportis: sed studio continuo, atque contento: diligentiam illam, atque constantiam, diuina tum excellentia, tum perennis beneficentia à te deprecant. Postremò non languidè, remissè, frigidè (dedecet enim omnino) sed calide, feruenter, imò etiam ardentè: vno verbo, deuotè. Nam etsi propriè deuotio ea sit virtus, qua nos totos Deo obstringimus & consecramus, vt olim pro salute populi Romani

vter-

vterque Decius Pater & Filius se vitam-
 que suam Dijs deuouerunt, tamen re-
 strictè, neque malè, cum S. Thoma ^{2.2. q. 82}
 Theologi per deuotionem intelligunt ^{art. 1.}
 actum Religionis, quo voluntas prom-
 ptam & paratam se demonstrat, ad ea
 exequenda, quæ ad diuinum cultum
 pertinent, præsertim cum ea exsoluuntur
 cum sensu quodam, ex teneritudine
 colliquescentis affectus: quâ in parte
 præstitit Abrahamus ille, qui iustus fi- ^{Ge. 12.}
 lium suum unigenitum tollere, & pa- ^{22.}
 trio solo, & insciâ ac insalutatâ Matre
 abductum offerre in Holocaustum, ne
 quid præter cineres de tanta sobolis ac
 posteritatis spè superesset, idque super
 vnum montium, quem, ne quidem de
 nomine significatum, Numen postea
 demonstraret: de nocte, ne luce quidem
 expectatâ consurgens, strauit ipsemet
 asinum suum, ligna ad sacrificij ignem
 concidit, imponit, duorumque tantum
 famulatio comitatus, qui, quid ageretur
 nescirèt; abit tridui itinere, ac tandem
 loco, quem Deus designarat cominus
 prospecto, famulis consistere iussis, cum
 filio strue lignorum onusto ipse ignem
 gladiumque portans pergit, montem
 ascendit, Aram extruit, ligna compo-
 nit, Filium pro victima adducit, ligat,

& prope immolat. Promptitudinis parandi, alacritatisque ac deuotæ festinationis plena omnia, Filius vnigenitus, inrempestæ noctis iter, & acceleratio, Parens idem & Sacerdos, idem Filius, & Hostia: neque vlla vsquam mora neque tergiuersatio.

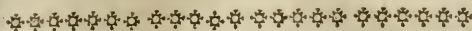
Spectant ad hanc deuotionis interioris significationem in nostris sacris ac ritibus apertio aut inclinatio capitis, oculorum iam sublatio, iam demissio, rursiones pectoris, genuum flexiones, lachrymæ ac suspiria, aliaque sexcenta eiusmodi, sine quibus Religio facta recta retineri, conseruarique non potest.

Quod miror ne Ciceronem quidem latuisse, cum dixit, Sapientis esse Maiorum instituta tueri, sacris, ceremonijsque retinendis. Hanc in rebus sacris teneritudinem, ad quam Adolescentum ætas est mollior, sensit olim sanctus Augustinus initio suæ ad Deum conuersionis, cum in templo diuina audiret: ita enim de se ipso scribit. *Voces influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea exestuabat inde affectus pietatis, & bene mihi erat cum eis.* Verum quia dum alia alijs necto, ab eo in immensum, hic ego abrumpo potius, quàm finio.

Lib. 2. de
diuinat.

L. 9. Con-
fess. c. 6.

O R A -

O R A T I O.

Pro Religione in Deum impetranda.

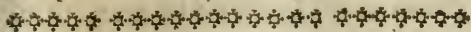
IVbes Deus meus, Bonitas & Maiestas infinita, vt te amem, te colam: & nisi faciam, minaris, & quidem cruciatus perpetuos: an non satis magna pœna est, si te non amem & colam? nam si tibi seruire, regnare est, non seruire tibi seruire, imo flagitiosum est. Si verò te amare vita est, non amare te mors est, & quidem mors æterna. O Deus meus, Pater meus & Dominus meus, probrum istud mihi à te obijci nunquam audiam. Si Pater, vbi Amor meus? Si Dominus, vbi est honor meus? mihi cor esse nolo nisi vt amem te, mihi non corpus, non vitam opto; nisi vt colam te. Amem hîc te serò, serò licet, ô Bonitas tam antiqua, & tam noua! hîc colam te, Maiestas tam immensa & tam munifica, vt amem & colam in Cælis per infinita sæcula. Amen.

PIETAS
In Parentes et Magistros 20.

ΑΝΤΙΧΕΛΩΓΩΔΙΟ

Nec sic Vnquam debita solues

SYMBOLI EXPLICATIO.

Iterum vocaris in theatrum, Adolescens Academice, aër proscenium, sylvia orchestra est, ni piger, etiam hanc comœdiam specta. Særia est actio pietatis in Parentes, ac Magistros.

Ciconiæ effœtos senio suos progenitores & plumarum defluxione frigentes pennis circum iuniores fouent, conquisitoque cibo inuicem nutriunt. Vt merito, quod vni inter Imperatores Antonio concessum olim fuit Pij nomen, Ciconiæ omnes meritæ sint, piæque Aues audiant: neque hæ pietatis suæ fructu carent: nam cum senuerint, paria à suis obsequia experientur.

Quid ipsos Leones loquar? Androclus seruulus à Domino fugitans in Leonis speluncam sese abdiderat: eo sub noctem rediens Leo
cruen-

cruentato à spina pede cum sum-
 missè accessisset medicam opem
 petijt: ille spinam eduxit, amicum
 vicissim hospitium obtinuit, gra-
 tumque est expertus hospitem bel-
 luam, ab ea enim & congiarium ac-
 cepit triduo, ac deinde cum se am-
 bo capti in Circo Romano inopi-
 natò reperissent, Leo veteri medico
 abblanditus stuporem primò spe-
 ctatoribus mouit, mox misericor-
 diam. Ita Leone grato beneficus
 homo seruatus est. Bestiæ ergo cha-
 ritatem in parentes, gratitudinem in
 benefactores docent: pudeat non
 imitari aliquousque: nam parenti-
 bus & Magistris benefactorum ma-
 ximis par vt reddas aliquando, fieri
 non potest.

CAPVT QVINTVM.

*Pietas in Parentes, ac
Magistros.*

M O N I T V M.

Parentes, & Magistros vt huma-
num, quoddam Numen habeto,
quantâ par est obseruantia, etsi
par referre nequis, prosequitor.

S A L O M O N.

*Vdi, Fili mi, discipli-
nam patris tui, & ne
dimittas legem matris
tuae: vt addatur gratia
capiti tuo, & torques*

collo tuo. Prou. i.

*Filius sapiens latificat patrem: fi-
lius*

lius vero stultus maestitia est matris
sua. Prou. 10.

Exultat gaudio pater iusti : qui sa-
pientem genuit letabitur in eo. Gau-
deat pater tuus, & mater tua, & ex-
ultet quæ genuit te. Prou. 23.

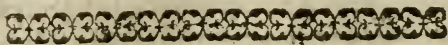
Qui comessatores pascit confundit
patrem suum. Qui subtrahit aliquid
à patre suo, & à matre, & dicit hoc
non esse peccatum, particeps homicidæ
est. Prou. 28.

Qui affligit patrem, & fugat ma-
trem, ignominiosus est, & infelix.
Prou. 19.

Oculum qui subsannat patrem, &
qui despicit partum matris suæ, effo-
diant eum Corui de torrentibus, & co-
medant eum filij Aquilæ. Prou. 30.

Fili mi, ne obliuiscaris legis meæ &
præcepta mea cor tuum custodiant.
Longitudinem enim dierum & annos
vitæ, & pacem apponent tibi. Pro-
uerb. 3.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Parentis nomen præsefert diuinum
quidpiam.*

Religioni in Deum cognata est pietas in parentes. Quos nescio quid affine habere cum dijs immortalibus, esseque debere filijs pro humano Numine multi censuerunt. Certè (quod maximè diuinum est) nati à suis progenitoribus vitam accipiunt, ab iisdem quoque educantur, aluntur, reguntur. Quas ob causas hi in illos Regiam (vt In Eth. Aristoteles docet) potestatem vsurpāt, iuraque habent vt vitæ, ita propemodum necis; nisi hoc vltimum ita sibi Deus reseruasset, vt idem summus vitæ Author, mortisque arbiter supremus haberetur. Ac parentibus quidem diuinitatem, aras, sacerdotes, simulachra,

NON

non modò qui sapientiæ nomen obtinuerunt apud antiquitatem, sed gentes nationesque integræ tribuerunt. Hieronis Philosophi hoc fuit dogma apud Stobæum. *Si quis parentes secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non errabit, cum nobis propter vicinitatem, vel ipsis dijs viciniores sint.* Deinde hæc subdit. *Ut igitur in promptu habeamus quibus officijs erga parentes obstringamur; Summariam hanc sententiam semper animo versare oportet, quod parentes nobis Deorum imagines sint, & per Iouem dij lares pseudo-myſtici beneficiorum authores, cognati, creditores, domini & amici constantissimi. Sunt enim Deorum imagines certissima, nam similitudinem eorum nobis referant melius, quam ullius artis facultas exprimere possit, cum tanquam dij domus patroni, & nobis familiares sint.* Denique adiicit, quod ex ijs, quod dixerat conſequebatur, nempe *Filios existimare debere se in domo paternâ, veluti in fano quodam Aduos & Sacerdotes ab ipsâ naturâ consecratos esse: ut parentum cultui operam darent.* Ita iste ex antiquâ Scholâ Philosophus. Iam quid Schytæ Iſſionides? hi teste Herodoto, tanquam Deos, puta Medioximos, parentes suos colunt: patris enim caput inauratum adorant pro simulachro, illudque

Iudque solennibus & annuis sacrificijs venerantur. Pisidæ non abscedunt procul: hi enim, quod Nicolaus Damascenus prodit, in suis conuiujs primitias libant parentibus tanquam Dijs minoribus: Nasomones ad parentum sepulchra oracula captabant, vt legitur apud Tertullianum, siue ad reuerentiam fun-
 ctis habendam, siue quòd rerum futurarum cognitionem tanquam Numinibus eis attribuerent. Errarunt quidem illi omnes; sed prope laudabili errore, quòd si quos esse mortales Deos credendum foret; illos imprimis sibi esse debere Deorum loco arbitrantur, à quibus lucis huius vsuram, commodaque recepissent, mallentque nimia pietate, quam desertione turpissimâ officij delinquere. Prodigiij instar est illud, quod extraordinario honore fuit olim filiorum erga parentes pietati diuinitus delatum, cum scilicet naturâ attonitâ è cælo acclamatum est quodam modo *pietati cedere flammæ*. Res ita se habuit vti ego nunc ex Pausania recito. Cæteris aurum & argentum ex Æthnæi ignis irruptione in tutum efferentibus, Anapias & Amphinomus parentem ipsi senem honoris, debitæque obseruantia; causâ in humeros sublatum exportarunt.

Li. de asi.

runt. Tantæ virtuti cessit ferocis elementi natura facta clementior; voracesque flammæ in reliquorum perniciem armatæ, vt viam pijs liberis darent, in duas se partes diuisere: quin & locus omnis eorum peragratus passibus circumquaque instar amœnæ Insulæ effloruit; cùm omnia aut truculento obfessa incendio, aut fuligine deturpata essent. Diceres Deum ipsum portento ostentoque deferre voluisse honorem ijs, qui ante ipsius vicarijs, parentibus inquam, detulissent.

§. II.

Præceptum de honorandis parentibus.

Quid verò nos causæ fuisse existimamus, vt descriptis in vna tabularum Mosaicarum parte ijs legibus, quæ ad Religionem Numinis sacerrimam attinerent: mox è regione inter ea præcepta, quæ ad hominum iura spectarent primum in altera parte locum parentibus dari supremus legislator voluerit, nisi, vt intelligeremus inter homines, tanquã mortales quosdam Deos haberi eos oportere qui nos genuissent? eisque

eisq̄ue summa secundum Numen debe-
 ri omnia. Quare grauiſſima etiam ſup-
 plicia legis iſtius violatoribus ſunt con-
 ſtituta: quemadmodum maxima præ-
 mia ijs, qui eam ſeruarent, decreta: &
 quidem illis conſtitutum, vt vita citò
 abriperetur, neque omninò niſi miſeri
 & infelices viuerent: his conſeſſum vt
 longum æuū ducerent, illudq̄ue bo-
 nis diffluens, ac beatum: *Vt ſis* (inquit
 lex diuina) *longæuus ſuper terram & vt tibi
 bene ſit.* Iuuenes longam vitam amant;
 promittitur æternitas: nemo vult eſſe
 miſer; addicitur felicitas. Nihil verò
 decerni poſſet æquius, quàm vt qui gra-
 tum ſe exhibuerit ei, à quo vitam eſt
 mutuatus, vitam viuat & longam &
 felicem: qui eos læſerit, à quibus, vt ho-
 mo eſſet, accepit, iactetur ille primum
 miſer & infelix; tum verò tãquam hor-
 rendum nature monſtrum ac portentū,
 è medio tollatur citiſſimè. Accedat huc
 optimus diuinæ illius legis interpres
 Cyrillus Alexandrinus, *Quòd parens*, in-
 quit, *res ſanctiſſima inter omnes Nationes
 habeatur, lex quoque diuina præclare doce-
 bit, qua cum iuſſiſſet Deum vnum ex toto
 animo, & toto corde oportere diligere, hoc
 etiam addidit, honora patrem tuum & ma-
 trem tuam; vt bene tibi ſit: parentes enim*

Lib. 9. in
 Gen.

imaginem Dei quotidie gerunt. Neque verò eam humanum genus legem tum primum audiuit ferri, cum in monte Sina publicata est, aut in Mosis tabulis fixa; sed iam pridem antea nos cum ipsa ratione à naturâ inditam atque impressam hauseramus: inde enim extitere ista veluti naturæ ipsius placita atque Senatus consulta: *Parentes honora*, apud Pythagoram; *Γονέας αἰδῆ*. i. Parentes venerare, quod est Pittaci vnus ex septem Græciæ sapientibus dictum: Platonis verò è libris decerptum quod sequitur, dignum est, quod Christianorum domibus, imò templorum ianuis inscribatur.

Libr. de
leg.

Æstimandum est (inquit diuinus ille homo) *nullum apud Deos magis honorandum simulachrum nos habere debere, quàm parentes & auos ævo confectos, matresq; similiter: quibus honoratis Deus gaudet.* Adiungamus è Lycæo Stagiritam Platonis discipulum, *Qui dubitat, ait, utrum oporteat Deos venerari, aut parentes, non eget ratione: sed pari poenâ.* Ergo non modò ille rationem esse huius officij ducem ac magistram docet; sed censet præterea propè par esse flagitium, parique obnoxios supplicio, qui Deos & qui parentes violarint. Dicat id etiam è suo suggestu Romanus Orator, *Parentes,*

8. Top.

ait,

ait, *charissimos habere debemus, quòd ab his
vita, patrimonium, libertas, ciuitas tradita.*
I nunc, Academice mi Adolefcens, in
Salomonis Gymnafium, & docentem
audi. *Audi, inquit ipfe, fili mi disciplinam
patris tui, & ne dimittas legem, fiue (vt
feptuaginta reddunt) Statuta & consti-
tutiones Matris tuae.*

Multa tibi Pater, plura etiam Mater
& puero & Adolefcente mandata dede-
runt, quibus ætatem tuam eundem illam
atque in vitia præcipitem optimis mo-
ribus informarent: plurima verò præ-
ceperunt, cùm è domo paternâ in Aca-
demiam ducerent, Deum vt timeres, &
amares; vitares improborum confor-
tiones, castè, sobrièque victitares, nul-
lam familiæ, nullam tibi labem inure-
res: denique quem tu in finem, magno
fortassis rei familiaris incommodo, abi-
res fcilicet in ampliffimum omnis eru-
ditionis Emporium: nauares vt operam
diligentem ijs studijs, quibus applica-
reris: expectare se ex te vno non modò
honores in familiam inuehendos: fed
augendas etiam opes, certè senectutis
sux oportunum aliquando folatium.
Nunc vt monitis istis pareas, admonet
Salomon, & hortatricem rerum ma-
gnarum gloriam proponit: *Vt addatur,*
I. I. 2 inquit,

inquit, *gratia capiti tuo, & torques collo tuo: coronā Lemniscatam spondet, patriciam bullam, victoriæ, ac nobilitatis insignia, amplissimos honores.*

§. III.

Quid parentibus debeant Filij.

VERUM quia debere filios parentibus constat, quid figillatim, quantumque debeant explicemus, ut partes illi suas norint, & verò agant. Atque imprimis (quod dicere occeperam) debent obedientiam, reuerentiam, honorem. Quare huc spectant ista præcepta. Parentibus morem gerito, neu obmurmurato, iisdem deferto, caput detegito, affurgito; de via decedito, blandè & modestè alloquitor, prior salutato. Si quis contumelijs, conuicijsque prosciderit, arbori infelici suspendito, aut lapidibus impetito, grande piaculum est. Subscribunt SS Patres; *Primus* (aiunt) *gradus pietatis est iste; ut quos aucthores tibi voluit esse Deus, honores obsequijs; abstineas contumelijs: sed nec vultu laudanda est pietas parentis, merentur cacitatis supplicium, qui parentum vultus toruo visa despexerint.* Verum de supplicijs paulo

Hier. ad c.
3. Ecclef.
Amb. l. 8.
in Luc.

fuis ipse verbis Magnus Ambros. *Quam*
verorationabilium excedant pietatem Cico-
nia, experientia considerandum: nam deposti-
tos patris artus per longanum senectutis, te-
gmine alarumq; remigio nudatos circum-
stans soboles pennis proprijs fouet. Et quid
dicam? collato cibo pascit, quando etiam ipsa
reparat natura dispendia: ut hinc atque in-
de subleuantes senem fulcro alarum suarum
ad volandum exerceant. Et in pristinos usus
desueta iam reuocent pijs patris membra.
Quis nostrum leuare agrum non fastidiat
patrem? Quis fessum senem suis humeris
imponat? quod in ipsa historiâ vix credibile
habetur, quis, ut pius sit, non hoc seruilis
mandet obsequium? ac verò auibus non est
grane, quod pietatis est plenum: non est one-
rosum, quod soluitur natura debito: est enim
uedura pietatis: quod eoque frequenti te-
stificatione percrebuit, ut congrua merce-
dem remunerationis inuenerit. Nam Ro-
manorum usu pia anis vocatur: habet etiam
uniuersorum suffragia; nam retributio be-
neficiorum ἀντιπελάργος vocatur: πέλαιργος
enim Ciconia dicitur. Virtus naque ab ijs
nomen accepit, cum relatio gratiarum Ci-
conia vocabulo nuncupatur. Hanc verò
(vt ita loquar) Reciconationē Seneca
disputans, vtrum liberi parem gratiam
referre possint, eleganti hac oratione
 exag-

exaggerat. Nullâ vi verborum, nullâ ingenij facultate exprimi potest, quantum opus sit, quàm laudabile, quamque nunquam à memoria hominum exiturum, posse hoc dicere, parentibus meis parui, cessi, imperio eorum obsequentem, submissumq; me præbui: Ad hoc unum contumax fui, ne beneficijs vincerer: tum ita declamitat. Certate, obsecro, vos: fusi quoque restituite aciem; felices, qui vicerint, felices qui vincentur. Quid eo Adolescente præclarus, qui sibi dicere potuit (neque enim fas est alteri dicere) parentem meum beneficijs vici? Quid eo fortunatius sene, qui omnibus ubique prædicet, à filio suo se beneficijs victum? Quamquam ne superior sit filius, nihil ego formidandum videam. Rectè enim ille quem superius laudavi Hierocles, *Quantumcunque multam in parentum gratiam fecerimus: semper tamen inferiora erunt omnia.* Quid ad hæc, mi Academice Adolescens? nam in te vno iam pridem intueor, an intelligis quantopere tibi curandum sit, ne non modò Ciconijs, sed ne cæteris auibus, imo feris ipsis videre deterior, vt parentibus tuis, senibus præsertim, adminiculo esse studeas, honori, solatio? At mihi crede nullâ re magis eorum sudores, lachrymas, curas aut deterges, aut compensa-

bis, quàm si probus ac sapiens euadas: nam si improbus fueris, si insipiens eos suffocas crudeli parricidio, iugulas, perimis. En habe iterùm Salomonem. *Filius sapiens latificat patrem; filius verò stultus moestitia est matris suae. Exultat gaudio pater iusti, qui sapientem genuit, exultat in eo.* Nimirum ad se tuos mores, tuamque eruditionem pertinere illi existimant: quòd ab ijs qui recte ratiocinantur, illi probi quoque ac sapientes videantur, à quibus filij naturam, ingenium, memoriam, indolemque acceperint. Siquidem (quod Lyricus cecinit)

Horat. *Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in iuuentis, est in equis patrum
Virius, nec imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam.*

Deinde (vt ipsi naturæ dotes tam præclaras atque ad virtutem, scientiamque factas, minimè fortassis habuerint) credunt tamen sibi deberi educationis institutionisque curam, & (vt nihil ne in ista quidem contulerint) tamen minimè ignorant, se in filijs esse & vincere: atque necessariò illis felicibus ac honoratis non minimam in se boni, lætitiæque partem deriuari.

Igitur id age, quod monere Salomon pergit. *Gaudeat pater tuus, & mater tua,
& ex;*

Et exultet: Certè non gaudebunt, minusque lætitiâ gestient, si studijs rerum honestiorum abiectis pro schola popinas, pro libris Scyphos, & Cyathos cum Græculis Helluonibus vsurpes: si non modò tempus, sed rem præterea familiarem diurnis, nocturnisque commellationibus decoquas: nam *qui commessatores pascit, confundit patrem suum,* æque, aut multo magis, matrem. Quadratur huc etiam, quod sequitur.

Qui subtrahit aliquid à patre & à matre; & postea dicit non est peccatum, participes homicida est. Qui parentes (inquit) suos ijs officijs atque obsequijs, quorum est debitor, defraudat, neque id sibi vitio vertit, graviter peccat, & turpiter fallitur: nam cum homicidio par esse potest istud flagitium. Certè non minori supplicio luendum, quàm quo puniuntur homicidæ, pœnâ capitis: quamquam eodem versu Salomon etiam impetit eos & criminis accersit, qui pecunias, id est, plerumque sudores & sanguinem parentum, in poculis & comotationibus absumunt tantâ animi hebetudine atque amentîâ: ut, quia bona sunt parentum, quæ abliguriunt, aut dilapidant, putent sua esse, neque furti ob istud crimen argui, neque ad faciendam

dam cohæredibus restitutionem se obstringi posse: cum tamen eorū flagitium fit par cum sicarijs, & ijs, qui latrocinia exercent, imò maius: quia hi exteros aggrediuntur, isti suos etiam progenitores vel bonorum decoctione, vel allati doloris sensu excarnificant, & tandem conficiunt: vt quæ iam expectanda sint tam palmaris nequitix supplicia omnes facile videant.

§. IV.

Supplicia impiorum filiorum.

ATqui in supplicijs istud primum, statimque occurrit è Salomone: *Qui affligit patrem & fugat matrem ignominiosus & infelix.* Vita igitur primum ab impijs filijs trahitur infamix, & infœlicitatis plenissima, iam enim illi à Deo ipso diris ac maledictis pridem sunt ad mortem damnati: tum verò perpetrata violentaque mors sequitur, atque ita quos natura dedisset annos, flagitium magnâ parte præcidit. Atque hoc est alterum supplicij genus *Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partur matris sue, effodiant eum Corui de torrensibus, & comedant eum filij Aquila.* Lapidationis

dationis pœnam alibi etiam legimus. Verùm nescio an non magis suspensum isti culpæ conueniat, nam vel oculo læsisse parentum pietatem, toruo vultu aspexisse, leuibus sannis excepisse patibulare est flagitium: & non erit vel linguam non abstinuisse à maledictis, vel manus à scelere? Ad furcam, ad malam crucem, ad coruos impiè Adolefcens: ecce iam illi à Salomone corui immitti in oculos immites, quibus pro delicijs vescuntur, è torrentibus, vbi se oblectare solent agminarum inuolant, iam iamque tibi lumina confixuri: aduolitant cateruatin cum Coruis carniuori Aquilarum pulli, iam iamque ex alto decidunt, præcipitantque in prædam, nisi impietatem abijcis. Est profecto iustissimum istud capitalis sententię genus: vt impiæ in suos quoque volucres, de impijs filijs, ijsdemque in parentes crudelibus, sæuum, & atrox supplicium reposcant, sumantque. Istud verò quoties visum, & quàm quotidianum? vt qui parentum iussa contempserint, domo primùm, curaque paterna exeat, tum incidant in homines improbos, latrones, sicarios, homicidas; quo fiat tandem, vt in vincula trahantur, atque inde ad furcam. Singulare & nouum in hoc

hoc genere quod S. Bernardinus his verbis commemorat. Nostrâ ætate in Hispaniæ citerioris oppido, cui nomen Sui, non procul Valentiâ, Adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo deuenerat: vt anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula coniectus & suspendio damnatus sit, etiam tunc prorsus imberbis: pendentem verò iam atque exanimi factò prorupit barba: moxque spectante populo, tum illa, tum comæ capitis planè canescunt: vt ætatem referret hominis nonagenarij. Miraculo accitus cum populo & cum toto clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati expectant, dum ostendat Deus quid sibi monstrum hoc velit. Atque ecce tibi Episcopus editiorem capiens tumultum ad omnes ait; voluit Deus ostendere quantum de vita ijs detrahatur, qui de parentum obedientia detraxerint: Victurum enim fuisse hunc iuuenem ad eam ætatem, quæ tum apparebat in facie, nisi ipsos septuaginta annos parentum inobedientia detraxisset.

Ac parentibus quidem ista, quæ attuli, officia vniuersim tribui debent: sed tamen in matres præsertim, & tunc quidem maximè, si viduæ sint, pietas filio-

filiorum haberi & commendari debet. Tum quod propter sexus imbecillitatem magis contemnantur; &, si maritis orbatae fuerint, magis potentium maleuolorumque iniurijs pateant: tum verò, quod nomen matris doloris cruciatuum, curarumque sit plenissimum, denique & quod matribus, quàm patribus, liberi cariùs constiterint. Quare sapientissima fuit ista Tobie senioris ad filium testamenti nomine admonitio: *Cùm ac-*

Tob. c. 4.

ceperit Deus animam meam corpus meum sepeli, & honorem habebis matri tuae omnibus diebus vita eius: memor enim esse debes quæ & quanta pericula passa sis propter te in utero suo. Quanta sit in ea te vis norunt scilicet ipsæ matres; quæ cùm potenter à filijs obtinere quidpiam contendunt, eo velut amento telum armant. Ego te, fili, in utero portavi, ego te alui, ego te in sinu foui: in quo argumento, cùm eam, quâ pollent, eloquentiam adhibuerint, Coriolanos, Alexandros, Hercules ipsos expugnant. Vsa est hæc etiam emphaticâ olim oratione

L. 2. c. 7.

fortissima illa Machabeorum fratrum parens, ut ex natis minimû ad Antiochi crudelitatem contēendam fortiter animaret, Fili mi (hæ enim fuere eius lachrymæ) miserere mei, quæ te in utero noui

mensi-

mensibus portari, & lac triennio dedi, & alui, & in aetatem istam perduxi. Peto, nate, ut afficias ad calū & terrā, & ad omnia quae in eis sunt &c. Sed nescio an non significantius, quàm vel ipsae matres exprimere possint, rem hanc omnem S. Ambrosius repraesentarit: nam cum hæc dixisset *Disce quid parentibus debeas, matri*, ait, *debes partus periculum, matri longa dispensatio, discrimina cui misere in ipsis utrorum fructibus maius periculum est, & cum ediderit, quod optavit, partus absolvitur non timore: quid anxios patres loquar? pro filiorum profectis multiplicatos alienis vsibus census, iacta q̄ agricolae semina praesentibus aetatibus profutura.* Deinde ad matrum particulares causas acrior redit. *Pasce, inquit, matrem tuam, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatum quos propter te passa est. non reddidisti obsequia, quibus illa te gestavit, non reddidisti alimenta, quae tribuit tenero pietatis affectu immulgens labris tuis ubera, non reddidisti famem, quam illa pro te toleravit, ne quid, quod tibi noxium esset, ederetur, ne quid, quod lacti noceret, hauriret, tibi illa retinuit, tibi manducavit: tibi illa, quem voluit cibum, non accepit, tibi quem noluit sumpsit, tibi vigilavit, tibi fleuit & tu illam egere pateris? quam te momordisset & vulnerasset*

Ambros.

Lib. 2. in
Luc.

Ambros. si eos etiam stimulos infixisset? Tu eam mœstitiâ confodis? tu iniecto doloris pugione contrucidas? Non inscitè Synesius matrum sollicitudinem cum Numinis prouidentia comparans, *Patres*, ait, *res tantum modo magnas, & præcipuas curant, quæ ad filios pertinent: Matres vero tam de minimis, quàm etiam de maximis mirâ sollicitudine sagunt, quod diuina prouidentie proprium est.*

L. 1. de prouid.

Quibus ex rebus nemo non intelligit, vt plura filij matribus debent: ita grauiùs delinquere, si in eas officio peccent. Atque hinc fieri opinor, vt commissa in matres peccata, præsertim cùm maritis orbæ fuerint, grauiùs à Deo vindice, acerbiusq̃ue puniantur: nimirum, quòd is specialiter, vt pupillorum, ita viduarum atque imbecillium matrum patrocinia defensionemq̃ue, ne iniurijs potentiorum opprimâtur, imò & vindictam, sibi sumpserit.

Adolescentes duo indulgentius à teneris habiti postea eò audaciæ & nequitiae venere: vt in ipsam parentem impias manus tollere, verberibusq̃; etiam tundere non vererentur; Tam notandum scelus illa detestata genibus procumbens, humumq̃ue manibus pulsans furias

Sur. 25. Martij.

furias ex orco in vltionem lanienamque filiorum euocat: & ecce mox ambo illi perdiri fratres à Cacodæmonibus dirè obfessi, inque mutuam cædem incensij, non secus quàm rabidi canes in se inuicem dentibus sequunt, fædeque dilaniant: donec S. Zenobij meritis pulsus tarrareis hostibus, ira simul, rabiesque conqueuerere. Omitto eiusdem generis argumenta alia plurima.

§. V.

Quantum discipuli Magistris debeant.

Veniunt nunc ordine suo Magistri, quasi alteri parentes, quibus discipuli non minus, forte etiam plusculum debent, quàm filij suis parentibus: quare quæ hæctenus de obedientiâ, obseruantiâ, timore, amore, aliisque obsequiis dicta sunt, huc quoque pertinent. Aristotelis non vno loco dogma est, Diis, parentibus, Magistris æqualia rependi non posse. Istud verò Alexandri Magni iudicium vulgò iam percrebuit: qui rogatus vtrum mallet Philippum Patrem, an Aristotelem Præceptorem? Aristotelem se malle respondit, ratio-

rationemque à re ipsa eam subiecit; Ille enim vt essem, hic autem, vt præclarè institutus essem, auctor fuit: pluris ille æstimabat probum hominem, eruditumque euadere, quam omnino esse, si bonâ institutione careret. Quare sapienter Basilius Imperator sibi facere visus est, si filio quem genuerat (quod alij etiam patres fecerunt) præceptiones scriberet, quibus in omnem vitam optimis moribus eum informaret; ne eam sibi laudem, quam ampliorem existimabat, Magister alius parenti surriperet: vtque bis vnus ipse filij parens esset, semel (si ita loquendum est) animi. Certè animum, diuinæ illam particulam auræ (vt Poëta appellauit) scientiæ ac virtutis capacem progignunt quodammodo Pædagogi & Magistri, nobisque veluti inserunt, dum litterarum virtutumque formis, atque pulcherrimis imaginibus expoliunt atque exornant. Hebræi Magistros linguâ suâ Auoth, id est, Patres, appellandos esse censuerunt: ipseque sapiens, qui adolescentiæ instructionem, institutionemque suscepisset, passim, in eo libro, quem ad eum finem composuerat, Adolescentem filium, se patrem, imò & matrem nominat. Plurima sunt huius generis in Sa-

In Pro-
uetib.

lomone exempla: è quibus luculentum est illud. *Fili mi, ne obliuiscaris legis meae, & praecepta mea cor tuum custodiat: longitudinem enim dierum, & annos vitae, & pacem apponent tibi.* Quo loco haud factum arbitror, absque speciali Numinis instinctu; vt cum à discipulo tamquam à filio obedientiam, obseruantiamque deposceret, eadem planè proposuerit præstiti officij præmia. quæ alibi sacrae litteræ decernunt obsequentibus liberis, longæuitatem, & pacem: id est (vt Hebraicæ vocis vim explicem) summam rerum omnium felicitatem: sunt qui eodem illam Salomonis quoque paræmiã, *Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuae, vt addatur gratia capiti tuo,* quam paulo ante parentibus tribuimus, Præceptoribus accommodent, dicantque, eò plus deberi Magistris quàm Progenitoribus, quod illi non tantum patres sint, sed ijdem etiam matres: atque adeò cum filij honor, amorque diuisus sit partim in patrem, partim in matrem, singulis minus impendi: in Magistrum cum vniuersus confluat, esse longè impensiores. Certè Apostolus Paulus cum patrem se eorum, quos Christianis mysterijs instituisset, non obscure

tè appellauerit, matrem se etiam his verbis est aliquando professus. *Filioli,* Gal. 4: *quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus,* quibus se lac quoque tanquam adhuc infantibus dedisse affirmat.

Vtinam ista, mi Adolefcens Academie, Tu, tuæque ætatis reliqui tecum animo sapius seridò expenderent, haberent profectò altiori loco, atque maiori in pretio, quos si non Deorum ritu (quam venerationem Seneca suis præceptoribus se debere aiebat) saltem parentum modo colendos esse didicissent. Admoneamus nunc exempla eorum, qui præclaram ad hanc virtutem alijs viam sternant.

Hippocrates medicinæ Princeps scelerum æneum Apollini Delphico, medicorum quasi Magistro, vt gratiam referret, dedicauit. Antoninus plus fecit, Magistrorum suorum imagines aureas domi adseruabat religiosè: eorum verò sepulchra floribus etiam adspergebat. Gratianus Valentiniani filius Antonium præceptorem, vt gratus esset Consullem dixit, extantque illius adhuc literæ in Galliam scriptæ. Cum de Consulibus in annum creandis mecum solus volutarem, vt me nosti, atque vt fa-

cere debui, & te velle sciui, Consulem designaui, declarauit, & priorem nuncupauit, Trabeam palmatam tibi misi, in quâ D. Constantinus pater noster intextus est: solui, quod debui; & adhuc debeo quod solui. Duos nunc habe magnos viros. Senecam Philosophum & Romanum Oratorem. *Præceptor*, inquit Seneca, *in docendo laborem & tedium tulit præter ea, quæ percipientibus in commune dicuntur, aliqua instillauit ac tradidit: horiando bonam indolem vexit, & modo laudibus fecit animum, modò ad mensionibus discussit desidiam: tum ingenium latens & pigrum iniectâ (ut ita dicam) manu extraxit; nec quæ sciebat malignè dispensauit, quod diuinus esset necessarius: sed cupijt, si posset, vniuersa transfundere: ingratus sum, nisi illum inter gratissimas necessitudines diligo.* Accedit huc Cicero, *Quis est, ait, nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque Doctores, cui non locus ille mutus, vbi i se alius & doctus est, cum gratâ recordatione in mente versetur?* tum subdit. *Equidem nil tam proprium homini existimo quàm non modo beneficio, sed etiam beneuolentia significatione alligari: nihil porro tam inhumanum, tam ferum, quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare. Quis non*

L. 6. de be-
nef. c. 16.

Orat. pro
Cn. Plan-
cio.

erubescat, ait S. Ambros. *gratiam de se bene meritis referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati?* Audiant robustum istud Eloquentiæ tum Ciceronianæ, tum Ambrosianæ fulmen iuvenes illi, qui humanitate exutâ, omniumque animalium ingratiſſimi, cum in scholis adhuc verſentur, aut iam pedem extulerint, præſertim ſi iam dignitate vel authoritate ipſi polleant, non modò nō Magiſtris gratiam referūt repēduntvè, ſed Mulorum inſtar in ſuos recalci- trant (quam Platonis de Ariſtotele que- rimoniam fuiſſe tradunt) eoſque con- uitijs, calumnijs, probriſque indigniſſimè proſcindunt: quibus nihil habeo, quod acerbius faciam, quam vt ad Leo- num Scholas amandem, gratitudinem à ferarum ferociſſimis edocendos.

Beatus Abbas Geraſimus (alij id Apud Ba- Hieron. nominis ſimilitudine decepti ſæ. adſcribunt) Geraſimus Leoni ſpinam è pede euulſerat: gratus Leo, quamdiu benefactor vixit à Cœnobio, famulitio- que obſequio non reſceſſit: eo mortuo lucem pertæſus, ſeniſque ſepulchro in- cumbens ibidem vitam poſuit. Hiſto- riam (vt in re noua nouo verbo vtar) L. 5. c. 14. miriorem narrat ex Appione polyhi- ſtoriæ Aulus Gellius.

Cùm Androclus feruus à Domino fugitans in altam specum se abdidisset intra densum nemus: eodem paulò pòst Leo læsus venit, debili & cruento pede: nouum cauernę suæ hospitem, commodè nactus, ad eum mitis mansuetusque accedit, sublatum pedem ostendit, quasi opis petendæ gratiâ: hic firmato à metu animo aperire vulnus, hærentem altè spinam quærerere, repertam euellere, faniem exprimere, siccare, detergere cruorem, medicari: iste ablandiri, & quasi gratiam pro gratia repromittere: neque fefellit. Nam toto triduo feruum transfugam in isto suo hospitio ex venatione nutriuisse traditur. Verùm ferinæ vitæ pertæsus Androclus egreditur, & alterum triduum viæ confecerat, cùm ecce in milites incidit & ex Africa Romam retractus redditur Domino, qui mancipium damnatum ablegat ad bestias: eodem ferè tempore captus leo in circum venerat; Exponitur huic bono hospiti feruus. Leo recognoscit, ablanditur, demulcet familiarissimè, aliquam scilicet in tempore gratiam repensurus suo medico. Spectabat hæc populus, stupent omnes, Cæsar Androclum iubet propiùs ad se venire, causamque ex eo omnem cùm audiisset

vtrumq;

utrumque abire circo imperat. Ergo Androclus tenui licio Leonem reuinctum in vrbe ducebat circa tabernas, xre passim donabant seruum ciues, bestiam floribus spargebant: acclamabant interim quique obuij, *Hic est leonis medicus, hic est leo hospes hominis.* Tu quisquis hæc audis, viue benefactori gratus, aut ingratus morere.

Vocat nunc ex ista digressiuncula ad se nostræ Societ. imò rotius Germaniæ magnum lumen Canisius, quem tanquam pro insigni coronide in capitis huius absolutionem consultò reserua-
bam.

Coloniam Agrippinam profectus hic Adolescens Doctorem ac Magistrum habuit Nicolaum Æschium probum Sacerdotem, cui viro innocentia Canisij singulari studio in primis annis conseruata plurimùm debet; at neque hoc quidem vel tacuit, vel obliuioni dari permisit Canisius. Nam & præceptorem illum suum ad posterorum memoriam cum amplissimâ commendatione transmisit, & quibus potuit officijs est, quamdiu vixit, pijssimè profectus. Placet ipsum Canisium è libro Confessionum, quem ad S. Augustin. imitationem de se conscripsit, loquen-

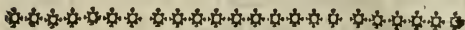
tem audire: ut habeat Adolescens meus Academicus expressum tum optimi discipuli, tum grati erga Magistros suos animi, officijque exemplar.

Ceterum, inquit, ut ad praeceptorem, imò ad patrem Aeschium reuertar. Benedic anima mea Dominum, & noli obliuisci omnes retributiones eius, qui talem tribuit tibi ad pietatem Magistrum & hortatorem quotidianum; ut qui non mea, sed me, salutemq; meam amaret, & curaret sedulo. Hoc ipso Duce displicebam mihi paulatim, ut rectius placerem tibi, Deus, quem adhuc parum cognoscebam, minusq; timebam in illo flore iuuentutis. Illius consilia, mores, exempla nonam veluti lucem inferebant oculis, & auribus meis. Illius auctoritate frangebam & comprimebam præcipites motus, ac vanos ardores Adolescentie. Illius familiaritate contentus reliquas necessitudines & sodalitates ferè negligebam. Nullus (quod sciam) fuit mihi tum carior aut coniunctior, tantumq; illius iudicio tribuebam, quantum à filio pater desideraret. Neque solùm in confessione secretà me totum illi, & sæpe quidem aperiebam: Verùm etiam priusquam nocte cubitum discederem, exponebam illi familiari colloquio, (tanta erat fiducia) lapsus ineptias, & sordes anime meae, ut illi iudici rationem erratorum ac transacta diei

redde-

redderem: ac si vellet etiam, peccatorum aliquam luerem pœnitentiam. Agnosco, & reuerenter laudo misericordiam tuam, qua semper, & ubique vias meas prosperabat, O custos hominum fidelis, & protector vite mea Deus; hunc virum Colonia, velut alterum Ananiam ad me instituendum, tibiq; propius coniungendum (vi a biuror) mirâ prouidentie tue lege destinasti. Igitur ille pro me sollicitus pergebat esse, precabatur, flebat, benedicebat, pramonebat, urgebat, atque scribebat. Et cum aliquando ab illo abessem diutius, iamq; in patria mihi plusculum indulgerem, ac laxiorem vitam complexurus viderer, per illum ipsum ad me tum venientem veluti dormientem filium, excuasti, & lapsurum erexisti, & imbecillem ad te reuocatum illius curâ, & operâ in via tua confirmasti. Pungebat cor meum; cum ex illo audirem & discerem eiusmodi sententias Seruire Deo regnare est. Sola salus seruire Deo, sunt cetera fraudes. Si Christum bene scis, satis est; si cetera nescis. Idem prudenter hoc agebat, ut quotidie caput ex Euangelijs unum legerem, & ex eo sententiam illustrem eodẽ die meditandam exscriberem, memoriâq; tenerem. Accedebat & alia piorum authorum lectio, per quæ de timore, & amore tuo me commouisti. His atque etiam pluribus ibi Canisius, tum præclara
sui

sui Magistri deprædicatione, tum precum suarum solutione aliqua, gratè saltem suæ in illum voluntatis significationem, propensionemque exhibebat. Habes in vno illo pijssimo iuvene, mi Academice Adolefcens, quem in pari causâ, pari saltem studio imitere.

O R A T I O.

DEus meus, præcipis, vt secundum te parentes quoque & Magistros amem, colam, obseruem, & nisi faciam graui etiam proposito supplicio minaris: tam impius sim, vt (quod bestix quoque refugiunt) progenitoribus, maioribusque meis pietatis officia denegem? neque tamen perficere id possum sine te: da igitur mihi gratiam, vt ijs debitam obedientiam, honorem, & obsequia deferam exemplo filij tui Domini mei IESV CHRISTI, quem Iosepho nutritio, & Virgini parenti subditum fuisse legimus. vt cum imitatus merear eam mercedem consequi, quam parentum cultoribus promissisti. Peto, Domine, vt mihi bene sit, simque longæuus super terram, non hanc lachrymarum vallem,

vallem, terramque morientium: sed
terram illam viuientium ac beatorum,
quam præcipuè in cælo reſeruas, & da-
turus es eis, qui hîc superiores ſuos ho-
norarint. Per eundem Chriſtum Do-
minum. Amen.

SYM-

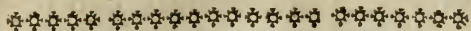
Prudentia, et sinceritas
In vitæ genere deligendo. 21.

Simpliciter.

Prudenter.

Respice finem. M. baesf.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Quæ ferè Alphabetum Græcum claudit, Pythagoræ litera initium esse debet vitæ ad Numinis voluntatem exigendæ : vt in annis hîsce maturioribus, mi Academice Adolescens, eminus saltem collimes in scopum, quem tangere aliquando debeas: turpissimus hic grauissimisque error contingeret, si vel à scopo, vel à collimatione in scopum deflexeris.

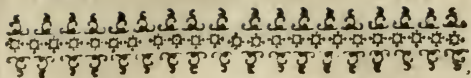
Herculis somnium vides duplicem callem, vnum virtutis, voluptatis alterum; hinc Iuuenem magnæ indolis honestas inuitabat, molestiæ retardabant: inde ad se illecebræ pertrahebant, turpitude tamen deterrebat: in virtutis tandem partes adhibitâ seriâ consultatione concessit. Idem euenit in deligenda vitæ laxioris, strictiorisue ratione.

Vtraque

Vtraque aliquid ostentat, quo aduocet, quo auocet. Maturo consilio hic opus, si alias.

Christianus te aliquis Salomon, imò plusquam Salomon Christus monet: vt in hac re grauissima si quando alibi, ad simplicitatem columbinam, serpentinam calliditatem adiungas.

Apertum habes iter; hinc breuem rosam ad æternos sentes: inde spinam breuem ad perennes rosas. Elige. quid hæres? Inferos ibi cogita, hic cælos. non primos aditus, sed respice finem.

CAPVT SEXTVM
ET VLTIMVM.

*Prudentia in vita genere di-
ligendo.*

M O N I T V M.

In mundi, Christiné partes abeas
decernito,
In curiam rationem prius aduoca-
to, audito, tum concludito.

S A L O M O N.

*Et via, quæ videtur bo-
mini iusta: nouissima au-
tem eius deducunt ad mor-
tem. Prou. 14 & 16.*

*Risus dolore miscebitur, & extrema
gaudij luctus occupat. Prou. 14.*

Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius. Proverb. 16.

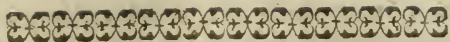
A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? Prou. 20.

Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum. Prou. 3.

Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Proverb. 12.

Astutus, omnia agit cum consilio. Prouerb. 13.

Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos: Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. Ne declines ad dextram, neque ad sinistram: auerte pedem tuum à malo. Prou. 4.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Quanti referat deliberare de vitæ statu,
 Et quando ea deliberatio susci-
 pienda.*

Multa quidem totius vitæ decursu
 in deliberationem cadunt : Sed
 nihil esse potest , de quo consultatio
 maturius , prudentiusque ineunda sit,
 quàm de ratione viuendi deligendâ :
 imprimis (ait Orator) constituendum
 est , quos nos , & quales esse velimus ,
 & in quo genere vitæ , quæ deliberatio
 (inquit idem) est difficillima. Certe
 ceteræ electiones rerum sunt particula-
 rium , & quarum error , si quis in dele-
 ctu contigerit , facilius corrigi potest :
 vitæ verò agendæ institutum infinitas
 actiones , functionesque secum trahit,
 quæ ferè vniuersæ aberrant , si in fine

vitæ totius constituendo semel peccatum sit. Deinde satis constat plurimos æternum perijisse, qui se seruassent, si aliud vitæ genus sibi desumpserunt, quàm quod temerè arripuerunt: Similiter multos æquè constat ad beatam æternitatem pertigisse, qui malè perijissent, si aliud viuendi genus inijsent, quàm quod reuerà susceperunt. Rem grauem, negotiumque magni ponderis esse oportet, ex quo eterna vel salus, vel infelicitas dependeat. Atque hinc istud consecrarium est, turpiter prolabi eos, qui leuiter ferri se, & implicari sinunt in istud vitæ propositum, quod fors, occasiove obtulerit, nullo interim adhibito deliberationis maioris, electionisque studio: cum ijdem tamen tantum operæ, & laboris ponant, vt, si de fortunis, fama, honoribus, rebus sanè leuibus, & citò perituris decertandum sit, ne quid inconsultò, atque imprudenter egisse videantur.

Verùm statim hinc prima ista incidit quæstio: quâ ætate hoc negotium, quod tanti momenti est, suscipi debeat: citòne, an seriùs? primò liquet non esse eam deliberationem sponte in tardiores annos proijciendam; nam qui id agunt, qui meliorem partem nullo con-

stituto

stituto sine plerumque perdunt, ac proficiunt: neque rarò è vitæ stadio repentinis casibus priùs subripiuntur, quàm de vitæ ratione certi quidpiam decreuerint. Porrò priusquam de proposito questione aliquid statuam, refutabo nonnullos, qui generatim electionem vitæ religiosæ culpant in ijs, qui eam in primâ adolescentiâ adoriuntur, etsi iudicio viri prudentis à Deo se vocari sentiant, & satis intelligant: aiunt isti primò eam ætatem iudicio, vsuque rerum magistro carere, atque adeò, consilij istiusmodi capiendis esse intempestiuam: deinde profuturum olim plusculum de mûdo (vt ipsi loquuntur) prægustâsse; siue vt perspectâ ipsius fraude, ac mendacijs, in ipsius odium postea magis inardescant, siue vt de mundo loqui ex vsu suo possint: siue denique vt eorum aliquando mens non ignara mali miseris succurrere discat. Addunt adhæc: ex ijs, qui à teneris religiosum institutum aggressi sunt, multos postea grandiores leuitatem carpsisse suam, aut etiam tam turpiter castra deseruisse, quàm leuiter adiuerant. Verùm pugnât ista clarissimè cum sacrâ scripturâ, auctoritate Sanctorum Patrum, & grauissimorum virorum exemplis. Nam pri-

Thren. 3.

mò impugnatur locus ille: *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab a adolescentiâ suâ: sedebit, & tacebit solitarius, quia leuauit se super se, quem scripturæ locum S.*

Contr. re-
trahen. à
relig. c. 3.

Thomas de suauis iugo vitæ religiosorum rectè interpretatur. Præterea cur Christus ipse pueros ab vnguiculis ad suum obsequium, æternique Patris cultum vocat, eosque, qui atcerent, grauius carpit, nisi vt intelligeremus, vt S.

Marc. 10.

Ambrosius dixit, *Nullam esse regno Dei immaturam aetatem?* certè is, cui a Christo dictum. *Si vis perfectus esse & c. Vade, vende, veni, sequere me.* *ve ἀνίσκος.* id est, adolescentulus erat. Sampson, Salomon, Nazaræi olim primum qui sui florem diuino cultui dedicârunt; & è nostris Paulus, Antonius, Benedictus, Maurus, Placidus, Franciscus, Thomas de Aquino (qui, & quanti viri?) adolescentiam, aliqui etiam eorum, ipsam propè pueritiam religiosâ vitæ arctioris disciplinâ Deo consecrârunt. Victimæ lex Mosaïca opimas, easque puras, & sine maculâ offerri in templo volebat, nos primæuos vitæ fructus numinis obsequio religiosè impendi reprehendemus? at nulla est ad religiosæ vitæ initiationem, & auspicia, ætatis pars melior primis annis, cum mens adhuc

instat

instar tabulæ rasæ, impressionibus vitæ castigatioris minimè obsistit; alioqui si errores inualuerint, si vitia iam dominantur, si è mundi legibus, prauisque consortionibus, & exemplis animus occaluerit, difficile subiectus incudi emollescet, rumpasque potius, quàm inflectas. Neque verò arduum est superius obiecta refutare: nam etsi ante pubertatem fortassis ætas minùs sit deliberationum, consiliorumque capax, tamen ante eam ætatem diuinis saltem luminibus, & inspirationibus inepta non est; imò haud scio propter simplicitatem, ac candorem, an non sit aptior: quare si prudentis viri iudicio à Deo doceri, moueri que, aut etiam trahi adolentes deprehendantur, non modò impediendi non sunt, sed etiam laudandi: si enim anni ætatis 15. contrahendo matrimonij oneri pares sint, cur impares suscipiendæ religioni habeantur? quasi verò plus maturitatis, atque rationis requiri non debeat ad hoc, vt in mari tempestuoso ad scopulos adhærescere velis, quàm vt eligas in fidam stationem, aut portum ipsum, si fieri possit, temet, nauiculamque recipere. Nam istud alterum de mundi felle prægustando, quàm insulsum, & quàm homi-

nis parum sapientis ingens argumen-
tum? Plumbeo gladiolo, en tibi æneum
scutum. *Facienda non sunt mala, ut eve-
niant bona. Qui amat periculum, inci-
det.* Quàm multos prælibatum venenum
enecavit? Satis ex alijs, qui experti sunt,
aut libris scriptis, cùm eo opus erit, dis-
citur, quæ in mundo sint fraudes, offu-
ciæ, lites, miseræ, cruciatus.

Medicus ut sis, aut Iurisconsultus ni-
hil necesse est te cum omnium morbo-
rum, aut litium generibus fuisse con-
flictatum. In hoc pugnandi campo tu-
tissimè pugnat, qui nunquam victus
est; quod experientiæ deest, auxilia di-
uina certius, tutiusque suppeditabunt.
At, qui leuiter ingressi sunt, aut postea
gemunt sub pondere, aut turpiter diffu-
giunt. Primò non probo eos, qui leui-
ter sunt in arenam ingressi: possunt au-
tem etiam pueri aut adolescentuli mul-
tò magis iam adolescentiores signa
clara, & probi viri iudicio probata ha-
bere suæ vocationis: Deinde vsus quo-
tidianus docet plures esse qui lugeant,
quòd seriùs, & non nisi post longos in-
ventoso, saxosoque mari errores sese in-
tutum dederint; nemo enim non malit
naue integrâ se exiisse, quàm post triste
animæ ipsius naufragium fœdamque
plurimè

plurimorum bonorum iacturam Quare sic tandem statuo, si antea consulto, ac prudenter nondum delegerit certum vitæ instituendæ genus, aut in suo priori proposito hæsitet, aut etiam cespitet, Academicum meum Adolescentem saltem in cursu Philosophico, priusquam ad aliud literarum studium animum, seq; applicet, oportere consultationem, qua de re agimus, serio inire, captisque in omnem partem consiliis prudenter statuere, quam in posterum totâ vitâ constituere velit vitæ suæ rationem. Nam & istud tempus ferè est ætatis vigentis, & ingenij viuacioris, atque ad captanda consilia aptioris, & fortasse Philosophiæ peracto cursu, ars, disciplinave illa siue Theologia, siue Iurisprudencia, siue Medicina, adiretur, quæ instituto vitæ minus consentiret. Nam vitam sæcularem sectaturo quid Theologia conducet? aut quid duæ illæ aliæ scientiæ, Iuris aut Medicinæ amplexuro vitam religiosam? Finis igitur prius certus constituatur, quò erit istis nouis studijs collimandum.

§. II.

Qui ad hanc consultationem, & consilium minimè sint aduocandi.

1. Corint.
2:

PORRÒ repellendi primùm ab hâc in vitæ delectu consultatione tanquam inidonei, aduocati, & causidici, homines illi, quos Apostolus animales appellat, qui scilicet non sapiunt ea, quæ sunt spiritus, & Dei. Quo in genere si sint parentes, consanguinei, amici, eò minùs erunt adhibendi, vel audiendi, quòd eos occupet vel error varius circa res in disceptationem vocandas, vel nimius in suos, suæque affectus in transfuersum agat. Controuersia potissima est sæcularis, an Religiosus status tibi amplectendus sit? permanendum in præceptis, an progrediendum ad Christi consilia? illi Religionis rerum cum rudes sint, atque inexperti, quomodo sana consilia suggerent? imò qua ratione omninò poterunt, cum plerique in eo negotio turpissimè à vero aberrant, peruersæque sentiant? paupertatem hominum Religiosorum vilium hominum esse conditionem, castimoniam genus stultitiæ, obedientiæ iugum minùs ingenuam

genuam seruitutem; contrà mūdi opes, honores, voluptates, quid vis agendi licentiam, atque effrænem audaciam vitæ huius maximam esse felicitatem opinantur. Sed demus isto errore, aut ignoratione esse vacuos: tamen cū ipsi ad res mundanas, quas sectantur, vehementiùs propendeant, sintque in suos tenerè propensi, secum mundi pedicis irretitum retinere cōnabuntur, ne ad Christi nudi crucem, religionemque transuoles, præsertim si à tuo conuictu, & familiari consuetudine solatiola etiam, atque sibi suisque emolumenta obuentura polliceantur: omnia enim tunc non tam ratione, quàm suis commodis metiuntur. Istorum hominum is est sermo, *Noli, inquit, precipitanter agere, diligentius intueri, magnum est, quod proponis, & opus habens multa deliberatione. experire quid possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat.* Quàm callidè, & vatrè! nō audent apertè obstare Religiosus ne fias, moras, & obices opponunt, differ, tuos cōsule. Quid ad istam orationē S. Bernardus? *Hæc sapientia, ait, mundi, terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ solet Deo vomitum prouocare.* Sapienter Ecclesiasticus monet in consilio de sancti-

Bernard.
serm. Ecce
nos.

Cap. 37.

tate

rate, aut iustitia cum irreligioso, aut iniusto neq; tractādum, neque ijs attendendum esse. An sit verò aliquis tam mente destitutus, qui si ædificare, & architectari decreuerit, iurisperitum, aut si manu in iure confertum velit, fabrum lignarium, aut architectum in consilium admittat? aut an non imprudentis sit hominis in cæteris negotijs adhibere neminem, nisi qui sit eius rei, de qua agitur peritus, in vnâ hâc tantâ re eos accersere, qui aut nesciant id de quo definiendum sit, aut si norint, meritò sint suspecti, ne rectè consulant? At ne solus vaticinari videar, sacra oracula perscrutemur. Christus eum, qui suus velit esse discipulus, iubet patrem, & matrem odisse, id est, (vt S. Augustinus interpretatur,) carnales, & humanos affectus, & conatus eorum, qui nos à via salutis, & perfectionis auocant: illis fidem non habere, eorum persuasionibus nihil moueri, quantumcumque reclamant, ad Christum sequendum sese accingere, omnia abijcere, ei vni adhærescere.

Istud verò eodem Christi diuino ore pronunciatum, quàm ad rem præsentem pertinet? *Inimici hominis domestici eius* quo ex Euangelij loco S. Thomas vir sanctus æquè ac doctus conficit à
 consul-

Luc. 14.

Matth. 10.

Opuscul.
supr. c. 10.

consultatione de Religione incunda
ideò carnales propinquos esse amouen-
dos, quòd amici in hoc negotio, non
amici, sed inimici esse soleant: ad ex-
emplum (credo) ex industriâ idem
Christus Dominus, etsi ei à Virgine
Matre, Patreque nutritio Ioseph viro
sanctissimo nihil esset periculi, tamen
duodennis in templo, ijs non modò in-
consultis, sed etiam inscijs, & quod ne-
scirent grauitè dolentibus, remanere
ad res patris æterni tractandas voluit;
vt, cùm de diuino obsequio agitur, nos
intelligeremus à parentum consilio mi-
nùs nos, quàm in rebus alijs pendere:
eò enim verba illa pertinere videntur:
*Quid est, quòd me quærebatis, nesciebatis,
quia in ijs, quæ Patris mei sunt, oportet me
esse?*

§. III.

Deus omnium præcipuè in consilio, opemque studiosè accersendus.

*Adhibendus etiam instructor, & director vir quispiam peritus,
& probus.*

QVem igitur, inquires, adibo petendi consilij causâ: rectè rogas: nolim enim rem istam sine consilio, ductuque alicuius te solo transigas. Salomonis est hoc monitum; *ne imitaris prudentia tue*; baculus nimirum iste arundo est, cui si incumbas, stare non possis: idè pergit (*ne sis sapiens apud te ipsum*) semper & ubiuis suus quisque sibi insipiens est aduocatus, & iniquus Iudex; fallit enim sui quemque amor, & ipsa voluntatis propensio (inquit S. August.) auctoritatem vitij quærit, & quod malum est, bonum, aut bono proximum esse suadet, suffigit enim mentis oculos, ut nihil videat, aut ita obliquat, ut nihil veri spectet, imò ista est iudicij
pro

proprij peruerſitas, vt quod vitioſum eſt, pro æquo, iuſtoque habeat. *Via ſtulti* (inquit idem Sapiens) *recta in oculis eius, quicquid enim ſtultie ſibi præſidens decernit, credit eſſe optimum.* Eam eſtimo ego cauſam fuiſſe, cur Chriſtus, cùm, vti ſupra diximus, non audiri parentes, quòd hominis ſint inimici, imò eo nomine odiſſe monuiſſet, etiam iſtud addidit inſuper, *Qui non odit, & animam ſuam, non poteſt meus diſcipulus,* id eſt, vt SS. PP. explicant, qui affectum animæ propriæ erga ſua commoda, voluptates, diuitias, honores, imò erga vitam propriam, cùm tea eſt perfectionis, ſalutiſque propriæ nocumento, ita impèſe amat, vt nolit diuino honori, ſuæq; ſaluti poſtponere, is nequit Chriſtum ſequi, vitamque perfectam ſub eo duce conſectari.

Quare primum omnium ad Deum ipſum, tanquam ad ſacram anchoram, ne fluctuet, aut naufragetur animus, ardentè, conſtanterque recurrendum. Monet etiam hoc Salomon. *Cor hominis diſponit viam ſuam,* cogitat, quid ſibi ſequendum ſit, quam viuendi rationem ingredi debeat. Sed nihil aget, ac ne poteſt quidem in hoc tam ancipiti negotio. *Domini eſt dirigere grefſus eius,* aut

vt alij ex Hebræo vertunt, liberare, & complanare iter, ne alioquin homo turpiter impingat. *A Domino diriguntur gressus viri, studia, conatus, fortunantur. Nam quis hominum regere potest vias suas? Quare istud tandem recte consequitur, In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos, habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo.* Salomonem audis? igitur crebrò effunde cor tuum, coram diuina numinis maiestate, sanctissimamque suam voluntatem vt tibi indicare, atque ad eam amplectendam mouere velit, diu multumq; obtestare: Lumen vt videas, impulsus, vt sequi velis, plurimùm éflagita; dic sæpe, precibus, animisque incensis, *Domine, quid me vis facere? doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu: da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: loquere, Domine, quia audit seruus tuus.* Has, aliasque eiusdem pharetræ precatiunculas, quasi sagittas ardentes in cælum identidem eiaculabere, idque facies, tum maximè quoties in Missæ sacrificio hostia adoranda proponitur, itemque cum ad sacram mensam admissus, Deum ipsum intra penitius cordis tui hospitium receperis.

Officium

Officium breue de Spiritu sancto, quod est in libellis prelatorijs, preces aliæ ad B. V. patronos, Cœlites, Angelum tutelarem crebrius quoque vsurpandæ, vt illustrationes, inspirationesque diuinas tibi impetrent, eodem referenda erunt ieiunia, missæ, sacrificia, sacramentorum aditiones, eleemosynæ: maximè verò curandum erit, ne tempore istius tam operosæ deliberationis animus grauiori aliquo scelere deturpetur: nihil enim æquè Dei gratias, auxilia, lumina, impulsus impedit, atque eneruat: cùm peccatum lethale non modò familiaritatem, sed diuinam ipsam amicitiam extinguat, hominemque efficiat potius omnibus pœnis, quàm beneficijs dignum, vt pote læsæ diuinæ maiestatis reum, ac perduellem. Quare si quæ istiusmodi macula contraheretur, statim vel actu amoris Dei, & perfectæ contritionis, vel quod certius est, pœnitentiæ lachrymis, Christi que sanguine apud confessarium erit eluenda.

Hæc qui diligenter, constanterque præstiterit, ad futuram sibi è cælo lucem, confidat, diuinos exspectet motus, speretque fore omninò, vt in re tanti ad salutem momenti, non hallucinetur: cùm enim nos Deo Opt. Max. vltro dare ea, quæ

nobis

nobis suadet, ipse peroptet, & ad implorandam à se opem vehementer hortetur, impium sit suspicari ei defuturum, qui non modò eum votis, ac precibus fatiget, sed etiam benefactis demereri multùm studeat. Verùm quia hominibus etiam per homines suavis Dei prouidentia consulere solet, (nam ideo Saulum, quid se facere vellet rogantem ad Ananiam misit hâc voce. *Surge, & ingrederè ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.*) Vit quispiam vnus, aut alter tibi erit deligendus, qui huius tuæ vitæ dux sit, idemque instructor: cum quo candidè, ac fidenter rem omnem conferas, cuius consilia non asperneris. *Astutus* (inquit Sapiens) homo, inquam, cautus, & prudens, *omnia agit cum consilio*, idque maximè necessarium est adolescentibus, tum quòd re-tum sint istarum tudes, ac ignari, tum quod ætatis suæ vitio temerarij, & audaces nonnunquam cæco impetu, subinde fallente etiam boni specie, longiùs, quàm par sit, abripiantur, nisi adsit, qui moderetur, & quasi iniecto fræno regat. Verùm sit ductor ille, & consiliarius vir doctus, prudens, probus: qui res percalleat, quæ in consultationem vocantur, qui circumspiciat omnia,

qui

qui nec fallere, nec aliò trahere suum clientem velit, quàm quo à Deo ipso senserit impelli: quam ad rem magis videntur facti confessarij, modo ij sint eiusmodi, quales superiùs, cùm de moderatore morum, & conscientiaë, agerem, descripsi.

§. IV.

Consultationis methodus, ac ratio.

NON ita Deum, diuinumque quempiam hominem adire, & audire debes, mi Adolescens, vt te etiam in consilium adhibere negligas: eam enim ob rem à Deo rationem accepimus, & quidem (quod singulare est beneficium) fidei supernaturalis lumine illustratam, vt rationem ipsam consulamus, eique auscultemus. Licet verò nonnunquam contingat aliquos propemodum miraculosè ad quodpiam vitæ genus à Deo vocari, tam clarâ illustratione, ac notitiâ diuinæ voluntatis, vt ne in dubium quidem eam reuocare possint: tantâ vi numinis in his agentis impulsione, vt trahenti resistere, ac ne cunctari quidem queant (quod SS. Matthæo, Paulo, alijsque nonnunquam

quam euenisse legimus) tamen quia extraordinariæ sunt eiusmodi vocaciones, neque certis præceptionibus tradi possunt, communi consultatione, agitationeque mentis, ac studio opus est, quo animus rationes in vtramuis partem excutiat, atque ad veritatis indagationem, velut facem voluntati præferat: vt facultas hæc electrix id demum sibi sumat, quod omnibus exactè perpensis fuerit iudicatum melius. Porrò in huius negotij tractatione, ante omnia finis, ac scopus, tum homini, tum vitæ humanæ à Deo præfixus, diligenter ac studiosè attendendus, neque vnquam ab eo oculus mentis diuertendus est: nisi enim in eum continuò collineabis, aberres necessum est. Quare peccant illi, & grauiter falluntur, qui opes, honores, voluptates sibi primùm proponunt, & pro fine habent, cùm media dumtaxat esse ad finem debeant; porrò finis ille, ad quem conditi sumus, supernaturalis est, in quem omnia reliqua referri oportet, amor scilicet Dei, & eiusdem legitimus cultus, atque ad eò animæ nostræ salus, æternaque felicitas: sit igitur hæc semper recta intentio in deligendo vitæ statu, vt, vti rebus creatis, aut minimè vti his, istis, hoc, istòve modò

modo velis, prout maximè è diuino honore, ac salute nostra fore nullis humanis respectibus, aut commodis ducti ex Deo ipso intellexerimus. Hùc redit meus Salomon. *Oculi tui, ait, rectà videant & palpebra precedant gressus tuos.* Sapienter: nam vt qui cautè, & certè incedere volunt, non hùc, atque illùc oculos circumferunt, sed rectà versus eum locum, in quem contendunt: ita nos nisi desipimus in præstituendo præfertim totius vitæ genere in vitæ nostræ finem respicere debemus: nam sic eum Salomonis locum explicat S. Gregor.

Palpebra gressus nostros precedunt, cum operationem nostram consilia recta præueniunt, qui enim negligit considerando præuidere, quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo ier conficit, sed præuidendo semetipsum non antecedit, atque idcirco citius corrumpit, quia quo pedem operis debeat, ponere per palpebram consily non attendit, Ac finis quidem, quem dixi, omnibus idem est à Deo propositus, media verò, quibus obtineri possit, & numero multa, & conditione varia: sunt enim hominum status & plurimi, & diuersissimi: quæ media etsi de se nulla mala sint, tamen ea solùm deligenda, admo- uendaque sunt, quæ magis factura,

Pastor. p.
3. adm. 16.

aptioraque videbuntur ad finem perfectius tutiusque adipiscendum. Nam cum in cæteris rebus, ac negotijs, qui prudentes habentur, eligere soleant, quæ proposito, institutoque maximè seruiant, si modò ea habeant in sua potestate: ita stulti, certè minùs sani sit hominis in hoc vno negotio, ex quo omnia dependent, relictâ viâ, & tutiori, & meliori, ista viæ dispendia, & incommoda confectari, quibus ægrè speres, imò meritò te peruenturum diffidas. Iam dictum sæpè: Perijisse semel æternum est; nulla satis magna cura securitatis esse potest, vbi de æternitate vel beata, vel infelice dimicatur: de summa, vnus iactu alex periclitari, cum aliter rebus tuis consulere permittaris, amentia argumentum esse omnes sentiant. Igitur diuino amore, & cultu maiore, deinde, salute propriâ certius quærendâ, tanquam finibus; diuersis quoque statibus, tanquam medijs animo propositis, commoda statuum, atq; incommoda diligenti indagine requirenda; vbi deprehenderis internoscenda, discernendaque; tum demum seriò atque maturâ iudicij bilance ponderanda: vt ea denique repudientur, quæ nimium fini incommodant, ea accipiantur, quæ meliùs,

meliùs ac certiùs finis consecutioni conducunt. Atque in his quasi duobus postibus totius deliberationis cardo vertitur. Quia verò longum esset per singulos diuinctè hominum status euagari, duos ex ijs generaliores, vitam sæcularem, ac religiosam sumamus: nam ad hæc ferè capita particulares viuendi rationes facilè reducuntur. Verùm priusquam trutinam in manum capiamus, & commodorum, incommodorumque pondera examinemus, monendus est is, qui deliberaturus est, vt prius ex animo præiudicia, opiniones, errores, propensiones, affectiones, cæteraque eiusmodi syncerè coram Deo deponat interim, eò quòd iudicium syncerum impediunt, Deoque, si fas ita loqui, libertatem adimant, ne ipse quò velit præoccupatum hominis animum inflectat. Quare animus ipse ante omnia ita in diuinâ manu componendus, librandusque relinqui debet, vt planè ex sese in vnam magis partem, quàm in alteram minimè propendeat; Deum agere, se agi sinat. Cogita tu mihi tres ægrotos, qui sanari quidem omnes velint, sed primus nolit admittere vllam medicinam, partim horrore, partim cruciatuum metu. Secundus

medicinam non refugiat, sed eam obstinatè velit, neq; aliam, nisi, quam ipse probat, & cupit, etsi minimè, aut saltem minus curando morbo efficacem. Tertius denique se totum medico ita permittat, vt & imperet, & vrat, imò etiam fecet, si opus sit. Vt hic vltimus, ita planè ex seipso indifferens sit, totusque à diuinâ voluntate pendeat, qui de vitæ statu deliberaturus est. Et verò reperiuntur non pauci, qui Religionis (ne fortè ad eam impellantur) tãto horrore, aut metu percelluntur, vt de statu deliberare non audeant: timent illi scilicet, ne vt mediastini famuli, à culinæ fumo, & nidoribus ad supremi Regis aulam, cui seruire regnare est, deuocentur: ideoq; oculos, & aures aperire reformidant, ne vocantem vel videant, vel audiant. Faciunt id alij horrore, & metu, non tã Religionis, quã ne non perseuerent: hoc deiectionis animi telo prostratus iacuit diu olim S. Augustinus mutationem vitæ defugiens, donec audiuit Deum sibi vociferantem: quid in te stas, Augustine, & non stas? projice te in Deum, noli metuere, non se subtrahet, vt cadas, excipiet te, & sanabit te. Quãto sint diuinæ vocationi obstaculo præiudicatæ opinionones, & animi

in vnam partem obstinationes, nullo vnquam exemplo testatum magis, quàm Euangelici istius adolescentis, qui cum ad Christum accessisset, viæ salutis discendæ, ineundæque summo desiderio, incensus, intellexissetque ad maiorem perfectionem præceptorum diuinorum obseruationi consilium Euangelicæ paupertatis adiungendum esse, *Abijt tristis: erat enim* (ait Euangelista) *habens multas possessiones.* Quare vt clarissimè rem hanc de indifferentiâ omnem expediam. Primùm nullum vitæ genus perhorresce, quod tibi quadrare possit, nullum ceteris tu ipse præferas, aut tibi præoccupes: itaque si vel parentum, vel sociorum, vel primæ ætatis instinctu, aut inductione animo imbiberis priorem amorem, aut odium erga certum viuendi institutum, tantisper sepone, dum clarè diuina voluntas ex factâ deliberatione constiterit. 2. Nullius rei tanto vel amore, vel horrore tenearis (quæ de se bona vel mala non sit) quin eam vel admittere, vel abijcere sis paratus, quando cunque videbis diuinæ vocationis rationibus congruere. Quò autem te senties in hâc deliberatione magis liberum, atque iudiciorum, affectuumque immunem, eò melior totius

Matth. c.
19.

deliberationis exitus sperandus est: at iam deliberationem tandem ipsam aggrediamur.

Vitæ sæcularis commoda duplicis generis censeripossunt; quædam enim ad fortunæ, & existimationis bonum, corporisque, aut animi vmbatilem, & fucatam quandam felicitatem pertinent: quædam ad materiam, & segetem virtutis, veramque vitæ huius, imò & alterius beatitatem, ad quam conducibilia esse videantur.

In prima classe sunt viuendi ratio solutior à curis, & aliorum arbitrato; opulentia, honorum decora, famæ, & auræ popularis applausus, robur, & vires corporis, longæuitas, exporrectio, & hilaritudo animi, vacuitas doloris, voluptates etiam honestæ, conuiuia, amicorum necessitudo, & societas. In secundo ordine computantur maius erga Deum meritum ex difficultate status, varia patientiæ exercendæ ansa, ex amissione, famæ, honoris, fortunarum, familiæ: liberalitas erga pauperes religiosos, & loca Deo sacra, reipublicæ cura, & administratio, quæ tota à vitæ sæcularis hominibus pendet: imò communis etiam ordinum Religiosorum incolumitas, & salus non tantum, quod orbis

orbis occasurus sit, si omnes matrimonio abstineant, sed esse oporteat Medicos, qui ægros curent; Iurisperitos, qui iuri dicundo præsent; milites, qui contra hostium vim tueantur; imò coquos, futores, sartores, architectos, mercatores, etiam vilissimarum quarumvis mercium, sine quibus non domus, non communitas vlla, non mundus ipse stare possit. Quanquam hoc vltimum cum ad generalem Dei curam spectet, parum estimendum: certè non deerunt, qui ad artes & hominum propagationem se applicent, vti hætenus nulli defuerunt. Difficultas status sæcularis vereor vt potius impatientiam augeat; quàm meritum creet: iam opum ea est pertinacia, vt ratò & parum, diuitum Arcæ & manus pateant: quicquid demum de opum pio vsu sit, plus est arborem totam, quàm eius fructum aliquem obtulisse. Incommoda verò istius vitæ sunt, neminem habere cui te tutò credas, opes reuera spinas esse. ambitionem ab imperitæ multitudinis sententiâ pendere, voluptatum conuiuiorumque Assedas morbos & mortem esse: dolia fellicis pro mellis gutta affundi, subsequi acerbissimum mærorem ex bonorum iacturâ, charorum amissione, coniugis, libe-

liberorum. His accedunt conscientiae stimuli & morsus, animi anxietas & inquietudo: denique peccandi pericula tot tantaque, ut exprimi minimè possint: nam mundus sylva est ubi immanes feræ, nefanda quotidie latrocinia: Mundus, mare infame quotidianis plurimorum & iactationibus, & naufragijs.

Iam vitæ Religiosæ incommoda, si modò Religio sit vigens & florens (neque enim aliam eligi oportet) etsi propriè nulla sint, ista tamen alicui videri possint, præsertim corpori ac sensibus; carere Parentum Amicorumque solatijs, castè & temperanter viuere, imò seuerè & austerè, sunt enim aliorum toleranda imperia, frequentanda ieiunia, preces, & meditationes vsurpandæ, mortificandæ passionēs & affectiones, ac veluti ad viuum continuò resecandæ.

Commoda huius vitæ sexcenta; Primò cùm nihil habeas, omnia possidere. Secundò Deo & tibi & Æternitati vacare. Tertiò centuplum hic & istic habere, quò spectat assessio cum iudice, & merces in cælo singularis. Sed quid ego singula enumerem? tres quasi auri venas intento digito demonstramus, vnde omnia affatim erui à quouis facile possint.

Pri-

Primum est, quod Beatum istud viuendi genus omnes propè vitiorum fontes occludat, impedimentorumque salutis obices proturbet societates prauas, exempla improbitatis, opes, irritamenta malorum, iudicium proprium, effrænem licentiam, cæterasque scandalorum ac prolapsionum occasiones.

Alterum, quod omnia benè meritoque viuendi adminicula affatim suppeditet Sacramentorum, precum, meditationum, opportunitatum, omniumque virtutum à socijs, à regulis, à crebra sui discussione, superiorum monitis & curâ, specialibus Paternæ Numinis prouidentix subsidijs, meliori, crebriorique vsu Talentorum.

Tertium denique est, quòd suscepto eo vitæ genere nos, nostraque omnia Numini consecrando, longè perfectiùs, quàm in sæculari vita, tot beneficiorum, tamque ingentium titulis ac causis quibus Deo obstringimur debitam gratitudinem diuinæ Majestati rependamus; quæ virtus novos, novosque semper diuinę liberalitatis fontes aperit; cùm Deus munificentiam nunquam à creaturis se vinci patiatur. Summam omnem, quæ de hoc argumento dici possint,

possint, complectamur breui illa & verissima sententia.

S. Bern.

In Religione viuit homo puriùs, cedit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, rigatur frequentiùs, fructificat vberius, moritur securiùs, purgatur citiùs, premiatur copiosiùs. Qui plura de his volet, aureum volumen quod P. Hieronym. Platus noster de bono Religionis conscripsit, vel P. Lessij solidam piamque de statu vitæ disceptationem perlegat.

Nunc agedum, ex statuum-istorum contentione, commodorum incommodorumque consideratione, ac dijudicatione, quod Salomon hortatur; Dirige nunc semitam pedibus tuis, & omnes vitæ tuæ stabilientur, auerte pedē tuum à malo. In Hebræo textu pro dirige, vox est plenior, libra tibi semitam; Metaphora ducta vel à libratoribus, qui ad aquę ductus conficiendos perpendiculo locorum altitudines, ac decliuitates explorant, aut à Trutinatoribus, qui rerum grauitates, aut leuitates examine bilancis expendunt: ita tu, mi Adolescens, vel ad maturi serijque iudicij siue Perpendiculum, siue Trutinam singula quę attuli, exactè cognosce, suisque, vt par est, momentis libra, pondera.

Semi-

Semitam potius, quàm latiore[m] viam attende. Auerte pedem à malo.

Iam, inquis, conclusum est, si id fecero, nam quis tam obtusi est ingenij aut iudicij adhuc puerilis, qui non videat commoda vitæ sæcularis, aut reuera nulla aut parua & vili facienda; Incommoda verò & plurima, & grauiſſima esse? at Religionis bona, numero, pondere, valore esse eiusmodi, vt incommodis facilè præponderent, quam & ea ipsa, quæ adferuntur pro incommodis, virtutum meritorumque syluam contineant: quare nisi iniquus estimator, & amens Mercator esse velim, vitam sæculatam abijcere, Religiosam amplecti oportebit.

Fateor, si tu quidem ita censes, & ex animo affirmas, radij sunt isti diuinæ lucis, & primæ ad Religiosæ vitæ electionem faces; neque enim omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est à Patre cœlesti, præsertim cùm satis etiam aliunde constet perfectiorem Christoque similiorem esse Religiosam vitam quàm sæcularem, atque aded illam præceptam non esse, sed tantum pro consilio datam à Christo atque commendatam, vtpote hominum vulgaris animi ac virtutis moribus longè superioriorem,

riorem, sanè arduam, atque adeò singulari laude præstantem. Verùm istud deinde maiori inquisitione erit & iudicio inuestigandum ac decernendum. Institutum istud de se optimum tibi ne sit conuenientissimum & maximè optandum? Nam licet vinum, generosum præfertim, de se præstet aquæ, & carnes piscibus antecellant, non inde mox conficitur, tibi vino puro, & carne solidâ vtendum: quid enim? si stomachi debilitate labores, si febris æstues, aqua, non vinum nisi fortè dilutum, piscis assus, non caro crudior tibi erunt optima, vt quæ optimè tibi conuenient: ita in proposito: facile enim est istud tibi vt applies: *Quis volens turrim adificare* (similitudo est Christi Domini) *non sedens priùs computat, an habeat sumptus ad eam perficiendam?* Nam etsi Arcis ædificijque nobilissimam Ideam animo efformârit, prius tamen, quàm sequi eam velit, ei prouidendum est, an faciendis expensis satis habeat opum aut virium, aut habere saltem possit. Alioqui qui Babelem, id est, imprudentis hominis insanam & temerè proiectam molem spectârit, irrideat aspergatque cæmento salem illum. *Ecce hic homo cœpit adificare, & non potuit consummare.*

LUC. 14.

Quare

Quare consideranda indoles, naturæ propensio, corporis vires, talenta ingenij, doctrinæ, morum facilitas, affectiones, consuetudines, & præcipuè istud, An Spiritus S. tantum animorum suggerat, tantum auxilij ac gratiæ interiorius polliceatur; quantum sit opus ad tam arduæ & heroicę mentis partum concipiendum, parturiendum, edendum. Quòd si vires corporis satis sint integræ, si ingenium non indocile, si indoles ac natura non ita pertinax, quin tundendo saltem molliri possit ac flecti, sentiasque apertè, vehementer, constanter ad Religionem te duci, impelli, trahi, non alio præcipuo fine, quàm diuini honoris, tuæque salutis, iam non obscure diuinæ vocationis ac voluntatis indicia & testimonia tenes: placere scilicet Deo vt vnum saltem aliquem Religiosum ordinem sequaris: idè enim Deus Ecclesiam sibi à dextris ceu charissimam sponsam assistere voluit in vestitu deaurato circumdatam varietate, vt quia non eadem omnibus vires, non mens, eam sibi sumat quisque, quàm ab animi corporisque viribus minus esse alienam ac repugnantem perspexerit.

Igitur vltcrius consultandum erit,
quam

quam ex omnibus Religionem amplectaris; qua in contentione istud imprimis monendus, ne ullam eligas, in qua tria vota, ut vocant, substantialia, non religiosè obseruentur: nam si paupertatis muri transfiliuntur, singuliq̄ue suum habent peculium: Si castitatis repagula mulierum accessu & comportionibus effringuntur. Si obedientia pro libitu cuiusq̄ue excutitur, Religio ista non est; sed vitæ & morum corruptela. Deinde vigeat in eâ Religiosa disciplina, externi mores ritè sint compositi, sit reuerentia in rebus diuinis, modestia in congressibus, circumspectio in colloquijs, temperantia in mensa, silentium in domo, quies in cubiculis, suus constet Regularum honos & obseruatio, denique Religiosi amicè inter se agant, sibi mutuo honorem deferant se inuicem iuuent, bene de se mutuo loquantur & sentiant, cum superioribus plane, & inter sese aptè cohæreant; vbi ista omnia in vnam Religiosam familiam confluerint, tutus est portus, quo è mundi procelloso mari enates ac conquiescas.

Quæris præterea fortasse, cùm non pauci sint (quæ Dei est benignitas) hoc præsertim cultiori sæculo, Religiosi ordines,

ordines, in quibus & votorum & regularum, & cæterorum, quæ laudata sunt, exactissima observatio, reperiat, quifnam omnium iudicandus sit nobilissimus, atque præstantissimus? Difficilis quæstio, cui respondere sine cuiusquam offensione arduum sit, mihi præsertim: hoc tantum simpliciter affirmare possum, S. Thomam Theologicæ Scholæ Phœnicem censuisse eam esse perfectissimam Religionem, quæ formam habeat vitæ Christi & Apostolorum, id est, vti ipse explicat, quæ Contemplationem, Orationem scilicet, Meditationes rerum diuinarum, piorum librorum lectionem, conscientiæ examina, atque similia coniungat cum actione, siue ex eiusdem Angelici Doctoris mente, cum insigni salutis aliorum zelo. Sed tamen hic istud, quod supra monebamus, etiam attendendum, quid valeant humeri, quid ferre recusent, & quo Deus vocet.

2.2.q.188
art. 6.

§. V.

*Locus, modus, tempus concludendæ
Consultationis, Electionisque
faciendæ.*

PORRÒ, etsi agitatio illa rerum quas hætenus diximus, subinde, tumque præsertim cum maiori deuotione vel in Missæ sacrificio, vel inter orandum, potissimum post receptionem sacræ Eucharistiæ, incalueris, tecum fieri possit, consulto nonnunquam (quando maiores aliqui motus inciderint) tum Deo, tum eo, quem Dei loco consultorem delegeris: tamen priusquam vltimam tanto operi manum admoueas, expediet vel domi tuæ, ex quâ non nisi rei diuinæ, aut cum instructore consultandi causâ egrediare, aut (quod esset vtilius) in domo aliqua Religiosa à curis rerum aliarum, amicorumque congressione seiunctum spiritualibus exercitijs sedulò, Hebdomadam circiter impèdere. Nam turbæ negotiorum, & hominum interpellationes, præterquam attentam rerum salutarium considerationem, tractationemque impediunt, diuinam etiam

iam illustrationem, atque inspirationem intercludunt, quæ non nisi tranquillis mentibus infundi solent: quare Apostoli Spiritum S. in die Pentecostes in formam ignis recepturi, otiduo sese à rerum humanarum curâ abductos Deo totos diuinarumque rerum procurationi tradidêre. Audi monentem S. Bernardum. *Tu, ô Charissime, huic vaci Dei tui dulciori super mel & fauam si preparas aurem interiorem, fuge curam exteriorem: ut expedito & vacante interno sensu dicas & tu cum Samuele, loquere Domine, quia audit seruus tuus; sonat vox hæc non in foro, nec auditur in publico: secretum consilium, secretum quarit auditum. Auditui tuo pro certo gaudium dabit, & letitiam, si sobriâ aure perceperis.* Igitur orationi, meditationi, Eleemosynis, alijsque pijs operibus, de quibus supra monui, nunc maximè vacabis. Tum in amico ac pio illo tuo recessu, ex instructoris directione, hæc identidem sæpius ac partitis temporibus expendes, & à teipso exigès pro oportunitate.

Epist. 107.

Quis est scopus, ad quem omnia mea, meq; ipsum referre debeo? Procul dubio, amor & cultus diuinus, salus anima mea. Quàm parùm, me uno neglecto, omnia cætera mihi proderunt? Stat igitur amori, hono-

riq₃ divino ac mea salutis, sine qua cetera conciantur, reclusas omnes post habere.

Præterea cum dua tantum sint militiae, duo Castra duorum Ducum, Christi & Dæmonis, cuius militiam ac Castra sequi, quem deligere Ducem malum? cerè Christum. Varia verè sunt viæ, quibus ei possim adherescere: quam potius amplecti velim? nolo hanc, nolo illam, volo hanc, volo illam: quam nolis nolo, quam velis volo, paratum enim cor meum Deus, tantum doce me voluntatem tuam, & doce me eam facere, tu enim es Dominus meus, & Deus meus: loquere Domine, audit servus tuus. Vita secularis incommoda, commoda video, video vita Religiosa; omnia expendi, & expendo. Quid mihi salutaris sit, quid optabilis necdum satis perspectum habeo. Domine quid me vis facere?

Expendo iterum iterumque, & ecce expense utrimq₃ descriptaq₃ mihi rationes, ac veluti in bilance appensa. Agedum quam in partem à Deo magis inclinavis Animæ mi? cerè nobis iam id vitæ genus eligendum est, quod ad Dei honorem obsequiumq₃ nobis opportunius, ad salutem meam, aut etiam, si Deo placuerit, aliorum certius, ad gloriam in Cælo immortalem uberius, fore putemus.

Adesto Virgo Mater, ades mi Patrone,
 tuq₂

tuq; Angele Tutelaris, Cœlites omnes adeste, tuq; eorum intercessione ades Deus mi, quem hic & ubique presentem fide intueor, & ex corde adoro. Ne me in hac re tanta falli patiari. Dic, inquam, Anime mi:

1. Horum statuum quem Deo credis fore gratiorem?

2. Quem securiorem mihi, & proximis, ad salutem? aut

3. Si amicissimus, quem a me nossem, consilium peteret, quid suaderem?

4. Imminente morte, quo in statu ac loco vixisse vellem? nam ibi viuere debeo, ubi mori malim.

5. In die iudicij stans coram Dei tribunali, quod vite genus, de quo reddenda tibi mihi erit ratio, velim fuisse tunc consecutus?

6. In tam ancipiti vite biuio, quid tutius est, ne peream, mundumne vel Iesum crucifixum, & sequi & amplecti?

7. Utro in statu animi talenta & dotes à Deo pro eius obsequio mihi concessas melius perfectiusve impendam?

8. Vbinam ad perfectionem solidius instruar, certius manu ducar?

9. In quo horum statuum quiescet mihi magis animus, plusq; sp̄s affulget, fore ut perseuerem?

10. Cum nihil sit melius quam Christi,

*Apostolorumq̄, aliorum qui in Sanctissimo-
rum numero sanctiores putantur, vitam ac
institutum imitari, ubi id eorummodius, com-
pendiosiusq̄, assequi possim?*

Atque hæ interrogatiunculæ fa-
ciendæ erunt non omnes vno eodemq̄;
tempore, ne nimium mens fatigetur,
sed interruptim & per interualla vici-
busque subinde repetitis: quod cum fa-
cis, (monitum est Thelanili pij Autho-
ris, qui de hac re scripsit) teipsum quasi
in iudicij diuini luce constitues, vbi om-
ni affectu seposito sit soli Deo ex recta
ratione respondendum; & quod sincerâ
mente constitueris, id ad extremum vs-
que retineto. Quæ tibi ad singula inter-
rogata respondenda occurrent, si ad
statum vnum collimant omnia, non est
cur de eo suscipiendo dubites. Si verò
ex quibusdam interrogatis hæres, vacil-
las, aut nusquam duceris: ex alijs verò
clarè & solidè ad meliora promoueris:
id satis esse debet: nec enim singuli vel
singula capiunt, vel quibusuis promo-
uentur: Vnicâ bene dilucida face no-
cturnas ad viam capessendam tenebras
clarefcere satis est. At, si contingat, ex
diuersis in diuersa motus excitari, de
momento & pondere rationum inter se
aduersantium tite iudicandum erit,
valdeq̄;

valdeque consultum fuerit, non suo vnus iudicio stare, sed viri prudentis, maximèque Confessarij dictis acquiescere. Ita ille. Sequitur iam vltimum, quo omnia quæ hoc cap. tractauimus, pridem tendunt, vt nimirum tandem eligas, remque tantam definias, destinatoque animi proposito confirmes: cauebis tamen, ne facile aut temere vllò te ad id voto obstringas, neque enim plerumque expedit. Non expedit etiam electionem concludere, nisi eo tempore quo anima tranquilla est, libera, & quodammodo sui iuris. Nam quamdiu durat tribulatio, non est electionis locus: vnde monet Ecclesiast. Ne festines in tempore obductionis: quare si quæ tum sæuiat in animo tempestas, expectandum, donec desæuiat, redeatque serenitas: quia sicuti dum turbida est aqua nihil in ea perspicere potest: ita animo malè commoto nihil bene fit. Maximum verò & optimum argumentum erit: si in ista quiete animi adfuerit spiritualis & diuina consolatio, id est, si virtus placet ac sapit, si ei contraria desipiunt, & iam insuauia videntur: si in tractatione rerum diuinarum subsultat gaudio animus, & gestit: si lux maior affunditur, si exiliunt la-

chrymæ. Huc pertinet mentis raptus in Deum, spes vegetior, calor diuini amoris, cœlestium amor, terrenarum rerum generosa contemptio.

Igitur cùm inter precandum nactus eiusmodi internæ tranquillitatis & diuinæ consolationis tempestiuitatem, te in vnam disceptationis partem vehementer impelli senseris, eam ardentè eliges, offeresque diuinæ maiestati ad extremum comprobendam; gratias, ages pro eo vocationis tuæ beneficio, simulque obtestabere, vt cuius rei præoptandæ causâ lumen, mentemque infundit, eius quoque tum fortiter suscipiendæ, tum constanter perficiendæ opportunitatem gratiamque impertiat. Hic si deprehendas animum in facta electione confirmari, quasi Deus nouo affuso lumine, redintegratisque impulsibus factum approbet, viresque pares adpromittat; nouum erit illud indicium diuinæ voluntatis, & veluti legitimum sigillum totius electionis.

Atque ex his vides, opinor, non modò aliquam esse viam diuinæ vocationis cognoscendæ (quod aliqui, vt negotium à se amoliantur, stultè negant) sed eius rei methodum etiam tradi posse, neque admodum obscuram aut difficilem,

facilem, ex rationis ipsius sensu, atque grauissimorum scriptorum consensu deductam; quod ita esse, vti spero, experientur suo bono, qui vti eâ voluerint.

§. VI.

Quanti facienda vocatio ad Religionem: quàm cauendum, ne conceptus ille ardor elanguescat, & ne executio nimium differatur.

Qui statum secularem delegit nihil magnopere eget vel oratore vel hortatore: nam neque status ille de se magnam laudis syluam subministrat oratori, & frustra sit hortari suâ sponte eò per camporum aperta procurrêtem. Si opus stimulis, plus æquo extimulabunt diuitiæ, delitiæ, honores triplex vehementissimum calcar. At is qui Deo authore vitam religiosam profiteri constituit, & argumentum suppeditat, quod oratione exaggerari possit, & magnopere indiget hortatore, ne Spartam, quam accepit exornandam, postea abijciat, prehensamque propemodum è manibus sibi eripi lauream sinat: neque verò
deerunt

deerunt hostes atrocissimi, acerrimæ pugnæ. Obsistent inferi, mundus obganniet, caro reluctabitur. Itaque huc iam curæ conuertendæ, vt tyronem ijs armis militaribusque præceptionibus instruamus, quibus pedem figere, atque aduersariorum insultus sustinere possit. Id autem facillimè Dei gratiâ assequemur, si quale & quantum sit diuinæ istius vocationis beneficium dilucidè monstrauero, ipseque probè intellexerit.

Infinita iterum res ista, si persequi sigillatim voluero, superius enim aliquot capita retuli, ex quibus ceu perennibus fontibus innumera bona, commodaq; Religiosis copiosissimè dimanât. Quæ si animo comprehendantur, luculentissimam fidem facient, post sacramenta, nullum munus à Deo maius homini conferri posse, quàm vt è mundo ad Religionem, id est, è mari in portum, è campo ad arcem, è mundi, carnis, dæmonis tyrannico dominatu, in libertatem famulorum Dei, perhonorificamq; familiam deuocetur.

Egregiè de hoc argumento plurimi scripsere. Satis hic erit velut in tabelam paucis omnia contrahere, qua velut vno obtutu rem omnem spectâdam, mala

mala quibus erueris, bona ad quæ vocaris, oculis subijciamus. Igitur primo cogita tu mihi mundi misérias, fraudes, laqueos, labendi occasiones, peccata quæ istic regnant: his te diuina bonitas eximit. 2. Vide hominum mundanorum cæcitatem, quòd breuitatem vitæ atque inconstantiam, iudicij diuini seueritatem, dum minimè attendunt, reculas temporis momento perituras æternæ gloriæ anteponant, sibi quæ æternis cruciatibus comparent. Istâ te cæcitate atque amentia Deus vindicat. 3. Bonorum genus omne huc concurrat, vtile, honestum, iucundum: in bonis vtilibus imprimis hæc numerari debent, peccatorum remissio instar noui baptismi; vacandi Deo, diuinam quæ in omnibus voluntatem exequendi commoditas; communicatio bonorum operum, diuinæ gratiæ influxus vberior, siue ex Sacramentorum, precum, meditationum vsu, continuisque pietatis officijs, siue ex materia omnigenarum virtutum, quæ in fertili illo solo felicissimè efflorescunt; huc adde ingentem sementem & messem meritorum, quæ consurgit ex totius vitæ actionibus ad Religionis, obedientiæ, charitatis, cæterarumque virtutum normam compositis. Accense
in

in hoc quoque bonorum utilium numero superiorum vigilantiam, singularem Dei curam, peculiare Virginis Patrocinium, signa prædestinationis; mortis securitatem. Iam verò ad honestatem dignitatemq; Religiosi status hæc pertinent; quòd animum nobilem ac verè heroicum ostendet; quòd rebus omnibus superiorem cælo attollat; quòd Christo similem, amicū, filium charissimum efficiat, Ecclesiam mirificè ornet, eximijque fructibus augeat, quas ob causas etiam hinc maximis honoribus ij, qui id vitæ genus arripuere, cumulantur: Religio genus est iugis sacrificij, imò Martyrij: hinc assessio ad latus iudicis, hinc egregia præ alijs inter beatorum cætus laurea atque merces. Denique ad iucunditatem istius vitæ hæc spectant, vacuitas à secularium molestijs, pax conscientiæ, lætitiæ vndantis irrigationes ex fratrum patrumque amantissimo conuictu, ex orationum & studiorum iucundâ interpellatione, ex amplificatione honoris Dei & salutis proximorum, ex passionibus animi suppressis, ex ipso præterea suavissimo virtutum exercitio; nihil enim equè iucundum est ac bene pieque viuere: denique ex incredibili illo gaudiorum sensu,

sensu, quibus quadam cœlestis felicitatis
 prægustatione Deus Religiosorum ani-
 mos subinde ita perpluere solet; ut
 mundi voluptates præ illis quisquiliæ,
 imò sordes ac lutum esse videantur.
 Sciunt id verum esse, qui sentiunt. Qua-
 re meritò viri graues ac sancti, Religio-
 nem appellant domum Dei, Christi fa-
 miliam, vitam Angelicam, virtutis
 scholam ac palæstram, montem Tha-
 bor, scalam Iacob, portam Cœli, The-
 saurum in agro Euangelico abscondi-
 tum: Religiosos verò ijdem aiunt esse
 partem Ecclesię selectiorem, illustrio-
 rem portionem gregis Christi, vno ver-
 bo, homines cœlestes, terrestres Ange-
 los. Hinc scilicet Ægidius ille è primis
 S. Francisci socijs, vir tam diuinus, ut
 ad solam Dei aut paradisi vocem statim
 extra se raperetur, sciscitanti cuidam
 num suaderet Religionem ut ingrede-
 retur, ita respondit. *Dic mihi, mendicus,*
si rectè sciret aliquo loco ingentem latere the-
saurum, an ille consilium peteret, expediret
ne eum effodere? cumq; is negasset, quanto
igitur, aut, alacrius debet homo ad infinitum
illum, Dei thesaurum accurrere, in quo sola
sunt vera & æterna diuitia? Quod ille au-
 diens illicò religiosam vitam est am-
 plexus. Porro ut maximum est istud vo-
 cationis

cationis beneficium, ita necesse est ter-
 rimum esse ingrati animi vitium, si
 ille, apud quem tantum Dei munus est
 collocatum, non modò non æstimet, sed
 sibi eripi sinat, aut etiam sponte abij-
 ciat. Fit verò istud non statim ple-
 rumque, sed quo modo quis euadit pes-
 simus, paulatim, & sensim sine sensu;
 primùm temporis fluxu conceptus ar-
 dor nonnihil remittitur, paulò post
 elanguescit inter moriens, denique pla-
 nè extinguitur: atque hæc ita facillimè
 & sæpè eueniunt, dum vocationis,
 quod dixi, beneficium rariùs expendi-
 tur, loco esse incipit viliori, dum sacra-
 mentorum vsus interrumpitur, dum
 peccata grauiora liberiùs iam admit-
 tuntur, inuitur vita licentiosior, agitur
 cum socijs morum dissolutorum, etiam
 crebriùs cum fœminis, frequentantur
 conuiuia, choreæ, tripudia. Nam his
 vijs ac causis non paucos à suscipiendè
 religionis proposito turpiter descivisse
 multis in Academijs vidimus, calami-
 tosissimosque exitus defleuimus. Quare
 ei, qui gratus pro tam singulari gratiâ
 esse, suæque saluti consultum velit, vt
 animum in proposito retineat, & alat
 augeatque indies, contraria omnia pro-
 curet.

Primo crebrò donum vocationis in memoriam reuocet, & magni faciat. 2. Piè probeque vitam instituat. 3. Frequentet Sacramenta: cum viris religiosis eoque præsertim, quem in consultando adhibuit, sæpè agat, eorumque tum colloctione, tum piorum librorum lectione concepto igni velut alimenta subministret: improborum confortiones, comotationes, fœminas, saltationes, aliasque eiusmodi bonorum morum corruptelas, studiosè deuiter: est enim dementissimus nonnullorum iste error, qui verbo & exemplo suo dictitant mundo esse semel vale dicendum, id est, insaniendum ad nauscam, priusquam claustra religionis ingrediantur: itaque isti homines tum maximè otiantur, vagantur, debacchantur etiam, tripudiant, cantant, insolescunt & iuuenantur: quibus frænum istud iniecit olim S. Basilius. Nec ad iustitiam per fraudationem, nec ad temperatiam per proteruitatem, nec ad virtutem iter est per vitium. Nec ad iustitiam iter est per fraudationem, nec ad sobrietatem per lasciuiam, nec (vt summatim dicam) per malitiam ad virtutem. Quis vulneri medicinam facturus prius se vulneribus nouis, nouisq; conficiat? aut duci opti-

Orat. 1. de
ieiunio.

mo nomen & fidem daturus, ante ad capitalem ipsius hostem transfugiat? Singularis amentix, aut nequitix hoc genus est. Sed nunc quàm turpe sit flagitium Deo exosum, saluti inimicum, diuinam vocationem aspernari, aut etiam mutato consilio respuere, paucis ostendamus. Proferantur primum sacrx literæ. *Hæc dicit Dominus. Locutus sum ad vos mane consurgens & loquens, & non audistis, & vocavi vos & non respondistis: proijciam vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros. Quem non percellant etiam ista Samuëlis ad Saülem?*

Jerem. c.

7.

1. Reg. 15.

Quia proiecisti sermonem Domini, & proiecit te Dominus ne sis Rex in Israel. At istæ Sapientix interminationes quem non prope exaniment? Quia vocavi & renuistis, extendi manum meam & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis; ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo; cum vobis id, quod timebatis, aduenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me & non exaudiam. Quid tandem? Comedent igitur fructus via sua suisq; consilijs saturabuntur. Hæc Deus fulminat. Quid verò tu ad hæc? audio: quâ lege,

lege, inquis, ad Religionis vōta obstringor? consilia ista sunt, non præcepta. Quæris nunc ergo quâ lege obligeris? primùm, gratitudinis vinculo, quam sanè non mediocriter violas, si præ alijs te dignioribus tantâ benevolentiâ à Deo ad tam excellentem viuendi rationem euocatus, postquam annueris, resilias, tantumque ipsius munus veluti per contemptum sine causa proijcias. Rogas iterum quâ lege tenearis vocanti Deo, in hoc præsertim tanti ponderis negotio, obsequi? Charitas tui, animæque salus & vita obligant, quæ profectò iam in apertum discrimen vocantur, si, quò vocatus es, venire obstinatè recuses. Agedum, Imperator quispiam optimus, idemque maximus militem pro regni incolumitate vocat in certum locum, vel vt excubet, vel vt manum cum hoste conferat, simulque offert, si venerit, tum præsidia, quibus vitum se præstare possit, tum, si vincat, insigne donatium, lemniscatam coronam. ille vocatus etsi iam militiam acceptarat, hastam & clypeum, animumque simul abijcit, & castris valere iussis aufugit: an non peccare in Imperatorem, & pœnæ reum tanquam desertorem & perduellem arbitraris? atqui Deus te ad certum Christi-

stianæ militiæ genus, Religiosum, inquam, ordinem, amplificandi diuini sui honoris, & Ecclesiæ bono, insigni prærogatiuâ euocarat, simulque auxilia, simul ingentem gloriam erat pollicitus. Gratum acceptumque id habueras: iam perduellis in aliam stationem atque ad alia omnia transfugis. An bene ab eo tibi fore in eo loco, quem perfidè tibi tu vni delegeris, an etiam sine culpâ, an denique impunè id casurum putas? Excipe auribus istud tonitru. *Dilexit maledictionem & veniet ei, & noluit benedictionem & elongabitur ab eo.* Exemplis veteribus & nouis abundamus. Ero vno, alterove contentus. Primùm est ex S. Bernard. Epistolis depromptum: *Vide- ris mihi* (ait, sunt enim ipsius verba) *uno spiritu ambulare, sicut & uno censeris nomine, cum altero illo Thoma, qui cum se similiter nostro ordini, & nostræ domui toto desiderio deuouisset, cœpit induciari, & ita paulatim refrigescere, donec subitâ & horrendâ morte præreptus factus de medio est secularis, & prauaricator, & duplo filius gehennæ: quod ab eo, si fieri potest, auertat misericors & miserator Dominus.* Infelix sane exitus! paulò mitius, quod sequitur. Iuuenis qui Cisterciense institutum sequi constituerat, dum procrastinat, cœpit

cœpit intepescere: vix ex Compostellana peregrinatione domum reuerterat, visendum se ei præbet per noctem Christus, cum Apostolorum Petri & Iacobi comitatu. S. Petrus insignem librum gestare videbatur, in quo Ioannes (hoc erat iuueni nomen) descriptum visebatur. Tum Petro Christus, dele, ait, istum de libro meo. At S. Iacobus contra pro suo, vt appellabat, peregrino, intercedere, vitam, animumque clientis meliorem polliceri. Hic Ioannes pallere, tremere, & meliora adpromittere: Christus verò inconstantiam arguere, minus fidere in posterum, fidei-iussorem postulare. Et ecce vadem se præstat Iacobus. Inter hæc iuuenis somno excitatur, paulo post sopore victus iterum obdormiscit. Redit animo eadem quæ prius obiecta species, idque amplius, quòd in libro istud è Canticis adscriptum legebatur. *Murennas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* His ille tum minis primùm, deinde pollicitis commotus, ruptâ morâ Cistercium conuolat, vbi magnis factis in virtute progressionibus, postea Abbas Bonæuallis, postremò Eoiscopus Valentix factus est. Ita verissimum esse constitit quod S. Gregorius pronunciat; *Licet multi sint, qui*

Epist. 61,
ad Mauric.
Imper.

etiam in seculari habitu bonam vitam ducere possint, tamen esse plerisque, qui nisi omnia reliquerint saluari apud Deum nullatenus possint.

Restat nunc antequam Salomonicas has institutiones concludamus, ut de ijs quoque paucula dicam, qui etsi necdum planè animo Religiosam vitam, quam suscipere contenderant, abdicarunt, dum tamen differunt, sine graui causâ, atque procrastinando in futurum reijciunt, in maximum vel à Deo auferendâ, vel suo vitio amittendâ vocationis discrimen sese conijciunt. Ac causas quidem dilationis honestæ, si quæ subsint, nihil reprehendo, modò tamen constet subesse, & esse rationi consentaneas, aut si dubiæ sint & controuersæ, cum viro prudente ac probo, eo præsertim qui fuerit in consultatione antea adhibitus, communicentur, & discutiantur. Causas quas nonnulli nullo nixas fundamēto suæ inertix atque ignauiæ obtendunt atque obtrudunt paulò post ipse nullo negotio subruam: cum enim ratione nullâ fulciantur suâ sponte concidunt. Nunc vniuersim id dicamus, nihil magis vrgere moras debere in hoc negotio, quàm hoc esse persuasum, quod testatissimum est, Quidquid

tem-

temporis in tergiversatione cunctando interponitur, non solum esse inutile, sed plerumq; damnosum, summisq; periculis expositum. Hoc enim illud est, quod viri sanctissimi, utpote gnari, quantum laqueorum in istis procrastinationibus lateat, vna voce clamant, rumpendas moras omnes, festinandum, fugiendum, procurrendum, euolandum. Clamat Ambr. *Nescit tarda molimina Spiritus S. gratia.* Epist. 103. Clamat Hiero. *Festina quaso te, & harentis in salo nauicula funem magis pre ide, quam solue si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes proice.* Clamat Chryostom. *Dum tibi feruens est hic amor, abi statim ad ipsos Angelos, eumq; magis attende. Ne dicas alloquar prius propinquos, resq; meas expediam. Torporis initium est hac dilatio. Patre sepelire discipulus voluit, nec id Christus permisit. Quid ita? quoniam acer instat Diabolus, ut se in animum insinuet, & si vel breuem arripueris vacatione, vel prorogatione, ad magnum inducit torporem. Ideo quidam admonet Ne differas de die in diem.* Clamat Anselmus. *Festina ad tantum bonum. nullo bono efficacius peruenies ad summum bonum. Plures vidi promittentes & differetes, quos ita mors tulit, ut nec id perficerent quo se impediabant, nec id inciperent, quod promittebant. * qui differt in futuram, & forsi-*

Hom. 56.
al pop.

Eccl. 5.
B. st. 2.

* Epist. 1.

tan non futuram et aeternam suam vitam corrigere, certum bonum dimittit procul dubio, & contemnendo quod perdit, probat se non amare, quod expectat, & mereatur non accipere.

Epist. 105.

Clamat denique Bernardus. *Quid tardas ipsum, quem iam dudum conceperas. spiritum pariturum salutis? nihil mortalibus vel morte certius, vel incertius hora mortis, siquidem tanquam fur in nocte, ita veniet. Va praegnātibz illa die, si supervenerit, & praevenerit hunc tam salutiferum partum, heu perfodiet domum, sanctum germen extinguet. Cū enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient. Eia ergo, festina. exi, recede, moriatur anima tua morte iustorum, quo fiant & nouissima tua horum nouissima. O quā pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius! Fuge queso, in via peccatorum ne steteris. Quomodo vivere potes, ubi mori non audes? At, inquis, ego me probō, an constans futurus sim? haec enim una est excusatio. Quid? in mari versaris periculosissimo, & quidem rei nauticae ignarus, ut autem discas vis fragili cymbula te in alium dare, ut in medijs fluctibus ac scopulis probes an servare te possis? Quid insulsius, quā tanto malo periclitari velle, quod multo certius absque periculo nosces si velis? qui amat periculū peribit in illo. Metuo tamen*

tamen ne nõ perseuerẽ, idẽo tergiuersor, & ve
 in arenam ingrediar, necdam à me impetro.
 Hæ aliæ sunt tricæ. Aggredi non audes?
 quid ni? audi te vocantem. Tollite iugum
 meum super vos, iugũ enim meum suauẽ, &
 onus leue. Suaue quid abhorres? leue quid
 reformidas? denique, qui dedit velle,
 dabit & perseuerare. Cur quod infiniti
 alij ætate, viribus, ingenio, te imbecil-
 liores possunt, tu non posses? potes vitæ
 sæcularis onus, (quod, & quãtum?) pati
 tamen potes: ferre non poteris suaue
 iugum, onus leue Religionis? recurrat
 hic tibi Augustinus in eodem illo salo
 olim versatus, at eluctatus tandem &
 egregius victor, ita ille de se scribit.

Retinebant me nuga nugarum, & vanitas
vanitatum antiqua amica mea, & succutie-
bant vestem meam carneam, & submurmur-
abant, dimittite nos? & à momento isto
non erimus tecum ultra in aeternum? & à
momento isto non licebit tibi hoc & illud ul-
tra in aeternum? Retardabant me cunctatẽ
abripere atque excutere ab eis, & transilire
quò vocabar, cùm diceret mihi consuetudo
violenta: putasne, sine istis poteris? Tum
inducit continentiam ita se hortantem;
Ibi tot pueri & puella, ibi inuentus multa &
omnis ætas. & graues viduae, & anus. Tu non
poteris quòd isti & ista in seipsis possunt. &

L. 8. Conf.
 C. 13.

non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis: quid in testas, & non stas? proijce te in eum; noli metuere ne se subtrahat ut cadas: proijce te securus, excipiet te, & sanabit te. Moues, inquis, & prope est, quin ab eo. Verum parentes fortiùs, quàm cætera retinent, orant enim, rogant, minantur, mœrent. Hic tandem funiculus ille triplex qui difficile rumpitur. Rumpendus tamen: accedât huc iterum SS. PP. & suis ipsi verbis quasi cuneis nodum istum diffringant. Ego, ne verbum de meo addam. Venit prior in aciem S. Hieron. *Quid facis in domo paternâ delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Audi edictum Regis tui: qui non est mecum, contra me est: & qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyrociniy tui diem, quo Christo in baptismo consepultus, in sacramenti verba iurasti: pro nomine eius non te patri parituum esse, non matri. Ecce aduersarius in pectore tuo Christum conatur occidere. Ecce donatium quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet sparsa crine & scissis vestibus, ubera quibus te nutrierat, mater ostendat: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillũ crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac*

*re esse crudelem. Neque vero nescia qua te
 dicas compede præpediri. Non est nobis
 ferreum pectus nec dura præcordia: non ex
 silice natos hyrcana nutriere tigre: Et nos per
 ista transiimus. Nunc tibi blandis vidua
 soror hæret lacertis: nunc illi cum quibus
 adoleuisti venula, aiunt: cui nos seruituros
 relinquis? &c. Facile rumpit hæc vincula
 amor Dei & gehenna timor. Et paulo post:
 Si credunt in Christum, faueant mihi pro
 eius nomine pugnaturo: si non credunt, mor-
 tui sepeliant mortuos suos. Eundem propè
 gladium in hac pugna stringit August.
 Ecce rapit te studium veritatis agnoscende,
 atque percipienda voluntatis Dei in scriptu-
 ris sanctis: rapit Evangelicæ prædicationis of-
 ficiū; dat signum Dominus ut vigilemus in
 castris ne edificemus turrin de qua hostem
 sempiternæ vitæ & prospicere & propellere
 valeamus: rapit militem Christi tuba cœle-
 stis ad prælium; & retinet mater? Et infra:
 Sed quid dicit, aut quid allegat? fortè decens
 illos menses, quibus viscera eius o ierasti, &
 dolores parturitionis, & labores educationis.
 Hoc, hoc interfice verbo salutari: hoc perde
 matris ut in vitam æternam illam inuenias:
 hoc memento ut oderis in ea si diligis eam.
 Si tyro Christi es, si turris fundamenta po-
 suisti, ne dicant transeuntes, hic hoc cœpit
 edificare, & non potuit consummare. Car-
 nalis*

Epist. 38.

nalis affectus est iste, & adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum & in nobis & in nostris militia Christiana, ut perimamus, hortatur. Triarius expugnando isti nimio parentum amori, isq; succenturiatus, prioribusq; te consentiens miles rem istam, pugnamq; omnem conficiat Bernardus. Quid ad hoc respondebo tibi; ut matrem deseras? sed inhumanum videtur. Ut cum ipsa maneat? sed neque ipsi expedit ut filio sit causa perditionis. Forte ut & mundo simul milites & Christo? sed nemo potest duobus Dominis servire. Mater tua vult contraria tua, ac per hoc sua ipsius saluti. Elige ergo tu ex duobus quod vis, aut unius videlicet satisfacere voluntati, aut utriusq; saluti. Verum si multum eam diligis, desere potius ipsam, ne si Christum deseras ut cum ipsa maneat, propter te pereat & ipsa. Alioquin male de te meruit que te peperit, si propter te perijt. Quomodo enim non perit, qua ipsum quem peperit, perimit? Ceterum fidelis sermo & omni acceptione dignus, ut etsi impium est contemnere matrem, contemnere tamen propter Christum piissimum sit. Nam qui dicit, honora patrem & matrem, ipse etiam dixit: qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.

Placet ut tandem finiam, ad exēplum, in hanc palæstram fortissimum pugilem

lem inducere, quem in simili lucta simili studio imiteris. Albertus ex illustri Comitum Falkenbergensium sanguine in Germania oriundus, cum ad Regem Gallix, cui erat affinis, esset missus, ut cum Regia prole paulatim educaretur ad S. Dominici militiam Adolefcens animum adiecit: qui nuncius ubi ad patrem venit, tenere se parés etsi iam etate grauis non potuit, quin Lutetiam in magno suorum comitatu aduolaret. Quas non machinas adhibuit, ut filium, qui ei vnica erat flos familiae, expugneret? perstitit tamen in proposito Albertus, & tam fortem hostem, patris nobilis senis, flentis, minantis, vim omnem vicit. Accessit tum acrior etiam pugna at importuniore hoste Theodorico Consobrino: hic dolore amens, lacrimas, preces, argumenta, fortissimum denique telum, Matris ut, aiebat, iam iam morituræ, commemorationem admouit. Confederant autem ambo pugiles, ille Dei, hic mundi, è regione Iconis cuiusdam, in qua Christus, ut pingi solet, inter Matrem & Ioannem de cruce pendeat. Tum Albertus oculos ad digitum in eam tabellam intendens, En, ait, Dei Filius, cum Matrem & Consobrino, vtrumque sibi tam charum doloris

loris gladio confossum videret, tamen è cruce, cui erat suffixus, etsi facile poterat, descendere noluit; sed in eâ cum suo & illorum cruciatu dum vixit, hæsit. Ego Religiosæ vitæ crucem quam semel conscendi, vecors deseram? at non faciam: ne si quidem te matremque, quam narras, examines hic iacere viderem. Quin tu potius in hanc mecum crucem subis, teque mundi pedicis liberas, quibus teneris cum tanto periculo? Quid plura? victus ab Alberto Theodoricus relicto sæculo, stupentibus omnibus Religionem quoque est ingressus. Nobilis pugil, ter vicisti, te ipsum primum, dein parentes, postremò consobrinum, accinere istud tibi lubet, io ter triumphe. Age & tu, mi, *Academicæ Adolescens*, in pari pugna, paribus animis consiste, vince, triumphâ.

IM BIVIVM HERCVLIS.

O D E

Ad Dubitantium.

FLore sub primo titubantis ævi
 Non satis doctus stabilire gressum
 Heu! nimis fallax iter experiri,
 Tramite tentas.

Siste

Siste tantisper. simul insuetos
 Rursus, & rursus speculari calles;
 Ne quis incautum ferat, implicetve
 Improbis error.

Turpibus ludens modulis voluptas
 Huc, ait, quo te meus? ô virentis
 Corculum Floræ, meliorque blandi
 Gemmula veris.

Huc meus quo te stimulat Cupido?
 Ne vetercundis fuge nostra venis
 Tela, queis imas rapit, estque fibras
 Mollior ignis.

Quid nimis crudæ patiens iuuentæ
 Vnus has horres, reicisque flammæ?
 I pharetrate, i, puer, & medullis
 Fige sagittam.

Qualis è centum leuior Tonantem,
 Qualis assuetam canibus Dianam,
 Herculem, & bellis celebrem gradium
 Fixit arundo.

Nunc habet: pectus penetrat sagitta:
 Fallor? an rursus fugis? huc virentis
 Corculum Floræ, meliorque blandi
 Gemmula veris.

En mihi candet niue lora ceruix,
 Igneum flagrant gena, frons, & ora,
 Non ebur diues, samiumve marmor,
 Non rosa certent.

Murice epoto saturata vestis
 Purpurat, circum volitant lepores,

Et

Et ioci, & nugæ, facilesque risus,
Gaudia mille.

Perficos Bacchus tulit apparatus,
Et leui ne&ens hederâ coronas
E cado promptis medicata vitis
Vina falernæ.

Iam redi. nam quid nimium moratis?
Te nemus pridem redolens reposcit,
Te vocant suaves violæ & loquacis
Lympha susurri.

Illicit contra generosa virtus;
Huc puer flammâ meliore dignus,
Huc ades, quo te pius vrget ardor,
Huc ades, inquit.

Illa te blandę Lea trux loquelæ
Erubescendo viciat veneno:

Ah coloratam fuge peius angue,
Ah fuge Circen.

Nil mei vultus rigor exacerbet,
Ruga defectæ veneranda frontis;
Nil & angusto moueant acuti
Tramite sentes.

Nam rosas ornant, decorantque spinæ,
Mel Apes hastâ prohibent paratâ.
Post breuē morsū, lachrymamq; plâctus
Sidera calcans,

In pio cœtu superum recumbes;
Tum perennandis potiere mensis,
Tum trahes longum bene purpurato
Guttore nectar.

Melleum

Melleum si quid meretrix propinat
 Aureo lactans calicis labello;
 Melle sub paruo bibitur venenum

Diuite gemmâ.

Purpuræ quid te color iste cœcat?
 Herculi fertur tunicam dedisse
 Oenëis Virgo rutilante Nefsi

Sanguine tinctum.

Hic oberrabat Phrygionis undans
 Arte Mæander, radiabat auro
 Littus, & murex vada clara sparso

Tinxerat ostro.

Nescius fraudis, simul ille virus,
 Induit, sæui rabiem Thyestæ,
 Et graues, quæ nec Lapithas decerent.

Concipit iras.

Dein in Oetæi volat alta montis;
 Mox pyræ insistens moriturus ardet,
 Exteros iungens penitus receptis

Ignibus ignes.

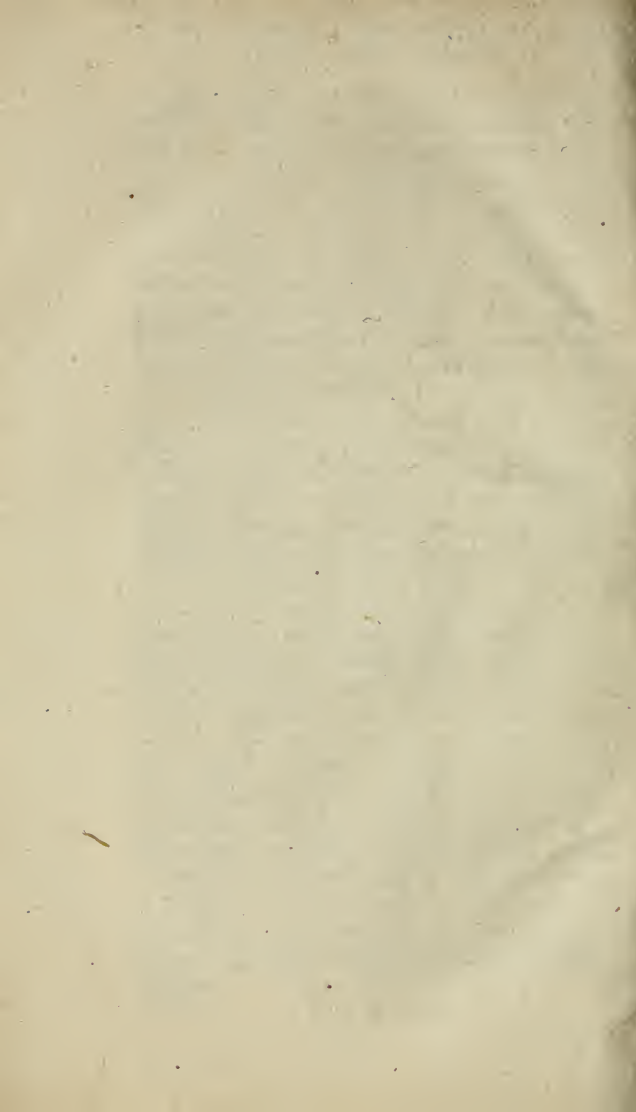
I voluptatis cape dona demens,
 Si lubet flamma duplici perire,
 I, te amor, i, te phlegetontis æternum

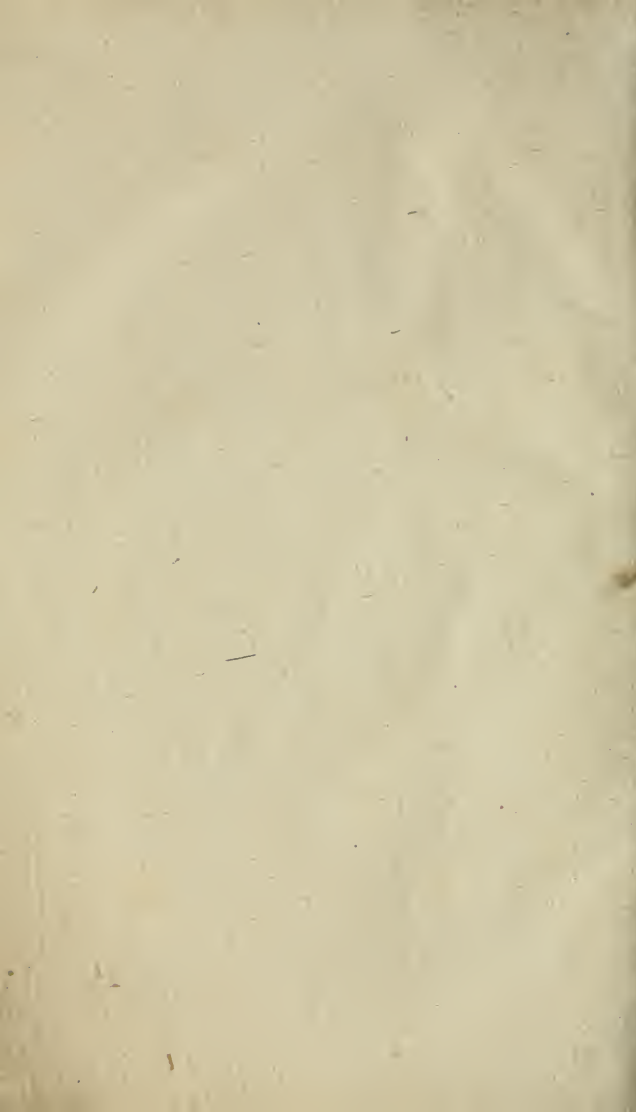
Vnda perurat.

*Oratio ad Deum pro impetranda luce, ac gratia
ad deligendum vitæ statum.*

Deus & Domine mi, clarè intueor (quæ tua est gratia) quantum, quamque difficile sit negotium, vt agnoscam teneamque securum iter, quo ad te summum meum bonum pertingam. Scio præterea, quia ego tenebris errorû & ignorationû implicitus sine te, videre non possum, quâ è multis tutiorè viam, sequar: tu verò nosti cor, & scis quid sit in homine, imperfectum enim meum viderunt oculi tui, nos pigmentum tuum sumus. Aperi Domine Deus oculos cœci nati, emitte lucem tuam, sedium tuarû assitricem sapientiam de cælo: vt sciam quid sit acceptum coram te: nolo, volo, velim, nolim, prout tu vis vel non vis. Doce me facere volûtatè tuam quia Deus meus es tu. Domine quid me vis facere? Loquere, audit seruus tuus: iube quod vis & da quod iubes, ecce paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Ecce, hic ego te atq; vbiq; præsentè adorâs, corâ diuina tua Maiestate animo & corpore prostratus, ô Rex superum, ac Domine vniuersorû, licet indignissimus, fretus tamè tuâ ope ac gratiâ, me tibi penitus offero, meaq; omnia tuæ subijcio voluntati, attestâs coram illa tua infinita bonitate & in cõspectu Beatissimæ Virginis Matris tuæ, Angeli Custodis, Patronorû meorum totiusq; Curia cœlestis hunc esse & fore anirû meum, hoc desiderium, hoc certissimû propositum, vt te (prout fore intellexerò ad maiorem tuam gloriam & animæ meæ salutem) proximè sequar & imiter in eo vitæ statu, ad quem sanctissimæ tuæ voluntati me vocare & recipere placuerit, per merita Filij tui Iesu Christi. Amen.

F I N I S.

$\bar{a}^8 \bar{e}^8 \bar{i}^8 \bar{o}^8 A-Z^8$

$Aa - @q^8$

См. 17

